

Onsdagen den 22 februari

Kl. 09.00–18.55

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 1 februari justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:272

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:272 Mer idrott

av Saila Quicklund (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras innan tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade möten och resor.

Stockholm den 21 februari 2017

Utbildningsdepartementet

Gustav Fridolin

Interpellation 2016/17:282

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:282 Höjd kompetens i Sveriges skolor

av Michael Svensson (M)

Interpellationen kommer att besvaras i kammaren den 3 mars.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade möten och resor.

Stockholm den 21 februari 2017

Utbildningsdepartementet

Gustav Fridolin

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2016/17:107 till arbetsmarknadsutskottet

2016/17:109 till kulturutskottet

Prot. 2016/17:72
22 februari

2016/17:112 till trafikutskottet
2016/17:117 och 119 till näringsutskottet
2016/17:123 till civilutskottet

Skrivelse
2016/17:110 till socialutskottet

Redogörelser
2016/17:ER1 till utrikesutskottet
2016/17:RAR1 och ÖN1 till konstitutionsutskottet

EU-dokument
KOM(2017) 47 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 april*.

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Finansutskottets betänkande och utlåtande
2016/17:FiU26 Kommunala frågor
2016/17:FiU38 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till ändringar i tillsynsförordningen och kapitaltäckningsdirektivet

Socialutskottets betänkande
2016/17:SoU11 Trygg och säker vård för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

Kulturutskottets betänkande
2016/17:KrU5 Kultur för alla

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

§ 5 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU5
Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m. (skr. 2016/17:10)
föredrogs.

Anf. 1 ERIK ANDERSSON (M):

Herr talman! I dag debatterar vi motioner och betänkandet som behandlar regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*.

Skrivelsen är i grunden ett ställningstagande till betänkandet *Mål och myndighet – En effektiv styrning av jämställdhetspolitiken* samt en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Vi har en hög sysselsättningsgrad bland kvinnor internationellt sett. Vi har en generös föräldraförsäkring och en väl utbyggd barnomsorg som ger förutsättningar för föräldrar att ta ett stort ansvar för barn och samtidigt förvärvsarbeta. Det är även en förklaring till den goda tillväxt vi har i landet. Alla kan arbeta oavsett kön.

I Sverige har vi totalt sett varit bra på jämställdhet, och svenska kvinnor har sedan 1970-talet ökat sin ekonomiska makt och därmed sin självständighet. På område efter område kan vi se hur kvinnor snart kommer i kapp männen, och på vissa områden är de redan förbi.

Exempelvis är det fler kvinnor än män som just nu läser vidare på högskolan. En annan utveckling som är positiv är att män tar ut allt fler föräldradagar.

Herr talman! Givetvis återstår det mycket att göra innan samhället och arbetslivet är jämställt. Fortfarande tjänar kvinnor mindre än män och arbetar deltid i större utsträckning. Detta påverkar kvinnors inkomster och innebär lägre ersättning vid sjukdom, arbetslöshet och i slutändan inte minst lägre pension.

Vi har en regering som kallar sig för feministisk samtidigt som man agerar i motsatt riktning än för en bättre jämställdhet. Regeringen drar undan fötterna för företagen inom den fria välfärden där kvinnor främst är företagsledare. Reepalus förslag om vinstförbud vore förödande för kvinnors företagande.

Vi har en regering som tror att kvotering till bolagsstyrelser kommer att lösa samhällsproblemen. Det förslaget berör endast ett fåtal kvinnor som redan är etablerade på arbetsmarknaden. De vill inte heller sitta i en styrelse för att de är kvinnor utan för den kompetens som de besitter.

Socialdemokraterna skriker om kvotering i bolagsstyrelser samtidigt som de kommunala bolagen har färre kvinnor i sina styrelser. LO har inte heller mycket att skryta med. I Byggnads styrelse finns inte en enda kvinna, inte en. För fackförbunden ska det gälla andra regler än för dem som betalar för välfärden. Det tycker Socialdemokraterna och Miljöpartiet är bra.

I de fria välfärdsföretag som leds av kvinnor är både sjuktalet och medbestämmandet för att kunna påverka arbetet bättre. Det tycker S och MP inte är bra.

Den stora utmaningen för jämställdheten stavas inte kvotering eller en ny jämställdhetsmyndighet, som regeringen förespråkar. Tror regeringen att en kvinna som inte får klä sig som hon vill eller gifta sig med vem hon vill eller som lever under våld och förtryck tänker på att kvotering eller en ny jämställdhetsmyndighet kommer att lösa de breda samhällsproblemen?

Tyvär har vi låtit bakåtsträvande samhällen växa fram där mannen ses som norm i motsatt riktning mot det som vi har kämpat för i hundratals år. Det är där som vi ska lägga de stora resurserna och det är där som vi gör störst skillnad.

Vi måste ha en rättsstat som tar dessa problem på allvar. Det är kriminellt att förtrycka, förgripa sig på, hota eller gifta bort någon mot den personens vilja. Det finns kvinnor i vårt land som inte lever fria. Det måste finnas skyddat boende i kommunerna. Det är en mycket viktigare fråga än en ny myndighet.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Vi kan konstatera att vi lever i ett Sverige där mycket blir bättre, men samtidigt går vi tillbaka när det gäller jämställdheten på vissa områden. Det blir ett delat land med stora skillnader. Ett sådant land vill vi inte ha. I Sverige ska du ha samma rättigheter oavsett vad du heter eller var du kommer ifrån.

Den feministiska regeringen riskerar nu med den nya inriktningen på jämställdhetspolitiken att slå sönder väl fungerande verksamheter genom bildandet av en ny jämställdhetsmyndighet. I sin tro att göra något gott riskerar man att göra en björntjänst.

Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Socialstyrelsen och Länsstyrelsen i Stockholms län har redan i dag den nationella kompetensen och samordningsuppdraget när det gäller mäns våld mot kvinnor. Nu går dessa organisationer en osäker framtid till mötes, tack vare regeringens planer.

En ny myndighet måste fyllas med uppdrag och innehåll. Då är risken stor att kompetensen från Uppsala och Östergötland inte följer med till Göteborg, där den nya myndigheten ska ligga.

Det kan handla om erfarenheter som att bemanna stödtelefonen som det nationella kompetensteamet för Östergötland och Kvinnofridslinjen i Uppsala har. Det är precis så som man ska agera – som regeringen gör – om man vill slå sönder en väl fungerande verksamhet som har byggts upp under många år.

Det är inte för att verksamheterna fungerar dåligt som de ska krossas utan för att regeringen vill visa handlingskraft genom att bilda en ny myndighet. Den inriktningen beklagar vi verkligen.

Statskontoret, som är en annan ansedd myndighet, har nyligen skrivit en rapport om det nationella uppdraget om mäns våld mot kvinnor, en analys av regeringens styrning.

Statskontoret anser att trots vissa brister har verksamheterna fungerat relativt väl, och slutsatsen i rapporten är att man ska behålla nuvarande organisation och ansvarsfördelning.

Om det finns en del överlappningar mellan myndigheterna beror det i första hand på att samordningen på Regeringskansliet inte fungerar som den ska. Det är det som är orsaken till problemet. Om det finns oklarheter menar Statskontoret vidare att det främst beror på bristande kommunikation om hur ansvaret är fördelat. Givetvis kan det finnas fog för att förändra, men inte i detta fall eftersom det konstaterats att verksamheterna fullgör sitt uppdrag.

En ny jämställdhetsmyndighet riskerar att slå sönder flera års arbete och forskning. Vi vet inte exakt hur det blir med den nya myndigheten. Regeringen skriver att den ska överväga och återkomma senare.

Regeringen har all makt i världen att inrätta en ny myndighet. Riksdagen kan inte förbjuda det, men, som sagt, det kommer inte att förbättra för de utsatta kvinnor som behöver hjälp nu.

Herr talman! Avslutningsvis kan jag informera riksdagen om att det inte funnits någon regering före alliansregeringen som har satsat lika mycket på jämställdhet. Totalt avsattes 2,6 miljarder kronor i syfte att öka jämställdheten mellan män och kvinnor.

Alliansregeringen prioriterade i huvudsak åtgärder mot mäns våld mot kvinnor. I övrigt rörde åtgärderna jämställdhet i utbildningsväsendet och ökad kunskap om kvinnors hälsa.

Alliansens arbetslinje har ökat förutsättningarna för ekonomisk jämställdhet. Drivkrafterna för arbete har stärkts, särskilt för kvinnor, som är överrepresenterade bland låg- och medelinkomsttagare. Den politiken vill regeringen nu rulla tillbaka.

Moderaterna vill i stället stärka drivkrafterna för jobb genom att sänka skatten på arbete med tyngdpunkt på dem som har lägst inkomster. För att minska den ojämställda fördelningen av arbete i hemmet vill vi förstärka jämställdhetsbonusen och införa en vab-bonus.

Eftersom kvinnors ohälsotal är högre och fler kvinnor än män tvingas att lämna arbetslivet i förtid vill vi fortsätta våra satsningar på att förbättra kvinnors arbetsmiljö, särskilt inom vård och omsorg.

Herr talman! I Sverige ska alla individer kunna utforma sitt liv oavsett kön. Kön ska inte vara ett hinder för att man ska kunna bli vad man vill.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 7.

Anf. 2 PAULA BIELER (SD):

Herr talman! Som vi precis hörde behandlar vi i dag alltså ett betänkande som baseras både på en skrivelse gällande styrningen framöver av jämställdhetspolitiken och på ett antal allmänna motioner med jämställdhet som bas.

När man pratar om jämställdhet är det väldigt viktigt att utgå från vad man egentligen menar. Ett och samma ord kan betyda helt olika saker för olika individer. Mycket av detta ser vi också i betänkandet, baserat på våra respektive reservationer och på hur utskottstexten är formulerad.

Ett sådant exempel är att utskottet hävdar att Sverigedemokraterna påstår att politik för jämställdhet är överflödig. Allt detta bottnar egentligen i att vi har helt olika syn på vad jämställdhet innebär, vilka mål vi ska eftersträva och hur vi ska arbeta åt detta håll.

Senast i utrikesdebatten hörde jag en ledamot i Sveriges riksdag som talade om Sverigedemokraternas så kallade kvinnoideal – som om vi skulle ha ett särskilt kvinnoideal. Jag vågar påstå att det är helt befängt, eftersom det enda ideal vi har är att varenda medborgare i landet ska vara fri att forma sitt liv precis hur man vill, givet att man följer våra lagar.

Vi sätter inte upp särskilda regler för kvinnor och särskilda regler för män. Vi sätter inte upp särskilda mål för kvinnor och särskilda mål för män. Vår politik har ingenstans det minsta tecken som tyder på att man ska se till personers kön när man behandlar olika politiska förslag om vad som ska gälla för olika regler och så vidare. Detta hittar man däremot i bland annat regeringens politik.

Lite senare i utskottstexten står det uttryckligen hur regeringen, och också utskottet som helhet får man anta, ser positivt på kvotering, så länge det kallas positiv särbehandling. Man kritiserar att bland andra vi sverigedemokrater uttryckligen vänder oss starkt emot detta. Det hävdas att särskiljande åtgärder behövs för att kunna uppnå jämställdhet. Därför låter man ibland personers kön vara en faktor när man avgör var de ska finnas i samhället, vilka yrken de ska ha, vilka jobb de ska få, vilka utbildningsplatser de ska ta del av och så vidare.

I min värld är detta helt oförsvarligt. Möjligen kunde det finnas en särskild poäng med att främja pionjärer om det tidigare inte fanns någon annan möjlighet för kvinnor och män att delta på samma sätt i livet. Men i Sverige, som tack och lov är ett väldigt jämställt land i förhållande till många andra, har vi inte längre detta behov. Vi har i stället behov av att visa, stärka och stå upp för att vi faktiskt är lika kapabla oavsett vilket kön eller vilken könsidentitet vi har.

Herr talman! Jag ska fortsätta att tala om vad som står i utskottsbetänkandet. Där sägs att en förutsättning för jämställdhet är en väl fungerande välfärdssektor. Man hänvisar bland annat till välfärdsmiljarderna som har satsats i den senaste budgeten. Som vi alla borde vara medvetna om är detta också mer yta än innehåll. Vi vet att de så kallade välfärdsmiljarderna egentligen är till för att försöka kompensera en liten del av ett bortfall som existerar som en följd av en politik som inte längre håller samman hela vårt land. Det är en politik som har belastat samhället orättvist och som fortsatt innebär att det blir stora hål i statens välfärdsbudget.

Det sägs att man vill stärka välfärdssektorn. Det kan handla om att möjliggöra större jämställdhet genom att människor faktiskt har tillgång till barnomsorg och kan göra sina val friare eller att man har tillgång till god vård, vilket ofta framför allt kvinnor behöver i dagsläget, dels för att vi lever längre, dels för att exempelvis sjukskrivningstalen visar på en definitiv överrepresentation av kvinnor. Men om man menar allvar med detta räcker inte de få miljarder som lades i budgeten, utan då krävs större satsningar generellt. Jag vill passa på att påpeka att Sverigedemokraterna gör detta i sin budget.

Det här går igen på många håll. Många av de satsningar som vi gör återfinns i andra delar av Sveriges riksdags arbete än i just detta betänkande. Jag kan redan nu nämna att i våra särskilda yttranden talar vi exempelvis om de satsningar som vi gör inom hälsoområdet. Vi satsar både på mer forskning och på olika könsspecifika sjukdomar, där skillnader faktiskt finns, och de är värda att bemötas för att vi ska uppnå ett jämställt samhälle.

Vi satsar på ekonomisk frihet genom att säkerställa att staten skjuter till de resurser som kan behövas åtminstone i början för att låta fler verkamma inom den offentliga sektorn gå upp till heltid. Detta skulle innebära att många, och framför allt kvinnor, kommer bort från den ofrivilliga deltiden. Det är en förstärkning med innehåll och substans, och den stärker både välfärden och jämställdheten. Och den är inte bara yta.

Herr talman! Anledningen till att jag har talat mycket om yta i dag borde vara tydlig för de flesta som har befunnit sig i landet den senaste veckan. En het debatt har förts i framför allt sociala medier, men även i vanliga medier, om vad man har på huvudet när man är i vårt land och när man är i andra länder. Vi har tidigare haft debatter som har handlat om badtider och hur man betar sig i klassrum. Ska det vara särskiljande eller inte? Ska kvinnor och män ha idrott tillsammans eller ska de separeras?

Till viss del kan detta anses vara ytligt. Förutsatt att man har full frihet är det lätt att tänka tanken att om någon vill ha separerade sidor eller ha en sjal på huvudet kan man väl få ha det. Problemet blir såklart när man inte ser de tillfällen när detta bottnar i ett förtryck.

Det grövsta exemplet, herr talman, såg vi under statsbesöket i Iran förra veckan. Och jag talar inte om det faktum att regeringens representanter valde att ha slöja på sig. Det kan finnas omständigheter som förklarar detta. Man ska bedriva handel, och det är rimligt att följa lagar.

Faktum är att vi inte någonstans – åtminstone inte såvitt jag vet – har fått höra att man gjorde allt man kunde för att slippa detta. Man försökte inte förhandla eller försäkra sig om huruvida det fanns några möjligheter att få till ett diplomatiskt möte utan att våra kvinnliga ministrar behövde underkasta sig ett system och en lagstiftning som förtrycker kvinnliga medborgare i det land där det pågår en ständig och aktiv kamp för att komma bort från detta förtryck.

Det här visar sig också i den lite skämtsamma bild som lades ut i sociala medier häromdagen. Där jämfördes slöjbärandet och kritiken mot detta med att man i Sverige enligt gammal sed bär hatt vid statsbesök. Tack och lov backade finansministern och bad om ursäkt för detta. Det vittnar dock någonstans om att en insikt saknas om hur ett förtryck tar sig uttryck och hur djupt, starkt och hårt personer drabbas av det.

Här finns väldigt mycket av plakatpolitik, yta och snabba poänger. Det är beklämmande att se.

Herr talman! På samma sätt förhåller det sig egentligen med den myndighet som har aviserats. Processen för att den ska sätta igång har påbörjats av regeringen. Vi behandlar den även till viss del i skrivelsen.

När Statskontoret för några veckor sedan besökte oss i utskottet för att redogöra för sitt arbete och sin syn på hur jämställdhetspolitiken ska styras framöver framkom det att det bara finns en enda möjlig fördel med just en myndighet. Denna enda lilla möjliga fördel är att man kan peka på myndigheten och säga att vi bryr oss om jämställdhet – vi har minsann en jämställdhetsmyndighet.

Den andra fördelen som de hade sett handlar om att man får en tydlig plats där ansvaret ligger för att samordna det jämställdhetsarbete som bedrivs i vårt land. Men som Statskontoret självt påpekar och som inte är särskilt svårt att själv inse kan detta samordnande ansvar lika gärna anordnas inom en befintlig myndighet. Det ansvariga statsrådet hade kunnat få en enhet med detta ansvar någonstans i en redan befintlig myndighet där ett starkt arbete redan bedrivs.

Det finns alla möjligheter att uppnå de faktiska innehållsmässiga fördelarna utan att för sakens skull instifta en ny myndighet och riskera pågående verksamheter när dessa inte vet vilken fortsatt verksamhet de får. Man vet heller inte hur många av dem som i dag har arbetat upp en expertis som kan följa med, hur övergången ska ske eller hur väl arbetet kommer att fungera.

Tidigare erfarenheter av sammanslagning av verksamheter under en och samma myndighet har visat att det inte innebär några större effektivitetsfördelar men däremot kostar mycket i form av att man behöver omorganisera och bygga upp en grundplattform på nytt.

Inför utskottets behandling hade samtliga allianspartier på ett eller annat sätt uttryckt viss kritik mot den här myndigheten. Tyvärr backade under arbetets gång Liberalerna från sin ståndpunkt om att permanenta åtminstone arbetet i Östergötland mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Det kan jag bara beklaga. I dagsläget kommer alltså samtliga av de verksamheter som i dag bedrivs runt om i landet för jämställdhet att

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

vara i en klart riskabel situation. Man kommer fortsatt inte att veta vad som händer om ett par år, och verksamheterna kommer att splittras upp på flera ställen snarare än att samordnas bättre.

Avslutningsvis vill jag säga några extra ord kring betänkandets punkt om det som heter mäns våld mot kvinnor. Vi har under den punkten en reservation som fokuserar väldigt mycket på det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Vi stöder det uppenbara behovet av mer kunskapsinhämtning, tydligare brett arbete och arbete med att se helheten. Det är inte bara kvinnor som drabbas. Det är inte bara mäns våld mot kvinnor, som man lätt kan tro då det ligger under den rubriken, utan det är ofta en hel familj, en hel släkt eller ett helt samhälle som förtrycker och anklagar kvinnor eller män. Bröder tvingas agera mot sina systrar. Mödrar tvingas förkasta sina döttrar. Homosexuella män och kvinnor hamnar i utanförskap gentemot sin egen familj och sitt eget samhälle, inte bara majoritetssamhället. De står helt ensamma då de inte längre har någon koppling till dem som egentligen borde vara deras närmaste.

Det finns oerhört mycket arbete att fortsätta med på detta område. Vi har länge inom vår budgetpolitik avsatt mer resurser exempelvis för att jämte kvinnojourerna säkerställa att det finns tillgång till jourer specialiserade på hedersproblematiken, eftersom det är en annan problembild.

Jag vill också passa på att understryka det problematiska i att använda begreppet mäns våld mot kvinnor som ett paraplybegrepp. En del är det jag precis nämnde, exempelvis att man använder det som paraplybegrepp och räknar in en sorts våld och förtryck som egentligen har helt andra botten. Men det riskerar också att ge en skev bild, som att det aldrig skulle förekomma våld mot män i heterosexuella relationer eller våld i nära relationer av annan form – samkönade relationer.

Problembilden bör rimligtvis gälla våld i nära relationer. Vi vet visserligen att det är en grav överrepresentation av mäns våld gentemot kvinnor, åtminstone vad gäller det som rapporteras om fysiskt våld och det som är lätt att se, men vi vet också att det finns ett mörkertal för våld gentemot män, både psykiskt, där mörkertalet är högt för alla, och fysiskt, där det fortfarande finns en betydligt högre skamfaktor för en man att meddela att hans partner har slagit honom än det omvända. Det är faktorer som måste räknas in. Det är problembilder som finns kvar och som man måste ta hänsyn till. Därför har vi också valt att stötta ett yrkande från Kristdemokraterna om att begreppet som sådant bör uppdateras och ändras.

Herr talman! De reservationer som jag yrkar bifall till är nr 13 och nr 9.

Anf. 3 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar nu regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet*. Jag har i betänkandet ett flertal reservationer som jag självklart står bakom, men jag yrkar för tids vinnande bara bifall till reservationerna 7 och 10. Detta är ett brett och djupt område. Jag kommer i mitt anförande att fokusera på målen, på strategin och på struktur.

Under min första mandatperiod i Sveriges riksdag var jag med om att fatta beslut om de första fyra jämställdhetspolitiska målen: om makt och inflytande, om ekonomisk jämställdhet, om jämn fördelning av det obetalda arbetet och om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Efter det har vi självklart arbetat med det här under många år. En del av målen har kanske inte fått ett så tydligt utvecklat arbete som det fjärde målet, om

mäns våld mot kvinnor. Den frågan har lite extra komplikationer, eftersom det så tydligt rör sig om kriminella handlingar. I dagens betänkande finns det förslag på att lägga till områdena jämställd utbildning och jämställd hälsa. Vi tycker att det är bra att de tidigare fyra målen kompletteras med de här två.

När det gäller ekonomisk jämställdhet skriver man i betänkandet och i propositionen att regeringen inte har någonting emot att kvinnor startar och driver företag. Men man har med kirurgisk precision lyckats ta bort alla främjande insatser. De möjligheter som finns inom områden där mestadels kvinnor har startat och drivit företag vill man också begränsa. Man är väldigt duktig på att säga en sak men göra någonting helt annat. Det belyser vi också i vår motion och i våra reservationer. Men i övrigt tycker vi alltså att det är bra att de fyra målen kompletteras med ytterligare två.

Herr talman! Man för även fram att man ska jobba med en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det är något som vi också välkomnar. Just det här med att bedriva ett förebyggande arbete, höja kunskapen, involvera alla berörda sektorer och med en strategi försöka ta ett helhetsgrepp som gör att det inte ska vara så stor risk att hamna mellan stolarna trots att det är sju myndigheter involverade tror jag är ett väldigt viktigt angreppssätt. Därmed inte sagt att det är enkelt, men jag tror att det är helt avgörande för att försöka få ihop allt gott vi gör så att det på något sätt samordnas och kommer till nytta för de kvinnor som är utsatta. Vi tycker att detta är klokt, och vi har efterlyst det länge. Nu är det egentligen bara att vänta på verkstad och att det också ska fyllas med innehåll.

I skrivelsen aviseras också en mer strategisk och sammanhållen styrning. Även i den delen håller vi med. Vi har också sett att det finns ett stort behov av att se till att uppdragen för stöd, metodutveckling, erfarenhetsutbyte, måluppfyllelse och uppföljning samlas och tydliggörs på det här området. Men när vi har diskuterat de här frågorna har vi landat i att vi inte vill riskera att alla andra som har ett uppdrag i dag ska kunna ta ett litet steg tillbaka och säga att det nu är någon annan som har ansvaret. Vi har sagt att det är mycket viktigt att vi får till stånd de här sakerna, men vi skulle vilja ha in dem i en befintlig struktur så att det fortsatt finns ett tydligt ansvar hos respektive myndighet och respektive led att jobba med de här frågorna nere i verksamheten, där det blir pang för pengarna. Vi är alltså med på att det behövs en sammanhållen styrning, men vi instämmer inte i att det behövs en ny myndighet.

Det allvarligaste i detta är att man från regeringens sida väljer att skruva ned befintliga verksamheter, där det faktiskt händer och sker saker som påverkar vår vardag i rätt riktning. Det gäller dels Länsstyrelsen i Stockholms län, som har ett uppdrag kopplat till trafficking och prostitution, dels Länsstyrelsen i Östergötlands län, som sedan länge jobbar med hedersvåld och förtryck. Fram till i onsdags kväll hade vi en majoritet i utskottet för att Östergötland skulle få ett permanent fortsatt uppdrag, men då blev det nya bud. Nu har de fått respit i tre år. Man får passa på och fira det varma och goda i att inte behöva läggas ned just nu; snart kommer det att bli rätt vått och kallt.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Kunskaps- och resurscentrumet NCK i Uppsala, Nationellt centrum för kvinnofrid, har med drygt 20 år på nacken arbetat upp en kunskap och en stabil plattform och har under åren utvecklats till att bli en väldigt viktig instans i de här frågorna. Vi har under årens lopp gett många uppdrag som de har utvecklat och verkställt. Att nu se att regeringen, som påstår sig vilja förbättra de här delarna, väljer att plocka ned den myndighet som kanske har betytt mest för att arbetssätt och arbetsmetoder verkligen implementeras ute i kommuner och landsting är oerhört sorgligt.

Statskontoret, som har granskat uppdraget till dessa tre, och också Socialstyrelsen, som har del i ansvaret, ser inget behov av att ändra organisation eller ansvarsfördelning. Tvärtom varnar man för att det leder till minskad produktivitet och effektivitet. Kompetens kommer att gå förlorad. Samarbete mellan myndigheter kommer att slås sönder. De har under många års tid arbetat hårt för att få till ett nära samarbete mellan myndigheterna och har fått stort förtroende och stor tillit, och de hjälps också åt i de här frågorna. Till syvende och sist kommer det att vara de våldsutsatta kvinnorna som drabbas.

Vad gör då NCK för alla som inte har behövt ha med dem att göra eller som av andra orsaker inte har kontakt med dem? Det är en unik instans. De har ett dubbelt uppdrag. De kombinerar forskning och utbildning med klinisk verksamhet. Inom huset har de utveckling, men de möter också de våldsutsatta kvinnorna. Det gör de i kliniker som de har på plats, men också via telefonen med Kvinnofridslinjen. De har mer än 20 års erfarenhet.

Den första mandatperioden var jag förbundsordförande för Centerkvinnorna. Hösten 2004 kallade Ingegerd Sahlström, tidigare riksdagsledamot för Socialdemokraterna från Halland, alla förbundsordförande i de olika partierna till sig och sa: Jag har tittat på Rikskvinnocentrum i Uppsala och ser att vi skulle behöva höja upp så att de får ett nationellt uppdrag att öka kunskapen men också sprida den ut i landet. Jag tror att det var en enig riksdag som ställde sig bakom det.

De har sedan 2006 haft det nationella uppdraget och utvecklat sin verksamhet. På utbildning är de väldigt stora. Det finns till exempel en webbaserad introduktionskurs som du kan gå på nätet och som startade i höstas. De har redan 6 500 som har gått den. Du kan gå en kurs i arbetsgemenskap som vill höja kunskapen på området eller varför inte en studiecirkel på hemmaplan om du själv vill känna till mer.

De har också byggt upp så att de har universitetsutbildningar. Det handlar om grundutbildningar men också fortsättningsutbildningar med universitetspoäng. De har medverkan i andra utbildningar. De medverkar också på andra universitet och högskolor med sin kompetens.

NCK har också en kunskapsbank där de samlar forskning, fakta och ämnesguider om våld och publicerar från myndigheter. Du kan gå in via deras hemsida och få ta del av över 80 000 publikationer. Det var 157 000 personer som gjorde det 2015. Det är väldigt ofta personer som jobbar i verksamheter där de möter de våldsutsatta kvinnorna. Den kunskapsbanken byggs ut hela tiden. Den är också kopplad till ett metod- och kompetensstöd som NCK tillsammans med länsstyrelsen har tagit fram för kommunernas arbete.

Kvinnofridslinjen är också en väldigt viktig verksamhet. Där konstaterar Statskontoret att den inte kommer att gå att flytta till en myndighet. Förutsättningen för att den ska fungera som den gör är att den i varje fall inte ligger i en myndighet. Den är öppen dygnet runt. Personalen är utbildad. Kvinnofridslinjen är för den som är utsatt för hot och våld eller för någon som misstänker att någon i närheten är utsatt för hot och våld. Det kan också vara de i professionen som känner att de behöver stöd och hjälp i ett bemötande och behöver ha ytterligare någon att prata med. Det kommer över 30 000 samtal om året. Siffran för 2015 är 86 samtal per dygn i snitt. För dig som tittar på detta hemma i soffan är telefonnumret 020-50 50 50. Du är anonym, det kostar ingenting och det syns inte i samtalslistan.

Under de år som vi har haft ett arbete där vi har satsat mycket, precis som Erik Andersson beskrev, kan jag beskriva två exempel på regeringsuppdrag som de har fått. De är tydliga exempel på någonting som sedan finns till stöd för vården och hur man kan jobba bättre med de här frågorna.

Ett uppdrag var spårsäkringskittet. Där sa vi att det måste finnas en möjlighet för vården att i det första mötet med någon som varit utsatt för våldtäkt kunna ta rätt prover, ställa rätt frågor och göra rätt dokumentation för att polis och åklagare i nästa steg ska kunna använda det. Det finns nu framtaget och tillgängligt för alla landsting, alla vårdcentraler och alla akuter. Även den läkare eller sjuksköterska som tidigare kanske inte har mött ett våldtäktsoffer får instruktioner, stöd och hjälp för att kunna ställa rätt frågor och ta rätt prover som kan ligga till grund för det fortsatta utredningsarbetet.

Ett annat uppdrag som NCK hade var att fråga om våld. Det man ser är att kvinnor som kommer in och är misshandlade väldigt ofta har långa och tjocka journaler. De har sökt vård vid upprepade tillfällen för väldigt många olika saker. Men de har aldrig någonsin upplevt att någon ställer sig frågan: Vad är det som ligger bakom sjukdomsbilden? I detta arbetade de fram en manual för hur man som vårdpersonal ska kunna ställa de svåra frågorna. Det fanns mycket diskussioner om det. Där hade de också väldigt stor hjälp av att ha den kliniska verksamheten kopplad till forskning och utveckling. De kunde prova frågorna och se hur kvinnorna som kommer till kliniken upplever att ställas inför frågorna för att sedan kunna ta fram ett bra handledningsmaterial för personal ute i verksamheterna runt om i hela landet.

Det är en unik verksamhet, som jag sa tidigare. Kopplingen mellan forskning och utbildning och den kliniska verksamheten är unik och väldigt speciell. Det är regeringen beredd att nu slå sönder. Jag efterlyser en konsekvensanalys. Var någonstans har man satt sig ner och sett: Det kommer att innebära det och det, det får de kostnaderna och det kommer att dröja så här många år innan vi har byggt upp kompetensen igen?

Om det är att förstärka och förbättra som är regeringens mål, låt då NCK, Stockholms landsting och länsstyrelse och Östergötlands länsstyrelse fortsätta med sitt arbete. Riv inte ned utan bygg vidare på det som finns. En ny myndighet riskerar att bli symbol- och plakatpolitik, särskilt när verksamhet som är på plats och levererar ska vingklippas eller avvecklas.

Anf. 4 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! En timme. 60 minuter. Varje dag. 4 200 kronor i månaden. 3,6 miljoner på ett liv. 76 miljarder på arbetsmarknaden. 33 år.

76 miljarder på arbetsmarknaden är kostnaden för den strukturella lönediskrimineringen. När tjänster med likvärdig utbildning, ansvar och tyngd jämförs får de i de kvinnodominerade yrkena lägre betalt. Kvinnors yrken, i synnerhet de som handlar om att ta hand om människor, värderas lägre – 76 miljarder lägre.

Snittlönen mellan kvinnor och män skiljer sig med 4 200 kronor i månaden, 50 400 på ett år och 3,6 miljoner på ett arbetsliv. Sedan tillkommer konsekvenserna av detta som lägre pension, lägre sjukpenning och lägre föräldrapenning. Lönediskrimineringen gör kvinnor fattiga.

Kvinnor arbetar 60 minuter gratis varje dag om vi har en arbetsdag 8–17. Den sista timmen är det bara männen som får betalt, om vi ska översätta lönegapet på 12,5 procent till en arbetsdag.

De tjejer som i år slutar gymnasiet och går direkt ut på arbetsmarknaden kommer kanske att få uppleva jämställda löner under sina sista år före pensionering. I den takt löneskillnaderna minskar kommer det nämligen att ta 33 år innan vi uppnår jämställda löner.

Herr talman! Regeringen har vidtagit ett antal åtgärder för att motverka strukturell lönediskriminering i arbetslivet, och precis som utskottet välkomnar vi regeringens inriktning på jämställdhetspolitiken. Vi anser att regeringens insatser och prioriteringar under mandatperioden 2014–2018 är bra och nödvändiga för att man ska kunna uppnå ett jämställt samhälle.

Vänsterpartiet anser dock att det krävs en del ytterligare åtgärder för att motverka könsdiskriminering i arbetslivet och komma till rätta med de könsrelaterade löneskillnaderna. Det är hög tid att ta nästa steg mot en arbetsmarknad utan strukturell diskriminering av kvinnodominerade yrken. Vänsterpartiet anser att om de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken ska kunna åtgärdas måste lönerna i de kvinnodominerade branscherna tillåtas öka i en snabbare takt än i de mansdominerade.

Lönerna på den svenska arbetsmarknaden sätts i avtalsförhandlingar mellan parterna. Vänsterpartiet står bakom och värnar kollektivavtalsmodellen och anser inte att staten ska lägga sig i vilka krav någondera parten driver i avtalsförhandlingar. Däremot kan staten, inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen, spela en roll i lönebildningen genom Medlingsinstitutet. Liksom utskottet anser vi att myndigheten fyller en viktig funktion för att främja ett jämställdhetsperspektiv på lönefrågor.

Medlingsinstitutet har dock också i uppdrag att bidra till en väl fungerande lönebildning, där den konkurrensutsatta industrin sätter normen för löneökningstakten – det så kallade märket. Det är uppenbart att dessa mål i praktiken kommit att stå i motsättning till varandra. Märkets normerande roll gör att löneskillnaderna mellan traditionellt kvinnodominerade och traditionellt mansdominerade yrken inte bara befästs utan ökar.

Att regeringen har gett Medlingsinstitutet i uppdrag att analysera de centrala kollektivavtalens konstruktion utifrån ett jämställdhetsperspektiv är positivt. Men om inte tolkningen av vad som är en väl fungerande lönebildning diskuteras och problematiseras ur ett strukturellt jämställdhetsperspektiv finns det en uppenbar risk att detta inte blir mer än ett slag i luften.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör förändra Medlingsinstitutets uppdrag så att det tydligt framgår att industrins lönenormering inte ska tolkas så att aktiva insatser för att minska de strukturella löneskillnaderna mellan mans- och kvinnodominerade yrken omöjliggörs.

Vänsterpartiet kan konstatera att 75 procent av dem som arbetar inom industrin, och 79 procent av cheferna, i dag är män. Det ger effekter på såväl attityder och normer som möjligheterna till vidareutbildning, föräldraledighet, arbetsmiljö, hälsa och lön. Kvinnor inom industrin får till exempel i högre grad monotona och enformiga arbetsuppgifter med mindre möjlighet till kompetensutveckling än sina manliga kollegor.

Industrin måste arbeta aktivt för en mer jämställd arbetsmarknad. För att svensk industri ska bli detsamma som jämställd industri krävs enligt Vänsterpartiet ett systematiskt och grundläggande arbete med tydliga mål. Det kan till exempel handla om att använda sig av årliga lönekartläggningar, kvotering och regelbundna översyner av kompetensutveckling och lönesystem.

De forskningsresultat som finns ska tas till vara och konkretiseras. Arbetet med en jämställd rekrytering måste genomsyra alla nivåer av verksamheten. Det duger inte att företaget har bra siffror på papperet men att könsuppdelningen trots det följer den traditionella uppdelningen när det gäller administration kontra produktion.

För att ett långsiktigt och framåtsyftande förändringsarbete ska komma till stånd krävs både politisk vilja och att frågan prioriteras från företags-håll. Arbetet måste genomsyra hela industrin och hålla även för omorganiseringar och perioder av lågkonjunktur. Kraven på en mer jämställd industri måste genomsyra hela varukedjan och även gälla entreprenörer och underleverantörer.

I Frankrike kan företag med minst 50 anställda tvingas böta 1 procent av sin lönebudget om de inte kan presentera en plan för hur lönerna ska bli jämställda. Sverige borde införa en liknande lagstiftning så att företag tvingas ta frågan om lika lön för lika arbete på allvar. Vi har nämligen inte tid att vänta, och framför allt har våra döttrar inte tid att vänta.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 4.

Jag vill också lyfta fram frågan om en jämställdhetsmyndighet, vilket har tagits upp här, herr talman. Det verkar som att de flesta är eniga om att det behövs en samordning, men från borgerligt håll menar man att det inte ska vara en jämställdhetsmyndighet. Frågan är då vad det ska vara. Vi hade tidigare JämO, som lades ned och gick upp i Diskrimineringsombudsman-nen. Vi vet av den erfarenheten att jämställdhetsfrågorna försvann från kartan eller i alla fall blev väldigt eftersatta.

Jag delar inte den oro som vissa här har tagit upp inför att detta skulle riva ned en massa arbete som har gjorts. Tvärtom är den forskning och erfarenhet som finns faktiskt någonting man kan ta vara på, och det kan spridas till hela landet. Det är nämligen det som är problemet i dag – att det finns isolerade öar som arbetar på ett bra sätt lite här och där i landet men att det inte sprids över hela landet. Jämställdhetsarbetet är dessutom inget som genomsyrar hela vårt samhälle, utan det är bara de som vill som bedriver det.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Det är en ganska gammal borgerlig politik att tänka att jämställdheten kommer av sig själv. Det vet vi ju att den inte gör. När Moderaterna ledde regeringen gick jämställdheten snarare bakåt. Sverige tappade i placeringar. Inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor ökade under den borgerliga regeringen.

Det är fint att höra moderater tala om att det behövs stöd till kvinnojourer och så vidare, men man gav inget stöd under sin tid i regering. Man lade mycket pengar, men man gav inget stöd till kvinnojourerna. Det har Vänsterpartiet bidragit med, tillsammans med den nu socialdemokratiskt ledda regeringen. Så ja – snacka går ju, men det är verkstad som gäller.

Anf. 5 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Jag reagerade lite grann redan i inledningen av Rossana Dinamarcas anförande, då hon talade om att kvinnors arbete värderas lägre än mäns arbete. Till viss del instämmer jag i detta, men det återspeglar också skillnaderna mellan oss båda när det gäller vad vi ser som jämställdhet.

Om man bara tittar på det rent ekonomiska ser man att det är ett faktum – kvinnodominerade yrken har sämre förhållanden ekonomiskt. Kvinnor drabbas av att de yrken där de arbetar har lägre löner och sämre villkor. Men när det gäller vad detta beror på skulle jag vilja hävda att det egentligen beror på att själva arbetsinsatserna värderas högre. Kvinnor arbetar, som vi alla vet, framför allt i den offentliga sektorn inom de branscher som vi anser vara så viktiga för samhället att vi har valt att säkra tillgången till dem genom att låta dem ingå i det gemensamma, skattefinansierade systemet inom välfärden.

Detta är ofta en del av anledningen till att villkoren är så pass mycket sämre. När det offentliga har haft monopol på att bedriva verksamheter har man haft en helt annan budget att röra sig med och helt andra möjligheter till konkurrens. Anställda har haft helt andra möjligheter att förhandla och för den delen sämre förutsättningar att strejka och så vidare. Det är nämligen så pass vitala arbetsuppgifter som utförs att de kanske drar sig lite extra för det.

Anledningen till att jag begärde replik och vill ställa en fråga är att man inom Vänsterpartiet är tydlig med att man bland annat vill avskaffa RUT-bidraget, vilket faktiskt har möjliggjort en öppning för fler privata aktörer inom många av dessa branscher. Det har möjliggjort kvinnligt företagande och gjort att arbetstagare har kunnat välja bland fler arbetsgivare och förhandla sig till bättre villkor. Det är en faktisk, praktisk möjlighet att värdera deras arbete högre.

Anf. 6 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Låt oss backa bandet en bit till när skolan var förstatligad – om vi ska prata om offentlig sektor. Då hade lärare lika höga löner som riksdagsledamöter. Sedan kommunaliserades skolan. Skolan privatiserades. I dag vet nog Paula Bieler att lärarna inte hör till dem som tjänar lika mycket som riksdagsledamöter.

Det har hänt mycket. Att säga rent generellt att man får betydligt sämre betalt inom den offentliga sektorn än inom den privata sektorn stämmer inte ens i dag. Se på hur villkoren ser ut och hur lönerna ser ut inom den privata sektorn inom välfärdsbranscherna. Bilden stämmer inte där heller.

Kvinnors arbete värderas lägre. Det spelar inte någon roll om det är inom välfärd, inom privat sektor eller om det handlar om yrken där det krävs hög utbildning. I alla lägen värderas kvinnors arbete lägre. Det är problemet.

Jag anser att det finns en möjlighet att inom offentlig sektor göra satsningar. Vi är oftast arbetsgivare, och vi kan se till att värdera kvinnors arbete högre. Att ta bort vinster i välfärden är en viktig faktor för att värdera kvinnors arbete högre. Vinster ska inte betala någon poolskötare i ett skatteparadis eller stoppas ned i några farbröders fickor. De ska användas till löner, till elever, till sjuka eller vad det kan vara.

Det är beklämmande att varje gång man ska prata om RUT-avdrag heter det att det är där kvinnor har sina möjligheter på arbetsmarknaden. Samtidigt har vi i tidigare debattinlägg hört att kvinnor i större utsträckning än män skaffar sig en högre utbildning. Varför ska de kvinnorna vara hänvisade till att göra städjobb?

Anf. 7 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Varför ska alla kvinnor vara en och samma kvinna? Det finns de som utbildar sig akademiskt, och det finns de som arbetar inom andra branscher. Faktum är att många kvinnor har startat företag och fått en helt annan arbetsmarknad att agera på, att välja sin arbetsgivare på, att förhandla på.

Låt oss titta på skolan och kommunaliseringen. Ja, absolut! Det har funnits andra tider med andra villkor, och mycket har försämrats. Vi vill se ett statligt ansvar för skolan.

Men detta hindrar inte det faktum att så snart något är kopplat till välfärden och är offentligt finansierat är budgetmöjligheterna helt annorlunda. Däri ligger problemet att därmed öppna för fler privata aktörer och skapa en helt annan marknad där fler möjligheter tillgodoses.

Vänsterpartiet driver på hårt för vinstförbud. Vi ser inte det som en lösning, som bekant, utan snarare som en ökad problembild där en hel bransch riskerar att bryta samman. Det som är viktigt är att säkerställa kvaliteten, att säkerställa att pengar, i de få fall det har hänt, inte går till skatteparadis. De pengar som investeras i välfärd ska användas till välfärd – må det vara till högre löner eller till bättre kvalitet på annat sätt.

När vi ändå talar om vad vi kan göra som arbetsgivare i det offentliga undrar jag exakt hur Vänsterpartiet anser att man ska jobba för mer heltidsarbete. Sverigedemokraterna är det enda parti, mig veterligen, som har tillsatt extra resurser för att kunna stödja de kommunala verksamheter som är arbetsgivare att låta fler personer gå upp till heltidsanställningar – åtminstone under en övergångsperiod. Mig veterligen har man från vänsterkanten bara talat om lagstiftning och liknande. Hur avser Vänsterpartiet att det ska gå till i praktiken?

Anf. 8 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! RUT ska främst ses som ett bidrag till rika. Jag ser hellre att det finns en bättre äldrevård och en bättre hemtjänst där resurserna används till de gamla som behöver den hjälpen utan att nödvändigtvis vara de som kan betala för sig. På det sättet kan vi använda pengarna på ett bättre sätt och dessutom skapa en bättre välfärd som gynnar alla, inte bara dem som kan betala.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Sedan var det frågan om rätten till heltid. Lagstiftning är en extremt viktig del för rätt till heltid. Som det ser ut i dag vill många kvinnor jobba heltid men har inte rätten att göra det. De finns inom handeln och i välfärdssektorerna. Där erbjuds de inte heltid utan får finna sig i att det är deltid som gäller. Därför är lagstiftning extremt viktig.

I de kommuner där Vänsterpartiet är med och bestämmer har vi aktivt höjt kvinnors löner. Det är så det borde vara.

Paula Bieler hade en fråga till om vinsterna. Anledningen till att Vänsterpartiet har lyft upp frågan om vinster i välfärden – och det kommer en proposition inom kort – är för att garantera att pengar som är ämnade för välfärden inte ska användas till något annat än till just välfärden.

Anf. 9 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Vänsterpartiets politik går inte ihop. Det är kanske inte så konstigt att jag tycker det, men jag kan försäkra er om att så är fallet.

Å ena sidan vill ni höja lönerna för kvinnorna, och å andra sidan säger ni nej till jobbskatteavdragen som alliansregeringen införde, som har gjort att en sjuksköterska har fått en extra månadslön per år. Ni vill förbjuda företag i den fria välfärden, som drivs främst av kvinnor. Sedan finns RUT-avdraget, som även är en bra åtgärd för integrationen. Det vill Vänsterpartiet förbjuda.

Den mest väsentliga frågan, herr talman, är att var tredje kvinna i vårt land känner sig otrygg. Det har Vänsterpartiet inte ens nämnt. Var tredje kvinna i vårt land känner sig otrygg, och Vänsterpartiet nämner inte ens det! Det är den viktiga frågan vi måste åtgärda. Vad gör Vänsterpartiet för att dessa kvinnor ska känna sig mer trygga?

Samtidigt finns de utsatta förorterna som har stora problem. Vänsterpartiet vill varken skicka dit polis, höja straffen eller göra straffen mer kännbara. Vad gör Vänsterpartiet för de utsatta kvinnorna?

Anf. 10 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Resultatet av jobbskatteavdragen var tydligt. Det fanns en grupp som gynnades allra mest, nämligen de välbeställda männen, Erik Andersson! Det var inte kvinnorna som gynnades.

Inkomstskillnaderna ökade under era år. De stora vinnarna var de höglönlade välbeställda männen. Det är knappast dem vi brukar anse behöver jobbskatteavdraget. Tvärtom! Därför var jobbskatteavdraget riktigt dåligt, och det ökade inte bara klyftorna mellan män och kvinnor utan också mellan fattiga och rika. Klyftorna ökade här snabbare än i alla andra OECD-länder. Ni skapade fattigdom med jobbskatteavdraget.

Sedan var det frågan om välfärdsföretagen. När man pratar RUT och privatiseringar inom välfärden säger man ofta att det är kvinnorna som har fått arbete och fått styra över sitt arbete. Men låt oss titta närmare på företagen. Det är män som styr. Jag är inte det minsta förvånad över att Erik Andersson och Moderaterna hela tiden verkar för att män ska få det mycket bättre. Det är så det har varit med hela er politik.

Sedan var det vardagsrädslan som många kvinnor känner – som jag själv känner varje dag. Det är helt orimligt att jag som 43-årig kvinna ska behöva känna den rädslan varje gång jag till exempel har varit och tränat. Jag funderar över om jag ska ta den korta vägen genom skogsdungen eller den långa vägen där det är upplyst och finns bilar. Den vardagsrädslan

lever jag också med, Erik Andersson, och den är påtaglig. Den är också påtaglig på grund av den hudfärg och hårfärg jag bär.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Anf. 11 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Det är märkligt hur Vänsterpartiet argumenterar i kammaren. Från Moderaternas sida ser vi ingen skillnad. Vi ser bara individer. De är viktiga. Det finns individer.

När det gäller jobbskatteavdragen var det ju procentuellt sett de med låga inkomster som fick mest i plånboken.

Jag tycker att argumentationen från Vänsterpartiet är lite märklig. Man vill förbjuda allt som har gjort att kvinnor har fått fler arbetsgivare att välja på. De har kunnat höja sina löner genom att byta arbetsgivare. Tidigare fanns det bara en arbetsgivare att gå till. Det var antingen kommunen eller landstinget – och som vi vet, herr talman, är kommuner och landsting inte de allra bästa arbetsgivarna när det gäller exempelvis sjuktal och löner.

Ni för en politik som går i motsatt riktning, som inte skulle lyfta kvinnorna. Det är faktiskt tur att det här landet någon gång har kunnat ha borgerlig regering.

Herr talman! Jag tycker inte att Rossana Dinamarca riktigt svarade på frågan. Frågan var varför Vänsterpartiet inte vill ha fler poliser eller hårdare och mer kännbara straff.

Anf. 12 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Jag hann inte riktigt tala färdigt när det gällde vardagsrädslan.

Vänsterpartiet har under många år drivit frågan om samtyckesreglering och att vi ska införa oaktsamhetsbrott i sexualbrottslagstiftningen. Det var ingenting som den moderatledda regeringen tog tag i under sina år. Nu ser vi att det är på gång på riktigt. Det händer någonting. Det är en extremt viktig signal att det är kvinnor som styr över sina egna kroppar. Det tycker jag är en av de viktigaste delarna i hela jämställdhetspolitiken – att kvinnor måste ha rätten över sina egna kroppar. Vi ska inte säga vad de ska bära eller inte bära. Det ska kvinnor själva få bestämma.

Vi ska inte behöva vara rädda att bli utsatta för våld enbart på grund av det kön vi bär. Vi ska inte behöva känna när en man går bakom oss: Jag kanske blir överfallen bara för att jag är kvinna.

Jag ser att det behövs mycket arbete när det gäller både sexualbrott och våld mot kvinnor. Det är saker vi har föreslagit och pratat massor om. Som jag sa i talarstolen har Vänsterpartiet varit med och bidragit till att kvinno- och tjejjourer får mer pengar. Vi har drivit på i många år, ganska ensamma, för en ny sexualbrottslagstiftning. Nu är den på gång. Vad har Erik Andersson presterat på det området?

M säger att de bara ser individer. Det är så tydligt att varje gång ni bara ser individer är det män som gynnas. Det är det som är grejen med feminism – man måste se maktstrukturerna, för annars kommer det att fortsätta vara så att det är män som gynnas.

Anf. 13 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! I slutet av ditt anförande, Rossana Dinamarca, beskrev du att vi nu tar bort uppdragen från NCK, Länsstyrelsen Östergötland och

Länsstyrelsen Stockholm samt vissa uppdrag som ligger hos Socialstyrelsen och lägger dem i jämställdhetsmyndigheten. Det skulle innebära att detta äntligen blir tillgängligt för hela landet.

Jag tänker att då har du missat att alla dessa fyra redan i dag har ett nationellt uppdrag att sprida all kunskap som kommer fram och via länsstyrelser och andra myndigheter genomföra det som tas fram.

Den analys som Statskontoret tog fram är väldigt tydlig med vad konsekvenserna blir av att man inte fortsätter att bygga på de strukturer som redan finns – och i så fall eventuellt kompletterar dem med en ny myndighet – utan i stället väljer att ta bort uppdragen från NCK, Länsstyrelsen Stockholm eller Länsstyrelsen Östergötland och Socialstyrelsen. Det innebär att kompetens går förlorad. Det handlar om att de som jobbar med de här sakerna inte kommer att flytta med.

NCK:s unicitet – man har forskning och utveckling men också den kliniska verksamheten – har jag inte sett någonting om att man tänker bygga upp i den nya myndigheten. NCK har också under åren arbetat upp ett nära samarbete med alla andra berörda myndigheter. Det handlar om Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och andra aktörer som har ansvar för att genomföra de här sakerna på golvet. Det har varit en resa att bygga upp det förtroendet och komma dithän att man har det här samarbetet, som nu löper risk att slås sönder.

Jag saknar en konsekvensanalys från regeringen och regeringspartierna av vad det faktiskt innebär att göra på det här viset.

Anf. 14 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Jag tror att Annika ska ställa den frågan också till Åsa Regnér, som ju är här. Hon kan säkert svara mer specifikt.

Jag tror inte att det finns fog för oron att det arbete som har gjorts ska gå om intet. Det arbetet är viktigt. Jag tror inte att någon av oss tycker att det är ett oviktigt arbete som har gjorts. Men att samla det eller lägga ansvaret för det under en myndighet tror jag ändå är det bästa. Hittills har detta, även om man har haft ett nationellt uppdrag, varit väldigt splittrat. Det är det jag tycker är viktigt med en jämställdhetsmyndighet – att arbetet samlas.

Det är en mängd olika arbeten som måste samlas, och vi ska arbeta integrerat gentemot andra myndigheter och andra delar i vårt samhälle för att komma framåt. Det är det som är problemet i dag – det går alldeles för långsamt, och det bygger mycket på om det finns vilja någon annanstans. Det är det som jag ser som den stora skillnaden med en jämställdhetsmyndighet, att vara den pådrivande kraften, för vi har inte tid att vänta.

Anf. 15 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Statskontoret fick i uppdrag att göra en analys av regeringens styrning på det här området. Den är väldigt intressant.

Statskontoret är alltså en myndighet som har till uppdrag att granska olika typer av myndigheter – hur de gör, hur de arbetar och hur saker och ting fungerar. Det är dess profession, skulle man kunna säga.

I analysen konstaterar Statskontoret inledningsvis att man inte har identifierat några större problem vad gäller roll- eller ansvarsfördelning mellan de fyra myndigheterna. Man ser inget behov av att regeringen ska

förändra organisationen eller ansvarsfördelningen, och man bygger det på fakta.

Man har utgått från delarna där det finns närhet. Man ser att under den inledande perioden fanns det inkörningsproblem när myndigheterna var tvungna att hitta sina former. Man konstaterar att i dag finns det ett gott samarbete. Det är väldigt tydliga uppdrag som ligger på olika instanser, för det är olika målgrupper och problembilder som de behöver jobba med på olika sätt. Men de har också ett nära samarbete.

Slutligen konstaterar Statskontoret – och det gör man på basis av tidigare erfarenhet – att man ser ”risker på kort till medellång sikt med att förändra organisationen och ansvarsfördelningen för de fyra myndigheternas uppdrag. En omorganisation kan leda till såväl minskad produktivitet som effektivitet. En överhängande risk är att den uppbyggda kompetensen går förlorad och att formerna för samverkan måste byggas upp på nytt.”

Någonstans är det inte bara pengar i en budget eller ett uppdrag på ett papper. Någonstans handlar det om mjuk materia, humankapital, som har skapat de här verksamheterna. Det finns inte någon politiker i denna värld som kan ta en sådan verksamhet, flytta den till en ny verksamhet och tro att den kan fortsätta dag två och bara spinna vidare. Det kommer att riva ned, och det kommer att förändra strukturer. Jag tycker att man borde fundera över konsekvenserna innan man fattar det beslutet.

Anf. 16 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Vad jag kunde förstå av det anförande som Annika Carlsson höll tidigare ser hon också behovet av samordning. Samtidigt ska det inte vara en jämställdhetsmyndighet. Jag förstår inte riktigt vad det i så fall är som Annika Carlsson tycker ska samordnas eller hur det ska samordnas. Hon vill inte svara på den delen.

Jag tror att jämställdhetsmyndigheten är en viktig samordnande kraft. Exakt hur den ska se ut och hur den ska organiseras är en sådan sak som man nu håller på att arbeta fram.

Jag är ganska säker på att vi inte behöver känna den oro som Annika Carlsson vill ge uttryck för här. Jag tror att det tvärtom finns ett stort intresse hos alla som har verkat för den här jämställdhetsmyndigheten att samordna de olika arbeten som pågår runt om i landet och som är bra. Jag tror att vi kanske kan avvakta och se vad som händer. Jag tror inte att det finns fog för den oro som Annika har gett uttryck för.

Anf. 17 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 5 och 15.

Det liberala jämställdhetsuppdraget handlar om den enskilda människans frihet. Även om Sverige har kommit långt jämfört med andra länder finns det starka traditioner och strukturer som begränsar individens frihet och möjligheter att delta fullt ut i samhället.

I dagens Sverige, herr talman, skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna. Kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män. Traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken. Föreställningar om kön påverkar hur människor bemöts i sjukvård och skola. Kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Det tar

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

mycket längre tid för kvinnor som invandrar till Sverige att bli självförsörjande och fullt ut etablerade i sitt nya hemland än vad det gör för män.

Liberalerna utgår från dessa fakta. Vi utgår från hur detta drabbar individer. Vi ser strukturerna bakom, och vi arbetar för en förändring.

Herr talman! Jämställdhetsutredningens förslag om att inrätta en jämställdhetsmyndighet välkomnades av Liberalerna. Vi har själva pekat på de fördelar för jämställdhetsarbetet som skulle kunna uppnås om det på samma sätt som för andra centrala politikområden fanns en myndighet som fungerade som expertorgan, med särskilt ansvar för att följa upp och analysera utvecklingen och samordna det statliga arbetet.

Rätt utformad skulle en jämställdhetsmyndighet kunna bidra till att effektivare driva jämställdhetsarbetet framåt. Men, herr talman, vi har haft starka invändningar mot det sätt på vilket regeringen vill utforma en ny jämställdhetsmyndighet. Vår allvarligaste invändning riktade sig mot regeringens planer att flytta det nationella uppdraget gällande hedersrelaterat våld och förtryck, som i dag ligger vid Länsstyrelsen i Östergötlands län, till den nya jämställdhetsmyndigheten. Att knyta ett direkt operativt uppdrag, som det som utförs vid Länsstyrelsen i Östergötland, till en instans som fungerar som expertmyndighet vore en väldigt olycklig sammanblandning. Det skulle skada myndigheten i båda dessa roller.

Det fanns en överhängande risk att en stor del av det arbete, den kompetens och den erfarenhet som mödosamt byggts upp under mer än tio år skulle försvinna, i en tid när vi ser hur viktigt det är att bekämpa det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Därför valde vi i Liberalerna att föra samtal med regeringen för att rädda arbetet mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket och den erfarenhet som byggts upp. Det handlar inte om att rädda en verksamhet på en viss plats utan om att rädda en struktur för att effektivt kunna arbeta mot hedersvåld – att få kontrollstationer för att kunna utveckla arbetet.

Tack vare detta kommer verksamheten nu att fortsätta fram till 2020. Därefter kommer det att ske en utvärdering, och ett nytt beslut kan sedan fattas om hur det nationella arbetet mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket ska bedrivas.

Den nya jämställdhetsmyndigheten kommer också att arbeta med hedersfrågor, till exempel genom att inventera forskning, beställa fram statistik och göra analyser. Det ska finnas tydliga skrivningar i jämställdhetsmyndighetens instruktion som garanterar att myndigheten ska bygga upp kunskap kring dessa frågor och att detta inte ska kunna prioriteras bort eller skuffas i skymundan.

Mitt på s. 21 i det betänkande vi nu har att ta ställning till står det så här, herr talman:

”Jämställdhetsmyndighetens uppdrag bör omfatta frågor om hedersrelaterat våld och förtryck. Detta bör tydligt framgå av instruktionen. I myndighetens uppdrag bör vidare ingå att de särskilda mekanismer som ligger bakom hedersrelaterat våld och förtryck gör att detta måste synliggöras och motverkas som ett särskilt problem. Jämställdhetsmyndigheten bör i denna del särskilt inrikta sig på övergripande nationell kunskapsutveckling och strategiska, övergripande frågor så att myndighetens verksamhet och det uppdrag som utförs av Länsstyrelsen i Östergötlands län på ett bra sätt kan komplettera varandra.”

Detta har varit villkor från Liberalerna för att överhuvudtaget kunna stödja en jämställdhetsmyndighet. Orsaken till att denna fråga är så viktig är att vi ser att det hedersrelaterade våldet och förtrycket finns i Sverige och är mer utbrett än många förstår eller vill förstå.

Många unga, särskilt flickor, får inte leva ett liv i frihet trots att de befinner sig i Sverige, som är ett av världens mest demokratiska och fria länder. Dessa ungdomar, som det ofta är, kontrolleras av sina nära och sina släktingar. De förvägras socialt umgänge och rätten till den privata bubbla som vi alla behöver för att kunna utvecklas och växa som individer. De är ofta rädda och vågar inte säga emot.

Sveriges största frivilligorganisation mot hedersvåld, Glöm aldrig Pela och Fadime, uppskattar att minst tio unga kvinnor och män blev hedersmördade i Sverige bara förra året. Minst 70 000 unga i Sverige riskerar att inte själva få välja vem de ska gifta sig med.

Under två och ett halvt år i regeringsställning har vår regering tyvärr visat att man inte riktigt i grunden förstår den här problematiken. Det är därför det är så oerhört viktigt att få in tydliga skrivningar som garanterar denna struktur och att det finns ett effektivt nationellt arbete mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Jag tycker att det vi sett de senaste dagarna bekräftar detta tydligt. Man jämför på olika sätt Irans könsapartheidlagar, som mullorna har infört, med att till exempel bära hatt i Sverige.

För oss i Liberalerna är det oerhört viktigt att stärka det individualistiska, sekulära och jämställda samhälle vi har i Sverige. Vi måste till varje pris motarbeta dessa reaktionära och patriarkala attityder och värderingar. De får inte slå rot brett i vårt samhälle, för de äventyrar och hotar friheten för väldigt många människor i vårt land.

Därför är det också viktigt att motarbeta den kulturrelativism som också finns, som går ut på att vi i Sverige kan tumma lite på värderingarna om sekularism, jämställdhet och individualism. Det är inte så viktigt att vi hela vägen försvarar de värdena. Jag är väldigt orolig för den utveckling där det etablerade samhället i Sverige sviker framför allt de unga flickor som kommer från samhällen där hedersrelaterat våld och förtryck är mer utbrett än här.

Avslutningsvis, herr talman, behövs en kraftig förstärkning av det allmännas insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck. Liberalerna vill se en satsning på en halv miljard kronor under fyra år för att stärka det permanenta arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa medel innebär en bred ambitionshöjning som ska få genomslag i hela samhället och som innebär ökat skydd till utsatta, kompetenssatsningar i olika samhällssektorer och ökat stöd till organisationer.

Vi vill också verka för att skärpa lagstiftningen på området, bland annat genom det som kallas lex Fadime, det vill säga att brott med hedersrelaterade motiv ska bedömas strängare vid straffmätningen. För en uttömmande beskrivning av Liberalernas politik på detta område hänvisar jag gärna till vår partimotion. Det är bara att googla: Liberalerna 2016/17:1078.

Anf. 18 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Fredrik Malm framhåller att man från Liberalernas sida har haft invändningar mot hur regeringen vill inrätta en jämställdhetsmyndighet. Han fortsätter med att säga att efter förhandlingar med regeringen

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

har man nu räddat åtminstone arbetet i Östergötland mot hedersrelaterat våld och förtryck. Huruvida det är räddat eller inte kan diskuteras – man har getts en respit på ett par år, och därefter får vi se vad som händer. Jag kan dock konstatera att vi först hade en majoritet i utskottet som redan i dag ville slå fast att uppdraget ska permanentas hos dem som har arbetat med detta i flera års tid. Innan en jämställdhetsmyndighet fullt ut är på plats finns det alla möjligheter att byta regering, vilket Fredrik Malm säkert är medveten om.

Min fråga grundar sig i det faktum att Liberalerna har välkomnat en myndighet för att samordna, utvärdera och ha ett övergripande ansvar. Det kan man ha olika åsikter om. Vi har olika åsikter om huruvida man behöver en myndighet eller inte. Men den kritik som riktades mot att arbetet mot det hedersrelaterade förtrycket skulle flyttas dit riktades även mot de andra verksamheter som flyttas över till myndigheten som det är tänkt i dagsläget. Man har mig veterligen inte förhandlat om att de ska ligga kvar under längre tid eller att övergången ska ske delvis.

Kritiken baseras på att det ska finnas ett operativt ansvar vid myndigheten. Avsikten är fortfarande att den myndighet man inrättar ska arbeta operativt samtidigt som man arbetar utvärderande, analyserande och samordnande. Jag undrar helt enkelt vad som har hänt med Liberalernas insikt om att detta inte är bra för en myndighet av det här slaget.

Anf. 19 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag tror att vi resonerar lite olika här. Det viktigaste för Sverigedemokraterna är att den här verksamheten finns på en viss plats. Det viktigaste för mig är att det finns en effektiv struktur, ett arbetssätt och tydliga skrivningar som innebär att vi i Sverige nationellt arbetar mer offensivt och mer utvecklat för att bekämpa det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Detta hade inte blivit av om vi inte hade valt att föra dessa samtal.

Nu får vi en garanti för den effektiva strukturen. Vi får mycket tydliga skrivningar i myndighetens instruktion. Dessutom får vi en kontrollstation, vilket innebär att vi efter några år kan utvärdera detta och ta nya steg framåt för hur verksamheten framöver ska bedrivas. Jag tycker att det är väldigt viktigt.

Jag noterar att vi kan ha lite olika uppfattningar om detta, men det har ju vi och Sverigedemokraterna ganska brett när det gäller både jämställdhet och integration. Så är det ju.

Anf. 20 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Tack för det halva svaret, Fredrik Malm!

Det jag frågade efter är vad som har hänt med den insikt som framkommer väldigt tydligt i den följdmotion som Liberalerna väckte för bara några veckor sedan om att jämställdhetsmyndigheten i egenskap av expertmyndighet med en övergripande, samordnande och analyserande roll inte bör sammanblanda denna verksamhet med att också bedriva operativ verksamhet, vilket ju är vad som kommer att ske med det arbete som i dag bedrivs i Östergötland mot hedersrelaterat våld och förtryck och med andra viktiga instanser – vi har hört NCK nämnas här. Det är fortfarande en flytt av verksamhet som kommer att ske, och det blir en operativ verksamhet vid myndigheten.

Det handlar inte om platsen som sådan, men det handlar om expertisen och om vissa anställningar. Av erfarenhet vet vi att kompetens kommer att försvinna även av en lokaliseringsförändring. Man kommer att kastas tillbaka flera år i tiden. Jag undrar än en gång: Hur tänker man kring detta?

Anf. 21 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det känns som om Sverigedemokraterna inte riktigt har läst det betänkande vi nu diskuterar. Jag går tillbaka till s. 21, som jag citerade också i mitt anförande. Där står det väldigt tydligt: "Jämställdhetsmyndigheten bör i denna del" – alltså när det gäller frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck – "särskilt inrikta sig på övergripande nationell kunskapsutveckling och strategiska, övergripande frågor så att myndighetens verksamhet och det uppdrag som utförs av Länsstyrelsen i Östergötlands län på ett bra sätt kan komplettera varandra."

Det är precis detta som har varit vår inställning i Liberalerna. Vi vill inte att den operativa verksamheten, som har byggts upp under tio år och har visat sig vara framgångsrik, och dess arbetssätt byts ut och flyttas in på en myndighet som har andra ingångsvärden när det gäller arbetssätt, nämligen att arbeta mer analysinriktat. Det har varit vår oro. Vi anser att den lösning som vi nu har kommit fram till och som det finns en majoritet för innebär att den operativa verksamheten kan finnas kvar.

Om några år kan detta utvärderas, och så tar vi nya steg framåt för att ytterligare förstärka arbetet mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Anf. 22 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Vi hade fram till den onsdag då vi justerade detta i utskottet faktiskt en majoritet för att Östergötland skulle få ett permanent och fortsatt uppdrag. Men i stället blev det en fortsättning på tre år.

Det är synd att vi inte kunde fortsätta att stå eniga om att det faktiskt skulle vara ett permanent uppdrag på längre sikt. Jag tror att det är väldigt stor risk för att det blir tre år och inte så mycket mer med det. Det är varmt och skönt nu, men det blir vått och kallt sedan.

Det intressanta med de texter som vi fick i ett sent skede, efter Liberalernas samtal med regeringen, är att precis samma argumentation som används när det gäller Östergötland – att man inte vill slå sönder strukturer – är direkt översättbar till både NCK och Länsstyrelsen i Stockholms län eller till Socialstyrelsens uppdrag. Då blir min fråga: Varför tar man bara en del? Det är ju precis lika illa för de andra som för Östergötland? Varför ser man inte likadant på NCK, på det uppdrag som Länsstyrelsen i Stockholm har när det gäller trafficking och prostitution eller på Socialstyrelsens uppdrag, för den delen?

Anf. 23 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det som är viktigt för oss i Liberalerna är att vi har ett fungerande arbetssätt för att bekämpa det hedersrelaterade våldet och förtrycket, att vi har ett nationellt uppdrag, att vi förstår hur viktiga de här frågorna är, att vi satsar mer på detta och så vidare. Vi har varit oroade för att det effektiva och framgångsrika arbetssätt som under tio år har byggts upp vid Länsstyrelsen i Östergötlands län nu kommer att gå förlorat. En jämställdhetsmyndighet ska vara en expertmyndighet mer fokuserad på analys, statistik, forskning och så vidare.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Därför har det varit väldigt viktigt för oss – det har varit vårt centrala ingångsvärde – att detta arbete, arbetssättet och den effektiva strukturen för att nationellt också bekämpa det hedersrelaterade våldet och förtrycket ska finnas kvar och också förstärkas. Det betyder inte nödvändigtvis att arbetet kommer att bedrivas just på en enhet vid Länsstyrelsen i Östergötland ända fram tills solen slocknar. Arbetet kan ta sig andra former framöver; det centrala är ju innehållet, att det finns en struktur och att det finns ett effektivt arbete för detta.

Vi menar att med de skrivningar som nu finns i betänkandet om att jämställdhetsmyndigheten särskilt bör inrikta sig på kunskapsutveckling kompletterar verksamheten i Östergötland. Det bör tydligt framgå i instruktionen att hedersrelaterat våld och förtryck är något man särskilt ska fokusera på. Det innebär att vi också garanterar den effektiva strukturen. Framöver kommer sedan detta att utvärderas, och man tar nya steg framåt.

Anf. 24 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Herr talman! Då kanske vi som står kvar vid reservationen trots allt är lite mer optimistiska, för vi tror inte att solen slocknar år 2020. Vi har faktiskt tänkt att man i Östergötland ska få lite längre tid på sig.

Jag tycker att argumentationen haltar. Alternativet hade ju varit att ge dem ett permanent uppdrag – inte för tid och evighet, men ett permanent uppdrag att utveckla sina metoder.

Jag är fortfarande konfunderad: Struntar Liberalerna i allt annat våld som sker mot kvinnor, alltså det som NCK jobbar med eller prostitution och trafficking som länsstyrelsen i Stockholm jobbar med?

Det är även där arbetssätt och metoder. De har olika verksamheter som tillsammans utvecklas. De har kommit en lång bit på väg. De har ännu mer att göra. Men dem kan vi ta bort. Bara Östergötland får fortsätta i tre år till.

Precis den argumentation som du står och läser upp, Fredrik Malm, skulle ha gällt även för de andra. Det du beskriver är att man med det regeringen gör slår sönder strukturer. Man riskerar att tappa år, tappa kompetens och tappa arbetssätt. Det kommer i slutändan att drabba kvinnor som är utsatta för våld. Men det bekymrar inte Liberalerna. Det blir min slutsats. Jag hoppas att den inte stämmer.

Anf. 25 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är klart att vi inte struntar i frågan om våld mot kvinnor. Det verkar alldeles befängt att beskylla någon för det eller att antyda något sådant i riksdagen. Detta är oerhört viktiga frågor. Vi är oroliga över flera delar i konstruktionen kring den nya myndigheten. Vi kommer att behöva följa detta noggrant. Vi har också särskilda yttranden på den punkten.

Men den centrala frågan gäller arbetssättet kring det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Det är viktigt att det kan fortsätta, att Sverige har en effektiv struktur och att den kan utvecklas och att verksamheten i Östergötland och det som har byggts upp där nu också blir kvar.

Anf. 26 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 7 och 16, så att det är klart. Sedan vill jag komma in på betänkandet, som innehåller många viktiga frågor. Det handlar om inriktningen och målet för

jämställdhetspolitiken, styrningen av jämställdhetsarbetet och hur arbetet för att förhindra våld i nära relationer och våld mot kvinnor ska bedrivas.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna har gjort upp om att inrätta en jämställdhetsmyndighet. Man vill få en bättre styrning av jämställdhetspolitiken, menar man. Men samtidigt slår man, som vi har hört tidigare, sönder det goda arbete som finns ute i landet vid olika enheter som verkar för att minska mäns våld mot kvinnor i olika former. Detta gör man för att finansiera den nya myndigheten.

Herr talman! Det är inte ett genomtänkt förslag. Flera tunga remissinstanser är kritiska. Statskontoret säger till exempel i sitt remissvar att förslaget inte är tillräckligt väl underbyggt och att regeringen inte har undersökt alternativ och inte har belyst de nackdelar som är förenade med förslaget. Och man menar att det är ett problem ur ett kvalitets- och trovärdighetsperspektiv att kombinera ett utvärderande och ett främjande uppdrag i samma myndighet.

Konkreta verksamheter som NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid, i Uppsala och länsstyrelserna i Östergötland och i Stockholm gör i dag insatser som jag tror att det blir ytterst svårt att hantera på en myndighet. De har stödtelefoner. De har klinisk forskning, framför allt kring våldtäkter i Uppsala. De har stöd till brottsoffer och så vidare. Hur kommer detta att gå till på en myndighet?

Nu har regeringen i en överenskommelse med Liberalerna bestämt att Östergötlands verksamhet ska få fortsätta några år till. Men, som tidigare diskuterats och som Annika Qarlsso tog upp, det hade varit mycket bättre om Liberalerna hade stöttat övriga Alliansen och även anslutit sig, som jag har förstått det av Sverigedemokraterna, till det som innebär att man faktiskt permanent skulle ha kvar länsstyrelsen i Östergötlands arbete mot hedersvåld. Nu har man räddat det tillfälligt, men vi hade kunnat rädda det för en lång tid framöver.

Flera olika remissinstanser och utredningar talar om alternativ till den här myndigheten. Det är inte så att det inte finns alternativ och möjliga lösningar som kan bli mer operativa. Jag är rädd att vi nu ser en tillbakagång i jämställdhetsarbetet. Vi slår sönder fungerande verksamheter som det har tagit lång tid att bygga upp. NCK har arbetat i 20 år och fått en väl fungerande verksamhet. Nu talar man om en myndighet som handlar om strukturer och politik mer än en verklighetsbaserad utveckling. Det blir kontorsspåret, så att säga.

För mig står feminism för aktivism och för handling. Här blir det tyvärr mindre konkret verksamhet som stöder kvinnor i utsatta situationer. Det är beklagligt, herr talman.

Riksrevisionen, en annan remissinstans, råder regeringen att i första hand prioritera de befintliga resurserna i befintlig förvaltningsstruktur. Sveriges Kommuner och Landsting och Ekonomistyrningsverket har invändningar ur ett kostnadsperspektiv. För Ekonomistyrningsverket representerar en ny myndighet ett uppenbart dyrare alternativ för uppgiften än det alternativ som vi skulle kunna anordna.

Riksrevisionen såväl som Statskontoret menar att den samverkan och kunskapssamling som myndigheten skulle innebära mycket väl kan utvecklas utifrån befintliga strukturer. Riksrevisionen menar också att det saknas konsekvensanalyser för förslaget om en ny myndighet.

Flera remissinstanser pekar också på att överföring av länsstyrelsen i Östergötlands uppgifter riskerar att påverka utvecklingen inom sakområdet – det handlar alltså om hedersvåld. Det blir en tillbakagång, och man bryter sönder fungerande verksamheter. Synergier går förlorade, och arbetet missgynnas. Att verksamheten arbetar operativt med en telefonlinje kan bli ett udda inslag i en myndighet som i övrigt ska arbeta med utredning och analys. Det säger Socialstyrelsen och Statskontoret.

Regeringens skrivelse tecknar inte en bild där hedersproblematiken utgör en betydande del av arbetet för jämställdhetsmyndigheten. Det är en brist, eftersom hedersrelaterat våld och förtryck utgör en egen problematik att bedriva utvecklingsarbete kring.

Sammantaget, herr talman, utgör flera tunga remissinstansers och vår egen bild skäl för att avslå regeringens förslag att inrätta en ny jämställdhetsmyndighet. De verksamheter i Östergötland, Uppsala och Stockholm som jag har nämnt bör kvarstå.

Herr talman! Utöver vad som föreslogs i utredningen vill man lägga ned länsstyrelsen i Stockholms arbete mot människohandel, uppdraget hos en av myndigheterna som handlar om bidragsgivning till kvinnor, Uppsala universitets arbete mot våld mot kvinnor och Göteborgs universitets arbete med genusforskning. Då är frågan: Går det att konstatera att det blir samma risker med alla de här verksamheterna som ska överföras till myndigheten? Jag tror att vi får ett kraftfullt kompetenstapp och att vi kommer att förlora prioriteringar som konsekvenser av det här beslutet.

Det finns, herr talman, ett behov av kontinuerlig uppföljning och analys och en samordning och ett stöd för jämställdhetspolitiken på olika områden. Men vi från Kristdemokraterna drar en annan slutsats än regeringen om hur det ska gå till. För att bättre utvärdera jämställdhetspolitiska satsningar bör i stället andra myndigheter med kompetens inom jämställdhetsområdet användas.

Statskontorets rapport *En effektivare jämställdhetspolitik* rekommenderar inrättandet av en delegation för jämställdhetsstudier, som också bär uppdraget att initiera forskning om jämställdhet. Statskontoret rekommenderar att utvärderingsuppdrag förläggs på verksamhetsspecifika utvärderingsmyndigheter som Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, eller Vårdanalys. Sedan är det naturligtvis regeringen som har ett ansvar för att samordna och utvärdera de jämställdhetspolitiska insatserna. Vi har därför i vår motion ett yrkande om att regeringen ska pröva den idén i stället för den myndighet som man nu avser att inrätta. Då skulle man kunna behålla den operativa verksamheten, som regeringen nu avser att slå sönder.

Enligt oss kristdemokrater är det viktigt att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken kvarstår. Målet uttrycks som att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

Kristdemokraterna menar att grunden för jämställdhet mellan kvinnor och män är alla människors lika, absoluta och okränkbara värde. Kvinnor och män ska ha likvärdiga förutsättningar och villkor för att kunna utveckla sin fulla potential.

Jämställdhet är att människor, oavsett kön, har makt att forma sitt liv utifrån sina egna önskemål. Det är en viktig uppgift att undanröja traditionella föreställningar, fördomar, strukturer och juridiska hinder som försvå-

rar och förhindrar jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta gäller familjeliv, arbetsliv och samhällslivet i övrigt. Det handlar inte bara om lagstiftning utan även om opinionsbildning och attitydförändringar.

Jämställdhetsperspektivet ska naturligtvis genomsyra alla politikområden, vilket innebär att förslag och beslut ska analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor och män. Det här är någonting som vi slår fast i Kristdemokraternas principprogram och som jag tycker är viktigt att betona.

Delmålet mäns våld mot kvinnor inbegriper alla yttringar av våld, fysiskt eller psykiskt, gentemot flickor och kvinnor som utförs av män. Delmålet omfattar också hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och handel med människor för sexuella ändamål.

Våld mot barn och våld i samkönade relationer har en stark koppling till delmålet men omfattas inte av förslaget, något som uppmärksammas och kritiserar av flera remissinstanser. Kristdemokraterna instämmer i kritiken och framhåller att våld i samkönade relationer också präglas av mekanismer som förekommer i olikkönade relationer.

Liksom Socialstyrelsen vill vi framhålla risken att det föreslagna målet osynliggör våld i samkönade relationer samt våld mot män och pojkar. Brottsförebyggande rådets kartläggningar visar att det är ungefär lika stor andel kvinnor och män som utsätts för våld av en aktuell eller tidigare partner, men våldet mot kvinnor är grövre och återkommande. Begreppet mäns våld mot kvinnor bör alltid kompletteras med begreppet ”våld i nära relationer”.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket tycker vi får en alldeles för liten plats i regeringens skrivelse, trots att det arbete som bedrivs i dag påverkas kraftigt med regeringens förslag. Därför borde det ha lyfts upp i mycket större utsträckning än vad det gör i dag.

Regeringen skriver också om avsaknaden av återkommande undersökningar kring omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck, och vi menar att Brottsförebyggande rådet bör få ett uppdrag att göra större och återkommande kartläggningar likt den som gjordes 2009.

När vi kommer till frågan om det obetalda hem- och omsorgsarbetet anser Kristdemokraterna att det kan bli en för stor fokusering på kvotering som den enda lösningen. Vi menar att familjer och par väljer att fördela ansvaret för hem och barn, och det påverkar naturligtvis allas livssituation och ställningen på arbetsmarknaden särskilt för kvinnor.

Traditionellt sett har kvinnor tagit ett större ansvar i hemmet, och effekten har blivit att kvinnor har varit borta mer från jobbet, halkat efter i löneutvecklingen och därmed också fått lägre pensioner. Men vi tror inte på att inskränka familjers valfrihet och nedvärdera myndiga personers egna val. Kristdemokraternas lösning är i stället att undanröja hinder och skapa förutsättningar för olika val för såväl mammor som pappor.

Vi välkomnar också det nya delmålet om jämställd hälsa. En av de viktigaste principerna för svensk hälso- och sjukvård är att ha en vård på lika villkor. Kristdemokraterna anser att det ska vara ett ökat statligt ansvar framför allt i sjukhusvården, och det tror vi också skulle bidra till en mer jämställd hälsa.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Styrningen på regional nivå, avslutningsvis, har vi inte diskuterat så mycket. Men i regeringens bedömning för styrningen på regional nivå delegeras ansvaret för myndigheternas inre organisation till myndigheten själv.

Detta innebär att länsstyrelserna inte längre åläggs att ha en särskild sakkunnig i jämställdhet. Positiva remissinstanser menar att detta kompenseras genom inrättandet av en ny jämställdhetsmyndighet. Vi tycker snarare att det är ett problem. Det som tidigare utredningar konstaterat är ju att det regionala arbetet fungerar allt bättre och att samverkan förbättrats, mycket tack vare de resurser och uppdrag som alliansregeringen bidrog med.

Detta sammantaget, herr talman, innebär att vi avvisar flera av regeringens förslag och yrkar bifall till reservationerna 7 och 16.

Anf. 27 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Herr talman! År 1922 valdes de första fem kvinnorna in i riksdagen efter att många modiga kvinnor och även en del män hade arbetat väldigt hårt för att nå detta mål. Många blev nog påmind om kampen i samband med tv-serien *Frökens Frimans krig* och om att det fanns ett stort motstånd mot att kvinnor skulle få möjlighet att komma in i maktens korridorer eller kunna få en egen försörjning, särskilt bland borgerliga företrädare.

Precis som då är det Socialdemokraterna och Liberalerna som driver på kvinnokampen och det hårda jämställdhetsarbetet medan borgerligheten, tillsammans med sina nya SD-kamrater, fortsätter att säga nej när politiska jämställdhetsbeslut ska tas i rätt riktning.

De skändes dock inte för att knö sig förbi och ställa sig främst för att få visa upp sig på den bild som skulle tas på alla kvinnor i Förstakammaralen för att dokumentera och visa att det är skillnad mellan förr och nu. På den gamla svartvita bilden är det bara män medan det på nutidens färgglada bild är många kvinnliga riksdagsledamöter i samma sal, trots att deras partier inte arbetat för det goda resultatet. Bilden blev ändå väldigt fin.

Herr talman! I dag handlar debatten om jämställdhetspolitik och arbetsmarknadsutskottets betänkande *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*. Regeringens skrivelse spänner över många politikområden och kommer säkert att debatteras inom fler utskott.

Fyra delmål kvarstår: makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, obetalt hem- och omsorgsarbete och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Två nya delmål finns med: jämställd utbildning och jämställd hälsa.

Den 14 december tog regeringen beslut om en ny jämställdhetsmyndighet som ska ligga i Göteborg. Fram tills att myndigheten är på plats den 1 januari 2018 har en utredare i uppdrag att föreslå och vidta de åtgärder som behövs för att myndigheten ska kunna inleda sin verksamhet och för att man inte ska tappa kompetens, erfarenheter med mera.

Riksrevisionens kritik av den förra regeringens jämställdhetsåtgärder var att man inte kunde se eller mäta vad som blev resultatet av satsningarna och vilken nytta de gav. Myndigheten för jämställdhetspolitikens område blir mer effektiv och får en starkare genomslagskraft och förbättrad sammanhållning. Man kommer även att permanenta och samordna vissa uppdrag inom jämställdhetspolitiken så att de jämställdhetspolitiska målen ska kunna uppnås.

Herr talman! När jag var barn kommer jag inte ihåg att jag såg en enda kvinnlig polis, kvinnlig läkare eller kvinnlig busschaufför. De fanns säkert, men det var inte så vanligt eftersom detta var typiska mansdominerade yrken som nog inte ansågs lämpliga för kvinnor.

Som tur är har tiderna förändrats. I dag är det inte alls ovanligt att se kvinnliga poliser, kvinnliga läkare och kvinnliga busschaufförer.

Det har hänt en hel del på arbetsmarknadsområdet, även om kvinnor är mer benägna att bryta normerna än männen. Men det kanske beror mer på lönen och arbetsvillkoren än yrkesvalen för männen. Ändå ser vi i dag manliga sjuksköterskor, manliga förskollärare och manlig omsorgspersonal i hemtjänsten.

Lönegapet mellan kvinnor och män är 12,5 procent vid heltid. Vi vet att alla inte arbetar heltid, så löneskillnaden blir än större. Kvinnolobbyn genomförde förra veckan en manifestation, *Dags för lön hela dagen!*

Visst har det gått framåt. Man började mäta löneskillnaderna för fem år sedan. Då fick kvinnor betalt till kl. 15.51. På fem år har kvinnor fått betalt för ytterligare nio minuter, så nu har kvinnor betalt till kl. 16.00. Kvinnor jobbar fortfarande gratis en timme varje dag, och männen har fortfarande betalt för hela dagen, kl. 8–17.

Det går för sakta. Om det fortsätter i denna takt tar det ytterligare 33 år tills kvinnor får lön för hela dagen. Då har vi kommit till år 2050, och då vet vi att det är ganska många här inne som har avslutat sitt arbetsliv.

Kvinnor och män måste ha samma makt att kunna påverka sina liv och vårt samhälle, kunna göra de livsval och yrkesval som de själva vill, inte vad kvinnor och män alltid har gjort.

Herr talman! När jag läser Sverigedemokraternas motion 3553 kan jag undra vad de menar. De skriver att barnomsorgen försöker att experimentera med och styra eller ändra våra barns beteendemönster, där lärare och andra pedagoger övervakar barns beteenden för att sedan styra deras val i normbrytande riktning och problematisera varje könsnormativt uttryck, och att svensk skola ägnar sig åt socialt könsexperiment. Sverigedemokraterna skriver också att regeringen bestämmer vilka lekar barnen ska leka på rasterna, vilka målarfärger skolbarn ska få använda och att pojkar inte ska få leka med färgen blå och att de ska tvingas att hoppa hopprep.

Herr talman! Jag kan tala om att det är såväl roligt som smart, kul och nyttigt att hoppa hopprep för både flickor och pojkar, för man tränar sin motorik väldigt bra med det.

Det känns som att SD inte riktigt har koll eller förstår vad lärare och pedagoger gör med sin genuskunskap i skolan eller förskolan. De förlöjligar lärares, förskollärares och andra pedagogers kompetens.

För två veckor sedan var jag i Borås och tittade på olika förskolor med lite olika inriktningar. Där blev det väldigt tydligt att man ger flickor och pojkar mer möjligheter att leka och lära med allt utifrån deras medvetenhet, oavsett kön. Bara som ett exempel från förskolan heter det inte dockvrån längre, utan nu heter det lägenheten eller hemmet. Där vill alla vara, och det är också okej att alla är där.

Personalen är mer medveten om att vi vuxna inte alltid behandlar flickor och pojkar på samma sätt. Att medvetet jobba med genuskunskap är bra för alla, för då öppnas hela världen för barnen, oavsett kön, och inte bara, som tidigare, halva världen. Med bara små förändringar, oavsett vil-

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

ken färg man vill måla med eller vilka lekar man vill leka, ger vi möjligheter för både flickor och pojkar att utvecklas mycket mer och få större del av allt som kan göras. Jag vill tillägga att personalen där var otroligt tacksam för de extra statsbidrag de hade fått för minskade barngrupper, vilket var bra också för barnen och extra positivt för arbetsmiljön och för sjukta- len, som hade minskat.

Herr talman! Många kvinnor lever under förtryck, hot och våld, oftast av en närstående person. Barn tvingas in i äktenskap, och unga kvinnor gifts bort mot sin vilja. Detta måste upphöra. Det är olagligt och kriminellt. Vi måste få ett stopp på det. Många vågar inte anmäla, och många känner att de inte har valet att lämna.

För att förhindra måste kunskap finnas hos alla som förväntas att möta den utsatta kvinnan eller flickan, så att hon får rätt hjälp direkt. Det behövs mer kunskap om detta. Det ska nu ingå i alla relevanta utbildningar till de yrken där man möter dessa utsatta kvinnor, vilket vi välkomnar. Och män- nen som utsätter kvinnor och flickor måste ta ansvar för de negativa och kriminella handlingar som de faktiskt utför.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill att kvinnor och män ska ha samma makt och inflytande och samma rätt till sin egen försörjning med mera. Flickor och pojkar ska få goda förutsättningar att göra sina val för framtiden utifrån vilka de är, inte utifrån sitt kön. Om det ska vara möjligt måste vi ha en bra jämställdhetspolitik.

Därför välkomnar vi regeringens skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*. Vi går från att bara prata till att verkställa saker och ting, samtidigt som regeringen gör viktiga satsningar som gör skillnad.

Det blir mer pengar till välfärden, en bra förskola och barnomsorg, ökade resurser till äldreomsorgen, satsningar på arbetsmiljön, förbättrade arbetsvillkor och lönekartläggningar varje år och på fler företag. Kvinnor ska hanteras på samma sätt som män i etableringsfasen. Heltid blir norm inom SKL:s avtalsområde, pengar avsätts till kvinnojourer, pojkars utbildning lyfter vi fram, en ytterligare månad reserveras i föräldraförsäkringen med mera.

Herr talman! Precis som på fröken Frimans tid krävs det mod och handling även i dag för att förändra om vi vill att kvinnor och män och flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och rättigheter. Då behövs den jäm- ställdhetspolitik som vi socialdemokrater vågar och vill besluta om.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 28 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Som sverigedemokrat har jag mycket att anmärka på i anförandet. Jag kan konstatera att det var en ganska intressant inledning att lyfta fram bilder från regeringen i dessa dagar som något slags tecken på vad som är jämställt och inte.

Det är starkt provocerande att jämställa en kamp för friheter, samma möjligheter och en lagstadgad syn på män och kvinnor som lika kompetenta med samma rättigheter till samhällets olika institutioner med att man står för kvotering och vill möjliggöra att individer i dag ska bedömas efter sitt kön i olika delar av samhället. Man vill stödja genuspedagogikens alla former, inte bara i de delar där det finns en ökad medvetenhet om att pojkar

och flickor till viss del behandlas olika och har olika möjligheter att ta för sig, utan man vill aktivt gå in och peta i och styra vad olika rum ska kallas och hur mycket barnen ska leka olika sorters lekar.

Om någon gör sig löjlig över genuspedagogiken är det dessa genuspedagoger själva. Det är dessa avarter av genuspedagogiken som förlöjligar det viktiga arbetet med att möjliggöra och säkerställa att barn ses som individer och med alla möjliga sorters intressen som de kan ha, vilket också återspeglas i den bredare politiken. Här sker en positiv särbehandling av vuxna personer, som inte längre ses som egna individer som ska bedömas utifrån sina kompetenser utan utifrån vad de har mellan benen.

Jag vill fråga hur man tänker sig att man ökar möjligheterna till jämställdhet med aktiv styrning av människors val.

Anf. 29 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Var ska jag börja? Att styra vissa saker handlar till exempel om det som regeringen har föreslagit om att vi ska få större möjligheter vad gäller både det ena och det andra. Detta påverkar kvinnors, mäns, flickors och pojkars valmöjlighet.

Som jag sa i mitt anförande fanns det inte många kvinnliga poliser och kvinnliga busschaufförer när jag var barn. Det var inte för att det inte fanns kvinnor som ville köra buss eller bli poliser utan för att det enligt den tidens synsätt inte var lämpliga yrken för kvinnor.

I dag får flickor och pojkar helt andra möjligheter om vi faktiskt ger dem det. Ibland går jag med små barn på det spännande Navet i Borås. Där kan man upptäcka teknik och sådant, och genom åren har jag hört hur barnen har utvecklat sina idéer och tankar om vad de vill bli när de blir stora. Ibland vill de bli elektriker, ibland förskollärare och ibland busschaufför.

Då är det härligt att kunna säga att de kan välja vad de vill om vi fortsätter att utveckla denna möjlighet för flickor och pojkar. Det står vi upp för, för vi vill att flickor och pojkar ska ha denna möjlighet. Många kvinnor och män som lever i dag har inte haft denna möjlighet, och därför styr vi i den riktningen.

Anf. 30 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Jag motsätter mig inte detta. Jag lyfte själv fram att vi tack och lov har lämnat den tid då det var begränsat vad man kunde bli och då det inte fanns några pionjärer att se upp till.

När jag var barn hade jag alla möjligheter. Jag tänkte aldrig någonsin tanken att jag skulle begränsas av mitt kön. Jag har studerat matematik och är aktiv i försvaret, men jag har också varit aktiv inom mer traditionellt kvinnliga områden. Dessa möjligheter finns i dag.

Det jag vänder mig mot är att ni tar utgångspunkt i att en viss fördelning är den mest optimala och att ni vill fortsätta att aktivt styra hur barn leker, vilka som antas till utbildningar och hur många som sitter på vilka positioner i samhället, vare sig det är nere hos arbetarna eller uppe i styrelsen.

Jag anser att man går alldeles för långt här. Man återgår till en syn där det är könet som avgör var vi ska vara i samhället, inte vilka intressen vi har eller vilka fallenheter vi väljer att utveckla och engagera oss i.

Det oroar mig att Socialdemokraterna och Ann-Christin Ahlberg inte kan se skillnaden mellan dessa två saker. Det handlar om att säkerställa ett

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

öppnande av de vägar som tidigare var stängda kontra att fortsätta styra och säga precis hur män och kvinnor ska fördela sig.

Man vill få flickor att leka mindre med dockor och mer med bilar. Den sortens verksamhet förekommer. Det finns till exempel ställen där man går in och styr och plockar bort vissa leksaker för att de är könsbundna.

Ni fortsätter också att stödja aktiv kvotering. Kalla det positiv särbehandling eller vad ni vill, men det är aktiv kvotering. Det handlar om att se till vilket kön en vuxen eller ett barn har och utifrån det avgöra vad han eller hon ska göra. Det kommer jag aldrig att acceptera.

Anf. 31 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Paula Bieler uttrycker sig som att vi skulle stå för något helt annat. Vi har aldrig sagt att det måste vara 50–50 att leka med dockor eller bilar på förskolan eller att måla med blått eller hoppa hopprep. Det styr vi inte härifrån, och det tror jag att Paula Bieler vet.

I er motion raljerar ni över att pojkar inte ska få måla med blått och tvingas hoppa hopprep. Jag undrar vilken förskola som har det på det viset. I gymnastikundervisningen kan man dock behöva hoppa hopprep för att det är bra träning, men då gäller det alla. Många i denna kammare har nog fått hoppa hopprep på sina gympaektioner. En del lyckades bättre och andra sämre, men det är bra att kunna det.

Såklart säger vi inte att detta får bara flickor göra och detta får bara pojkar göra, utan vi öppnar upp. Vi styr alltså inte med de pekpinnar som ni skriver om i er reservation. Vi styr för att kvinnor, män, flickor och pojkar ska få hela världen som möjlighet och kunna påverka sina liv utifrån sin egen möjlighet och vilja, inte utifrån vilket kön de har.

(Applåder)

Anf. 32 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Med all respekt för viktiga frågor om målarfärg i förskolan, men ska vi ha denna diskussion när flera partier har frågat vad som ska hända med det operativa arbetet på NCK i Uppsala, med arbetet mot hedersvåld i Östergötland och med arbetet mot människohandel och prostitution i Stockholms länsstyrelse?

Kvinnor får i dag hjälp och stöd i dessa verksamheter, men nu ser vi att de riskerar att slås sönder. Statskontoret sa nyligen på utskottet att man kan räkna med att det tar minst sju år att bygga upp något som man har slagit sönder.

Vi har byggt upp NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid, i 20 år. Kan Socialdemokraterna svara på vad som ska ske? Det är det våra reservationer handlar om. Jag förutsätter att Socialdemokraterna försöker bemöta reservationerna i sitt tal. Vad anser Ann-Christin Ahlberg ska hända med dessa verksamheter? Kommer det operativa arbetet att överleva? Kan Ann-Christin Ahlberg och majoriteten i utskottet, som har fattat detta beslut, lova att allt kommer att fortsätta som förut och att alla kvinnor som har fått hjälp och stöd i dessa verksamheter kommer att fortsätta att få det?

Anf. 33 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Låt mig upprepa för Désirée Pethrus vad jag sa i mitt anförande: Fram tills att myndigheten är på plats den 1 januari 2018 har en utredare i uppdrag att föreslå och vidta de åtgärder som behövs för att

myndigheten ska kunna inleda sin verksamhet och för att man inte ska tappa kompetens, erfarenheter med mera.

Det innefattar all bra verksamhet som bedrivs, och de som Désirée Pethrus nämnde är goda exempel på bra operativa verksamheter. Vi ska se till att inte tappa den kompetensen utan ta till vara den kunskap med mera som finns.

Vad gäller verksamheten i Östergötland finns det ett majoritetsbeslut på att den ska finnas kvar till 2020. Sedan ska den utredas, och då får vi se hur det blir. Än är det alltså inte sagt att inget kommer att finnas kvar.

Tiderna måste förändras. Det kan inte fortsätta att vara som det alltid har varit. Vi måste se framåt. Det fanns ju kritik mot att man inte hade en bra sammanhållning och att man inte kunde se vad den förra regeringens jämställdhetspolitik gav för resultat.

Nu prövar vi något nytt, vilket flera instanser har lyft upp är bra. Men vi ska ta till vara den kompetens och kunskap som finns på de ställen Désirée Pethrus nämnde.

Anf. 34 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Jag förstår inte hur man ska kunna ta pengar från dessa verksamheter och lägga in i den nya myndigheten utan att dessa verksamheter förstörs. Det är obegripligt för mig.

Ska vi bara säga ”javisst”, vänta på att en utredare kommer med ett förslag och hoppas att det blir någorlunda bra? Det är väldigt svårt att med seriositet ta ett sådant beslut i riksdagen.

Att tiderna förändras håller jag verkligen med om. Jag trodde att de tiderna var förbi när man ansåg att en myndighet skulle lösa alla problem man har framför sig.

En ny myndighet kan vara ett svar, men i den här frågan visar flera olika remissinstanser på alternativ där det operativa arbetet kan kombineras med andra typer av stödfunktioner och där regeringen har det yttersta ansvaret för att samordna och se till att arbetet går framåt. Jag tycker att utvecklingen är väldigt tråkig.

Jag fick häromdagen ett mejl från NCK, Nationellt centrum för kvinnofrid. De skrev att de har haft en stor introduktionsdag där de pratade om våld mot kvinnor. Det var 250 deltagare från hela landet – socialtjänst, vård, kyrka, rättsväsen och idéburna organisationer.

De beskrev att de har en stödtelefon som får 86 samtal varje dag. Sammanlagt handlade det under 2016 om 31 273 samtal där man, både myndigheter och enskilda personer, har kunnat hjälpa olika människor som har varit utsatta för våld i nära relationer eller annat våld.

Ann-Christin Ahlberg! Kommer de att få fortsätta? Kommer stödtelefonen och dessa utbildningar att finnas kvar? Det är min fråga.

Anf. 35 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Fru talman! Exakt hur det kommer att se ut vågar jag inte säga i dagsläget, Désirée Pethrus.

Utifrån att regeringen har utsett den utredare som håller på att jobba med detta vet jag bara att om det är något som regeringen verkligen värnar om är det att ta till vara all kompetens och kunskap som finns om kvinnovåld och om de kvinnor och flickor som är utsatta på många olika sätt. Det kommer inte att förgås på något sätt. Om det bokstavligen kommer att

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

ligga kvar som det gör i dag får vi se, men jag är helt övertygad om att man inte kommer att släppa kompetensen och det som har varit bra.

Nu tas nya tag med den nya myndigheten. Det är jätteviktigt för att driva på jämställdhetsarbetet men framför allt för att göra verklighet av jämställdhetspolitiken. Ni hade under åtta år möjlighet att permanenta många av de saker som ni själva tar upp, Désirée Pethrus, men det gjorde ni inte. Nu ser vi till att de permanentas och att myndigheten får ansvar över saker och ting som ni tidigare har haft tillfälligt.

Vi talar om att vi verkligen står upp för att vi ska fortsätta med goda exempel, framför allt sådan operativ verksamhet som har varit bra. Så klok är vår regering att den kommer att se till att det som är bra blir kvar och det som är mindre bra utvecklas.

Om det blir på exakt de platser där verksamheterna finns fysiskt i dag får vi se. De ska faktiskt serva hela landet, för vi har kvinnor som utsätts för våld i hela Sverige. De måste finnas också för dem.

Nu har man haft ett nationellt uppdrag, och nu kommer det troligtvis att bli en ny myndighet.

(Applåder)

Anf. 36 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Världens första feministiska regering har presenterat en ny jämställdhetspolitik för Sverige. I en tid när kvinnors rätt att besluta över sin egen kropp begränsas och utmanas i land efter land står Sverige för ett ledarskap i jämställdhetsfrågorna, globalt och nationellt, genom att agera och vara ett föredöme.

När kvinnor i Ryssland i praktiken lagligt kan utsättas för våld av sina män i sitt hem presenterar den svenska feministiska regeringen en nationell tioårig strategi mot mäns våld mot kvinnor.

Detta är frågor som är större än att käbbla om vilken ort i landet som är ansvarig för den eller den telefonlinjen. Detta är stort, fru talman.

Den nya jämställdhetspolitiken handlar om vilka mål Sverige ska ha för jämställdheten i vårt land. Vi har under tio års tid haft enighet i riksdagen om att kvinnor och män ska ha samma rätt att forma samhället och sina egna liv.

Att vara feminist handlar om att se att det inte är på det sättet. Människor är inte bara individer som bedöms lika, utan vi har en ojämställdhet där kvinnor och män i dag inte har samma rätt att forma samhället och sina egna liv. Att vara feminist innebär också en vilja och att man är beredd att göra något åt detta. Jag tror att här går den grundläggande skiljelinjen i denna kammare.

Vi ser hur Moderaterna krokas arm med Sverigedemokraterna i sitt motstånd mot att få till en effektiv jämställdhetspolitik. Trots att alla partier säger att de vill ha jämställdhet och att de står bakom det övergripande målet säger i dag Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna nej till den verktygslåda som utredningar och organisationer år efter år har efterfrågat, nämligen ett samlat nationellt ansvar för jämställdhetspolitiken. Det är detta som en jämställdhetsmyndighet handlar om.

Det handlar om att ha en instans som har ansvar för att utvärdera vad som fungerar och vad som inte fungerar. Ärligt talat, hur bra är regeringar på att vara ärliga om sin egen framgång? Varje regering kommer att säga: Det vi gjorde fungerade bra. Men en oberoende instans kan titta på det objektivt och mäta och räkna.

En sådan instans kan också råda bot på projektarbetets misslyckanden. För det är sant som Moderaternas företrädare har sagt i debatten: Alliansregeringen satsade mycket pengar på jämställdhet. Problemet, fru talman, är att det inte blev så mycket jämställdhet för pengarna. Det är där vi ser att vi måste åtgärda själva strukturen.

Många bra projekt spreds inte, blev inte långsiktiga och ledde inte till att vi närmade oss våra egna mål om jämställdhet. Spridda uppdrag i olika delar av landet, hur bra de än är, har inte lett till att vi uppnått våra mål om jämställdhet.

På några punkter, till exempel vad gäller lönefrågan och ekonomisk jämställdhet, går det långsamt framåt. Med regeringens politik har det faktiskt gått lite snabbare det senaste året.

Men när det kommer till att få slut på mäns våld mot kvinnor går det inte framåt, som många har påpekat. I vissa delar ser det till och med ut att gå bakåt. Detta är mycket allvarligt, speciellt i ljuset av att alliansregeringen satsade mycket på just detta arbete. Då måste vi förändra något i grunden.

Strukturen är en del. Sedan, fru talman, handlar det också om lagstiftningen, när det kommer till just våld. Vad är det som är brottsligt och inte brottsligt? Här finns det fortfarande mycket att göra på jämställdhetsområdet.

I Sverige i dag är det fortfarande inte brottsligt att ha sex med en person som inte deltar frivilligt. Det är inte våldtäkt i dag. Möjligtvis kan man få böter för sexuellt ofredande, det vill säga samma brott som om man visar sig naken för någon som inte vill se en.

Detta är ett strukturellt problem som beror på att vi har en patriarkal historia där kvinnors rätt till sin egen kropp fortfarande inte är en självklarhet.

Vi har i dag talat mycket om det hedersrelaterade våldet. Även där behöver det vidtas ytterligare åtgärder. Jag är helt överens med Liberalernas företrädare om att brott som begås med hedersmotiv måste bedömas strängare. Jag håller helt med om att vi behöver ha en skarp syn och inte acceptera att flickor är gifta med vuxna män. Det måste få ett slut. Tack och lov, fru talman, har vi en regering som agerar och som kommer att tillsätta utredningar för att ändra lagstiftningen.

Fru talman! Det kommer nya mål. Vi har fyra mål som det har redogjorts för i dag. Det kommer ett nytt mål om jämställd hälsa och ett nytt mål om jämställd utbildning.

Jag tänkte säga några extra ord om jämställd utbildning. Jag tror nämligen att detta är ett av de viktigaste områdena att arbeta med för att nå jämställdhet. Sverige har fortfarande en av världens mest segregerade arbetsmarknader, där vi har många yrken som är starkt kvinnodominerade och många yrken som är starkt mansdominerade. Detta är i grunden ett problem för samhället, eftersom vi har för få byggarbetare och för få förskollärare. Detta är yrken där man helt enkelt bortser från halva befolkningen vid urvalet.

Men det är också viktigt att jobba med frågan om till exempel studieval för individens frihet. Det raljeras här om att vi talar om vem som målar med blått och vem som målar med rosa. Men jämställd utbildning handlar om att alla barn, oavsett om de är pojkar eller flickor, ska serveras en palett med regnbågens alla färger så att de kan utveckla sin kreativitet och sina förmågor för att på så sätt bidra till vårt gemensamma samhälle på bästa möjliga sätt. Det är så vi bygger Sverige starkt.

Fru talman! Jag är extra glad över en mening i denna skrivelse, *Makt, mål och myndighet*. Det är där regeringen skriver att den avser att ta fram en handlingsplan för jämställda löner.

Flera talare har redogjort för de svindlande belopp som ojämställdheten innebär för enskilda kvinnors ekonomi. Vi ser nu hur fattigpensionärerna blir fler – ofta kvinnor. Vi ser, som jag sa, en liten utveckling mot jämställda löner som går lite snabbare tack vare flera åtgärder som har vidtagits, till exempel årlig lönekartläggning. Men i detta sammanhang behöver fler åtgärder vidtas. Vi kan inte acceptera att denna ojämställdhet består. Vi kan inte heller acceptera att dessa löneskillnader minskar långsamt. Det är i grunden oacceptabelt att vi har dessa strukturella löneskillnader, och vi måste agera när det gäller detta. Det handlar om att vi behöver vidta åtgärder mot diskriminering, där kvinnor och män på samma arbetsplats får olika löner.

Det handlar också om att vi måste ta ett större grepp om den strukturella skillnaden när det gäller hur vi värderar mäns och kvinnors arbete. En rapport som presenterades nyligen visar att kvinnodominerade yrken värderas lägre. Detta är yrken där man arbetar med människor. Vi värderar alltså generellt de yrken där man arbetar med människor lägre än de yrken där man arbetar med saker. Detta är allvarligt ur många perspektiv. Därför är jag så glad över att regeringen nu avser att anta en handlingsplan med ytterligare åtgärder på detta område.

Fru talman! Det finns mycket att lyfta fram i denna fantastiska skrivelse. Jag rekommenderar verkligen att alla som vill förstå hur jämställdhetspolitiken har sett ut, och såklart hur den kommer att se ut framöver, läser skrivelsen *Makt, mål och myndighet*.

Jag hoppas att vi fortsätter att diskutera dessa frågor i samtliga debatter framöver som handlar om viktiga jämställdhetsfrågor – förskolan, skolan, brottsligheten, bostadsbyggandet, socialtjänsten med mera. Detta handlar nämligen om hela samhället.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Carl Schlyter (MP).

Anf. 37 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Annika Hirvonen Falk för ett intressant anförande. Det är bra att regeringen vill ta krafttag när det gäller sexualbrottslagstiftningen och att man äntligen vill lagstifta mot alla former av barnäktenskap, oavsett när de har kommit till och var de har kommit till. Vi var redan för två år sedan ensamma om att reservera oss i fråga om att den lagstiftning som då trädde i kraft inte var tillräckligt långtgående.

Ganska tidigt i sitt anförande talade Annika Hirvonen Falk om just myndigheten. Hon hävdade att vi tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna motsätter oss att man ska samorganisera det viktiga jämställdhetsarbetet och motsätter oss att man ordnar en bra struktur för att se över alla de åtgärder som finns. Hon talade om en verktygslåda som vi vill kasta bort eller ignorera. Men vi vill inte kasta bort verktygslådan som sådan. Däremot vill vi kanske byta ut några av verktygen och inte använda en hammare av guld utan en av järn, som är både billigare och mer effektiv.

Min fråga är helt enkelt varför man från regeringens sida tror att just en ny myndighet är det bästa och enda sättet att effektivt samordna den jämställdhetsverksamhet som sker i vårt land, när det finns tydliga och starka indikationer på att detta inte alls är fallet. Statskontoret, som har gjort en omfattande utredning om hur jämställdhetsarbetet bäst bedrivs och som har erfarenheter av hur man tidigare har förändrat myndighetsarbete, konstaterar att det enda som detta egentligen innebär är att det finns risk för att nuvarande arbete slås sönder, att man skjuts flera år tillbaka i tiden och behöver bygga upp verksamheter helt på nytt och att samordningen lika gärna hade kunnat ske inom ramen för någon av de myndigheter som redan finns i dag.

Anf. 38 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Jag har stor respekt för Statskontoret. Men faktum är att Statskontoret inte heller kan peka på en enda gång som ett enda land har lyckats uppnå jämställdhet genom att inkorporera detta arbete i allt annat utan att någon får ett tydligt ledarskapsansvar.

Det är viktigt att alla jobbar med jämställdhet. Men om den bara ska pytsas in lite här och där kommer detta arbete inte att få det grundläggande systemförändrande genomslag som den feministiska regeringen vill ha.

Tidigare hänvisades det till Ekonomistyrningsverket och att de i sitt remissvar har sagt att det blir uppenbart dyrare och att det därför är bättre med befintliga strukturer.

Då kan jag inte låta bli att le lite grann. Det är de befintliga patriarkala strukturerna i samhället som vi måste få bort. De befintliga strukturerna har inte lyckats med det.

De som har gått in i detta, inte med något kostnadsperspektiv utan med ett jämställdhetsperspektiv, har sett att det som behövs för att jämställdhetspolitiken ska få genomslag är en ny myndighet som har ansvar för jämställdhetsfrågorna och inte för massor med annat i första hand. Den ska vara nationell och samla ansvaret för jämställdhetspolitiken. Det är det som behövs om vi ska uppnå jämställdhet.

Anf. 39 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Tack, Annika Hirvonen Falk, för försöket till svar! Man kan leka lite grann med ord och tala om olika former av strukturer, men det lönar sig också att lyssna på den konkreta frågan.

Återigen: Varken jag eller någon annan har mig veterligen ifrågasatt att ett samlat ansvar behövs och att det skulle vara gynnsamt. Det vi ifrågasätter är om man verkligen behöver en helt ny myndighet för detta. Man kanske i stället ska förlägga det hela exempelvis till någon av dem som i dag på ett föredömligt sätt ansvarar för det här inom sina ansvarsområden.

Att säga att man inte har uppnått något med befintliga strukturer ser jag som ett slag i ansiktet på många av de goda verksamheter som finns runt om i landet i dag.

Annika Hirvonen Falk lyfter att man ingenstans har lyckats påvisa att man har uppnått ett jämställt samhälle utan en jämställdhetsmyndighet eller motsvarande. Nej, men man har inte heller lyckats uppnå det med en sådan. Sverige brukar räknas till de mest jämställda länderna i världen alldeles utan en jämställdhetsmyndighet. Jag tror inte att den symbolik som det i slutändan kommer att handla om med en specifik enskild myndighet är det som behövs. Det är innehållet och den faktiska verksamheten som är det viktiga.

Samordningen kan man som sagt få till utan en egen myndighet. Ansvarsutgivandet kan man också få till utan en helt ny myndighet. Det handlar om att fördela funktionen och att placera den någonstans. Men med regeringens förslag är det inte bara denna funktion man är ute efter, utan man ska flytta på befintlig verksamhet och bryta ned saker som har byggts upp under lång tid. Nu säger man dessutom att man inte har nått särskilt långt med det vi har i dag.

Min fråga kvarstår, helt enkelt: Varför tror regeringen att just en ny myndighet är det sätt som bäst skulle leda oss någonstans dit vi inte är på god väg redan i dag?

Anf. 40 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Därför att de utredningar som har utvärderat frågan säger att det är det som behövs och därför att de organisationer som arbetar för ett jämställt samhälle efterfrågar just detta. De som är experter på jämställdhetsarbete ser att detta behövs: ett nationellt samlat ansvar i form av en myndighet.

Ärligt talat har jag inte alls hört att oppositionen vill samla ansvaret. Jag har hört att de vill ha kvar det fragmenterade ansvar på olika myndigheter som de under åtta års tid har haft möjlighet att permanenta men inte har permanentat. Det har alltså varit tillfälligt.

Nej, fru talman, jag säger inte att man inte har uppnått saker. Det är klart att man har hjälpt människor. Länsstyrelsen i Östergötland har gjort fantastiska insatser för att motverka den kulturrelativism som har funnits hos alltifrån lärare till kommunpolitiker. Där ser vi att dessa värden ska värnas i denna process.

Men, fru talman, det man inte har uppnått är att se till att mäns våld mot kvinnor upphör. Utvecklingen går i fel riktning. De befintliga strukturerna räcker inte. Det behövs någonting starkare.
(Applåder)

Anf. 41 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra denna replik. Det som förvånar mig mycket är hur stark tilltro Miljöpartiet har till en myndighet. Man kan nästan tro att Miljöpartiet har blivit socialistiskt; det skulle lika gärna kunna vara en vänsterpartist som stod här och talade.

Problemet är att Miljöpartiet talar lite emot sig självt. Organisationsproblemen ligger inte i verksamheterna. De ligger på Regeringskansliet, som inte har lyckats samordna detta på ett bra sätt. Vi anser att samord-

ningen ska göras bättre och att den ska göras centralt. Men nu väljer Miljöpartiet att krossa olika välfungerande verksamheter för att finansiera en ny myndighet som man tror kommer att göra underverk. Jag tror inte att den nya myndigheten kommer att göra underverk. Den kompetens som har byggts upp i Uppsala, i Östergötland och i Stockholm kommer helt enkelt inte att flytta med, såvida inte Miljöpartiet har blivit ett tvångsparti som ska tvinga människor att flytta till en annan stad, i det här fallet Göteborg.

När det gäller frågan om stödtelefonen undrar jag hur det blir med sekretessen för dem som ringer till stödtelefonen om detta ska ligga på en myndighet. Själva grunden i dag – att detta ligger i Uppsala under landstinget och är finansierat av staten – är att sjukvården har en särskild sekretess.

Hur tror Miljöpartiet att denna fråga kommer att lösas om verksamheten flyttas till Göteborg och den nya jämställdhetsmyndigheten? Och hur kan Miljöpartiet garantera att inte kompetensen försvinner?

Anf. 42 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Inledningsvis vill jag korrigera en missuppfattning som har upprepats i debatten många gånger. Stödtelefonen är en av de verksamheter som utredaren ska överväga om den ska ligga kvar eller inte just för att det är en ganska speciell verksamhet. Om den flyttas finns dessutom alla möjligheter att ändra i sekretessregleringen om det är detta det hänger på.

Fru talman! Moderaterna vill inte åtgärda de problem som finns med dagens bristande strukturer. Moderaterna talar om nackdelarna med att göra förändringar. Samtidigt väljer de att riskera att vi inte uppnår de jämställdhetspolitiska målen. Faktum är att regeringen har gett ett uppdrag till en utredare att presentera hur man kan göra en förstärkt organisation och bevara det som är bra och viktigt i form av befintlig kompetens med mera.

Fru talman! Erik Andersson sa att det som har misslyckats är Regeringskansliets styrning. På sätt och vis är jag böjd att hålla med, för femton – eller hur många de nu är – tjänstemän på jämställdhetsenheten är otillräckligt för att uppnå de ambitiösa men enkla mål som vi har, nämligen ett jämställt samhälle.

(Applåder)

Anf. 43 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag blev inte så mycket klokare efter detta inlägg. Inte heller fick jag helt och fullt svar på den fråga som jag ställde när det gäller stödtelefonen och att man garanterar att kompetensen finns kvar i denna viktiga verksamhet. Det är just kompetensen som är själva kärnan, och den kan man inte upparbeta på en dag. Det tar tjugotals år att få upp samma kompetens som finns i dag i verksamheterna.

När det gäller stödtelefonen säger Miljöpartiet att man ska överväga. Så står det i direktiven för den nya myndigheten. Men det är väl ingenting att överväga? Det är väl bara att ha kvar stödtelefonen. Det behöver inte ens stå i kommittédirektiven att man ska överväga om den ska flyttas eller inte. Det är väl bara att ha kvar den. Det vore bra om du kunde komma med ett svar på om den kan vara kvar, Annika Hirvonen Falk.

En annan kärnfråga är kompetensen och att den inte försvinner. Jag kan inte begripa hur Miljöpartiet tänker. I vanliga fall brukar detta vara ett parti som tror på det lokala samhället och den lilla människan. Jämställdhetspolitik ska i mångt och mycket föras lokalt med resurser uppifrån som visar forskning och utveckling hur man arbetar framåt. Men nu är Miljöpartiet för en supermyndighet som man tror kommer att lösa hela jämställdhetspolitiken. Det tror inte jag på, fru talman.

Anf. 44 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Jag tror på lokalsambällen. Jag tror på föreningars förmåga att komma med fantastiska jämställdhetsprojekt, och det har de också gjort. Men det är inte de som är den kraft som kan sprida detta och implementera det i hela landets alla verksamheter. Där behövs den nationella styrningen.

Fru talman! När en utredning har fått i uppdrag att överväga någonting, till exempel vad gäller stödtelefonen, är det ansvarsfullt att inte föregripa och säga: Vi vet redan hur vi vill göra oavsett vad experten säger. Nu är det i stället upp till utredaren att komma med ett förslag om stödtelefonen.

Fru talman! Egentligen undrar jag varför det är relevant för Moderaterna att engagera sig i jämställdhetsdebatten. Det kommer progressiva förslag från Vänstern, Liberalerna, Miljöpartiet och Socialdemokraterna med flera, men Moderaterna är alltid emot dessa förslag. Det har sett ut på det viset sedan 1919, då Moderaterna röstade emot kvinnlig rösträtt, och det fortsätter under denna mandatperiod. Nu har man bland annat röstat ned den tredje pappamånaden och avskaffandet av vårdnadsbidraget.

Jag tänker dock att det kanske inte gör så mycket, fru talman, för till slut har Moderaterna ändå accepterat och ställt sig bakom grundläggande principer, till exempel kvinnors rätt till abort. Jag är därför inte särskilt orolig för att Moderaterna är emot, i alla fall så länge de inte börjar förhandla jämställdhetspolitik med Sverigedemokraterna.

(Applåder)

Anf. 45 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Snart har jag förmånen att leda den svenska delegationen till kvinnokommissionen i FN i New York. Årets tema är ekonomisk självständighet.

Jag har haft möjlighet att delta där kanske så många som 15 gånger under årens lopp. Det händer dessvärre att kvinnor som jag träffar där det ena året inte är där året därpå. Detta beror ibland på att de sitter fängslade, att de har blivit hotade eller – i värsta fall – att de har blivit skadade eller mördade för sitt engagemang. Det är farligt att vara kvinnorrättsaktivist i många länder i dag.

Deras kamp för jämställdhet hänger ihop med vår kamp i Sverige. Att ifrågasätta maktförhållanden och kräva rättvisa baserat på kön har alltid varit förknippat med ett pris – ibland med allvarliga konsekvenser för frihet och liv, ibland till priset av förlöjliganden och förminskanden. Ändå måste vi kämpa på och gå framåt.

Vi är många som ser med oro på det som händer i världen i dag, vilket vi också har hört här i kammaren. Den globala agendan har inte nödvändigtvis sexuella och reproduktiva rättigheter och jämställdhet högst upp just nu. Särskilt flickors, kvinnors och hbt-personers rättigheter ifrågasätts.

Genom våra internationella nätverk och Sveriges bistånd stärker vi modiga kvinnorrättsaktivister och män som kämpar för jämställdhet. Det är det enda rätta, men det handlar också om att vi delar den här världen.

Vad vi gör i Sverige har stor betydelse för oss som bor och lever här, men det har också stor betydelse utanför våra gränser. Vi som har möjlighet att driva dessa frågor har ett särskilt ansvar att flytta fram positionerna. Sveriges feministiska regering tar detta ansvar. I dag ska vi framför allt tala om den nationella jämställdhetspolitiken.

Fru talman! Jämställdhet uppnås genom politisk vilja och politiska beslut. Den uppnås genom en vilja att förändra och förbättra människors vardag och liv.

Jag företräder världens första feministiska regering. Vi vill se ett jämställt samhälle, både för att detta är rätt och för att jämställdhet leder till ekonomisk tillväxt och till ett mer jämlikt samhälle. Jämställdhet är ett frihetsprojekt för både kvinnor och män.

I den skrivelse om jämställdhetspolitiken som vi utgår från här i dag redogörs för två nya delmål, som vi har hört tidigare i debatten: jämställd utbildning och jämställd hälsa. Vi behåller det övergripande målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv samt de tidigare fyra delmålen. Det gläder mig att vi verkar ha en relativt stor samsyn om dessa delmål, eftersom det är de som styr jämställdhetspolitiken och eftersom det är dem som vi mäter resultat mot.

Att både män och kvinnor ska involveras i och bidra till jämställdhetspolitiken är en viktig utgångspunkt för regeringen. En jämställdhetsmyndighet inrättas den 1 januari 2018, och en kommitté har påbörjat arbetet med att förbereda bildandet av myndigheten.

Myndigheten ska ha ett brett uppdrag som omfattar alla de jämställdhetspolitiska målen. Den ska arbeta strategiskt, kunskapsstödande och samordnande. Den ska se till att regeringens politik genomförs och att resultat uppnås för de resurser som vi satsar. Flera uppdrag som i dag ligger splittrade på andra myndigheter samlas ihop och permanentas.

Trots skickliga individers hårda arbete har jämställdhetspolitiken alltför länge byggts på tillfälliga satsningar med dåliga förutsättningar för långsiktig samhällsförändring. Detta har också belagts och kritiserats i utredningar och rapporter.

Jämställdhetsutredningen tillsattes av den förra regeringen, eftersom man hade insikter om detta. Utredningens viktigaste slutsats var att det krävs en permanent struktur på nationell nivå för att kunna säkerställa att politiska prioriteringar och medel som satsas får genomslag i styrningen av myndigheter och verksamheter på jämställdhetsområdet för att förändra människors liv – det är ju detta vi pratar om här.

Riksrevisionen konstaterade i sin rapport, som granskade den förra regeringens jämställdhetspolitik, att denna politik inte hade fått tillräckligt genomslag. Man fick inte ut effekter för de medel som man satsade på det jämställdhetspolitiska området.

Lite självkritik kanske man kan ha i den här debatten. Riksrevisionen säger att de satsningar som gjordes inte nådde fram till att våldet minskade. Detta är ett faktum. Det är en av de stora slutsatserna i denna rapport. Det gjordes många bra saker, men de fick inte den samlade effekt som man sa att de skulle få.

Att vi behöver en jämställdhetsmyndighet och en samlande kraft är någonting som kvinnorörelsen, jämställdhetsorganisationer och professioner på området har pekat ut. De har lång erfarenhet och stor kunskap på detta område. Dessutom har FN haft synpunkter på att Sverige inte har en nationell struktur för att genomföra jämställdhetsarbetet.

Som en del i den skrivelse som regeringen har presenterat finns en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, vilket har nämnts här tidigare. Denna strategi inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt frågor om prostitution och människohandel.

Att förebygga att våldet utövas, snarare än att bara hantera konsekvenserna av våldet, är ett viktigt komplement till stödet till våldsutsatta. Regeringens strategi sätter fokus på förebyggande arbete och även på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet.

Insatser mot våld i samkönade relationer är en viktig komponent i strategin. Vi uppmärksammar också det faktum som ofta glöms: att kvinnor med funktionsnedsättningar, dessvärre, oftare än andra kvinnor är utsatta för våld.

I strategin föreslår vi till exempel ändringar i examensbeskrivningar, så att kunskap om mäns våld mot kvinnor och om våld i nära relationer ingår i utbildningar för relevanta yrkesgrupper. Detta är något som sedan länge har efterfrågats av professioner och organisationer.

Vi inleder också en granskning av skolans sexualundervisning för att stärka budskapet om jämställdhet och kunskapen om rättigheter på detta område. Vi kartlägger och utvärderar de insatser som görs som är riktade till våldsutövare. Vi vill också ha förslag på vad mer man kan göra för att förebygga att våldet upprepas, även när det gäller hedersrelaterat våld.

De samlade åtgärderna på detta område omfattar insatser på drygt 1,3 miljarder kronor för perioden 2017–2020. Detta innefattar de 100 miljoner kronor till kvinnojourerna som vi tillsammans med Vänsterpartiet redan har tillfört.

Fru talman! Hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas. Den jämställdhet som vi kämpar för måste gälla alla – den är inte relativ. Alla kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha rätt att göra sina val och välja sin livsväg – den ska inte dikteras av andra.

Därför anser regeringen att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behöver stärkas, och detta är en prioriterad fråga för oss.

Länsstyrelsen i Östergötland ges fortsatt uppdrag att ansvara för det nationella kompetensteamet, som bland annat ger verksamhetsnära vägledning och stöd åt yrkesverksamma. Därutöver ges länsstyrelserna generellt fortsatt stöd på det här området.

Jämställdhetsmyndigheten ska också få i uppdrag att arbeta strategiskt och tydligt mot hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget är att man ska inrikta sig på nationell kunskapsinsamling samt strategiska och övergripande frågor så att vi kan nå långsiktigt hållbara effekter på området. Detta tillsammans med arbetet på Länsstyrelsen i Östergötland innebär en klar förstärkning av arbetet mot det hedersrelaterade våldet.

Det stämmer, som vi hörde här, att vi har fört samtal med Liberalerna inför detta beslut. Det har varit konstruktiva samtal. Jag samarbetar gärna med partier som har en historia av att vilja någonting på jämställdhetsområdet. Det är bra för Sverige, och det är bra för jämställdheten.

Regeringen kommer också att kartlägga förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap och tvångsäktenskap. Man ska också utreda i vilken utsträckning utsatta har fått stöd. Det efterfrågades här i debatten, och det är alltså en åtgärd som regeringen redan har aviserat.

Regeringen kommer även att uppdra åt en särskild utredare att utvärdera 2014 års lagstiftning mot barnäktenskap och tvångsäktenskap. Frågan om en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv kan införas.

Vi har dessutom gjort informationsinsatser om jämställdhet, sexuell och reproduktiv hälsa samt rättigheter för asylsökande och nyanlända barn och unga.

Fru talman! Det är inte tillåtet att ingå barnäktenskap eller tvångsäktenskap i Sverige. Min och regeringens utgångspunkt är att inget barn, oavsett bakgrund, ska vara, behandlas eller betraktas som gift i Sverige. Ensamkommande barn som kommer hit utan vårdnadshavare och som uppges vara gifta ska garanteras sina rättigheter och behandlas som andra ensamkommande barn.

Regeringen beslutade i torsdags om ett uppdrag till Socialstyrelsen om att man ska göra en fördjupad analys utifrån dessa utgångspunkter av socialtjänstens handläggning och stöd till de barn som uppges vara gifta. Utgångspunkten är att dessa barn ska placeras och behandlas som andra ensamkommande barn. Socialstyrelsen ska också ta fram en förstärkt vägledning till kommunerna i den här frågan.

Fru talman! Sveriges ståndpunkt när det gäller prostitution och kriminalisering av sexköp är väl känd. Vi har också ökat ambitionerna på det området när det gäller att tillsätta en ambassadör mot människohandel.

Regeringens mål är att kvinnors sysselsättningsgrad ska vara lika hög som mäns och att löneskillnaderna ska utjämnas. Löneskillnaderna har minskat, men det går för långsamt. Vi lägger därför fram en handlingsplan för jämställda löner, och vi har återigen infört att lönekartläggningar ska göras varje år.

Förutsättningarna för heltidsarbete måste också förstärkas. Gruppen utrikes födda kvinnor är den grupp som ökar mest i arbetskraftsdeltagande, men från låga nivåer. Arbetsförmedlingen ska därför komma med en handlingsplan för hur andelen utrikes födda kvinnor som går in i arbete eller till studier ska öka.

Det är väldigt viktigt med en väl fungerande välfärdssektor för kvinnors och mäns möjligheter till arbetskraftsdeltagande. Vi satsar, tillsammans med Vänsterpartiet, 10 miljarder på kommunerna.

Fru talman! Historien har visat att många av de frågor som mitt parti har drivit tillsammans med en stark kvinnorörelse har flera partier på den borgerliga sidan faktiskt varit emot. Nu omfamnar man dessa frågor, och det är naturligtvis bra. Ibland kallar man det för självklarheter och säger att det är svenska värderingar som man tar för givna. Ja, det är oftast bra, men det går inte att vara emot alla konkreta förslag när de läggs fram, låta andra göra jobbet och ta fajten och sedan påstå att man själv har tagit historiskt ansvar.

Det finns också i Sveriges riksdag ett parti som förutom att de är främlingsfientliga faktiskt har en rad – som jag ser det – klart kvinnofientliga förslag. Sverigedemokraterna talar gärna om jämställdhet som en svensk värdering, men deras förslag skulle ta oss tillbaka till minst 50-talet, innan vi genomförde alla förslag som har bidragit och lett fram till den grad av jämställdhet som vi har.

Det gäller till exempel abortlagstiftningen, som Sverigedemokraterna är emot. De är för vårdnadsbidrag, men vi vet vad det ledde till under den förra regeringen. Sverigedemokraterna har synpunkter på särbeskattnig. Det låter tekniskt, men det är en oerhört stor fråga för den som kan den jämställdhetspolitiska historien. Sverigedemokraterna är också för vårdvägran när det gäller kvinnors rätt till abortvård.

Detta är allvarliga saker, och de går inte att förena med den jämställdhet som vi känner till. Därför kommer jag i debatten med intresse att lyssna på Moderaterna, som har sagt att de ska börja samarbeta – vilket jag beklagar – med Sverigedemokraterna. Hur ska ni hantera dessa frågor? Vad är ni beredda att kompromissa bort i era samtal med Sverigedemokraterna? Vad är ni beredda att förhandla om när det gäller det som vi alla har kämpat så hårt för och det som vi har uppnått för svensk jämställdhet? Det skulle jag gärna vilja veta och det vill säkert också män, kvinnor och väljare i Sverige känna till.

Fru talman! Jämställdhet är ett frihetsprojekt för både kvinnor och män. Jag företräder en regering som tror på verklig förändring. Vi står inför stora utmaningar. Det är svåra tider för jämställdheten. Men vi har möjligheter. Världen går att förändra.

(Applåder)

Anf. 46 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Fru talman och statsrådet Åsa Regné! Det är många saker som vi är överens om i det jämställdhetspolitiska arbetet. Historiskt har vi haft ett stort samarbete. När jag kom in i riksdagen och blev förbundsordförande för centerkvinnorna hade vi ett nära samarbete med de olika kvinnoförbunden över alla partigränser. Vi var alltid överens om målen men inte alltid om vägen dit.

En av de överenskommelser som vi träffade över de politiska gränserna ledde till att vi var med om att bygga upp Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala. Ingegerd Sahlberg var utredare när det föreslogs för regeringen. Hon var socialdemokratisk riksdagsledamot från Halland. Hon såg till att bjuda in oss kvinnoförbundsordförande, bland annat mig och Désirée, till dessa möten. Vi diskuterade och såg till att det fanns en enighet om detta.

När det gäller målen i skrivelsen är vi eniga om att det är väldigt bra att tillföra dessa två ytterligare mål. Vi uppskattar mycket helhetsgreppet för strategier i arbetet mot våld. Det är en utmaning att få det på plats. Vi uppskattar också att det ska bli en bättre styrning och sammanhållen uppföljning och utvärdering.

I dessa delar är vi överens, men vi har valt att lägga det på en befintlig myndighet i stället för att inrätta en ny, så i den delen är vi oeniga.

Det som jag är djupt oroad över är processen. Vi har olika uppfattning om hur myndigheten ska se ut och var den ska ligga. Men det allvarligaste är ju att man någonsans slår sönder verksamheten i de kompetenscentrum som vi har varit överens om att bygga upp – NCK:s medel, Länsstyrelsen

i Stockholm som arbetar med prostitution och trafficking samt Länsstyrelsen i Östergötland. Jag har hela tiden uppmanat er: Riv inte ned utan bygg vidare! På vilket sätt kan du, Åsa Regné, garantera att dessa kompetenscentrum kommer att finnas kvar?

Anf. 47 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Det gläder mig att det finns så mycket engagemang i den här debatten. Det har präglat förmiddagen, och det gläder mig också att vi har en samsyn kring många av de stora frågorna.

Jag vill bara säga att den riksdagsledamot som också var statssekreterare under lång tid heter Ingegerd Sahlström.

Jag följde väldigt nära arbetet med att inrätta Nationellt centrum för kvinnofrid. Det var en ganska komplicerad process. Inte heller då fanns det någon struktur för styrningen av jämställdhetsfrågor. Därför följde jag det arbetet oerhört nära, och arbetet som görs där är väldigt bra.

Därför har vi också en nära dialog med Nationellt centrum för kvinnofrid när vi nu håller på att etablera och diskutera den nya myndigheten – detta för att säkerställa att det arbetet utförs på ett kvalitetsmässigt bra sätt. Det gäller också de delar som bör vara kvar där. Jag skulle vilja säga att vi håller på med det dagligen.

Jag måste få ställa en fråga tillbaka. Är ni för en myndighet nu men en annan sorts myndighet? Själva kritiken som Riksrevisionen riktade mot er var att de drygt 2 miljarder som ni hade till ert arbete för jämställdhet inte användes på ett bra sätt och att ni inte fick ut de effekter ni ville. Exempelvis minskade inte våldet.

Riksrevisionen säger att det arbete som finns i dag är för splittrat, eftersom vi inte har någon jämställdhetsmyndighet till skillnad från alla andra politikområden där det finns en myndighet. Vi ska uppnå bättre effekter nu.

Jag förstår inte riktigt: Ibland vill ni att det ska vara som det alltid har varit, och ibland vill ni ha en myndighet.

Anf. 48 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Fru talman! Då har statsrådet inte läst våra motioner speciellt noga, för vi har i många år sagt att det behöver finnas en myndighet som får det sammanhållande ansvaret. Vi vill inte inrätta en ny myndighet, utan vi vill använda en befintlig myndighet.

Vårt argument för detta är att det finns en risk när man inrättar en ny myndighet att ansvaret alltid landar där. Under väldigt många år har vi arbetat på ett sätt som har varit framgångsrikt, och det handlar om att se till att alla har ett ansvar. Oavsett var man finns i Myndighetssverige är det allas ansvar att se till att ha ett bra och utvecklande arbete vad gäller detta. Vi skulle vilja ha ett samordnansvar i en enda myndighet, men inte i en ny myndighet.

Det blir lite grov retorik när man talar om anmälningsbenägenhet och säger att fler anmäler. När vi inrättade och utökade uppdraget till Nationellt centrum för kvinnofrid och när vi sjösatte handlingsplanen var vi tydliga med att det under en period skulle komma att innebära att antalet anmälningar ökar.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Enligt Trumps retorik just nu har vi en våldtäktshuvudstad. Det beror på att vi registrerar mer, och vi har dessutom ökat anmälningsbenägenheten. På samma sätt blir det när det gäller våld mot kvinnor. Jag utgår från att detta inte är helt ny materia och att det inte bara handlar om att våldet ökar, även om det också är en del.

Om vi tittar på arbetet med att ta fram spårsäkringssatser ser vi att många fler har valt att anmäla och även tar steget vidare efter anmälan. Det ankommer på andra myndigheter att göra samma resa som NCK har gjort genom att ta fram olika metoder och genom utveckling.

NCK:s uppdrag handlar om att kombinera forskning och utveckling tillsammans med den kliniska verksamheten. Kommer detta att finnas hos den nya jämställdhetsmyndigheten?

Anf. 49 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Annika Carlsson! Det är inte jag som från början har sagt att ert arbete var för splittrat och att ni inte fick ut effekter för de resurser som satsades, utan det var Riksrevisionen och den utredning som ni själva tillsatte och som skulle titta på jämställdhetsarbetet. Det är de som säger att våldet inte sjönk under den tid då ni hade goda intentioner och pengar för att minska våldet mot kvinnor i Sverige.

Man har gått igenom er politik, och det har gjorts genom ett gediget arbete. De säger att strukturen inte håller, utan måste förstärkas. Detta har ingenting med Trump att göra. Det är Riksrevisionen och den utredning som ni själva tillsatte som har kommit fram till dessa slutsatser.

Vi har nu en strategi på 1,3 miljarder under en fyraårsperiod för att få ett starkt arbete för frågan om våld mot kvinnor, för att vi ska minska våldet mot kvinnor och för att vi ska se till att slaget inte utdelas eller att våldtäkten inte sker. Vi ska göra alla dessa insatser för att minska våldet och få ned siffrorna. Detta kan ni väl ändå inte vara emot?

Det är detta slags arbete som ska stärkas genom att man samlar insatserna på myndigheten. Därmed får vi en möjlighet att se om vi är på rätt väg. Om vi är det – vad bra! Då gör vi mer av det som funkar. Är vi på fel väg får vi styra om. Denna uppföljningsmekanism hade ni inte.

Ni satt i regeringsställning i åtta år och permanentade inte de verksamheter som ni nu gärna vill ha kvar. Det är bra att ni vill ha kvar frågan om våld mot kvinnor på dagordningen. Men varför permanentade ni dem inte själva?

Anf. 50 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag uppskattar mycket att jämställdhetsministern är här i dag för att debattera denna viktiga fråga. Det stämmer att vi är överens om de övergripande målen och om delmålen. Det är i hur arbetet ska organiseras som vi skiljer oss åt, och det är den stora kärnpunkten. Det är också en ganska viktig del av ärendet.

Jag ställer samma fråga till jämställdhetsministern som jag har ställt till många andra, för det är ändå jämställdhetsministern som har makten att förändra något i vårt land.

Flera tunga remissinstanser har haft invändningar mot att lägga ned olika fungerande verksamheter som exempelvis finns i Uppsala och i Östergötland. Många frågar sig hur det kommer att bli. Man får inte alldeles

tydliga svar i skrivelsen. De personer som arbetar i verksamheterna förväntar sig ett svar på varför regeringen väljer att slå sönder fungerande verksamheter och bilda en ny jämställdhetsmyndighet.

Man kan nästan tro att bildandet av en ny jämställdhetsmyndighet beror på att ni vill visa att ni tror på dessa frågor och vill få mediernas blick på det. Men i själva verket slår ni faktiskt sönder det viktiga arbete som har gjorts under många år när ni organisatoriskt sett gör så här.

För övrigt vill jag ställa en annan fråga till jämställdhetsministern. Jag undrar hur en jämställdhetsminister kan vara med på en bild i sociala medier och skämta om tvång och förtryck av kvinnor. Det är en väsentlig skillnad: I Iran hamnar man i fängelse om man inte klär sig på ett visst sätt, men det gör man inte i Sverige. Vilka signaler ger detta till kvinnor som i hederns namn förtrycks i Sverige? Och tyder det inte på ett synnerligen dåligt omdöme, fru talman, när en jämställdhetsminister ställer upp på en sådan bild?

Anf. 51 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Det är glädjande och bra att Moderaterna uttrycker ett stöd för de jämställdhetspolitiska målen, för det är ju dem vi styr utifrån, och det är i förhållande till dem som vi ska mäta våra insatser, aktiviteter och tid. Däremot lyser era förslag på det jämställdhetspolitiska området med sin frånvaro vad gäller att flytta fram positionerna. Ni är nästan alltid emot konkreta förslag som läggs fram.

Nu är ni i efterhand för en hel del verksamheter på det jämställdhetspolitiska området. Jag frågar även dig: Varför permanentade ni inte exempelvis arbetet på Länsstyrelsen i Östergötland? Jag vill verkligen veta det, eftersom ni nu driver det så hårt.

Min ambition är att förstärka jämställdhetsarbetet, och jag drar lärdom av de utredningar och rapporter som har gjorts. De handlar om er tid vid makten och om den jämställdhetspolitik som då fördes. Här finns konkreta förslag om hur man kan förstärka effekten av jämställdheten och i människors liv i förhållande till det som den borgerliga regeringen uppnådde. Därför har jag tagit ett förslag om en jämställdhetsmyndighet ad notam. Vi har ju myndigheter på alla andra politikområden i Sverige.

Jag tycker att de samtal som vi förde med Liberalerna var bra. Vi kunde då sammanföra våra synpunkter på dessa frågor, och genom de samtal som vi förde har vi förstärkt de hedersrelaterade insatserna mot hedersrelaterat våld.

Vad gäller den där bilden ber jag Erik Andersson att ta debatten med finansministern. Det är hon som har kommenterat allt detta. Mina ambitioner är att stärka jämställdhetsarbetet i Sverige och människors liv.

Anf. 52 ERIK ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag kan ta det med finansministern, men jämställdhetsministern var faktiskt med på bilden. Det tyder på något sätt på ett godkännande av ett dåligt omdöme.

Jämställdhetsministern säger att vi moderater alltid är emot allting. Ja, det är klart att vi är emot dåliga förslag. Vore förslagen bra hade vi inte varit emot dem. Det är inte så konstigt.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

När det gäller att permanenta exempelvis verksamheten i Östergötland, som sköttes i projektform, vill vi göra det eftersom verksamheten är bra. Vi vill garantera att denna verksamhet kan finnas kvar och inte slås sönder genom att man bildar en ny jämställdhetsmyndighet, som många tror kommer att göra stora underverk för jämställdheten i landet.

Men som jag tidigare sagt i debatten är de väsentliga problem som vi har att ta tag i att kvinnor blir slagna och att kvinnor lever under förtryck och våld. Det är där vi ska lägga de stora resurserna, och de olika verksamheterna i Uppsala och Östergötland har varit ett viktigt tillskott för att förhindra, motarbeta och förebygga ett dåligt och unket beteende som vissa människor har. Jag har inget mer att tillägga, fru talman.

Anf. 53 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Erik Andersson! Du talade i ditt inledningsanförande om många års arbete för jämställdhet. Jag menar allvar med att jag tror att man både måste kunna sin historia och måste se sin roll när det gäller att stödja jämställdhetspolitiska förslag. Kännetecknande för Sverige är till exempel vår abortlagstiftning. Den var ni inte för när den infördes. Särbeskattningen var ni heller inte för när den infördes. Det är ni nu, vilket jag förstår tycker är väldigt bra. Men jag menar att man måste se sin del av historien och de skeden man själv är delaktig i.

Nu vill ni inte ta steg som jag är helt övertygad om kommer att leda till att Sverige får en mycket mer professionell styrning av jämställdhetsarbetet. Detta kommer att göra rättvisa åt alla de insatser som görs i dag och ge en förmerad effekt jämfört med det vi får ut i Sverige i dag.

I jämställdhetspolitiken under er tid var det framför allt två saker som stack ut, dels att våldsnivåerna inte sjönk trots insatser på området, dels att man inte kan mäta vilka effekter de satsade pengarna fick. För mig är det en ganska stor fråga. Det är skattebetalarnas medel. De har rätt att kunna utkräva ansvar, men det kan de inte i dag på jämställdhetsområdet.

Men det är också så att den ekonomiska jämställdheten inte förbättrades nämnvärt, och det är någonting som tas upp i de här rapporterna. Det tar jag väldigt allvarligt på. Jag vill förstärka hela jämställdhetsarbetet och hålla ihop de jämställdhetspolitiska målen. Jag är säker på att en myndighet på det här området är *en* del för att förbättra vårt jämställdhetsarbete. (Applåder)

Anf. 54 DÉsirÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! I dag är det brottsofferdagen. I Brås statistik från 2015 kan man läsa att 18 100 sexualbrott registrerades under året, varav 5 920 våldtäkter. Vad gäller våld i nära relationer var det 17 000 misshandelsbrott. Ungdomsstyrelsens tidigare undersökning om hedersvåld visar att 5 procent av de unga inte känner att de kan gifta sig med vem de vill. Det är siffror som jag tror att statsrådet känner till. Ungefär 70 000 unga mellan 16 och 25 år känner att det inte är tillåtet att bestämma över sitt liv.

I det sammanhanget vill jag säga att det finns många verksamheter som vi byggde upp under alliansregeringen – eller tidigare; NCK fanns ju redan under tidigare regeringar. Vi har varit överens om att vi måste stärka de olika kompetenscentrumen. Nu har jag varit med så länge i jämställdhets-

arbetet att jag har varit med och föreslagit just de här nationella kompetenscentrumen, liksom nationella handlingsplaner. Här har vi lyckats bygga upp verksamheter som man inte kan bygga upp i en myndighet.

Då kvarstår frågan om hur samordningen ska ske. Som sagt säger både Statskontoret och olika utredningar att det finns andra alternativ att jobba på, som en delegation – någon föreslår ett nationellt råd – och att det alltid är en regering som har det yttersta ansvaret för samordningen. Kommer regeringen att släppa det här ansvaret till myndigheten nu, eller hur kommer det att se ut? Kommer de stödfunktioner som de här verksamheterna har att finnas kvar? Jag tycker inte att någon av oss här har fått svar på det.

Anf. 55 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Jag fick förut synpunkten att jag ska ställa frågorna nu, och jag gör så. Varför stöttade inte ni och era kollegor i Alliansen att permanenta de verksamheter som ni nu hela tiden tar upp i era anföranden? Varför gjorde ni inte det under åtta år, om ni tycker att de är så viktiga? Jag tycker också att de är viktiga, och vi kommer att permanenta verksamheter för att samla ihop dem i jämställdhetsmyndigheten. En del kommer att vara kvar på de platser där de finns i dag. Men det som är strategiskt övergripande och som gör att man kan se om vi är på rätt spår eller inte, om vi får ut det vi har tänkt av våra pengar och om vi jobbar strategiskt på jämställdhetspolitikens område i förhållande till våra prioriteringar eller inte ska ligga på jämställdhetsmyndigheten. Jag undrar faktiskt varför ni inte tog chansen att permanenta de här verksamheterna under era åtta år vid makten.

En delegation om våld mot kvinnor fanns när kvinnofridslagstiftningen infördes i slutet av 90-talet, Désirée Pethrus. Vi gjorde det då. Allt det vi nu ser är en utveckling av det. Vi har kommit jättelångt sedan vi hade en delegation om våld mot kvinnor i Sverige. Vi har redan provat det. Allt det vi gör är en utveckling av kvinnofridslagstiftningen – åtminstone var den en startpunkt för väldigt mycket arbete. Den följdes också åt av en delegation. Vi är förbi det sedan länge.

Vi har över 180 myndigheter i Sverige. Ska vi inte styra Sverige på det sättet? Ska vi inte ha myndigheter i vår förvaltningsmodell längre? Om du tycker att vi ska ha myndigheter på andra områden, varför ska vi då inte ha det här, så att människor kan utkräva ansvar och få effekter för sina skattemedel också på jämställdhetspolitikens område?

Anf. 56 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! De verksamheter som vi har byggt upp med nationella kompetenscentrum har oftast haft långa avtal. Östergötland fick väl bara ett år i stället för fem år, om jag inte minns fel. Man kan absolut diskutera om de ska permanentas eller inte, men jag tror att det viktigaste är att vi har försökt hitta nya verksamheter som kan svara upp mot de stora behoven av kunskap, kompetens, stöd till olika verksamheter ute i landet och stöd till enskilda. Det är den typen av verksamhet som ofta efterfrågas. Vi måste bli bättre i myndigheter, i samhället och i ideella organisationer på att möta de utsatta kvinnorna. Då är frågan om det är det vi egentligen behöver bygga upp, snarare än en myndighet. Det är den avvägningen som vi ska göra här.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Sedan är det absolut möjligt att vi skulle kunna landa i någon typ av myndighetsliknande form för samordningen. Men det vi i oppositionen kanske främst har ett fokus på är: Varför slå sönder de här väl fungerande verksamheterna, som vi har byggt upp under så lång tid, med så stor möda och med så stor kraft och som har så stor kompetens? Varför, statsrådet, måste vi slå sönder de här verksamheterna för att finansiera en ny myndighet? Jag tycker att det är konstigt att de ska behöva ta ut varandra. Det är det som har varit vår huvudkritik här i dag.

Jag tror att vi måste försöka se till de utsatta kvinnorna. Att en feministisk regering slår sönder de här verksamheterna känns inte särskilt aktivistiskt. Det är regeringen som leder landet, och det är regeringen och statsrådet som har ansvar för att jämställdhetspolitiken går framåt.

Fortfarande är min fråga: Kommer de här stödfunktionerna och det här operativa arbetet att kunna fortsätta efter att vi har fattat ett beslut här i dag? Det är jag inte så säker på, och det är här vi har vår kritik.

Anf. 57 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Désirée Pethrus kan vara säker på att vi inte slår sönder någonting. I stället förstärker vi jämställdhetsarbetet.

Jag upprepar: Den kritik som riktats mot det arbete Alliansen bedrev på jämställdhetsområdet har inte gått ut på att man hade för lite pengar eller att man gjorde fel saker från början, utan på att arbetet inte fick genomslag. Det fick inte effekt på de jämställdhetspolitiska målen, och därmed inte heller i människors liv. Man använde inte pengarna på ett effektivt sätt. Det var det som hände under de här åtta åren. Därför har vi tagit noga vara på de förslag och analyser som säger att det saknas en nationell sammanhållande struktur för genomförande av politiken.

En kritik som man riktar i underlagen är att det i dag är för splittrat. Varje ställe där man i dag har bra verksamhet har ofta varit en lösning därför att man inte har haft en annan myndighet. Man har lagt det där man har kunnat. Det är väldigt duktiga individer, och det är också ofta verksamheter av god kvalitet som finns där. Man har lagt det så splittrat därför att det inte fanns ett sammanhållande ställe i Sverige på det här området till skillnad från alla andra politikområden, där vi har myndigheter. På de flesta har vi flera stycken.

Jag är helt övertygad om att vi förstärker det samlade jämställdhetsarbetet i Sverige. Framför allt förstärker vi vår förmåga att få ut jämställdhetspolitiken så att den påverkar människors liv. Vi kommer väldigt varsam att ta vara på den kompetens som finns. Vi för daglig dialog med Länsstyrelsen i Östergötland, NCK och Länsstyrelsen i Stockholm om detta för att göra det på så bra sätt som möjligt.

Anf. 58 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Eftersom jag utgår från att inget statsråd vill fara med osanning – jag tror att det bara var en miss – kan jag inledningsvis upplysa om att Sverigedemokraterna inte är emot att vi har en abortlagstiftning i Sverige. Däremot är vi beredda att se över veckogränser i takt med medicinsk utveckling.

Vi är inte för någon vårdvägran. Däremot står vi upp för den rätt som en gång var så självklar att man inte explicit skrev in den i vår lagstiftning om att sjukvårdspersonal inte ska behöva delta i samtliga arbetsuppgifter förutsatt att de arbetsuppgifter de inte vill delta i innebär släckandet av någon form av mänskligt liv. Det står inte på något sätt i motsättning till att de som vill genomgå en abort får den genomförd. Det fungerar alldeles ypperligt i flera andra delar av världen.

Jag kan också konstatera att det är beklämmande att vi har en jämställdhetsminister som har så svag tro på kvinnors och för den delen mäns förmåga att själva utforma sina liv att hon per automatik utgår från att ett vårdnadsbidrag eller möjligheten till helt frivillig sambeskattning skulle styra in oss på förlegade strukturer som förut fanns i vårt samhälle.

Vi är när det exempelvis gäller sambeskattning i det här samhället väldigt bra på att se till hushålls totala inkomst när det gäller vad vi ska ta ifrån dem men inte till att de själva om de så vill ska få möjlighet att få välja att ha sambeskattning om de vill ha helt gemensam ekonomi.

Jag är här för att ställa en fråga. Jag vill tacka statsrådet för att hon ägnade betydligt längre tid i sitt anförande än de ord som finns i skrivelsen åt hedersproblematiken i vårt land. Vi vet att det har gått alldeles för lång tid med alldeles för många missar. Vi vet att vi var det enda parti som 2014 påtalade att äktenskapslagstiftningen inte räckte i och med det undantag som fanns. Min fråga är: När tror statsrådet att det kommer att finnas en lag där alla former av barnäktenskap är totalförbjudna?

Anf. 59 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Att vägra kvinnor som söker sin lagliga rätt till abort en sådan insats är vårdvägran. Det är inget annat. Det fungerar inte ypperligt i andra länder. Det är en skymf mot kvinnor att påstå det. Det finns länder där enskild vårdpersonal och hela sjukvårdsinrättningar kan känna: Nej, jag har ingen lust med detta, åk någon annanstans. Det kan få fasansfulla konsekvenser för kvinnor. Vi måste tala om det vi talar om här. Det går inte att vara för vårdvägran och påstå att man står på kvinnors sida.

Ni vill visst inskränka aborträtten. Den svenska abortlagen har möjligheter för kvinnor som söker abort senare i graviditeten att göra det. De som gör det senare än den tolfte veckan gör det ofta därför att de har sett svåra fosterskador eller för att det finns väldigt svåra psykosociala problem som den enskilda flickan eller kvinnan möter. Det är heller inte politiker som sätter gränsen i den svenska abortlagstiftningen, vilket jag tycker är ett bra system. Ni är inte för den svenska abortlagstiftningen. Ni är emot grundläggande delar i den som handlar om kvinnors frihet.

Jämställdhet i Sverige bygger på att kvinnor liksom män kan försörja sig själva. Det är en väldigt viktig del i jämställdhetspolitiken och också i den svenska modellen. När särbeskattning infördes på 70-talet gjorde den att kvinnors arbetskraftsdeltagande steg enormt. Det är nog den enskilt viktigaste reformen för att åstadkomma det som vi i dag bygger hela jämställdhetsarbetet på. Ni ifrågasätter det. Det går inte att vara för jämställdhet om man är emot särbeskattning. Det är omöjligt.

(Applåder)

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Anf. 60 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Jag kan tyvärr inte tacka för svaret, för jag fick inget sådant. Min fråga kvarstår således. När kommer vi att ha en effektiv lagstiftning som stoppar alla barnäktenskap i vårt land på plats oavsett var och när de är begångna? Eftersom frågan kvarstår kan jag fortsatt kommentera de påståenden som jag fick tillbaka.

Nej, vi är inte för vårdvägran. Ja, det finns länder där man gjort möjligheter till att det blir totalt stopp för möjligheten till abort. Det är inte okej. Men det finns också länder där det fungerar bra, exempelvis vårt grannland Norge. Där har man inte några som helst problem med att kombinera samvetsfrihet och tillgänglighet till all form av vård inom barnavård och mödravård som finns inklusive abort.

Vi vet att vi har en stor brist på barnmorskor i vårt land. Det är väl alldeles förskräckligt om personer inte kan söka sig till den branschen för att de inte känner att de kan se till sin helhet. Där har vi snarare problemet än att några få skulle kunna säga: Just den här verksamheten kan vi väl försöka schemalägga så att jag inte deltar i den. Det är två helt olika frågor att diskutera rätten till samvetsfrihet och att hävda att det skulle vara det samma som vårdvägran.

Jag har också en kort sista kommentar om sambeskattnings och särbeskattnings. Vi är inte emot särbeskattnings. Vi är däremot för fler möjligheter generellt. Vi har också tagit ställning för att det vore intressant att se och utreda. Skulle det över huvud taget vara möjligt för de familjer och par som så önskar att ha sin ekonomi gemensam fullt ut?

Det skulle givetvis innebära att det återspeglades även på andra håll med gemensamma pensionsinbetalningar och sådant. Det skulle vara under tidsbegränsade tider, och det är inget skarpt förslag. Vi vill utreda möjligheterna över huvud taget. Vi vill inte låsa in myndiga personer i vårt land i strukturer som är byggda för att komma undan problem som fanns en gång i tiden och som inte finns i dag.

Anf. 61 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Regeringen har aviserat att vi väldigt snart kommer att fatta beslut om utredningen om barnäktenskap och kommer att ha ett sådant förslag under året.

Nej, det går inte att vara för vårdvägran, sambeskattnings och för den delen vårdnadsbidrag. Listan kan göras lång på vad ni egentligen driver. Man kan driva alla de frågorna, men man kan inte samtidigt vara för jämställdhet.

Du sa i ett inlägg att du hade kunnat föreställa dig att göra vad som helst, att ha olika sorters yrken, och inte hade föreställningen att det ena hörde ihop med det andra. Det är toppen! Men det, Paula Bieler, beror på andra kvinnors arbete för jämställdhet, inte ert.
(Applåder)

Anf. 62 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vi är överens om en del i detta. Det är bra. Det vi är överens om behöver vi inte diskutera så mycket i detta replikskifte. Vi har dock en synpunkt från Liberalernas sida på en av de delar där vi inte är överens. Det rör målstrukturen för jämställdhetspolitiken.

Sverige får nu sex delmål för jämställdhetspolitiken. Det handlar om maktfördelning, ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämställt obetalt hemarbete, jämställd hälsa och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Sedan kan man förstås diskutera på varje område. Utifrån vilken ideologisk utgångspunkt man har kan man diskutera hur vi vill att den ekonomiska utvecklingen ska se ut, och så vidare.

Vi har ett förslag från Liberalerna och även en reservation i detta betänkande. Vi anser att ett av de delmål som Sverige har – vi bör nämligen ha sju – bör vara integration. Det skulle kunna formuleras ungefär som följer: Kvinnor och män, flickor och pojkar, som invandrar ska mötas av samma förväntningar på alla områden i det svenska samhället och ha samma rättigheter och möjligheter att skapa sig ett självständigt liv i Sverige.

Jag måste säga att jag är lite förvånad över att regeringen inte vill detta, fru talman. Vi har *alarmerande* skillnader mellan kvinnor och män i dag, framför allt inom till exempel etableringen. Det tar för kvinnor mellan nio och elva år från mottagande innan hälften har kommit in på arbetsmarknaden. Motsvarande siffra för män är tre till sju år. Vi ser på område efter område hur detta går igen.

Min fråga till ministern är varför man inte vill att integration ska vara ett delmål för jämställdhetspolitiken i Sverige.

Anf. 63 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Vi är överens om vissa delar men inte om allting, och vi har fortfarande mycket att tala om här.

När det gäller frågan om integration i förhållande till jämställdhet tycker jag att den är oerhört viktig, och det är någonting regeringen prioriterar. Det är därför vi har flera förslag, bland annat det jag talade om här, till insatser för att fler kvinnor liksom män snabbare ska kunna komma in på arbetsmarknaden och i studier.

Jag för också samtal på de områden jag har ansvar för, när det gäller socialtjänsten eller till exempel placeringar i kommuner, om att man verkligen ska se nyanlända kvinnor som familjeförsörjare lika väl som män. Man ska se kvinnor och män, även om de ingår i ett nyanlänt par, som de individer vi betraktar svenskfödda kvinnor och män som när det gäller förväntningar på egen inkomst och så vidare.

För mig är detta oerhört viktigt; det är en del av både integrationspolitiken och jämställdhetspolitiken och viktigt för mig. Jag är inte främmande för att förstärka området på olika sätt.

När det gäller antalet mål var jag faktiskt lite motsträvig till att utöka till sex mål. Jag tycker förstås att målen är bra, men när man ska ha tydlighet på ett politikområde tycker jag att det är viktigt att man har så få och tydliga mål eller delmål som möjligt, så att man är överens om hur man ska styra och vad det är man satsar medlen på. Sedan blev jag under resans gång övertygad om att vi behöver lyfta fram dessa ytterligare två mål, och det är jag glad för nu.

Jag tar dock gärna med mig frågan, för jag tycker att den är viktig. Jag kommer att titta på hur vi ytterligare kan förstärka den, men jag anser att vi i skrivelsen har en rad förslag som gör det.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Anf. 64 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är glädjande om statsrådet vill ta med sig frågan och fundera ett varv till på den, för den är viktig.

Det finns i någon mening två delar i detta – dels sak, dels struktur. Man kan diskutera båda. Jag är övertygad om att vi kan vara överens om många av de sakliga åtgärder som genomförs och att vi kan vara oense om andra, men den strukturfråga vad gäller de jämställdhetspolitiska målen som vi diskuterar tror jag är väldigt viktig kopplat till integrationen. De integrationsutmaningar vi ser på jämställdhetsområdet går nämligen igen på en rad olika områden.

Det handlar om arbetsmarknaden och inträde på den, att kvinnor tjänar mindre än män och att många kvinnor som har kommit hit till Sverige inte kommer ut och kan förvärvsarbeta nästan alls. Det går igen i pensionerna, och det slår på föräldraskapet samt på en rad andra områden också. Och då är jag endast inne på områden som så att säga berör vårt beredningsområde i arbetsmarknadsutskottet, fru talman. Man kan komma in även på andra delar och se se precis samma mönster.

Det vore alltså väldigt positivt om man kunde diskutera hur integrationsfrågorna tydligare kan komma in som ett mål för jämställdhetspolitiken. Det handlar inte bara om alarmerande skillnader mellan kvinnor och män inom invandrargrupper eller inom den invandrade befolkningen; det handlar också om invandrarbefolkningen som någon sorts kollektiv jämfört med den infödda befolkningen. Där ser man stora skillnader som vi verkligen behöver motarbeta.

Detta är några av de absolut viktigaste frågorna som vår nation står inför under de kommande årtiondena.

Anf. 65 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik:

Fru talman! Regeringens jämställdhetspolitik omfattar alla oavsett bakgrund. Jämställdhetspolitiken är till för alla, och den är inte relativ. Sedan gäller det att hitta metoder för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och se till att alla omfattas av de rättigheter och den frihet det faktiskt innebär om vi når dit. Det kommer vi att arbeta för på olika sätt.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 6 Misstänkts rätt till insyn i förundersökningar

Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU10
Misstänkts rätt till insyn i förundersökningar (prop. 2016/17:68)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 11.)

Trafikuskottets betänkande 2016/17:TU6

It- och postfrågor
föredrogs.

Anf. 66 ERIK OTTOSON (M):

Fru talman! Kammaren har nu att diskutera trafikuskottets betänkande nr 6 *It- och postfrågor*. Det är två ämnen som kanske inte direkt har så himla mycket med varandra att göra, men till syvende och sist är de ändå delvis kommunicerande kärnl.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservationerna 1 och 10. Vi står självfallet bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till nr 1 och nr 10.

It-politiken i Sverige bygger på att den utbyggnad av bredbandsinfrastruktur som just nu är i full gång har förutsättningar att fortsätta i hög takt för att nå alla delar och hörn av vårt land. Mot bakgrund av det är det glädjande att regeringen har varit delaktig i att höja ambitionen för hur mycket bredbandet ska byggas ut och för de mål som finns på området. Det är också viktigt att takten detta görs i inte trappas ned.

För att det ska vara möjligt måste vi ha en väl fungerande bredbandsmarknad där man slår vakt om förutsättningarna för konkurrens och lika villkor mellan olika aktörer. Det måste finnas förutsättningar att gräva, oavsett var i landet man befinner sig, när den här formen av fiber ska ned i backen. Det kommer vissa oroande signaler från delar av landet om att kommuner väljer att säga nej till kommersiella aktörer som på marknadsmässiga villkor och utan subventioner vill bygga ut vår svenska bredbandsinfrastruktur.

Detta är frågor vi måste ta på allvar och problem vi måste komma till rätta med. För att det ska vara möjligt måste vi i den här salen och regeringen ta ansvar för att de rätta förutsättningarna för marknadsmässig utbyggnad ges och komplettera med det vi behöver komplettera med för att se till att bredband med hög hastighet når hela vägen ut i hela landet.

För att kunna göra detta är det viktigt att man tar fasta på det som har sagts tidigare i både utredningar och tillkännagivanden från detta hus om att de statliga fibernät som finns inom andra verksamheter, till exempel inom ramen för Svenska kraftnät och Trafikverket, ska tillgängliggöras än mer. Det handlar om att vi ska kunna använda dem för vanlig internetkommunikation, telefonkommunikation och andra elektroniska kommunikationer på marknadsmässiga villkor. Det är nämligen statlig kommunikationsinfrastruktur som bör komma alla Sveriges invånare till del.

Det är också viktigt att se till att vi inte ägnar oss åt felsatsningar med kommunala eller statliga medel. Där måste också ledarskapet från regeringen och denna kammare vara tydligt. Det är inte så att satsningar på omfattande kommunala trådlösa nätverk i innerstadsområden gör någonting annat än att gröpa ur förutsättningarna för att ta vinster från det som skapas i innerstadsområden och bygga ut kommunikationsinfrastrukturen på landsbygden. Det blir alltså en subvention i ena änden som skapar behov av än större subvention i andra änden. Det blir dyrare, och det blir sämre. Därför finns det en moderat reservation där vi betonar just detta.

Det är också viktigt att tillgängliggörandet av 700-megahertzbandet fortsätter i så hög takt som möjligt, samtidigt som man slår vakt om blåljusmyndigheternas möjligheter att skapa ett nationellt, säkert kommunikationsnät så att vi även i svåra tider har en väl fungerande polis, väl fungerande räddningstjänst och väl fungerande ambulanstjänst. Vidare ska försvaret ha tillgång till goda kommunikationer, och andra samhällsbärande strukturer ska stå sig starka även i ett så kallat skymningsläge.

För att vi ska kunna ta till vara denna fantastiska utbyggnad av infrastruktur och tillgängliggörande av frekvensspektrum krävs ett starkare ledarskap i digitaliseringsprocessen än vad vi möjligen ser i dag.

Vi har börjat komma till den punkten i utvecklingen där vi inte längre pratar bara om hur många kilometer kabel som ska ut utan också om vad som ska finnas i den. Hur ska vi digitalisera våra statliga myndigheter och möta människor i den digitala eran? För en tid sedan kunde jag erfa att när jag skulle hjälpa min farmor med att ansöka om utökad hemtjänst efter att min farfar nyligen gått bort kunde jag inte få den blanketten skickad till mig via mejl. Den fanns bara i pappersformat.

Självfallet ska man ha möjlighet att få alla statliga blanketter och allt vad det kan vara i pappersformat, men att det inte ens går att få vissa myndighetsblanketter i digitalt format är underkänt, fru talman!

Om det råder en struktur med 290 kommuner, med starkt kommunalt självstyre, som det är i ett land som Sverige, vilket i grunden är viktigt och bra, krävs ett än starkare ledarskap från regeringen när man ska göra en samfäll digitalisering av offentlig sektor. Ett sådant ledarskap lyser tyvärr med sin frånvaro. Detta är en fråga som också kommer att beröras i en interpellationsdebatt under morgondagen mellan mig och statsrådet Ardan Shekarabi.

Så till posten! Det är ett område som, tror jag, berör många av oss. Det är fråga om en samhällsservice som vi förväntar oss ska finnas på plats, och som har funnits på plats i Sverige och i många andra delar av världen, under en lång tidsperiod. Den har många gånger varit stabiliteten i vårt kommunikationssystem.

Även om den vanliga postgången kanske inte längre är det som utgör den stora mängden i vår kommunikation med varandra är det viktigt att den fungerar. Att kunna transportera föremål och skicka brev är även i fortsättningen viktigt. Men vi måste se till att det finns en postservice i landet som möter de nya behoven i en ny tid med digitaliseringens förutsättningar. Därför måste vi dra konsekvenserna av de minskade brevvolymer för att göra det möjligt att få en stark samhällsservice även i framtiden.

Vi måste se över till exempel regeln om övernattsbefordran. Det är en alltmer krympande volym av brev som behöver transporteras över natt. Det är en liten andel brev som behöver ta sig från ett ställe till ett annat i Sverige över natt. I stora delar av landet är detta i realiteten inget som sker med något annat än en premiumtjänst när man behöver få ett föremål flyttat snabbt.

Att ha övernattsbefordran som en del av det lagstadgade samhällsansvaret är något som behöver ses över. Det har också setts över inom ramen för postutredningen som nu har lämnat sitt slutbetänkande. Vi ställer oss positiva till de förslag som finns i utredningen. Vi anser att de i större utsträckning möjliggör samdistribution, till exempel att tidningar och brev

kan distribueras samfällt – med en leverans per dag i stället för två leveranser per dag. Det kan skapa såväl effektivitetsvinster och en mer långsiktig kostnadsbild på postmarknaden som stora miljövinster.

Ingenting av detta kommer att nå sin fulla potential om inte styrningen av det statliga Postnord blir bättre. Under en tidsperiod har vi i medierna sett att Postnord har omfattande problem. Det är problem som måste tas om hand för att kunna säkra en bra posttjänst för alla och envar. Därför ser jag med stor spänning fram emot vilka ytterligare åtgärder som regeringen kommer att vidta för att säkerställa postservicen och vårt statliga företags framtida fortlevnad och stabilitet.

Posten gör nu stora ansträngningar för att ta sig an den växande paketmarknaden. Men det får inte ske på bekostnad av den något mer krympande brevmarknaden. Jag ser fram emot vilka åtgärder som regeringen kommer att föreslå på detta område.

Fru talman! Jag ser fram emot en spännande debatt, och jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 10.
(Applåder)

I detta anförande instämde Edward Riedl, Jessica Rosencrantz och Borian Åberg (alla M) samt Robert Halef (KD).

Anf. 67 JIMMY STÅHL (SD):

Herr talman! Innan jag svävar iväg in i framtiden skulle jag vilja yrka bifall till Sverigedemokraternas reservationer nr 2 och 12.

Låt oss titta på framtiden. Högt uppe i en skyskrapa i en av landets större städer eller inne i de djupa skogarna i Sveriges inland, kanske uppe på en fjälltopp, eller varför inte ute i skärgården i en liten solblekt röd stuga med vita knutar, sitter man och arbetar obehindrat med internet. Det är alltifrån att svara på mejl till att styra en processindustri.

Det ska inte göra någon skillnad var du befinner dig i Sverige eftersom vi har världens mest utbyggda it-infrastruktur med en stabil, billig och säker uppkoppling. Detta ger en stor rörelsefrihet att bo och verka i hela Sverige. Med en snabb och säker uppkoppling får du mer frihet, och du behöver inte vara knuten till din arbetsplats. I all enkelhet handlar du själv på nätet, och du väljer själv när de varor du har beställt ska levereras – precis när du vill och hur du vill. Det är drönare som levererar denna tjänst, och det spelar ingen roll om du bor i storstaden, otillgängligt ute i de djupa skogarna eller för den delen uppe på en fjälltopp.

Brev har vi för länge sedan lämnat till förmån för elektroniska brev. Autonoma fordon finns överallt på våra gator. Det finns drönartaxi som flyger oss snabbt dit vi vill. Visst låter det härligt!

Ser vi ännu längre fram i framtiden har tekniken tagit stora kliv, och vi har fått ett större sug efter att klämma och känna på de paket vi vill köpa. I framtiden har många människor blivit bekväma och ensamheten har slagit in – man är mycket hemma.

Många butiker har haft svårt att överleva eftersom internethandeln har blivit mycket stor. Projicerade möten och videokonferenser är snart ett minne blott, nu när man enkelt kan träffas genom att teleportera sig. Likt kapten Kirk i Star Trek är det nu möjligt att försvinna från en plats för att samtidigt dyka upp på ett helt annat ställe. Bilar, tåg och flygplan är onödiga nu när vi kan stråla oss vart som helst.

Ingen vet var vi kommer att landa i en framtid. Kommer vi att kunna stråla oss? Det är ingen som vet. Men vi sverigedemokrater kommer i alla fall inte att stå i vägen för teknikutvecklingen.

Fru talman! Framtiden är i morgon. Vi är inte riktigt där än, men vi kanske kommer dit i en framtid.

I allt större utsträckning efterfrågar befolkningen en snabb och stabil internetuppkoppling. Det gäller både på arbetet och på fritiden. Information och underhållning blir mer och mer internetbaserad och digitalt tillgänglig.

Vi sverigedemokrater menar att detta ytterst gör internettillgängligheten till en demokratifråga. Ett Sverige där alla medborgare inte har samma chans att delta i samhällsdebatten ser vi som skadligt och något som på sikt riskerar att polarisera samhället till landsbygden och staden.

Infrastruktur handlar inte endast om transportmöjligheter utan omfattar även teknisk infrastruktur för kommunikation såsom bredband. Högkvalitativ sådan infrastruktur blir i dag allt viktigare för näringslivet och den enskilda medborgaren.

Sverigedemokraterna delar Landsbygdskommitténs uppfattning att 100 procent av befolkningen ska ha tillgång till snabbt bredband år 2025. Vi noterar att regeringen i december 2016 presenterade en ny bredbandsstrategi med bland annat mål om att hela Sverige bör ha tillgång till snabbt bredband 2025. Det är angeläget att regeringen skyndsamt vidtar nödvändiga åtgärder för att de målen ska uppnås.

Fru talman! Om man bor i en större stad märker man att man har fått många fler möjligheter att hämta ut paket på andra ställen än de postkontor vi hade tidigare. Man har fått många fler möjligheter att lämna paket och skicka paket.

Bor man däremot i glesbygd eller på landsbygd har man märkt att antalet serviceställen och lantbrevbärare har minskat över tid. Det har bland annat inneburit att många lands- och glesbygdsbor har fått allt längre att åka till närmaste postombud för att hämta ut sina postförsändelser. Förutom den försämring av servicenivån detta innebär medför det ökande bilkörandet negativa effekter för miljön. Det missgynnar också företagandet och tillväxten på orten.

Vi sverigedemokrater anser att det är viktigt att även de som bor utanför de större tätorterna får tillgång till likvärdig samhällsservice för att på så sätt värna en levande landsbygd och stärka landsbygdens attraktionskraft och tillväxt.

Denna utveckling pågår dessutom i en tid med ökande internetanvändning och växande e-handel. Därför är det angeläget att regeringen ger Post- och telestyrelsen i uppdrag att utöka antalet postombud på landsbygden så att postens servicenät och täckningsgrad utökas. Därigenom får de som bor på landsbygden kortare avstånd till sina ombud för att hämta ut paket och andra postförsändelser.

I detta anförande instämde Per Klarberg (SD).

Anf. 68 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 15.

Jag vill poängtera hur viktigt det är att vi kan stimulera konkurrens inom postmarknaden, att postoperatörerna får tillgång till den infrastruktur

som finns i landet – också postnumren – och att vi jobbar i riktning mot mer samdistribution. I tider då man upplever att det är sämre med service ute i landet är det här en viktig möjlighet som vi måste jobba för att genomföra i så stor samverkan som möjligt. Vi måste också jobba för att garantera daglig distribution.

Det här är oerhört viktiga frågor för landets fortsatta utveckling. Det handlar om hur hela landet ska kunna hålla ihop och hur vi ska få förutsättningar att bo, verka och bedriva verksamhet oavsett var i Sverige vi befinner oss, växer upp eller bosätter oss.

År 2015 använde mer än tre fjärdedelar av befolkningen i åldrarna 16–85 internet dagligen, och sju av tio använde dator. Ser vi tillbaka kan vi se att utvecklingen har gått väldigt fort men att det samtidigt återstår mycket att göra.

Vi behöver ha lika villkor och full delaktighet när det handlar om infrastruktur för it. Svenska Stadsnätsföreningens studie från oktober 2016 om digitalt utanförskap visar att det är bristande kunskap, bristande förmåga, bristande motivation, bristande tillgång till internet och bristande tillgång till hårdvara som kan hindra människor från att delta i digitala sammanhang.

Alla hushåll och företag ska ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband. I dag är det jättesvårt för många människor. Man saknar de praktiska möjligheterna, inte minst på landsbygd och i glesbygd.

Med dagens politiska engagemang och styrning av resurser finns det risk att klyvningen mellan bygd och människor i Sverige blir ännu större. I takt med att utvecklingen går snabbare ökar klyftorna. Det måste vi beakta.

Bredbandsstrategin som har presenterats har bra målsättningar och ambitiösa mål, men det krävs att man följer upp hur de ska realiseras och nås med konkret handling. Det krävs också betydligt mer pengar och minskad byråkrati i tillämpningen.

Vi kan se att det på många håll i Sverige är full fart i utbyggnationen av bredband. Fiberbranschen har ofta svårt att orka med. Ändå saknas det pengar, och projekten har blivit dyrare än man förutsåg när medlen tilldelades.

Kommunerna har en nyckelroll i bredbandsarbetet. Att det finns lokalt engagemang och lokal vilja är jätteviktigt. Handlingskraften finns, och det finns förståelse för varför det här är oerhört viktigt.

Med fungerande bredband och utvecklat företagande växer också servicen och samhällsengagemanget.

Utan fungerande bredband begränsas eller uteblir tillväxt, och vi ser ett utanförskap.

När jag reflekterade inför debatten konstaterade jag att det i dagarna är tio år sedan jag som kommunstyrelseordförande hemma i Säffle förde en nära dialog med markägarrepresentanter, utvecklingsgrupper och företagare om behovet av bredband. Vi fick möjlighet att med Vattenfall samförslägga en sträcka på två mil ute på Värmlandsnäs. Vi fattade beslutet att göra detta.

Det blev startskottet för en enorm folkrörelse hemma i min kommun. Under några år byggde vi fiberbredband som nådde hela landsbygden. I fullmäktige antog vi ett mål om 100 procents täckning. Vi nådde 92–93 procent efter några år. Alla som ville fick ansluta sig. Med egna insatser och stort ideellt engagemang stärkte vi bygden.

Vi har i dag ett jättefint samarbete med fiberföreningar som täcker kommunen och ett kommunalt bredbandsbolag som startades under de här åren. Allt var inte detaljplanerat eller klart på förhand, men successivt genomförde vi det här. Vi investerade också mycket pengar. Vi lärde oss mycket och fick erfarenheter. I efterhand kan vi fundera på hur vår landsbygd ser ut i dag och hur den hade sett ut om vi inte gjort denna enorma investering tillsammans.

För min del kopplade jag upp torpet där hemma sommaren 2010. Det är snart sju år sedan. Sedan dess har jag haft 100 megabit, men jag har fortfarande dålig mobiltelefonitäckning. Det säger mycket om hur det ser ut i Sverige. Man jobbar aktivt och genomför investeringar, men prioriteringen på marknaden är inte alltid densamma. Villkoren är olika.

Fru talman! Jag vet alltså personligen hur viktigt det är med fungerande bredband. Jag kan också se effekten av det hemmavid men även i andra delar av Sverige. Företagande, utvecklingsarbete och framtidstro följer de praktiska investeringarna i framtidsinriktat bredband.

Men vi ser också en bekymmersam bild med frustration och avstannat engagemang. När folk inte får det här bidraget beviljat och inte kan bygga sitt fibernät står framtiden för bygden och väger. Pengarna räcker till två av tre föreningar. Att det nu saknas så stora medel är ett jättebekymmer för oss att hantera tillsammans.

Regeringen har ofta lyft fram att man lagt ytterligare pengar på bredbandsarbetet: 1 miljard. Av dessa kommer 150 miljoner från landsbygdsprogrammet. Indirekt tar man bort resurser från andra viktiga åtgärder som också behöver vidtas för att stärka landsbygden.

Tittar man på hur bilden ser ut ser man att 35 procent av alla hushåll i Sverige saknar bredbandsuppkoppling med en kapacitet på minst 100 megabit per sekund. Dalarnas län är sämst; där är det enligt uppgift 53 procent som inte har 100 megabit. I mitt hemlän Värmland är siffran 42 procent.

Samtidigt innebär teknikutvecklingen att många tjänster är beroende av fungerande it-uppkoppling. Vi står inför nästa generation med 5G, uppkopplade bilar, självkörande fordon och andra applikationer för såväl industri och företagande som boende – smarta hem, smarta städer och kanske också smarta byar och bygder. Detta möjliggör mycket nytt, men då får inte folk stå utanför.

Centerpartiet vill att it ska bli det femte transportslaget. Det tror vi kommer att bidra till att det blir lättare att bygga en basinfrastruktur för it i hela landet. Då kommer man in på konkurrens- och åtgärdsvalsstudier som Trafikverket gör, och då blir det också en prioriterad fråga på ett annat sätt.

Vi vill också se en digital allemansrätt, som garanterar stabil och snabb uppkoppling i hela landet. Detta gynnar decentralisering, ger förbättrade kommunikationer och minskar miljöpåverkan.

Samtidigt ser vi att bygder nu blir av med ett fungerande kopparnät utan att alternativen är på plats. Fördröjningen med att möjliggöra tillgänglighet i 700-megahertzbandet försvårar för många av dessa bygder. Här handlar det om yttäckning och möjligheter ur ett hela-landet-perspektiv.

Det är viktigt att det arbete som pågår med utredningar och annat påskyndas och prioriteras så att man kan ta en del av 700-megahertzbandet i anspråk för en bättre bredbandstäckning även civilt. Samtidigt är det viktigt att säkerställa säkra kommunikationslösningar också för blåljusmyndigheter och gröna myndigheter. 700-bandet är centralt för landsbygden, och att ha bra täckning och god räckvidd i hela landet gör det möjligt att hålla ihop detta och också öka kapaciteten för nya och moderna tjänster.

Samtidigt är samhället sårbart. Vi står nu inför en totalförsvarsplanering med ett återupptagande av civilförsvaret. Vi möter hybridhot, olika propagandaaktiviteter, informationskrigföring och även tester av den svenska sårbarheten. Detta är viktiga perspektiv som också behöver finnas med när vi diskuterar framtidens infrastruktur och robusthet, säkerhet och trygghet.

Herr talman! Jag vill än en gång yrka bifall till reservation 15.
(Applåder)

I detta anförande instämde Erik Ottoson, Edward Riedl, Jessica Rosencrantz och Boriana Åberg (alla M) samt Robert Halef (KD).

Anf. 69 EMMA WALLRUP (V):

Herr talman! PTS rapporterar att klagomålen på postutdelningen har ökat under 2015 och första delen av 2016. Den vanligaste orsaken till att allmänheten vänder sig till PTS är just brister i utdelningen. Det handlar om försändelser som av något skäl inte kommit fram eller blivit försenade. Vi ser nu också fall där olika personer har hamnat hos kronofogden eftersom de inte har fått sina räkningar. Detta kan få förödande konsekvenser för den som har låg inkomst. Flera företag har också hört av sig och klagat eftersom man är helt beroende av att posten funkar och annars inte kan bedriva sin verksamhet.

Detta är en grundläggande samhällsservice. Tyvärr betyder målen mer än medlen i denna fråga. Vi har sett nedskärningar inom posten på 2 000–3 000 per år vissa av de år som ligger närmast tillbaka i tiden. Vi skickar färre brev än tidigare, och utdelningen från posten har också minskat med 20 procent. Men nedskärningarna märks i verksamheten. De anställda på posten märker att arbetsbördan har blivit större.

Jag träffade Seko och postanställda, och vi talade bland annat om tidigare effektiviseringsåtgärder och leanprocesser som man har jobbat med. Nu för tiden fungerar inte ens de absolut effektivaste leanprocesserna, utan det är kaos på golvet. Man får slå sig fram till breven, som jag förstår det. Då är det inte så konstigt att det blir fel i postutdelningen.

Enligt myndigheten är orsaken det starka förändringstryck som den svenska postmarknaden är utsatt för. Det är framför allt sjunkande brevolymer som en följd av ökad användning av elektroniska alternativ som orsakar denna brist på resurser inom posten och gör att resurserna inte räcker till det som ska genomföras.

Från Sekos sida efterlyser man att den nya postlagstiftningen bättre tar tag i dessa saker och erbjuder förutsättningar för att man ska kunna upprätthålla samhällsuppdraget. En väldigt viktig sak man för fram är att det måste ställas krav på att alla fastigheter har postboxar för att underlätta för brevbararna och effektivisera verksamheten.

Tyvär har postens ledning inte haft så mycket kontakt med dem som arbetar på golvet när man utvecklat till exempel sorterings- och utdelningssystem. När Seko och postens ledning var hos oss i utskottet kom det tydligt fram att kommunikationen kring detta inte har fungerat.

Detta är återkommande i många verksamheter i dag: att man inte har kontakt med golvet när verksamheten bedrivs. Det är otroligt viktigt, särskilt när vi har lite resurser. Så vi får hoppas att ministern, Mikael Damberg, tar tag i detta och styr upp det på flera sätt, även frågan om postens ledning.

Vi i Vänsterpartiet anser att en fungerande postverksamhet är en grundläggande samhällsservice som vi måste se till fungerar. Många människor, inte minst med snäv ekonomi, drabbas väldigt hårt när räkningar och brev försvinner. Vi vill också se till att posten fungerar i hela landet, även på landsbygden, och att företagarna på landsbygden garanteras att de kan använda posten i sin verksamhet.

Därför vill vi att regeringen ger Postnord i uppdrag att tillsammans och i dialog med regeringen ta fram en strategi för att förbättra förutsättningarna för att posten ska fungera. Det rör sig om ett kristillstånd, skulle jag vilja säga, med alla rapporter vi har hört och enskilda som drabbats väldigt hårt på grund av att posten inte fungerar.

Det är viktigt att regeringen agerar i denna fråga, och Mikael Damberg ska nu diskutera sammanslagningen med Danmark och den danska posten och hur den påverkar den ekonomiska situationen i Sverige. Vi kommer att följa denna utveckling och får se hur det går. Men det är väldigt viktigt att vi tar tag i denna fråga.

Vi har tuffa finansiella mål för Postnord med ett avkastningskrav på 10,5 procent de senaste åren. De lagstadgade servicemålen och de ekonomiska mål som ägarna ställt upp går inte ihop. De spretar åt olika håll, och det är det som visar sig i verksamheten.

Den nuvarande postlagstiftningen är dessutom utformad på ett sätt som missgynnar det postföretag som utför samhällsuppdraget. Posten, som har samhällsansvar, ska inte diskrimineras. I dag måste posten redovisa sina priser, vilket gör det lättare för konkurrenterna att ta affärer. Detta är en ojämlig struktur som sätter de fria företagens rätt före vår grundläggande samhällsservice.

Vi måste göra ett omtag på många områden, också när det gäller posten. Vi måste se till att grundläggande samhällsservice, som är otroligt viktig för att samhället ska fungera, fungerar. Det är viktigt för alla: enskilda människor, funktionshindrade, gamla, företag och hela landets medborgare. Vänsterpartiet vill också att vi minskar andelen otrygga anställningar och användandet av bemanningsföretag på posten.

Så kommer jag till it-verksamheten. I Sverige har en hög andel av befolkningen delaktighet digitalt i jämförelse med andra länder. De som släpar efter är personer som har funktionsnedsättningar, äldre och personer med invandrarbakgrund, som vi behöver jobba mer med strategier kring

för att de ska få verktyg att vara delaktiga i det demokratiska samtalet och kunna ta in information från samhället.

Något som också är bra i Sverige, där vi ligger före, är att vi har byggt ut det digitala nätet mer än andra länder. Detta beror mycket på att vi har haft ett slags blandekonomi. Vi har haft ett offentligt ägt nät som har varit en stomme, och sedan har vi haft en fri marknad omkring som kan bygga ut internetfiber och nätet. Detta har varit en förmånlig modell som också har gjort att vi har byggt ut snabbare än andra länder. Det är viktigt att vi fortsätter att värna denna modell och att vi inte låter kommuner sälja ut sina nät eller ligger på för att de ska göra det. Vi ska försöka upprätthålla denna strategi eftersom den har visat sig fungera.

Min kollega Håkan Svenneling kommer att tala mer om bredbandsutbyggnaden. Han sitter också i Landsbygdskommittén och kommer att föra fram åsikter därifrån.

Vi har här två frågor som går in i varandra: posten och it. Vi bygger ut it-verksamheten i samhället, och då minskar brevvolymer på posten. Det är viktigt att vi gör en mjuk övergång mellan dessa båda transportsätt. Det drabbar annars samhällsmedborgare, och vi får inte en fungerande, grundläggande samhällsservice som vi behöver. Det är väldigt viktigt att vi har en helhetssyn i detta.

Anf. 70 ERIK OTTOSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Emma Wallrup, för ett intressant anförande!

Emma Wallrup ägnade större delen av sin tid åt just postfrågorna, som är väldigt intressanta. Jag tror att jag och Emma Wallrup har lite olika ideologisk ingång när det gäller hur postmarknaden ska fungera. Åtminstone har tidigare debatter visat det. Det som Emma Wallrup beskriver som verkningfulla åtgärder är först och främst ledarskapet på Postnord. Det håller jag helt med om. Det är en viktig ledarskapsfråga när man behöver göra denna övergång till en ny sorts marknad. Hon nämner också postboxar. Det är klart att det finns en poäng i det. Man kan diskutera exakt hur det ska gå till.

Pristarifferna, som enligt postlagen ska vara offentliga för att Postnord inte ska kunna använda sin storlek som tidigare monopolist för att dumpa priserna och på det viset manövrera ut eventuella andra paketleverantörer och i princip återgå till en monopolställning, vänder sig Emma Wallrup också mot. Hon vänder sig också mot avkastningskravet, som Postnord har i likhet med alla andra statligt ägda företag. Det är ett avkastningskrav som inte bara handlar om profithunger från statens sida utan också om förutsättningar för att investera i framtida omställningar. Hon talar om en mjuk övergång.

Sammantaget känns det som om Emma Wallrup vill återgå till någon form av monopolsituation för posten och att de andra alternativen på postmarknaden, som kommer med viktiga komplement framför allt på paketmarknaden, där Postnord har sin absolut största expansion, ytterligare ska begränsas. Har jag förstått detta rätt, och hur tror Emma Wallrup i så fall att det löser de långsiktiga utmaningarna?

Anf. 71 EMMA WALLRUP (V) replik:

Herr talman! Låt mig börja med ledarskapsfrågan. Jag anser att ledarskap utgår från demokrati om det ska vara ett bra ledarskap. Demokrati är

viktigt, dels i sig, dels för att man ska veta hur man ska utforma en verksamhet där alla inblandade kommer till tals. Man får en funktionell verksamhet.

Tyvärr har vi de senaste åren haft en företagsmodell som inte har varit speciellt demokratisk utan hårt toppstyrd. Man har minskat kontakten med golvet i många verksamheter. Detta ser vi både inom kommuner och i offentlig verksamhet. Många chefer byter områden och har inte riktigt kunskaper om sina områden och så vidare. Man låter också anställda byta arbetsuppgifter utan att de har rätt kunskaper. Det är lite grann ett slags nyliberal modell vi har sett de senaste åren.

Denna ledarskapsmodell skulle jag vilja ifrågasätta. Jag tror att man behöver börja jobba mer demokratiskt igen och ha kontakt med dem som utför verksamheten för att kunna komma till rätta med problemen, till exempel när det gäller posten. Vi har hört berättelser om hur det absolut inte har fungerat i den kommunikationen.

Låt mig också ta upp pristarifferna. När man avreglerade och gav andra företag möjlighet att ta sig in på postmarknaden införde man dessa tariffer för att skapa något slags jämvikt. Men det vi ser nu är att det har gått åt fel håll. Samhällsservicen fungerar inte, och posten är väldigt trängd, precis som SJ är väldigt trängt av andra bolag. Om vi ska ha ett samhälle som fungerar även för företag, så att själva servicen fungerar, behöver vi se till att vi har kontroll på den som ska utföra samhällsuppdraget.

Det vi ser i dag är som sagt att det inte fungerar. I dag har snarast de privata gynnats mycket mer än den offentliga sektorn och de offentliga utförarna.

Anf. 72 ERIK OTTOSON (M) replik:

Herr talman! Allt som är en avreglering från en monopolistisk marknad gynnar per definition de privata alternativen mer än det statliga. Man går ju oundvikligen från att ha 100 procent av marknaden till att ha en marknadsandel som är mindre än 100 procent. Det är svårt att avancera från en hundra procentig marknadsandel, så att säga. I så måtto får jag väl ändå ge Emma Wallrup rätt: Ja de privata alternativen har gynnats av marknadsöppningen. Det är väl knappast förvånande?

När det gäller pristarifferna måste vi skilja mellan äpplen och päron. Samhällsuppdraget handlar om distribution av post och också om grundläggande pakettjänster. I dag fungerar paketmarknaden i Sverige bra jämfört med många andra länder. Det finns flera olika aktörer som ser till att konkurrera med varandra och hålla varandra på tårna.

Om nu Emma Wallrup vill ha en bättre service till medborgarna är det viktigt att det finns alternativ till Postnord, så att man har möjlighet att välja bort dem om de inte håller måttet. Jag har svårt att föreställa mig en starkare drivkraft för ett företag som Postnord än att bli bortvalt av dem som annars skulle ha använt sig av dem. Där spelar pristarifferna en viktig roll. Avkastningskravet fyller också sin funktion.

Den mjuka övergång som Emma Wallrup talar om är jag också intresserad av. Anser hon att det finns skäl att bromsa den digitala utvecklingen för att rädda Postnord? Det låter nästan så. Det vore synd i så fall.

Jag vet att det finns folk som har tagit begrepp som ”aggressiv digitaliseringspolitik” i sin mun just när det gäller förhållandet till Postnord och de minskande brevvolymer. Jag skulle snarare vilja bejaka ett framåt-blickande och starkt ledarskap inom digitaliseringspolitiken. Det kommer att leda till minskade brevvolymer, men vi kan alltså inte stoppa framtiden för att Postnord går dåligt.

Anf. 73 EMMA WALLRUP (V) replik:

Herr talman! När det gäller den mjuka övergången tänker jag mig att vi sätter upp regler som gynnar posten lite mer, till exempel fastighetsboxar och så vidare, och att vi kanske mildrar avkastningskravet och ökar resurserna till postverksamheten, helt enkelt så att man ska kunna ha en postservice som fungerar samtidigt som vi bygger ut it-samhället.

En annan sak som man också kan fånga in är just paketleveranserna. Paket är mer lönsamma eftersom distributionen av paket ökar medan distributionen av brev minskar. Där finns ju pengarna, så att säga. Detta kan posten också ta till vara i sin verksamhet genom att bygga ihop verksamheten mer med paket. Vi skulle också kunna ge ett samhällsuppdrag när det gäller paketutdelning till exempel – det finns ett förslag från Seko.

Samhället har blivit som en ost, skulle jag säga. Det är en ost med håligheter, där alla vinster tas ut. Det är som att vi står på en ganska bräcklig grund och att samhällsservicen inte längre fungerar eftersom man ska plocka ut vinst i vartenda led. Det ska överallt vara företag inblandade som ska kunna bedriva verksamheter med vinst. Det ser vi också inom posten. Vi ser det inom de bemanningsföretag som är kopplade till posten. Vi ser det när det gäller de transporter som Postnord köper upp.

Det finns en massa verksamheter som det helt enkelt har tummats på. Vi har fått sämre kvalitet just för att vi har gått för långt åt marknadsliberalismens håll. Vi skulle behöva en balans. Pendeln behöver slå tillbaka. Jag tror att nästan alla som tänker efter egentligen inser det nu. Det har gått så långt att det är kaos på posten. Det fungerar inte. Även ni på den borgerliga sidan måste tycka att det är väldigt allvarligt och fundera över hur man kan se till att resurserna räcker för att uppnå samhällsmålet med posten.

Anf. 74 NINA LUNDSTRÖM (L):

Herr talman! Jag vill för tids vinnande yrka bifall endast till reservation 1, men jag står självfallet bakom alla reservationer där Liberalerna är med.

Herr talman! Det handlar om Facebook, Twitter, elektroniska brevlådor, självdeklaration, läkarbesök och journaler, äldreomsorg och e-handel. Det handlar om att betala räkningar, swisha och sköta övriga bankärenden. Det handlar om böcker och tidningar, självkörande bilar, Facetime och Skype och underhållning.

Världen knyts samman. Exempler på vad internet och digital infrastruktur kan innebära är bara i sin linda. Vi är bara i början av den digitala utvecklingen in i framtiden.

Allt fler tjänster och upplevelser förmedlas genom internet. För många är kontoret numera i fickan. Telefonen används till mycket mer än att ringa ett samtal. Men samtidigt som många av oss kan sköta det mesta genom en smartphone och en dator finns det exempelvis företagare på den svenska landsbygden som måste åka nio mil för att komma åt en tillräckligt

bra internetuppkoppling för att kunna sköta sin kommunikation med myndigheter.

Om detta kunde vi i trafikutskottet höra under den offentliga utfrågning som vi hade. Det var konkreta exempel på vilka utmaningar som faktiskt finns. De elektroniska motorvägarna, som många av oss tar för givna, är på sina håll ibland knappt en stig. Frågan är om alla kan vara med på tåget in i framtiden.

Herr talman! På utskottets öppna utfrågning, den 2 februari, om it-infrastrukturen blev det tydligt att det finns mer att göra. Mot bakgrund av att infrastrukturens stora betydelse även har behandlats av trafikutskottets arbetsgrupp för forskningsfrågor kan man konstatera att det finns utmaningar.

I en rapport konstaterar arbetsgruppen att tillgången till snabbt bredband är bra i Sverige i jämförelse med andra länder och att den snabba utbyggnaden gör att täckningen och kapaciteten blir allt bättre. Men man konstaterar också att skillnaderna inom landet är stora och att konsumenter fortfarande vittnar om att det på många ställen fungerar dåligt att ringa och surfa via nätet. Dessutom förändras användarnas behov och krav väldigt snabbt. Det krävs mer bredband för att få tillgång till tjänsterna.

Kommer den infrastruktur som i dag planeras att motsvara framtidens behov och användarvanor? Framtidens it kommer att präglas av ständig uppkoppling. Användarna kommer att både producera och vilja ha tillgång till mängder av information. Det ställer krav på kapacitet.

I rapporten, som forskningsgruppen tog fram, konstaterar man också att Sverige har haft ambitiösa mål för tillgång till it och kvalitet på it-infrastrukturen. Men det är inte självklart att målen för den framtida it-infrastrukturen är tillräckligt högt satta. Forskningen visar samband mellan tillgång till bredband och ekonomisk tillväxt. Den potentiella nyttan är därmed mycket stor på lång sikt.

Med utgångspunkt i studiens resultat framhåller trafikutskottet därför särskilt behovet av tillgång till bredband med hög hastighet i hela landet. Men då blir det lite konstigt.

Regeringen beslutade i oktober 2016 att 700-megahertzbandet ska vara tillgängligt för tillståndspliktiga markbundna tv-sändningar till och med den 31 maj 2018. Det medförde naturligtvis konsekvenser. För det innebär också att det tidigare beslutet om att frigöra frekvensutrymme för annan användning inte längre gäller. Som en följd av detta beslutade PTS att avbryta auktionsprocessen – auktionen skulle ha inletts den 1 december 2016.

Men enligt utskottsmajoriteten kommer mobilnäten i bland annat 700-megahertzbandet att kunna spela en mycket viktig roll för tillgången till snabba trådlösa bredbandsuppkopplingar. Det är här det blir lite märkligt. Det hänger inte ihop. Vad var skälet till att inte frigöra utrymmet och att stoppa utvecklingen?

Nej, det behöver göras mycket mer. Vi i Liberalerna tycker också att det är viktigt att främja och se möjligheterna när det gäller resfri kommunikation. Vi har en reservation i betänkandet om det.

Internet skapar nya möjligheter att arbeta och verka. Jag själv kunde delta i ett sammanträde med en arbetsgrupp som befann sig i Jokkmokk. Jag satt i riksdagens Skyperum – fantastiskt. Men detta förutsatte förstås att vi hade en internetuppkoppling som klarade bildöverföring.

Det finns en stor utvecklingspotential. Men det finns ibland ett motstånd mot utvecklingen. För en del är det helt otänkbart att använda ny teknik för sammanträden. Därför menar vi att vi behöver en handlingsplan för resfri kommunikation. Det behövs ett nytänk. Det handlar om att kunna välja bort resor när de inte behövs. Det sparar pengar, tid och miljö. Vi förväntar oss att man tar fram en sådan handlingsplan.

Vad gäller just transportsektorn efterlyser vi i Liberalerna dessutom strategier för hur utvecklingen kan stödja det framtida servicebehovet inom transport och kommunikation.

Men allt går inte att lösa med de digitala strukturerna. Självfallet finns det ett stort behov av en fungerande postservice. Allt går inte att sända genom de digitala infrastrukturer som finns. Det är viktigt för hela landet att vi har en fungerande postservice.

Herr talman! Bredband utgör en väldigt viktig del av infrastrukturen i dagens samhälle. Det går att jämföra med vikten av vägnät och mycket annat. Vi i Liberalerna vill se en snabbare utbyggnad av bredbandet. Jag vill påminna om att vi i vårt budgetförslag avsatte mer pengar än regeringen för att kunna skynda på bredbandsutbyggnaden.

En god uppkoppling är viktig för såväl privatpersoner som företag men är också av stor vikt för den regionala tillväxten. Då tänker vi återigen på företagaren som får åka nio mil för att sköta sina kontakter med myndigheterna.

Lands- och glesbygden måste få en bättre it-kapacitet. Vi i Liberalerna anser att Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Alla ska kunna vara med på tåget in i framtiden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Erik Ottoson, Edward Riedl och Jessica Rosencrantz (alla M) samt Robert Halef (KD).

Anf. 75 ROBERT HALEF (KD):

Herr talman! Sverige är en stark it-nation, och vi har legat i framkant för it-utvecklingen under lång tid. Flera världsledande, framgångsrika företag inom branschen har startat sin verksamhet i Sverige.

Vi kristdemokrater vill att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. En förutsättning för detta är att det finns tillgång till ett robust bredband med hög överföringskapacitet i hela landet.

I dagens samhälle är tillgång till bredband med hög överföringshastighet nödvändig för att människor ska kunna driva företag, jobba och studera på distans. Av denna anledning valde vi kristdemokrater att årligen satsa ytterligare 50 miljoner på bredbandsutbyggnad, framför allt i glesbygd och på landsbygd, utöver vad regeringen gjorde i budgetpropositionen.

Vi tror även att undantaget i lokaliseringsprincipen för stadsnät är en viktig satsning för att förbättra möjligheterna till bredband i hela Sverige.

Herr talman! Kristdemokraternas utgångspunkt är att kommunikationstjänster och bredband i första hand ska tillhandahållas av marknaden men att staten ska säkerställa goda villkor och undanröja hinder för utvecklingen. Vi vill se en fortsatt utbyggnad av it-infrastrukturen såväl nationellt och regionalt som lokalt och inom ramen för landsbygdsprogrammet bidra till bredbandsutbyggnad i glesbygden och på landsbygden.

Ska regeringen lyckas nå sina mål om att 95 procent av hushållen ska ha bredband med 100 megabit år 2020 och att samtliga hushåll och företag ska omfattas av målet år 2025 krävs ett flertal reformer. Flera av dem är sådana som vi lägger fram, till exempel att påskynda processen med att tillgängliggöra 700-megahertzbandet för marknaden.

Herr talman! Utbyggnaden av svenskt bredband är en viktig del av svensk infrastruktur, och den blir bara viktigare. Numera anses god mobil-täckning och snabbt bredband lika självklart som att det finns vägar att köra på.

Men precis som när det gäller vägar är tillgången på högkvalitativt bredband ojämnt fördelad över landet. Det finns stora klyftor mellan storstad och landsbygd när det gäller tillgång till bredband, något som påverkar det lokala näringslivet och enskilda människors möjligheter att hålla kontakten med varandra liksom möjligheten att bo kvar på den plats där man vuxit upp.

Företag och invånare i glesbygden är i dag missgynnade på grund av att de kan vara geografiskt bortkopplade från sina kunder och kontakter. Internets intåg har i flera fall möjliggjort att dessa kan stanna kvar eftersom en kund inte längre behöver bekymra sig om fysisk närhet. Men då krävs ett väl utbyggt bredband i hela landet.

Herr talman! Tillgängligheten till mobila kommunikationer är också något som är viktigt. I dag finns det alldeles för många vita fläckar på kartan där det saknas täckning, och det finns mer att göra för att öka tillgängligheten till bredband i Sverige.

En sådan viktig sak är att öppna upp och tillgängliggöra 700-megahertzbandet, som användes för det analoga tv-utbudet, för mobil kommunikation. Det skulle öka kapaciteten i hela landet, främst på landsbygden.

Det är viktigt att frekvensutrymmet auktioneras under året. Att tillgängliggöra 700-megahertzbandet skulle innebära att fler får tillgång till internet med hög hastighet och bättre täckning, inte minst på platser där det i dag inte är möjligt.

När 700-megahertzbandet säljs ut är det självklart viktigt att polisens, försvarets och andra blåljusmyndigheters behov av att upprätthålla säkerhet, allmän ordning och hälsa tillgodoses.

Herr talman! Vi kristdemokrater vill understryka behovet av en god samhällsberedskap, inte minst på landsbygden. För bättre säkerhet och framkomlighet krävs en väl fungerande fysisk infrastruktur liksom goda kommunikationskanaler.

Vi anser också att Sveriges Radios samtliga sändare måste hålla tillräcklig styrka så att sändningar kan nå ut i hela landet, vilket är en viktig fråga för landets krisberedskap.

Herr talman! För att god tillgång till bredband ska säkerställas behöver också kommunallagen ändras. I dag är det nämligen så att lokaliseringsprincipen står i vägen för en snabb bredbandsutbyggnad och begränsar stadsnäten.

Det är inte alltid självklart att en invånare i en kommun befinner sig närmast sin egen kommuns bredbandsnät. En liknande justering har skett för energibolagen och visat sig effektiv, och det är på tiden att göra detta undantag i lokaliseringsprincipen även för stadsnät.

Herr talman! ”Som ett brev på posten” sa man förr om något som var pålitligt. I dag är ordspråket mest ironiskt eftersom posten dessvärre allt mindre är något man kan lita på.

Postnord är ett företag i kris, och varannan svensk saknar förtroende för bolaget. Var fjärde svensk har upplevt hur post eller paket försvunnit det senaste året. Det är oacceptabelt för ett företag som har ett samhällsansvar. Krisen inom Postnord måste lösas, och regeringen måste ta sitt ansvar.

Vi i allianspartierna vill införa samdistribution av post och tidningar, vilket skulle förbättra servicen på landsbygden. Vi vill även införa ett krav på tvådagars bastjänst för brevbefordran, detta bland annat för att öka kostnadseffektiviteten.

Herr talman! I ett avlångt, glesbefolkat och på samma gång högteknologiskt land är tillgång på bredband och god postservice av yttersta vikt. Det är viktigt för näringslivet, för välståndet och för enskilda medborgare.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 4.
(Applåder)

I detta anförande instämde Erik Ottoson och Jessica Rosencrantz (båda M).

Anf. 76 TERES LINDBERG (S):

Herr talman, åhörare och riksdagsledamöter! I dag debatterar vi trafikutskottets betänkande *It- och postfrågor*. Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Herr talman! Att vi människor har behov av att kommunicera med varandra är ingen nyhet, inte heller att det är ett allmänintresse att kommunikationen fungerar. Postal verksamhet har bedrivits mer eller mindre i statlig regi sedan 1636, då drottning Kristinas förmyndarregering utfärdade en förordning om postverksamhet. Därmed inrättades också Postverket.

Det två områden som vi i dag behandlar i trafikutskottets betänkande är å ena sidan it-frågorna och informationstekniken, områden som andas möjligheter, utmaningar och framtidstro, och å andra sidan postverksamheten, som även den är fylld av utmaningar, dock inte lika positiva och framtidsinriktade.

Målet för postsektorn är att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet. Postnord, ett bolag som numera samägs av den danska och den svenska staten, är de som också har fått Post- och telestyrelsens uppdrag att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten.

Det är postlagen som anger vilka krav Postnord ska uppfylla bland annat vad gäller kvalitet och servicenivå. Postlagen har också varit föremål för utredning, och just nu förbereds en proposition på Näringsdepartementet. Regeringen väntas i vår komma med förslag på en ny postlagstiftning.

Jag tror att en förändrad lagstiftning är nödvändig utifrån alla förändringar vi ser i och med att vi människor i Sverige och på andra ställen skickar allt färre fysiska brev, samtidigt som vi beställer allt fler paket och varuleveranser. Detta är inget exceptionellt för oss här i Sverige, utan det är en effekt av en ökad digitalisering där hela Europa och många andra delar av världen ser samma trender.

Samtidigt som vi har denna utveckling får vi rapporter om bristande kvalitet i den befintliga postservicen. Det är inte bara den mediala rapporteringen som har ökat, utan också Post- och telestyrelsen har uppmärksammat detta. Deras granskning visar på en tydlig kvalitetsförsämring. Här finns anledning till oro, för vi som medborgare, folk i allmänhet, måste kunna lita på att den samhällseliga servicen fungerar.

Hanteringen av den postala verksamheten utifrån ett medborgarperspektiv och ett historiskt perspektiv kommer inte i modern tid att gå till historien som en stolt period utan snarare kännetecknas av framför allt två vägval som varken har varit strategiska eller samhällsekonomiskt lönsamma.

Det första vägvalet, herr talman, var under regeringen Bildt på 90-talet. Då bestämde man att brev och paket helt enkelt inte var en statlig angelägenhet, utan Postverket skulle bolagiseras och konkurrensutsättas.

Efter mer än 350 år av verksamhet i statens egen regi bolagiseras en borgerlig regering Postverket. I stället för att med öppna ögon möta framtiden och framtidens utmaningar konkurrensutsätter man postverksamheten. Det här är en brytningstid. Vi pratar om början av 90-talet, då digitaliseringen och it-tekniken verkligen är på väg in, och Sverige väljer att göra något helt annat med människors behov av att kommunicera.

Sett i backspegeln kan man fundera på var vi hade varit om bredbandsutbyggnaden och vårt mänskliga behov av att kommunicera hade varit det som hade hamnat i fokus för den postala verksamheten i stället för att det landade där det landade, i konkurrensutsättning. Man tillät andra konkurrerande bolag att gå in och plocka russin ur kakan, vilket gjorde att det inte fanns resurser för att tillse att vi fick den offentliga it-infrastruktur som vi skulle ha kunnat ha. Om vi hade haft det hade vi inte behövt ha diskussionen om hur vi ska få resurserna att räcka till, hur vi ska få människor att tillsammans organisera sig så att vi kan få bredbandsutbyggnad i hela landet och nå hela vägen. Hade vi varit kloka då hade vi klarat hundra procent för länge sedan. Inte för att jag tror att vi kan vrida klockan tillbaka, men den här tanken är onekligen intressant.

Det andra vägvalet, herr talman, var när regeringen Reinfeldt med den dåvarande näringsministern och centerpartiledaren genomförde fusionen med danska posten och bildade Postnord. Sverige äger i dag 60 procent av aktierna och Danmark 40 procent. Men styrelserepresentationen är jämnt fördelad mellan Sverige och Danmark.

Den borgerliga regeringen lade fram en proposition till riksdagen 2008. I den gjorde man en analys av Post Danmarks brevvolymer. Den sträckte sig från 2008, alltså samma år som man lade fram propositionen till Sveriges riksdag, till 2010. Det är alltså en ganska kort period som analysen av brevvolymer baserar sig på. Det är i sig ganska anmärkningsvärt att man inte gjorde den med ett lite längre perspektiv än tre år.

Analysen baserade sig på att brevvolymerna i Danmark skulle falla med 4–5 procent per år. Det verkliga volymfallet blev ett helt annat. Det första året stämde den dåvarande regeringens analys, och brevvolymerna föll med 4,5 procent. Men 2009 föll de med 9 procent och 2010 med 10 procent. Och så här har det sett ut; det har fortsatt att falla. Förra året, 2016, var det första år som Postnord rapporterade verklig förlust. Men den danska delen av Postnord har visat på kraftiga minusresultat ända sedan 2012.

Sedan fusionen, som beslutades i Sveriges riksdag 2008 och genomfördes 2009, har den ackumulerade vinsten för den svenska delen, som aldrig har gått med förlust under den här perioden, varit 6,2 miljarder kronor och den ackumulerade förlusten för Danmark 1,9 miljarder kronor.

Sedan dess har det hänt en hel del. Danmark har inte bara höjt portot kraftigt, vilket har lett till att allt färre skickar brev. Man har också haft en ganska offensiv digitaliseringsagenda och har bland annat lagstiftat om att all kommunikation mellan den offentliga sektorn och medborgarna ska ske digitalt. Det har såklart lett till att det privata näringslivet följt efter. Danmark är i dag det land i världen där brevvolymerna sjunker allra snabbast.

Att danska staten lurade skjortan av en borgerlig svensk regering ska jag låta vara osagt, men jag kan konstatera att de underlag som riksdagen fattade beslut på inte var tillfyllest och att vi ska fortsätta att vara mycket oroliga över utvecklingen av Postnord.

Postnords brevverksamhet är en bransch under kraftig förändring. Nedskärningar, stora omorganiseringar och teknikutveckling har naturligtvis fått konsekvenser.

Alltmer post kommer färdigsorterad till brevbärarkontoren. Brevbärarna har efter många år av nedskärningar inte bara blivit betydligt äldre utan förväntas också dela ut post den största delen av arbetsdagen. Bristande arbetsmiljö, förslitningsskador och sjukskrivningar kommer inte direkt som en oväntad konsekvens.

Allt är dock inte ris i Postnord. De har faktiskt jobbat ganska hårt för att nå lönsamhet, och det syns i den svenska verksamheten. Det ska tilläggas att trots de kvalitetsbrister som har varit när man lagstiftningens mål att 85 procent ska levereras i tid.

Jag vill också understryka att Postnord har tagit de rapporter om dåliga arbetsvillkor hos vissa av bolagets leverantörer av transporttjänster på allvar. Man har förstärkt sitt arbete och program vad gäller inköp av transporter. Det tycker jag är jättebra, för staten måste alltid kunna garantera och säkerställa sjesta villkor hos alla sina leverantörer. Vi socialdemokrater kommer att följa frågan mycket noggrant.

Herr talman! Kommunikation, oavsett om den är digital eller analog, är ett mänskligt behov och djupt etsat i det allmänna medvetandet – både förr och nu. Utvecklandet av våra möjligheter att kommunicera med varandra har alltid varit en offentlig angelägenhet. Brev-, tele- och datakommunikation är ett allmänt samhällsligt intresse.

Framtiden ter sig dock inte lika klar. Den kommer nog att handla lite mer om saker som kommunicerar med varandra. Då tänker jag inte primärt på klockan eller prylen som jag normalt har på armen, som inte bara tillåter mig att ständigt vara uppkopplad utan som dessutom bejakar mig till rörelse. Den bekräftar när jag passerat givna mål, säger åt mig att ställa mig upp när jag suttit för länge eller att andas om pulsen rusar iväg utan att jag rört mig. Nej, jag tänker i första hand på hur it-infrastrukturen möjliggör helt nya sätt att organisera samhället. Autonoma bilar, kollektivtrafik på beställning, persondrönare som tillåter passagerare att sväva ovanför biltrafiken. Jag tänker också på en framtid där vi med teknikens hjälp kan leva mer hållbart, mer medvetet och mer effektivt.

Det är inte helt lätt att föreställa sig, men vi måste vara medvetna om att utan en digital infrastruktur som håller måttet kommer Sverige snabbt att rasa från den framstående position som vi haft länge. Därför är det glädjande att regeringen presenterade och antog en ny bredbandsstrategi i december. Det tidigare målet om 90 procent väckte såklart fler frågor än svar. Vilka var de där 10 procenten som inte skulle få bredband? Det nya målet är att 2025 ska hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband.

Vi blir alltmer beroende av en fungerande it-infrastruktur, och ingenting tyder på att det kommer att förändras. I utskottet har vi fokuserat en hel del på de här frågorna, inte minst i rapporten *It-infrastrukturen – i dag och i framtiden*.

Egentligen handlar allt om ambitionen att hela landet ska kunna vara uppkopplat. Det kräver prioriteringar och resurser. Det är en absolut förutsättning för att människor ska kunna organisera sina liv i dag, oavsett om det är i glesbygd eller storstad. Hela landet måste kunna leva.

Därför är regeringens samlade arbete för digitaliseringens möjligheter angeläget. Arbetet med frågor om sysselsättning, tillväxt, innovationer, förbättrade välfärdstjänster och smarta städer är i full gång och är en förutsättning för vårt lands konkurrenskraft i framtiden. I det sammanhanget ser jag mycket fram emot att regeringen i vår presenterar sin digitaliseringsstrategi.

Herr talman! Jag tackar för ordet och yrkar åter bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

I detta anförande instämde Lars Mejern Larsson, Rikard Larsson, Pia Nilsson och Jasenko Omanovic (alla S).

Anf. 77 ERIK OTTOSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Teres Lindberg för ett intressant anförande som tog sin utgångspunkt i en historieberövning av Postverket, Posten och Postnord. Jag noterade dock få förslag på hur detta ska lösas, annat än att man ska bevaka frågan. Kanske vill Teres Lindberg komplettera med vilka konkreta åtgärder man har tänkt att vidta för att reda upp situationen med Postnord och hur man ser på postmarknaden framgent.

I Teres Lindbergs anförande skönjer man en romantisering av tiden med Postverkets monopol, då Postverket tog ansvar för allt. När det inte fanns konkurrens var allt bättre, och Carl Bildt var vårdslös med posten.

Det finns också en tydlig markering mot den danska digitala agendan. Teres Lindberg beskriver den som offensiv medan Postnord beskriver den som aggressiv. Det beskrivs som ett stort problem när man går in för en större digitalisering av våra myndighetskommunikationer och kommunikationen mellan privata företag, myndigheter och privatpersoner. Det bådär inte gott för regeringens digitala agenda om man målar upp detta som ett problem i riksdagens kammare.

Tidigare efterlyste jag ledarskap i digitaliseringspolitiken och gärna en offensiv agenda för att nå målsättningen att få ett mer digitaliserat Sverige. Det förringar inte behovet att de grundläggande samhällstjänsterna vad gäller postal service. Uppenbart minskar dock behovet av postal service när digitaliseringen kommer, och då måste vi möta denna utveckling. Men Teres Lindberg beskriver nästan detta som ett samhällsproblem.

Anf. 78 TERES LINDBERG (S) replik:

Herr talman! Tack, Erik Ottoson! Just nu pågår en analys av fusionen av Postnord på Näringsdepartementet.

Dilemmat är dock inte det. Det går aldrig att vrida klockan tillbaka, oavsett om det handlar om tidigare konkurrensutsättningar eller om snarast dumdristiga affärer där de svenska skattebetalarna hamnar med skägget i brevlådan. Än så länge har vi förlorat 2 miljarder på totalen, och hade vi inte haft den danska delen hade resultatet sett betydligt bättre ut.

Jag gjorde snarare en retorisk tillbakablick på var vi hade varit om vi inte hade hanterat saker och ting enligt borgerlig ideologisk dogmatism.

Jag hörde att Erik Ottoson i sitt anförande lyfte fram just ledarskapet. Det är som vanligt: Har man ingen egen politik att komma med kritiserar man ledarskapet.

Just nu levererar regeringen. I december kom en ny bredbandsstrategi där man höjer ambitionerna och målsättningarna för att fler människor i vårt land ska få tillgång till snabbt och bra bredband. Det är ju en förutsättning för att vårt land ska kunna fortsätta att konkurrera i framtiden. Under våren kommer också en digitaliseringsstrategi.

Jag är inte alls orolig, för vi har en bra politik där vi går framåt mycket mer än vad den tidigare regeringen gjorde. Det är lätt att stå här och kritisera ledarskapet, men resultatet av det ledarskap som var under de två föregående mandatperioderna ledde snarare till problem för de svenska skattebetalarna samt till stora kostnader och minskade intäkter.

Anf. 79 ERIK OTTOSON (M) replik:

Herr talman! Teres Lindberg kan vid ett senare tillfälle få beskriva hur den politik som gjorde Sverige till ett föregångsland som låg högst upp i flera rankningar av digitalisering och bredbandsutbyggnad var skadlig för Sverige som digital nation.

Det är intressant att höra Teres Lindberg kritisera den danska offensiva digitala agendan. Den har gjort att Danmark har ett mycket mer offensivt förhållningssätt till digitalisering av det offentliga. Det beskriver Teres Lindberg som ett stort problem.

Jag måste fråga: Är Socialdemokraterna och regeringen beredda att gå fram med en offensiv digital agenda även om det gör att brevvolymerna minskar så mycket att ekonomin för Postnord blir lidande?

Jag ser jättegärna stora reformer inom Postnord som möter denna utveckling, men vi kan inte backa in i framtiden. Jag håller med Teres Lindberg om att det är viktigt att ha en välfungerande postservice även i en situation där vi har en minskande brevvolymer på marknaden.

Jag ser fram emot digitaliseringsplanen. Men problemet är att om man har förhållningssättet att Danmark har haft ett alldeles för offensivt förhållningssätt blir jag lite bekymrad över vad det är som ska komma om vi inte vågar gå lika hårt fram. Då kommer vi att hamna på efterkälken efter länder som till exempel Danmark. Vi måste våga vara så offensiva, aggressiva, framåtblickande eller hur man nu väljer att beskriva det.

När det gäller historieberivningen ska jag påminna om att när denna regering tillträdde var regeringens företrädare på området mycket nöjda med den politik som Alliansen hade bedrivit. Det dåvarande statsrådet uttryckte det i termer av att han inte såg någon omedelbar anledning att där

och då göra några större förändringar eftersom politiken hade varit så framgångsrik och välutformad. Det är kanske något att ha i åtanke.

Anf. 80 TERES LINDBERG (S) replik:

Herr talman! Erik Ottoson lägger ord i min mun och säger att jag har kritiserat Danmarks offensiva digitaliseringsstrategi. Det har jag inte alls gjort. Jag tycker att de har gjort ett ganska bra jobb.

Det jag har kritiserat är fusionen mellan svenska och danska posten och bildandet av Postnord, som bland andra ditt parti stod bakom. Den har lett till stora kostnader för svenska skattebetalare och stora problem för den postala verksamheten. Jag tänker fortsätta att kritisera det, och jag tycker att de som företrädde den linjen ska fundera på hur bra den affären egentligen var.

Det är Ardalan Shekarabi som har fått uppdraget att jobba med digitaliseringen av den offentliga sektorn, och delar av det kommer såklart att finnas med i digitaliseringsstrategin.

Man har lagt dessa frågor på Finansdepartementet, vilket är bra. För precis som när vi tittar på resultatet av fusionen och Postnord är det pengarna som talar. Därför är det ett smart drag av regeringen att lägga det på Finansdepartementet. Jag ser fram emot vad man kommer fram till, för vi är inte riktigt på här.

Erik Ottoson lyfter upp vad Socialdemokraterna har spelat för roll vad gäller Sveriges position i it-mognad och it-utbyggnad. Det är ju socialdemokratiska regeringar som ligger bakom allt det. Det må ha varit tur med hem-pc-reformen, som har gjort att svenska folket har en datamognad som överstiger alla andra folks i världen, men det var en socialdemokratisk regering som låg bakom den.

(Applåder)

Anf. 81 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag har anmält mig till denna debatt som Vänsterpartiets landsbygdspolitiska talesperson och för att jag har suttit i Parlamentariska landsbygdskommittén. Jag börjar med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation, nr 13, om postservice i hela landet.

Jag tycker att regeringens nya bredbandsstrategi, som lanserades före jul, är väldigt bra. Den gamla behövde uppdateras men har samtidigt visat sig effektiv i att politiken pekar ut riktningen så att marknadsaktörer, kommunala stadsnät och politik kan gå i en gemensam riktning.

Sverige behövde ett nytt mål som pekar ut hela befolkningen, så att man inte undrar hur det ska gå för de sista tio procenten. Detta var något som Vänsterpartiet lyfte upp redan 2015, som Landsbygdskommittén snappade upp och föreslog på våren 2016 och som nu även regeringen har gjort till sitt mål genom den nya bredbandsstrategin. Det är mycket välkommet för Sveriges landsbygder.

Det känns mycket bra att kunna stryka detta krav i årets landsbygdsmotion från oss och att bocka av det och känna: Bra, det här är färdigt – nu kan vi jobba vidare framåt.

Samtidigt har det varit bra att de ekonomiska stöden har förbättrats. I den budget som riksdagen klubbade igenom i höstas finns det mer pengar: 1 miljard kronor mer till bredband. Det är en bredbandsmiljard som kan göra stor nytta på landsbygden. Dessa pengar behöver särskilt riktas mot

de 23 kommuner som enligt Landsbygdskommittén har extra stora utmaningar.

Detta gör att utbyggnaden på Sveriges landsbygder kan fortsätta i hög takt. Men regeringen behöver ha koll och hålla ögonen öppna så att pengarna går till de områden som behöver dem mest. Så har inte varit fallet hela tiden, och en hel del regeländringar och byråkratiskt krångel har ställt till det för många byalag och fiberföreningar när det gäller att få just deras områden utbyggda.

Något som jag vill välkomna i bredbandsstrategin är målet om mobiltäckning, även om det är lite diffust hur sjutton det ska mätas. För bredband och mobiltelefoni hänger ihop. När man bygger ut bredbandsnätet kan mobilmasternas kapacitet förbättras. Därför är det extra viktigt att nedsläckningen av kopparnätet hänger ihop med utbyggnaden av bredbandsnätet.

Precis som bredbandsstrategin behövde uppdateras behöver det som kallas samhällsomfattande tjänster, den så kallade SOT-nivån, höjas. I dag har vi en SOT-nivå på 1 megabit, som sattes redan 2003, för 14 år sedan, då vår digitaliseringsminister Peter Eriksson fortfarande var kommunalråd i Kalix.

Därför är det viktigt att regeringen formulerar uppdraget till PTS snarast. När jag i går debatterade frågan med Peter Eriksson i en interpellationsdebatt lovade han att beslut ska komma redan i morgon. Det är väldigt bra.

Det är viktigt att uppdraget inte är för långt utan att PTS får ganska kort tid på sig, så att de måste jobba effektivt och så att regeringen kan fatta beslut redan i år. Det hoppas jag på. Då får vi en utveckling där Telia inte kan släcka ned telenätet i den rasande fart som de gör i dag. Jag skrev ut alla sidor med platser där Telia kommer att släcka ned, och det blev 17 sidor totalt – fem meter långt.

Vänsterpartiet tänker fortsätta att knuffa regeringen framför sig in i framtiden.

Statens eget bredbandsinnehav är i dag utspritt på olika aktörer, framför allt på Trafikverket och Svenska Kraftnät. Regeringen tillsatte tidigare en utredare, som kom med slutsatser för ett år sedan. Det vore bra om regeringen gick vidare med en del av dessa förslag. Men det vore också bra om man tog sig en funderare på om statens eget innehav ska ligga så utspritt eller om det borde samlas i ett enskilt statligt bolag.

I går när jag och digitaliseringsministern debatterade kopparnätets nedsläckning pratade vi om att denna fråga inte är helt ny. Den bredbandsstrategi som regeringen har antagit innebär att hela landet ska få bredband 2025. Då kommer frågan om kopparnätet i ett annat ljus.

Vi befinner oss i ett tekniskifte där vi ska gå från kopparnät till fiber – från nät med motstånd och värmeförluster till ljusets hastighet. Vi måste förstå att det är många som berörs – 90 kommuner. Det handlar om otroligt många människor, och därför måste vi se till att det sker på rätt sätt.

Jag ska inte säga att det är fel att stänga ned kopparnätet. I Daniel Bäckströms hemkommun Säffle, där nästan alla har tillgång till bredband, kan det vara rätt att stänga ned kopparnätet, men så ser det inte ut på många håll. Där är man i stället i ett skifte där man går från kopparnät till en mobil

Prot. 2016/17:72

22 februari

It- och postfrågor

lösning och sedan till fiber inom ett år. Så kan vi inte ha det. Jag har därför föreslagit två olika alternativ för hur man borde göra.

Det ena är att regeringen styr det bolag som man är delägare i, nämligen Telia, så att nedsläckningen görs på ett bättre sätt. Telia själva avvisar denna idé då de tycker att det blir för krångligt att hålla reda på all byggnation som pågår. Ministern sa i sitt svar att man inte kan bestämma detaljerat hur företaget sköter sin verksamhet.

Det andra alternativet är att man går vidare lagstiftningsmässigt och höjer SOT-nivån, som är ett minimikrav som alla ska omfattas av. Detta är något som Landsbygdskommittén, som jag har suttit i, har föreslagit. Jag hoppas verkligen att detta kan bli en bra väg att gå – att man tydligt höjer så att alla får en högre nivå än 1 megabit som grundnivå.

I det tv-reportage som var i *Aktuellt* i förra veckan och som både jag och digitaliseringsministern deltog i lyftes en tredje väg fram, nämligen Norge. Den norska regeringen har tillsammans med Telenor gjort upp om att inte släcka ned kopparnätet om det inte finns bredband fram till hushållen. Detta vore en möjlig väg också i Sverige, och jag tycker att regeringen borde titta på en sådan lösning.

Det finns även EU-mål som säger att alla i Europa senast år 2020 ska ha tillgång till internet med en hastighet på 30 megabit. Sverige skulle trots vår stora yta kunna bli det land i Europa som först når detta mål. Det vore bra för vår konkurrenskraft och skulle leda till en positiv utveckling i hela Sverige. Men då krävs politisk vilja och handlingskraft.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

Förskolan

§ 8 Förskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU14

Förskolan

föredrogs.

Anf. 82 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! På många sätt är detta en viktig debatt för mig i dag – viktig inte minst därför att den unge man som såg till att jag i egenskap av mamma för första gången fick stifta bekantskap med den svenska förskolan sitter och lyssnar och kommer att döma mamma efter denna debatt.

I dag debatterar vi förskolan i riksdagens kammare och ägnar en stund åt våra minsta barns lärande och utveckling. Svensk förskola är i de flesta avseenden världsledande men står också inför en rad problem och utmaningar.

Detta är ett motionsbetänkande – gott och viktigt så – men en proposition från regeringen lyser med sin frånvaro, trots att det finns mycket som behöver fokus. Propositioner från regeringen är *ett* sätt att mäta intresse och engagemang från regeringen, men vi konstaterar tyvärr att det är noll i propositionslistan.

Trots att de dagar då jag personligen fick hämta, lämna och vara en närmast daglig del av svensk förskola tyvärr är över tänker inte vi moderater tappa fokus när det gäller svensk förskola. Vi vet hur viktig den är för ett litet barn och vilken avgörande betydelse den har för den fortsatta utvecklingen. Vi behöver mer fokus på förskolan.

Herr talman! Vi är i en tid där kunskap är lika mycket en färskvara som en konkurrensvara, detta samtidigt som den globala konkurrensen och utmaningarna genom generationsväxlingen, digitaliseringen och automatiseringen tilltar.

Detta ställer allt högre krav på ett utbildningssystem som bättre kan rusta våra barn och elever för morgondagens kunskapsarbetsmarknad. Förskolans roll i denna utmaning är långt större än vad man kanske kan tro.

Steg för steg börjar nu förskolan att leva upp till sitt namn för-skola, och i fokus står pedagogik, lärande och omsorg. Alliansregeringen stärkte förskolans roll genom att göra den till en egen skolform. Med målmedvetna satsningar stärktes kvaliteten, inte minst pedagogiskt.

Förskolan har i dag en ny läroplan som innebär att barnen tidigt får en möjlighet att utifrån sina förutsättningar bekanta sig med naturvetenskap och teknik. Just detta med naturvetenskap och teknik är kolossalt viktigt, men utvärderingar visar att det är något som i allra högsta grad skiftar i Sveriges förskolor. Detta behöver också större fokus.

Herr talman! Sveriges förskola är inte bara något som vi ska vara stolta över. Vår förskola är också direkt nödvändig för att stärka Sverige som en global kunskapsnation. Inte minst PISA-undersökningen visar att elever som har gått i förskola presterar bättre under sin fortsatta skolgång.

För Moderaterna är förskolan därför en självklar hörnsten i vår politik. Det är jag stolt och glad över.

Men en förutsättning för att förskolan med sin nya läroplan ska nå sin fulla potential är en god tillgång på utbildade förskollärare. Här börjar tyvärr utvecklingen runt om i landet att se närmast katastrofal ut. Det visade inte minst Arbetsförmedlingens rapport om bristyrken som kom häromveckan. Arbetsförmedlingen klassar bristen på förskollärare som en knapp femma på en femgradig skala. Detta är en utveckling som riskerar att omkullkasta hela förskolans potential, våra barns lärande i skolan och ytterst våra möjligheter att konkurrera med kunskap.

Herr talman! Moderaterna välkomnar att regeringen utökar antalet platser på förskolläraryt utbildningen. Det är något som vi står bakom. Men samtidigt noterar jag att Socialdemokraterna i regeringen och Socialdemokraterna i Stockholms stadshus verkar ha helt motstridiga prioriteringar för förskolan.

I samma andetag som Socialdemokraterna i regeringen beslutar om nya nationella riktmärken i ett försök att minska barngruppernas storlek, gör Socialdemokraterna i Stockholm tvärtom genom sitt beslut att införa rätt till heltid även för barn till föräldralediga. Detta sker i en situation där det redan råder brist på lokaler och där hundratals förskollärare per år behöver anställas i Stockholm. Det är en grupp som vi vet att det råder stor brist på. Att Stockholm dessutom har en av landets lägsta nivåer av behöriga förskollärare verkar inte heller bekymra Socialdemokraterna i Stockholm.

Jag och många med mig ställer oss frågande till hur denna ekvation ska gå ihop. Den enda rimliga tolkningen är att Socialdemokraterna i Stockholm verkar prioritera allt annat än en förskola med kvalitet och att de har helt andra prioriteringar än att ge våra barn en tid i förskolan som präglas av god kvalitet.

Jag har besökt många förskolor i Stockholm. De flesta har varit utomordentligt bra förskolor med god verksamhet. Men jag har också besökt förskolor där *en* förskollärare varit ensam ansvarig för den pedagogiska verksamheten på två avdelningar. Jag tror att de flesta förstår problematiken i det.

Tillgången på förskollärare varierar kraftigt över landet; det ska man komma ihåg. Men sammantaget bör tillgången på förskollärare vara en parameter att ta hänsyn till, annars riskerar vi att verksamheten urholkas, att barnen inte får det de har rätt till och att förskollärarna kommer att sluta och situationen förvärras ytterligare.

I flera debatter om förskolan här i kammaren har jag lyft fram behovet av att stärka förskollärarnas kompetens, eftersom den så tydligt återspeglar kvaliteten i våra förskolor. I fjolårets debatt riktade jag en massiv kritik mot att regeringen stoppade kompetensutvecklingsatsningen Förskolelyftet. Då anklagade mina rödgröna motståndare mig för lögn på felaktiga grunder. Regleringsbrevet sa mycket tydligt att det skulle vara noll kronor i kompetensutvecklingspengar till förskollärarna. Men det förnekades i denna talarstol.

Jag kan i dag konstatera att regeringen har gjort en helomvändning och återigen satsar på förskollärarnas kompetensutveckling. Det välkomnar vi moderater, och vi är för barnens och för förskollärarnas skull glada att regeringen lyssnade på oss och på verksamheten.

Herr talman! Sverige ska vara ett land som kan och ska konkurrera med kunskap. Därför är Moderaternas främsta prioritering att ge alla barn en riktigt bra start i livet. Därför är det också en självklarhet för oss att fortsätta angripa utmaningar, brister och problem i dagens förskola, men också att ge förskolan bättre förutsättningar att utvecklas.

Vi vill därför minska barngruppernas storlek, förbättra övergången mellan förskola och förskoleklass, fortsätta att stärka förskolechefernas kompetens och inte minst inrätta karriärtjänster även i förskolan.

Vi behöver också säkerställa tillsynen av alla förskolor, så att den sker på ett likvärdigt sätt. Här har inte minst Skolinspektionens granskningar påvisat stora brister med dagens system, där kommunala huvudmän granskar fristående förskolor. Detta vill vi moderater förändra, så att en bättre kvalitetsuppföljning av alla våra förskolor sker.

Förskolan lägger grunden för det livslånga lärandet och för Sveriges framtida möjligheter att konkurrera med kunskap. För oss moderater är därför förskolan en viktig hörnsten i utbildningskedjan som måste befästas och utvecklas vidare. Jag är därför oroad över den här regeringens bristande intresse för förskolans fortsatta utveckling. Med den alarmerande och alltmer påtagliga bristen på förskollärare riskerar regeringens riktmärken att inte bli något annat än en hyllvärmare utan effekt i förskolorna.

Förskollärarna är en ovärderlig resurs, och för att vi ska kunna lyckas med våra högt ställda mål runt barns lärande och utveckling måste de bli fler. Men de måste också få bra förutsättningar för kompetensutveckling, få goda möjligheter till planering och uppföljning och ha barngrupper där de hinner se varje barn och överlag ha en arbetsmiljö som främjar utvecklingen av svensk förskola.

Herr talman! Slutligen: Våra barn är och förblir prio 1. Jag hoppas att vi med emfas vågar närma oss förskolans stora utmaningar och föra dessa frågor högre upp på den politiska dagordningen. Det kräver faktiskt mer av sittande regering. Vi moderater lovar att dra vårt strå till stacken.

Jag yrkar bifall till reservation 1, men vi står naturligtvis bakom alla våra förslag och reservationer.

(Applåder)

Anf. 83 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 6 och 10, men vi står givetvis bakom resten av våra motioner och reservationer.

Jag ska tala lite allmänt om förskolan. Verksamheten ska bygga på den fria leken. Det som skiljer ett proffs från en amatör är att den professionella förskolläraren lämnar barnen i fred när de ska lämnas i fred.

Jag såg en artikel i Sydsvenskan för ett par veckor sedan. Där argumenterade två skribenter mot att Skolinspektionen vill begränsa den fria leken och styra med genusperspektiv. Detta finner vi fullständigt oacceptabelt. Stämmer det som framförs i artikeln, vilket mycket talar för, är det Skolinspektionen som ska ha bakläxa.

Skolförberedande verksamheter ska självklart också ingå, till exempel språklekar och motoriska lekar. Det antar jag att vi alla är ense om. Nu har jag sagt det en gång för alla.

Efterfrågan på barnomsorg under obekväma tider har ökat i Sverige. Totalt sett arbetar ca 800 000 personer i Sverige mer än hälften av sin arbetstid utanför vanlig kontorstid. Trots att efterfrågan på barnomsorg under obekväma tider ökar och trots att så många arbetar utanför kontorstid finns nattöppen förskola i dag i bara 70 procent av kommunerna. Antalet kommuner som erbjuder nattis ser förvisso ut att öka, men vi vill driva på så att antalet nattis utökas ytterligare. Vi vill att staten skjuter till ett öronmärkt anslag för barnomsorg på obekväm arbetstid samt inför en lagstiftning som ålägger samtliga kommuner att tillhandahålla nattöppen förskola, om rimlig efterfrågan finns.

Herr talman! Redan i dag står det inskrivet i skollagen att huvudmännen som bedriver pedagogisk verksamhet på en förskola ska anställa utbildade förskollärare. Trots det förekommer det att förskolor helt saknar utbildade förskollärare. Detta är inte acceptabelt. Vi vill ålägga Skolverket och SKL att utforma nationella riktlinjer med krav på kommunerna att införa sanktioner mot de förskolor som inte följer skollagens bestämmelser gällande kompetens.

Läroplanen för förskolan är i grunden bra. Det finns dock en uppenbar brist i läroplanen. På s. 4 står det: Inget barn ska i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig, funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling.

Sverigedemokraterna ser det som en självklarhet att inget barn ska tvingas utsättas för mobbning eller kränkande behandling i den svenska förskolan. Detta ska självklart gälla all form av diskriminering. Att som i dag utelämnas politisk diskriminering, då på grund av anhörig, visar att man inte tar denna form av diskriminering på allvar. Politisk diskriminering är kanske den vanligaste formen av diskriminering som elever blir utsatta för i grundskolan – hur det är i förskolan har vi ingen aning om – på grund av vad deras föräldrar sysslar med. Därför borde denna form av diskriminering skrivas in i läroplanen tillsammans med de övriga grunderna för diskriminering.

När skolenheterna köper in mat till sina förskolor påverkar de indirekt både miljön och landskapet. Köper vi närproducerat, eller i alla fall svenska råvaror, bidrar vi till öppna landskap, svenskt jordbruk med hårda djurskyddsregler och en tryggad livsmedelsförsörjning.

Det är också viktigt att vårt uppväxande släkte får näringsriktig mat som inte innehåller alltför mycket gifter.

Vi kan självfallet inte beordra kommuner och skolor att upphandla närproducerat – inte som skolsystemet ser ut i dag och inte med de EU-regler vi alla lyder under. Däremot vill vi sverigedemokrater införa en stimulanspeng för ombyggnad av mottagningskök till tillagningskök. Det är ett viktigt steg i detta. Dessutom tycker vi att något borde göras åt att svensk mat blir dyrare på grund av vår hårdare djurskyddslagstiftning, men det är kanske ingen fråga för detta utskott.

Slutligen, herr talman: Alla med barn i förskoleåldern känner säkert igen en vardag som med jämna mellanrum är kantad av förkylningar och influensor. Förskolan, där många barn finns samlade på en liten yta, är en känd riskzon för smittspridning. Detta är ett tämligen stort problem, och på något sätt måste vi försöka dämpa smittspridningen på landets förskolor.

Precis som det är en självklarhet att förskolan inte accepterar att man låter sjuka barn delta i verksamheten är det för oss självklart att barn inte ska behöva befinna sig på en förskola med sjuka pedagoger. Sverigedemokraterna föreslår att karensdagen för personal inom den svenska förskolan tas bort. Vi har också budgeterat för detta i vår budget.

Anf. 84 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Att börja förskolan, oavsett om ett barn är ett, två, tre, fyra eller fem år, är en fantastisk händelse inte bara i barnets liv utan också i förälderns liv.

Jag är stolt över den svenska förskolan, för den är verkligen i världsklass. Vi diskuterar ofta de utmaningar som finns, och det ska vi göra. Men ibland måste vi kanske också stanna upp och fundera på vilken verksamhet vi har och vilka fantastiska möjligheter den ger oavsett om man väljer en fristående förskola eller en kommunal och oavsett om man väljer pedagogisk omsorg eller någon annan lösning som passar det enskilda barnet bäst.

I just det betänkande som vi debatterar i dag finns kanske inte så mycket nytt. Det gäller enbart motioner från den allmänna motionstiden, och det är väl gott och väl.

Jag vill redan här yrka bifall till reservation nr 5 för Centerpartiets del, men vi står givetvis bakom också våra övriga reservationer.

När man läser vad Skolverket skriver om verksamheten är det fantastisk läsning när det gäller just målen för förskolan. Jag tänker på den andra och tredje meningen: Förskolan ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Man ska få möjlighet att lära och utvecklas genom att leka, skapa och utforska på egen hand, i grupp och tillsammans med vuxna.

Att ge barnen omsorg och trygghet är en viktig uppgift för förskolan. Det är fantastiskt att vi har denna möjlighet i vårt land, och det är också viktigt att man redan i förskolan ger likvärdiga förutsättningar för alla barn att utvecklas på ett bra sätt.

Herr talman! Jag skulle vilja lyfta upp det som står i Centerpartiets reservation nr 5, som handlar om att alla förskolor bör granskas på samma sätt. I dag granskas de kommunala förskolorna av Skolinspektionen medan de fristående granskas av kommunerna. Sedan granskar Skolinspektionen om kommunerna granskar de fristående skolorna på rätt sätt. Det känns som att man granskar en gång i onödan. Därför har vi lyft fram att lika villkor är viktigt. Det var något som alliansregeringen hade som honnörordsord när det gäller olika former av skolfrågor, och jag hoppas verkligen att det är viktigt också för den regering vi har just nu.

Frågan är aktuell också av en annan anledning. Det pågår just nu en utredning som verkligen hotar alla de fristående förskolor som finns runt om i Sverige. Den brukar lite slarvigt kallas Reepaluutredningen. Det är några dagar kvar att lämna remissvar.

Konkurrensverket, den myndighet som är till för att stävja osund affärsverksamhet, konstaterade häromdagen att det inte behövs några vinstbegränsningar eftersom det inte finns några nämnvärda övervinster i välfärdstjänsterna. Man kan fundera på varför olika fakta – eller ska man kanske kalla det för alternativa fakta – sprids på det här sättet.

För ett tag sedan hade vi möjlighet att lyssna till Solveig Sunnebo i riksdagens förstakammarsal. Hon driver Helianthus förskolor, och hon lyfte på olika sätt upp de stora hinder som utredningen skulle innebära. I debatten målar man ofta upp något slags demoniska bilder av olika former av stora bolag som tjänar pengar på våra barn. Solveig ger uttryck för sitt stora engagemang i alla barns utveckling med de entreprenöriella uttryck som finns kopplat till att man har bussar som ger alla barn möjlighet att besöka helt andra ställen.

Jag blir förvånad över regeringens inställning, och jag är nyfiken på vad Socialdemokraternas och Miljöpartiets företrädare skulle säga om just denna typ av förskolor, som själva säger att detta skulle leda till att de skulle få lägga ned. Entreprenörer som Solveig visar verkligen att man kan ge möjlighet för alla barn med en speciell förskola som är rolig, trygg och lärorik.

Ardalan Shekarabi sa i går, tror jag att det var, efter att man hade haft något möte: Det är skolvinsterna vi fokuserar på – alltså även förskolorna. Det är här vi ser det största problemet. Enligt Aftonbladet säger han vidare: Det är viktigt att komma ihåg att det är på skolans område vi sticker ut jämfört med alla andra jämförbara länder.

Det är klart att vi i Sverige skiljer ut oss på olika sätt. Men samtidigt ger detta fantastiska möjligheter. Det har varit en farhåga som har funnits ganska brett att man ska skjuta in sig enbart på skolorna, och detta visar sig nu också stämma med verkligheten. Jag skulle bli glad om Miljöpartiet och Socialdemokraterna på något sätt skulle kunna ge lite svar på detta.

Herr talman! Jag skulle vilja avsluta med att lyfta fram de viktiga personer som arbetar i förskolan. Förskollärare, barnskötare och förskolechefer är givetvis helt avgörande för den goda verksamheten. Det är glädjande att intresset för utbildningarna har ökat och att fler vill starta förskollärarytbildningar. Det är viktigt att arbeta med kompetensutveckling och karriärtjänster, som alliansregeringen började med. Jag hoppas att vi får se förslag också från sittande regering på området.

(Applåder)

Anf. 85 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Det stora reformarbete av utbildningsväsendet som inleddes på 50-talet innebar en höjning av den allmänna kunskapsnivån och en syn på lärande som en dynamisk och påverkbar process vägled av pedagogisk vetenskap och utveckling av skolans praktik.

En systematiserad samverkan mellan skola och föräldrar utvecklades. Skolans lärandeprocess skulle utjämna socialekonomiskt grundade kunskapskillnader. Den skulle också vara ett forum för en fostran i en demokratisk anda. Dessa olika mål för lärande och fostran skulle förstärkas genom inrättandet av den allmänna förskolan.

Som har sagts tidigare och som vi har tagit upp i ett flertal debatter är svensk förskola en förskola i världsklass och någonting vi ska vara stolta över. Den målmedvetna satsningen på förskolan i Sverige har gjort att den internationellt sett intar en särställning vad gäller såväl tillgänglighet som kvalitet och pedagogisk utveckling. Men fler riktade satsningar på bland annat kompetensutveckling och forskningsmöjligheter för samtliga yrkesgrupper i förskolan är nödvändiga om den pedagogiska utvecklingen av förskolan ska fortsätta. Vänsterpartiet anser att förskolan är en rättighet och en möjlighet för alla barn.

Tillgången och rätten till en bra och flexibel barnomsorg har länge varit och är fortfarande också en feministisk fråga. Allt fler arbetar på obekvämt arbetstid. Därmed ökar behovet av tillgång till barnomsorg på kvällar, nätter och helger. De som främst är i behov av denna omsorg är barn till ensamstående föräldrar, inte sällan kvinnor, anställda inom samma offentliga sektor som ansvarar för just barnomsorgen. Kommunerna ska därför vara skyldiga att erbjuda förskole- och fritidsverksamhet under obekvämt arbetstid om det finns barn i behov av omsorg.

Självklart är det också viktigt att nämna de anställdas villkor – de som dag in och dag ut kämpar för att få vår fantastiska förskola att gå runt. Där har Vänsterpartiet på olika sätt på såväl kommunal som nationell nivå föreslagit förbättringar som handlar om arbetsmiljön, barngruppernas storlek etcetera.

Det är intressant att Centerpartiet nämnde vinsterna, för en stor del av mitt anförande – liksom många andra anföranden – kommer att handla om just vinstjakten inom välfärden och inte minst inom förskolan.

För att kunna erbjuda alla barn förskoleplats måste kommunen ha möjlighet att planera när, var och om nya förskolor ska etableras. Enligt nuvarande lagstiftning är dock en kommun tvungen att godkänna och betala ut bidrag till alla privata förskolor som bedöms följa lagar och regler, oavsett om dessa förskolor behövs eller inte.

I dagsläget är det dessutom tillåtet att driva förskolorna som vinstdrivande företag. Den kommunala finansieringen är alltså delvis möjlig att dela ut som vinst till ett fåtal ägare, på bekostnad av barnens behov och personalens villkor.

Det som dock framför allt skiljer de kommunala och de enskilda förskolorna är personalens utbildningsnivå. Enligt en rapport som gjordes för två år sedan hade nästan 80 procent av personalen i de kommunala förskolorna pedagogisk högskoleexamen, medan siffran för de enskilda förskolorna låg på ungefär 60 procent. Detta är Skolverkets egen statistik.

Vänsterpartiet anser att de enskilda förskolor som ska tillåtas är sådana som drivs utan vinstsyfte. Överskott som görs ska återinvesteras i verksamheten. Därför är vi glada över den utredning som har kommit fram, där man med verklighetsbaserade fakta fastslår de problem som vinstjakten har inneburit, även för förskolan.

Även med ett nytt regelverk som garanterar att förskolor inte drivs med vinstsyfte kvarstår behovet av att kommunerna ges bättre planeringsförutsättningar och möjligheter att ställa krav.

Vi anser att det vid etablering av enskilda förskolor ska krävas ett avtal med kommunen. Kommunen bör ges rätt att bestämma om avtalet är giltigt eller inte och om det går att skriva på ett sådant avtal.

Kommunen kan då redan från början försäkra sig om att alla förskolor följer de lagar och regler som gäller för all förskoleverksamhet. Kommunen skulle också ges möjlighet att granska de personer och de organisationer som vill starta en förskola för att hindra oseriösa aktörer. Avtalen skulle ge möjlighet att avsluta samarbetet med personer och företag som exempelvis har stora skatteskulder eller är dömda för brott. Denna möjlighet finns tyvärr inte i den utsträckningen i dag.

Kommunen ska dessutom kunna ställa ytterligare krav, gällande till exempel att lokalerna ska vara tillgänglighetsanpassade, utbildningsnivå på personalen samt andra kvalitetskrav.

När Centerpartiet lyfter upp den här frågan är det intressant att man, som tidigare, lyfter fram eldsjälar som driver bra och fina förskoleverksamheter. Det råder väldigt delade meningar om huruvida dessa aktörer skulle påverkas. Men om man tittar på den statistik och de förslag som har lagts fram i välfärdsutredningen ser man ingenting som antyder att någon sådan verksamhet skulle få läggas ned.

Att på något sätt sprida myten om att verksamheter som drivs av eldsjälar skulle läggas ned kanske fungerade för tio år sedan. I dag tror jag dock att majoriteten av svenska folket vet vad vi är ute efter. Vi är ute efter vinstjakten – inte de små aktörerna som är där för barnens skull.

Jag tänkte nu gå över till mina reservationer, som bland annat handlar om språkutveckling bland barn.

Språkutvecklingen är, som ni vet, som mest intensiv under de första åren i livet. För asylsökande och nyanlända gäller detta både modersmålet och det svenska språket. Därför är det viktigt att barnen även får modersmålsundervisning redan i förskolan. Det är också viktigt att förskollärare

får tillgång till kompetensutveckling i språkutvecklande arbetssätt som utgår från förskolans uppdrag.

I arbetet med att stärka modersmålsundervisningen bör man även ta till vara de språkliga och pedagogiska kunskaper som finns hos asylsökande och nyanlända. På så vis kan deras kunskaper komma till användning, samtidigt som de kan få möjligheter till relevant sysselsättning. Vid vilken ålder modersmålsundervisningen ska påbörjas är dock en fråga som bör utredas vidare.

Förskolan är en viktig plats för barns lärande och utveckling. Tidiga utbildningsinsatser är kostnadseffektiva, och ju yngre barnen är när insatserna sätts in, desto större kompensatorisk effekt har de. Därför är det viktigt att asylsökande och nyanlända barn tidigt får tillgång till förskola.

Det finns siffror som visar på att ungefär hälften av de nyanlända barnen inte har fått plats i förskolan ännu, vilket såklart är alarmerande. Orsakerna till detta bör kartläggas tydligare för att kunna åtgärdas, och regeringen bör utreda anledningen till att många asylsökande inte antingen utnyttjar eller har möjligheten att placera sina barn i förskola.

Därmed vill jag från Vänsterpartiets sida yrka bifall till reservation 11.

Jag ber om ursäkt för att jag har överskridit tiden, herr talman. Men till sist skulle jag vilja tala om ett kapitel för sig, nämligen Sverigedemokraterna. Jag tänker inte gå in på lämpligheten i att en person som handlar kläder på en nazistisk hemsida, och försvarar detta i nationella medier, i dag har stått och talat om alla barns rättigheter i förskolan. Jag tänkte i stället tala om de politiska frågorna.

Sverigedemokraterna har en motion om att återinföra rekommendationer med maxtak för storleken på barngrupperna i förskolan. Om man hade följt Skolverkets arbete och varit någorlunda påläst hade man vetat att det redan för ett år sedan inrättades ett sådant maxtak.

Nu är inte Sverigedemokraternas ledamot här för att kunna bemöta detta, men det här visar på kompetensen bland Sverigedemokraternas ledamöter.

Den viktiga frågan gällande det här är dock hur SD hade tänkt sig att detta skulle ordnas om deras budget gick igenom, med tanke på de tiotals miljarder till kommunerna som ska skäras ned.

I en ytterligare motion har Sverigedemokraterna skrivit om rätten till heltid. Heltid är en viktig fråga för en hållbar välfärd och för sjysta villkor för våra hjältar och hjältinnor som dagligen får välfärden att gå ihop.

Men då blir frågan: Varför röstade Sverigedemokraterna nej till rätten till heltid här i kammaren?

Utöver detta finns motioner om utvidgning av den öppna förskolan och nattis. Där föreslår SD att staten ska medfinansiera eller tillskjuta öronmärkta pengar till kommunerna.

Om jag inte minns helt fel har Sverigedemokraternas ekonomisk-politiska talesperson varit ute och sagt att det är fel att ge pengar till kommunerna och att man borde dra in pengar och resurser till kommunerna.

Någonstans får man bestämma sig. Vilken linje tänker Sverigedemokraterna driva?

Sammanfattningsvis måste man säga att detta visar att SD inte bara är ett fascistiskt parti utan också ett parti med hög dubbelmoral och inkompetens när det kommer till de flesta frågor. Är detta det parti som Moderaterna vill samarbeta med?

Herr talman! Förskolans verksamhet och den pedagogiska omsorgen ska dels stimulera barnens utveckling och lärande, dels erbjuda barnen trygghet och omsorg. En viktig kristdemokratisk princip är att alla människor inte bara har lika värde utan också är okränkbara och unika, det vill säga olika. Att alla behandlas lika innebär därmed inte rättvisa.

Därför behövs olika barnomsorgsformer och även olika skolformer för våra barn. För att alla föräldrar ska hitta alternativ som passar just dem och deras barn måste det därför finnas en väl utbyggd barnomsorg med olika alternativ, såsom familjedaghem, förskolor, öppna förskolor och fritidshem.

Detta ställer krav på att kommunerna kan erbjuda likvärdiga villkor för alla godkända barnomsorgs- och förskoleverksamheter och att dessa håller god kvalitet.

Att arbeta för att barngruppernas storlek minskar och att ge familjedaghem bättre förutsättningar är prioriterade delar i detta arbete.

Herr talman! Barnomsorgspengen är en välkommen och efterlängtd reform. Reformen och reglerna innebär att makten över barnomsorgen flyttas närmare föräldrarna, där den rätteligen bör ligga.

Dessvärre ger regelverket stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Reformen har inte heller marknadsförts ordentligt, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns att skapa alternativ barnomsorg. Det behövs bättre information till föräldrarna om barnomsorgs- pengens och hur den kan användas. Kommunernas skyldighet att informera om barnomsorgs- pengens bör därför skärpas.

Kristdemokraterna anser också att formuleringen i bestämmelsen i skollagen om att en kommun får neka att betala barnomsorgs- peng till en enskild som vill bedriva familjedaghem eller annan pedagogisk omsorg med hänvisning till påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet ska tas bort.

Herr talman! Skolverkets föräldraundersökning visar att föräldrar är nöjda med personalens arbete och pedagogiken på våra förskolor. Mindre nöjda är de med barngruppernas storlek. Barngruppernas storlek har betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande.

Enligt Skolverket visar både myndighetens egna rapporter och Skolin- spektionens kvalitetsgranskning att såväl personal som föräldrar anser att barngrupperna är för stora. Forskning visar också att ju yngre barnen är, desto färre barn bör det vara i grupperna. Därför bör barngruppernas stor- lek ha samband med barns ålder. Skolverket har, precis som vi nyss hörde, i dag riktmärke för antalet barn i en barngrupp på förskolan, men vi krist- demokrater vill att kommunerna inför ett tak för barngruppernas storlek i förskolan om högst tolv barn för åldrarna 1–3 år och högst 15 barn för åldrarna 4–5 år.

Kristdemokraterna har ju länge arbetat för att minska barngrupperna i förskolan och finansierade tillsammans med de övriga allianspartierna minskade barngrupper i statsbudgeten för 2015. I dag finns det därför ett statsbidrag om 800 miljoner kronor som utgår till kommuner som minskar barngruppernas storlek.

Statsbidraget utgår om kommunerna minskar barngrupperna med ett barn, men även till de kommuner som inte ökar barngrupperna. Det saknas dock ett mål för barngruppernas storlek, och de kommuner som faktiskt satsar på små barngrupper premieras för dåligt. Utformningen av det nuvarande systemet är därför inte optimal. Vi föreslår att fördelningen av statsbidraget förändras genom att målet om högst tolv barn i småbarnsgrupperna inkluderas och att de kommuner som har uppnått eller visar att de arbetar mot detta mål får del av satsningen. Utformningen bör likna den så kallade kömiljarden som tidigare fanns i sjukvården med en tydlig koppling till prestation.

Herr talman! Fritidshemmen ska stimulera barns utveckling och lärande och också erbjuda en meningsfull fritid. Att ha sitt barn på fritidshem är frivilligt för föräldrarna, men det är oftast för de flesta en förutsättning och helt nödvändigt för att kunna förvärvsarbeta.

Även barngruppernas storlek på fritis har ökat kraftigt. Hösten 2014 bestod en genomsnittlig fritidshemgrupp av 41,1 barn att jämföra med ca 18 barn i början av 1980-talet. Skolverket har återkommande uppmanat kommunerna att se över gruppstorlek och personaltäthet. Skolinspektionens kvalitetsgranskning visar att relationerna mellan vuxna och barn tenderar att bli ytliga och flyktiga och att säkerheten och tillsynen över barnen på vissa håll behöver ses över.

Kristdemokraterna anser att denna utveckling är mycket allvarlig. Skolverkets allmänna råd behöver därför omarbetas så att de ger en mycket tydligare vägledning och rekommendation för kommunerna. Kristdemokraterna har tillsammans med de övriga allianspartierna arbetat för att minska gruppstorlekarna i fritidsverksamheten, och nu föreslår vi kristdemokrater att fritidsverksamheten tillförs 250 miljoner kronor 2017 för att minska barngruppernas storlek.

Herr talman! Till sist: Barnen är det viktigaste vi har. Barn är också olika, föräldrar är olika och beslutet om vilken omsorg barnen ska ha ska ligga hos föräldrarna, inte hos staten. Ökad valfrihet inom barnomsorgen och en kontinuerlig förbättring av kvaliteten i förskolan och på fritidshemmen är kristdemokratisk politik.

Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer men yrkar bifall till reservation nr 13.

(Applåder)

Anf. 87 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Vi har i den här kammaren haft ett flertal viktiga debatter om skolan. I dag debatterar vi betänkandet som rör förskolan. Därför vill jag börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Jag och Camilla delar ju det stora intresset för förskolan utifrån att vi just nu är en del av den. Jag har också barn i förskolan och är där ett par dagar i veckan och möter förskollärare och det vackra och goda som de gör.

För några dagar sen möttes jag av en vit tavla med röda streck. I anslutning till den var det en bild på varje barn på förskolan och en digital klocka. Det var ett resultat av en fortbildningsinsats som både personalen och barnen var väldigt stolta över och framför allt delaktiga i. Tavlan illu-

strerade tydligt när varje barn skulle lämnas och hämtas. Den symboliserade struktur, delaktighet och tydlighet. Det är just det som vi vill ska vara rådande på alla förskolor i Sverige.

Förskolan är i dag något som vi alla tar för givet. Från att ha varit en verksamhet inriktad på barnpassning är den i dag en viktig del av ett sammanhållet utbildningssystem. Det är en egen skolform med fokus på pedagogik, på kunskap och framför allt på undervisning. Det är något som vi alla känner väldigt mycket för, kanske för att det rör våra allra minsta men också för att vi ser att den påverkar det enskilda barnet och dess förutsättningar inför framtida skolgång.

Det är angeläget att poängtera hur viktig förskolan är för samhällsbygget. Det har varit, och är, en förutsättning för tillväxt, en jämställd arbetsmarknad och ett livslångt lärande.

Förskolan ska stimulera barnens utveckling och lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik. Barnen ska få möjlighet att lära och utvecklas genom att leka, skapa och utforska på egen hand, i grupp och tillsammans med personal och lärare.

Därför är det väldigt viktigt med barngruppernas sammansättning och storlek. Barnen ska erbjudas en god miljö. Det handlar om utomhusmiljön, lokalerna och lokalernas utrustning. Det är viktigt för barnens utveckling och lärande.

En förskola av hög kvalitet bidrar både till att stärka kunskapsresultaten och till att skapa jämlika förutsättningar inför skolstarten. Vi vet alla att barn som har gått i en förskola med hög kvalitet blir bättre förberedda för skolan, har bättre språkkunskaper och visar större social kompetens jämfört med barn som inte har deltagit i förskolans verksamhet.

Herr talman! Detta gäller särskilt barn som kommer från tuffa uppväxtvillkor och som har en tuff socioekonomisk bakgrund. Förskolans kompensatoriska roll kan inte nog understrykas. Det är därför ytterst viktigt att vi garanterar att alla barn har rätt till en bra förskola, utbildade förskollärare, barnskötare och framför allt engagerad personal.

Herr talman! Den socialdemokratiskt ledda regeringen har sedan man tillträdde fokuserat envist på att vända skolresultaten i svensk skola, att stötta och bistå barn och unga i deras lärande genom att satsa på tidiga insatser i form av en lågstadiesatsning, läsa-skriva-räkna-garantin, välfärdsmiljarder till kommuner, specialpedagoger, nationella skolutvecklingsprogram, samverkan för bästa skola, mindre barngrupper och fördelning av andra statsbidrag. Tillsammans med de satsningar som vi har gjort i vår budget investerar regeringen också över 10 miljarder kronor i skolan detta år. Det är betydelsefullt ur många perspektiv.

Det finns mycket att vara stolt över. Därmed inte sagt att vi är nöjda. Vi kan inte vara nöjda med att förskolan inte är likvärdig och inte jämlik. Det är väldigt viktigt att skapa förutsättningar att den ska bli det. Satsningen Samverkan för bästa skola har tack och lov utökats till att omfatta även förskoleklass och förskola. Det är en jätte viktig satsning. Sedan tidigare finns det – precis som Daniel Riazat var inne på – medel avsatta för att minska barngrupperna i förskolan, stimulansbidrag för barnomsorg på obekvämt arbetstid och ett riktmärke för hur stora barngrupperna bör vara har återinförts i Skolverkets allmänna råd för förskolan.

Fortbildning pågår för förskolechefer, som får möjlighet att utveckla det pedagogiska ledarskapet. Läslyftet i förskolan syftar till att stimulera barns språkutveckling och ta till vara barns intresse för texter, bilder och skriftspråk, något som är väldigt viktigt och som vi kan se i de PISA-undersökningar som har presenterats.

Matematiklyftet i förskolan är också väldigt viktigt. Det finns mycket som vi har levererat till våra pedagoger och till våra barn som nu måste sättas igång för att vi också ska nå resultat.

Utifrån de fortbildningsinsatser som görs är det viktigt att påminna oss om att de nationella skolutvecklingsprogrammen nu har utvidgats till att även omfatta förskolan, och de är väldigt viktiga. Det handlar om kompetensutveckling för förskolans personal för att exempelvis öka kunskapen när det gäller att ta emot och undervisa barn med annat modersmål än svenska. Mycket kan göras, och ambitionen är att ständigt jobba för att bli bättre. Jag tror att det är en ambition som vi i denna kammare på ett eller annat sätt delar.

Visst gör det skillnad? Det bästa med att vara utbildningspolitiker och förälder med barn i förskolan är när man ser att politiska beslut faktiskt kommer till sin rätt. Jag ser det när min fyraåring trallar på en sång om veckans alla dagar eller när hen räknar stegen mellan dörren och pulkabacken. De verkar i ett sammanhang, och de lär sig avstånd och tid. Jag ser det när hen talar om drömmar och vad hen vill jobba som i framtiden. Jag ser det också när barn tillåts och uppmuntras att tänka fritt och brett, och när de inte fastnar i strukturer och normer som den vuxna världen har format.

Jag riktar min blick särskilt till Robert Stenkvist från Sverigedemokraterna när jag säger detta. Det är viktigt att vi inte begränsar barns möjligheter att tänka fritt och drömma stort. Dessa normer sätts tyvärr redan i förskolan, och det måste vi alltid motverka.

Herr talman! Jag tänker ofta på vad jag vill åstadkomma med mitt uppdrag som utbildningspolitiker, och det är ganska självklart. Som socialdemokrat kommer jag alltid att slå vakt om det som jag ser som ett grundfundament. Det är den grund som barnen står på. Vi har ett ansvar, och det är vår skyldighet, att ständigt utveckla och värna barns rätt till en bra skolgång och framtid. Vi vill därför fortsätta att utveckla svensk förskola. Vi vill medverka till att fler förskollärare och barnskötare anställs inom förskolan för att ha tid för varje barn och för de barn som behöver extra stöd.

Läraren är otroligt viktig, och kvalitet är kopplat till samspelet mellan vuxen och barn. Detta är forskningen tydlig med, och den visar att personalens kompetens är avgörande för förskolans kvalitet.

Jag vill avsluta mitt anförande med att också rikta min respekt och ödmjukhet direkt till de förskollärare, barnskötare och annan personal inom förskolan som brottas med tankar om huruvida de orkar med sitt uppdrag och sitt jobb. De känner kanske att de inte har tid för de barn som går på deras förskola.

Jag vill att ni finns kvar, för ni är väldigt viktiga. Detta är ett ansvar som vi här har men även våra huvudmän och kommuner. Gemensamt måste vi verka för att ni ska få en bra tillvaro, ett bra arbetsklimat och en bra möjlighet att kunna utföra det fantastiskt goda arbete som ni gör varje dag för våra barn och deras framtid.

Anf. 88 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Tack, Roza Güclü Hedin, för ett engagerat tal om förskolan! Det känns alltid väldigt positivt att ha dessa förskoledebatter med en rad olika inlägg som verkligen visar att det finns politiker här i landet som brinner för svensk förskola och som vill göra den ännu mycket bättre. Jag vill även instämma i min kollega Ulrika Carlssons tal som handlade om de fristående förskolorna. De är en oerhört viktig del av Föreskolesverige.

Skolinspektionen gör varje år en förskoleenkät. Den som kom 2016 visar att personal och föräldrar upplever fristående förskolor som bäst på samtliga punkter. Samtidigt ser vi att våra rödgröna motståndare, som ju Roza Güclü Hedin tillhör, vill stänga tusentals förskolor. Med den utredning som Reepalu nu har lagt på vårt bord hotas tusentals förskolor. Tusentals barn riskerar att bli av med tryggheten från sina förskollärare och förskolor om utredningens förslag blir verklighet.

Min fråga till Roza Güclü Hedin är: Står Socialdemokraterna verkligen bakom det förslag som innebär att all denna fantastiska verksamhet som så många av våra förskolor utgör ska kunna stängas?

Anf. 89 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Herr talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för frågan! Jag tycker att Daniel Riazat på ett bra sätt beskrev att detta är en myt som bildats om att vi utifrån en utredning skulle vilja stänga skolor.

Man måste se till syftet med utredningen. Målet är att se till att de skattemedel som vi förfogar över ska gå till rätt saker. De ska gå till våra barn och unga och till omsorg om våra äldre och sjuka. Att utreda på vilket sätt man ska garantera att pengarna och skattemedlen går till det som de är till för ser jag inte som ett problem.

Att utifrån detta måla upp en bild av att vi vill stänga skolor blir direkt felaktigt. Jag förstår dock att Camilla Waltersson Grönvall, Moderaterna och Alliansen driver frågan i riksdagens kammare när det sitter 40 näringslivsrepresentanter på Svenskt Näringsliv som dagligen lobbar för frågan. Det är ytterst tragiskt.

Det finns något annat jag vill ta upp. Ett annat samarbete har börjat plocka upp. Jag läste i Dagens Opinion att Stefan Jakobssons favorit är du, Camilla Waltersson Grönvall. Med tanke på de samarbeten som finns här i kammaren och eftersom jag inte har möjlighet att ställa frågan till övriga allianspartier undrar jag om detta kommer att påverka er syn på exempelvis jämställdhetsområdet. Delar ni den skolanalys som Sverigedemokraterna gör? Hur mycket kommer ni att samarbeta inom detta område?

Anf. 90 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Allt det positiva som jag inledningsvis kunde säga till Roza Güclü Hedin föll tyvärr ganska platt. När hon dessutom hänvisar till Daniel Riazats och Vänsterpartiets krassa inställning till detta blir jag orolig på riktigt.

Vad jag talar om är inte huruvida det ska finnas bra förutsättningar för både fristående och kommunala förskolor att driva verksamhet framöver, eller huruvida vi ska ställa krav på att man ska ta ansvar och att det ska finnas ett långsiktigt ansvarsfullt ägande. Om detta är vi helt överens. Jag talar om Ilmar Reepalus utredning, vars förslag, om de blir verklighet, kommer att innebära att enormt viktig verksamhet här i landet läggs ned.

Min fråga gällde detta, och jag tycker att Roza Güclü Hedin ska hålla sig till det.

Det är inte bara jag som moderat eller någon av mina allianskollegor som säger detta. Jag råder Roza Güclü Hedin och hennes regeringskollegor och partikollegor att resa runt och besöka ett antal av dessa personer, till exempel Helianthus förskolor, och se vilken fantastisk verksamhet det är. Då kan hon från dem höra hur de anser att deras verksamhet kommer att påverkas om förslaget blir verklighet.

Det är inte jag som säger detta, utan det gör tusentals näringsidkare som har en fantastisk drivkraft och som bidrar på ett fantastiskt sätt till svensk förskola och skola och till svensk vård och omsorg. Om ni låter Ilmar Reepalus förslag bli verklighet kommer det att vara ni som sätter spiken i kistan för dem. Jag frågar återigen: Tänker ni genomföra de förslag som finns i Ilmar Reepalus utredning? Svara på frågan, Roza Güclü Hedin!

Anf. 91 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Herr talman! Camilla Waltersson Grönvall vet att jag inte kan svara på den frågan här. Utredningen är inte färdig. Slututredningen är inte presenterad. Men jag delar inte skräckscenariot. Jag håller med om att det finns fantastiskt många bra friskolor och friförskolor. Jag har också besökt dem. Vi har många i mitt hemlän. Det vi är emot är att övervinster tas ut och placeras i ett annat land på en ö, så att pengarna inte kommer åter in i systemet. Men jag vill inte diskutera det, för vi har få sekunder kvar att prata om förskolans viktiga område.

Jag vill att Camilla Waltersson Grönvall utifrån sitt anförande ger mig ett svar på varför man inte tycker att likvärdigheten och skolors möjligheter till utveckling ska fortsätta genom Samverkan för bästa skola. Det är en satsning som ni inte alls tycker är bra. Ni vill inte satsa de 600 miljoner som vi har lagt på Samverkan för bästa skola. Varför vill ni inte ge skolor möjligheten att utvecklas, bli bättre, ta vara på elevers förutsättningar och kunskaper och säkra deras framtida skolgång?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Roza Güclü Hedins frågor måste anses retoriska, då Camilla Waltersson Grönvall inte har rätt till fler repliker.)

Anf. 92 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag blev apostroferad i talarstolen, så jag tänkte komma med ett par väldigt korta frågor.

Först tänkte jag säga något om samarbete, som har varit uppe i dag. I min värld samarbetar partier med vilka de vill. Det är demokrati. Ni socialdemokrater samarbetar med Vänsterpartiet. Man kan ha åsikter om detta, men jag har aldrig anfört någonting om det. Ni samarbetar med vilka ni vill. Man får en känsla av ”surt sa räven”. Det blir lite sandlåda över det hela.

Så var det den här motionen om riktmärken. Ja, regeringen har återinfört riktmärken. Jag tror att det var ett år de var borta. Jag visste naturligtvis om det, och jag yrkade inte på den motionen. Jag sa långt tidigare till om att vi skulle ta bort den motionen. Så var det med det. Jag var inte inkompetentare än så i alla fall.

Men åter till det som Roza Güclü Hedin tog upp i talarstolen, fru talman! Hon talade om att begränsa fria tankar. Jag poängterade den fria leken. Jag kan inte förstå hur man begränsar barnens fria tankar när man låter barnen ägna sig åt fri lek. Jag nämnde en artikel som publicerades i Sydsvenskan för ett par veckor sedan. Där handlade Skolinspektionens kritik om att man styrde barnens tankar med någon form av genuspedagogik. All genuspedagogik behöver inte vara dålig, men här kom det kritik just mot att man styrde barnens tankar – det som du kritiserar mig för, Güclü Hedin. Jag undrar lite hur du tänkte där.

Anf. 93 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Fru talman! Frågan om samarbete tycker jag är väldigt viktig ur flera perspektiv, framför allt för att jag tror att det moderata partiet och Sverigedemokraterna egentligen inte delar värderingar fullt ut. Därför är det väldigt viktigt för mig som socialdemokrat när ett samarbete mellan de här partierna uppenbarligen förs öppet och transparent. Stefan Jakobsson har i Dagens Opinion sagt att man för samtal, fikar och allt vad man nu gör tillsammans.

Jag är såklart orolig för hur svensk skola och utbildning kommer att se ut om samarbetet fördjupas. Det var av den anledningen jag ställde frågan hur man kan samarbeta med er. Ni har en helt annan uppfattning om hur skolan ska se ut. Så är det. Sverigedemokraterna vill ha en uppdelad skola. Sverigedemokraternas ord om integration är inte aktuella och relevanta i en diskussion om skolan. Där vill ni inte att barn ska integreras. Ni vill inte att barn ska mötas, ni vill separera barn och så vidare. Det vore därför väldigt olyckligt om Moderaterna samarbetade med er på olika punkter inom utbildningspolitiken. Det ser jag som en fara, och jag är väldigt rädd för den utvecklingen inom svensk skola.

Anf. 94 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Roza Güclü Hedin säger att vi vill ha en uppdelad skola. När jag gick i skolan hade vi nivågruppering i engelska, matematik och möjligtvis ytterligare något ämne. Den skolan var väldigt mycket jämlikare än den skola vi har i dag. Att det skulle bli en uppdelad skola kan jag inte förstå. Man måste ha någon anpassning efter elevernas förutsättningar och förmåga.

När det gäller vår integration säger Roza Güclü Hedin att vi inte vill integrera elever. Jo, det vill vi, men vi har en annan modell för integration. Jag bor i Botkyrka, och jag kan meddela Güclü Hedin, som bor i Dalarna, att integrationen inte fungerar så väldigt bra i Botkyrka. Vi vill pröva något nytt. Det vill vi göra för att integrera elever och naturligtvis inte för att på något sätt motverka integration. Jag ifrågasätter verkligen det här med att det skulle vara så olika värderingar. Vår skola går faktiskt i riktning mot de länder som ligger betydligt högre än vi i PISA-undersökningarna. Det är ditåt vi strävar. Jag är oförstående angående det här med att vi skulle ha väldigt olika värderingar.

Anf. 95 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Fru talman! Jag ska inte ställa några ytterligare frågor i det här repliksiftet, men jag glömde svara på frågan om den fria leken. Robert Sten-

kvist hänvisade till forskning, tror jag att det var. Det är faktiskt lite intressant. I en av era motioner om jämställdhet och förskola skriver ni att svensk skola inte ska vara ”ett socialt könsexperiment som år efter år följer regeringens nya teorier om varför pojkar inte ska leka med färgen blå, eller tvingar pojkar till att hoppa hopprep”. I motionen använder man inte forskning, beprövad kunskap eller studier, utan hänvisar till eget tyckande. Det börjar i och för sig bli ganska vanligt i Sverige och i världen – jag ska inte nämna några länder – att man tycker något och tror sig äga sanningen.

Man kan tycka att det här sociala ”könsexperimentet” med färger och så vidare innebär en styrning. Jag ser det för min del som frihet. Min dotter ska kunna säga att hon vill bli brandman när hon blir stor. Och då kommer inte jag att säga åt henne: Nej, vet du vad, du ska göra någonting annat på rasten och på din fria tid i skolan! Det är det här som är skillnaden. Vi som vuxna har ett enormt ansvar. Vi formar barnen utifrån våra egna uppfattningar om hur världen ser ut eller bör se ut. Återigen är det fråga om värderingar.

Det är här det blir så verklighetsfrånvänt, skulle jag vilja säga. Jag hoppas verkligen att man i framtiden när man producerar motioner faktiskt ser till forskning. Vi har fantastiska forskare som pekar på det här ”könsexperimentet”, som Sverigedemokraterna och Robert Stenkvist tycker är regeringens påhitt. Så är det inte. Det är verkligheten.
(Applåder)

Anf. 96 ELISABET KNUTSSON (MP):

Fru talman! Ole dole doff, kinke lane koff, koffe lane binke bane, ole dole doff!

Rim och ramsor, musik och lek – svensk förskolas unika pedagogik visar vägen till kunskap och utveckling.

Förskolan är den plats där de flesta barn i vårt land startar sin resa i det livslånga lärandet. Förskolan har stor betydelse för barns utveckling och ger barnen likvärdiga förutsättningar inför skolstarten. Vi vet att forskning visar på att barn som har gått i förskolan lyckas bättre i skolan än de som inte har gjort det. Det gäller särskilt barn som har föräldrar med kort utbildning och barn som av olika skäl lever i utsatta situationer.

Förskolan är en viktig start i det svenska skolsystemet. Vi kan se att de barn som gått i förskolan även presterar bättre på prov som görs i årskurs nio. Därför är det viktigt att förskolepersonalen har goda förutsättningar för att arbeta pedagogiskt med barnen. Regeringen investerar i mindre grupper för barnen och bättre förutsättningar för personalen i förskolan, och detta är en viktig del av det.

Förskolan erbjuder barn som är under sex år. Här är det leken och det lustfyllda lärandet som ska prägla verksamheten, och barnens utveckling och nyfikenhet ska fångas upp och ge avtryck i hela verksamheten. Från och med det år som barnet fyller sex år är det kommunens skyldighet att erbjuda plats i förskoleklass. Den är avgiftsfri och ska omfatta minst 525 timmar under ett läsår. Eftersom forskningen visar att förskoleklassens pedagogik, som bygger på det lekfulla lärandet, leder till bättre skolresultat vill vi försöka göra förskolan och förskoleklassen obligatorisk.

Fru talman! Synen på barnen har förändrats otroligt mycket under min levnad. När jag var i nedre tonåren hade jag mitt första sommarjobb på en badkoloni på Örby ängar utanför Råå. Jag tror att det var tre bussar som körde runt i Helsingborg med omnejd och samlade upp barn. Vi som var lekledare åkte med och räknade bokstavligen in barnen, typ Konsumhörnet fem, Gustav Adolfskolan tio. Sedan lämnade vi tillbaka lika många när vi åkte åt andra hållet. De yngsta barnen var tre år, och de äldsta var tolv. Ofta var det en syskonskara.

När vi gick till stranden räknades alla barnen in när vi gick ned, och sedan räknades alla barnen in när vi gick upp. Vi var 13 lekledare, en föreståndare, en vice föreståndare och ett ekonomibiträde som hade ansvar för upp till 180 barn. Då var detta ett himmelrike för alla de barn som fick möjlighet att komma ut från staden, leka, bada och få ett mellanmål med släta bullar och mjölk. Jag är glad för att utvecklingen gått stora steg framåt och att denna typ av verksamhet för länge sedan är passerad.

Fru talman! Barngrupperna i förskolan och i förskoleklassen är ibland för stora. För att skapa förutsättningar för mindre barngrupper och ökad personaltäthet har regeringen infört ett statsbidrag. År 2015 satsades 415 miljoner. År 2016 började man satsa 830 miljoner, och det blir varje år dessa 830 miljoner. Samtidigt har Skolverket på uppdrag av regeringen tagit fram nya riktmärken för storleken på barngrupperna i förskolorna. Barngruppernas storlek i förskolan minskar. Enligt Skolverket fick barn i 2 800 förskolor gå i mindre grupper hösten 2016. I dag kan vi alltså konstatera att barngruppernas storlek i förskolan minskar, att personaltätheten ökar, att personalen har utbildning och att det sker ett genomtänkt pedagogiskt arbete som gör barnen rustade för livet.

Förskolan står inför stora utmaningar. Det är vi alla medvetna om. Likvärdighet och jämlikhet är två begrepp som är otroligt viktiga inte minst när vi pratar om förskolan. Här grundläggs attityderna som präglar individen genom livet. Att göra barn till jämställda framtidsmedborgare är en viktig uppgift för skolans pedagoger.

Barn har inte möjlighet till fria val när de är omringade av könsstereotypa intryck. Ett arbete som baseras på genuspedagogiska angreppssätt möjliggör nya alternativ och kan öppna barns horisont genom att erbjuda alternativa lekar, lekplatser, leksaker och utklädningskläder för att överbrygga traditionella föreställningar om könsroller.

Regeringen arbetar aktivt med insatser för att stödja en positiv utveckling. En av dessa är att förskolan blir en del av Samverkan för bästa skola. Samverkan för bästa skola riktar sig till förskolor i socioekonomiskt svaga områden. Regeringen avsätter 100 miljoner kronor till förskolor i utsatta områden. Pengarna ska bland annat gå till kompetensutveckling och satsning på flerspråkighet.

Varje dag går tiotusentals barn till förskolan. Min strävan är att göra deras vardag till något som ger dem en bättre förutsättning i livet med leken som verktyg för lärandet. För att allt detta ska hända behövs all fantastisk pedagogisk personal inom förskolan som lägger ned hela sin professionalism i verksamheten.

Att få kompetensutveckling för förskolepersonal som för alla andra är en viktig del av att utvecklas i yrket. För detta tillförs 15 miljoner kronor per år från och med 2017. Därutöver tillkommer 6 miljoner kronor till Läslifvet och utbildning för språk-, läs- och skrivutvecklare med inriktning mot förskolan. Med detta sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin (S).

Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket för detta tal, Elisabet Knutsson.

Jag kommer att återigen fokusera på någonting som ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Det är alla de fristående förskolor som finns runt omkring i vårt land. Av nästan 10 000 förskoleenheter är närmare 2 700 fristående.

Det gör att det är en ganska betydande andel av Förskolesverige som består av fristående förskolor. De ser ut på det mest skiftande sätt. De kännetecknas inte sällan av personal som har varit anställd många år i kommunal verksamhet och som har gått vidare till att utveckla någonting som de har sett och brunnit för under hela sitt liv.

Vid alla de besök som jag har gjort slår det mig ofta vilken fantastisk verksamhet det är. För att ytterligare betona detta skulle jag ändå vilja läsa upp ett par av de siffror som förskoleenkäten ger.

Personalen i fristående förskolor är nöjdare med barngruppernas storlek än vad den är på kommunala förskolor. Den är nöjdare med antalet personal, 7,6 mot 6,2 på kommunala. Den är mer nöjd med ledningen, 8,0 mot 6,9 på kommunala, och med kompetensutvecklingen, 7,2 mot 6,3. Detta är bara några siffror. Jag skulle kunna räkna upp flera väldigt länge. Det finns nämligen ingen parameter där de fristående förskolorna inte slår de kommunala.

Min fråga till Elisabet Knutsson är: Hur högt värderar Miljöpartiet de fristående förskolorna? Tänker ni ta kamp och strid för att de ska få finnas kvar i Sverige?

Anf. 98 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Jag vet inte om du någonsin har hört att en miljöpartist någon gång sagt att vi är negativa till ideella kooperativa verksamheter, Camilla Waltersson Grönvall. I så fall vill jag att du plockar fram det till mig. Vi är inte ett dugg intresserade av att slå undan fötterna för eller lägga ned någon verksamhet där eldsjälur jobbar för att få en verksamhet att bli bra både för dem själva och för sina barn eller elever.

Problemet som vi ser är när man plockar ut en vinst ur en verksamhet där man kan uppleva att det är den ekonomiska vinningen som gör att man har verksamheten. Det är när man börjar investera. Ett stort bolag kanske köper upp en liten verksamhet som har drivits av eldsjälur. Det blir nu ett börsnoterat företag där vinsten tas ut och inte kommer barnen eller verksamheten till del. Det är vad jag ser som bekymret och inte alla de 2 700 verksamheterna.

Anf. 99 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Elisabet Knutsson! Det var väl ett ganska tydligt svar till Sveriges fristående förskoleverksamhet. Det du säger innebär nämligen att de som inte är ideella kooperativa verksamheter nu på allvar ska börja känna sig oroliga, för dem tänker Miljöpartiet inte ta strid för att bevara. Alla de tusentals förskolor med god kvalitet som finns – det görs inspektioner som visar att de har god kvalitet och att barnen mår bra, utvecklas och lär sig – ska alltså inte finnas kvar längre, för de drivs med något som Miljöpartiet kallar ”vinst”.

Jag undrar om Elisabet Knutsson är medveten om att den absolut största delen av all vinst i förskolorna återinvesteras i verksamheten på ett sunt ekonomiskt sätt. Vi har faktiskt större bekymmer med att många kommunala förskolor går med underskott. Jag skulle vilja fråga hur Elisabet Knutsson ser på den ekvationen. Ska man inte gå med ett visst överskott för att just kunna göra erforderliga investeringar och annat som behöver göras?

Kommer Miljöpartiet alltså att se till att vi har kvar ideella kooperativa verksamheter, men andra behöver inte göra sig besvär? Är det så vi ska förstå ditt svar här i dag, Elisabet Knutsson?

Anf. 100 ELISABET KNUTSSON (MP) replik:

Fru talman! Du ska förstå mitt svar som att vår intention är att pengar ska återinvesteras i verksamheten, Camilla Waltersson Grönvall. När man har ett kollektivt ansvar för någonting är det viktigt att det går tillbaka till kollektivet. Därför anser vi att det är viktigt att pengarna återinvesteras. Det är alltså den övervinst man tar ut som bekymrar oss.

Anf. 101 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L):

Fru talman! I min generation av sena sjuttioalister och tidiga åttiotalister var det inte lika vanligt att man gick på förskola som det är i dag. Det var väldigt många som var hemma, oftast med mamma. År 1975 var faktiskt bara 10 procent av alla barn i åldrarna ett till sex år inskrivna på det som då kallades daghem. Själv hade jag en alldeles fantastisk och underbar dagmamma från det att jag var nio månader gammal, men många av mina kompisar var hemma.

Nu numera går de allra flesta barn i förskolan. En av anledningarna till att de flesta barn går i förskolan i dag har faktiskt med mammorna att göra, för tack vare förskolan kan även mammorna jobba. Förskolan har varit fantastisk för jämställdheten i Sverige; det är bara att titta på länder som inte har samma välutbyggda barnomsorg för att se hur det hade kunnat se ut även här.

Många här har talat engagerat om skolans uppdrag och hur det ser ut i dag. Men det är faktiskt också ganska spännande att titta på förskolans historik och framväxt, inte minst för att förstå hur vi ser och har sett på barn.

När den industriella revolutionen kom började kvinnorna arbeta utanför hemmet, och det skapade ett behov av att någon annan tog hand om barnen. När fler och fler sedan flyttade in till städerna sågs inte längre barnen som något man kunde ha nytta av utan snarare som ett problem. Framför allt medel- och överklassen gillade inte alls alla dessa barn som drev

runt barn på gatorna mer eller mindre vind för våg. Därför startade man någonting man kallade småbarnsskolor för barn med arbetande föräldrar.

Fokus här låg på uppfostran och disciplin. Man undervisade framför allt – eller egentligen enbart – i kristendom, läsning, skrivning och gymnastik. Något senare kom barnträdgårdarna, där man i stället sysslade med lite mer praktiska saker. Det var givetvis olika saker för flickor och pojkar, för flickorna skulle ju så småningom bli mammor och fruar och behövde lära sig att ta hand om ett hem medan pojkarna skulle lära sig att bygga och göra annat som ansågs manligt. Tack och lov går forskning och utveckling framåt!

För de riktigt små fanns barnkrubborna, som från början var tänkta för de allra fattigaste barnen. De handlade egentligen mest om tillsyn och att se till att barnen fick mat, men så småningom kom också arbetande mödrars barn att vara där. Den kvinna som råkade vara ogift och ha barn hade däremot inte speciellt många alternativ. De barnen var inte välkomna vare sig i småbarnsskolan eller i barnträdgården; de fick klara sig själva alternativt placeras i fosterhem, vilket faktiskt var det vanligaste.

Det var först i och med daghemmen på 1930-talet som alla barn blev välkomna, oavsett socioekonomisk bakgrund, och så småningom började man också betona lekens betydelse. I stället för lärarinnor blev yrkestiteln förskollärare, och staten blev ansvarig i stället för att det vilade på filantroper. Ordet ”förskola” kom faktiskt redan i samband med Barnstugeutredningens betänkanden 1972, och nu är detta som vi vet ett kommunalt ansvar.

Barnomsorgen har så länge den har funnits fyllt en väldigt viktig uppgift, men tanken numera är att förskolan är till för barnen. Alla barn, även barn till arbetslösa och föräldralediga, ska ha rätt att gå på förskola, och fokus ligger på barnets utveckling. Det finns en tydlig läroplan, och förskollärarna går tre och ett halvt år på högskola. Vi ser inte längre begränsningar för barnen på grund av kön utan vill att alla barn ska nå så långt de bara kan utifrån sina förutsättningar.

Förskolan är viktig, och det har också hörts i debatten i dag. Det bästa vore givetvis om vi kunde hålla oss till att prata innehåll i stället för form. Maria-Pia Karlsson är ägare till Solberga förskolor, som har 50 barn i kö och erbjuder de absolut mest generösa öppettiderna i kommunen. Hon säger att hotet om en vinstbegränsning hänger som mörka moln på himlen och att det vore mycket bättre om man fick använda den energi man nu får lägga ned på detta till att i stället bygga ut och förbättra verksamheten. Jag håller med.

Jag tycker att det är bra att regeringen har gett Skolverket i uppdrag att följa upp hur statsbidragen för att minska barngrupperna ska användas, för här finns det stora brister i dag. Jag ska ta ett exempel från Örebro län och Kumla kommun, vilket är min hemkommun. Där delades statsbidragen ut för att man skulle kunna genomföra förändringarna, och tanken var att det skulle ske på en del av kommunens förskolor.

Kommunen valde dock att minska barngrupperna på *alla* förskolor, och det gjorde man samtidigt som man hade en relativt låg personaltäthet på förskolorna. Vad händer då? Vad gör man när man minskar barngrupper? Jo, man startar fler barngrupper. Om det då inte finns mer personal minskar naturligtvis personaltätheten i barngrupperna. I vissa barngrupper

fanns det endast tre pedagoger kvar, som skulle fördela hela dagens arbete och täcka upp för varandra.

Detta blir ju fruktansvärt sårbart på framför allt små enheter, och det var knappast det som var tanken. Statsbidragen delades ut med rekommendationen att kommunerna först skulle genomföra konsekvensanalyser, men det har inte gjorts. Det behövs verkligen en uppföljning av hur satsningen på de minskade barngrupperna har genomförts och vilka effekter de har fått, så jag hoppas innerligt att regeringen kommer att fortsätta följa upp detta.

Förskolan har som sagt i dag ett barnfokus, men det handlar också om att föräldrar ska kunna arbeta. Samhällsfunktioner ska inte bara fungera på dagtid kl. 8–16. Många jobbar natt, och därför behövs det barnomsorg även då – så kallad nattis.

En annan fråga, som jag berörde när jag pratade om Solberga förskolor, är öppettiderna. I den kommun där Maria-Pias Solberga förskola finns, Lindesberg, behöver de som ska gå på första skiftet på kommunens klart största företag lämna barnen väldigt tidigt för att över huvud taget kunna komma till jobbet. Därför har man på denna förskola öppet från kl. 5.30 på morgonen. Det klarar inte den kommunala verksamheten av att matcha och har heller aldrig gjort. Det behöver helt enkelt finnas barnomsorg på obekvämlig arbetstid, och det behöver finnas överallt.

Vi har talat om tidiga insatser otroligt länge, och många som har stått här i talarstolen i dag är liksom jag lärare. Vi vet att vi redan i förskolan ser vilka barn det är som senare kommer att behöva extra stöd. Vi vet också att tidiga insatser i förskolan förebygger psykisk ohälsa – och inte minst skapar förutsättningar för psykisk hälsa, vilket är ännu viktigare. Det här är ett område som är på tok för dåligt beforskat och alldeles eftersatt. Här finns ett enormt stort arbete att göra.

Jag började mitt anförande med att tala om min egen generation, och jag nämnde min dagmamma – min egen underbara Rut. När jag var ungefär sex år bröt hon lårbenshalsen, och jag fick börja på förskola. Det var en katastrof tyckte jag då. Det var hemskt, och jag ville absolut inte vara där. Men så småningom började jag trivas. Det var en förskola som fungerade som både förskola och fritis, och jag blev kvar där ett antal år.

Redan på 80-talet fyllde förskolan en viktig funktion i att se och upptäcka barn som far illa eller som inte mår bra. Jag minns Birgitta, Lotta och de andra – alla var kvinnor – med värme. Inte minst var det Aina, förskolechefen, som satte en tydlig prägel på hela verksamheten genom nolltolerans mot svordomar och våld men också ett stort fokus på utverksamhet och inte minst eget ansvar.

Dagens Birgittor, Lottor och Ainator – och alla deras kvinnliga och manliga kollegor – behöver ha förutsättningar att ge alla barn möjlighet att nå precis så långt de bara kan och vill, så att de kan bli precis det de vill och önskar. Om 20–30 år är det dagens förskolebarn som kommer att stå här i talarstolen och debattera morgondagens förskola.

(Applåder)

Anf. 102 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag kan inte låta bli att, som Camilla Waltersson Grönvall gjorde, lyfta upp frågan om fristående förskoleverksamhet. Jag represen-

terar Stockholms län, och i vårt län är det en stor andel av förskoleverksamheten som bedrivs av fristående aktörer. Det finns redan i dag stora problem i Stockholmsområdet att klara av att få fram tillräckligt många platser i anslutning till där föräldrarna jobbar. Många barn finns, och fler barn blir det. Det behövs fler platser, inte färre aktörer.

Många tunga remissinstanser, inklusive en revisionsbyrå, har helt sablat ned det förslag som Reepalus utredning har lagt fram. Man hävdar att det inte finns några övervinster i verksamheterna. Jag skulle vilja se en lista på de företag som alla pratar om som skickar pengarna till Cayman Islands och andra exotiska platser. Jag har ännu så länge inte sett någon sådan listan presenterad. Var finns de företagen någonstans? Jag har inte mött dem.

Däremot finns en lång lista på fristående förskoleaktörer som är oerhört oroliga för sina verksamheter och hur de ska klara sig framöver. Jag tycker att hela diskussionen är absurd. Att Vänsterpartiet driver frågan kan jag förstå, man är emot företagsamhet i största allmänhet, men var ska vi sätta gränsen någonstans? Ska ett företag som bygger en förskola få göra vinst? Om man säljer leksaker till en förskola eller andra former av lekmaterial, ska man då få göra vinst? Var går gränsen?

Det finns en viktig sak som Elisabet Knutsson helt har missuppfattat. Hon pratar om att man vill begränsa övervinsten och uttagen. Så ser inte Reepalus förslag ut. Han vill begränsa överskottet i verksamheten, inte det som ägarna tar ut. Det är det överskottet som sedan kan bli en buffert att samla på sig för att till exempel kunna göra stora investeringar i sin egen verksamhet.

Utan att ha tillgång till statistik – det blir en mer anekdotisk bevisföring – blir min bild, efter att ha besökt förskolor, att de allra flesta förskoleaktörer är små. Det intressanta är att i de allra flesta fall är det kvinnor som driver de fristående förskolorna. I det perspektivet känns det extra märkligt att en regering som kallar sig feministisk riskerar att dra undan mattan för de kvinnliga företagarna. De har vågat satsa på att starta eget för att de har en egen idé och vill något annat än det som är möjligt att åstadkomma i den kommunala verksamheten.

Jag skulle vilja vara drastisk och säga att förskoleverksamheten i Stockholms län riskerar att raseras helt och hållet om Reepalus förslag blir verklighet. Hur ska kommunerna runt Stockholm klara av situationen med alla de barn som föds? Det är bara att läsa om kriserna i förlossningsvården och hur trångt det är överallt. Det är inte ett övergående problem med många små barn i kommunerna som behöver förskoleplatser. Jag kan inte se hur vi ska klara detta om Reepalus förslag går igenom och drar undan mattan för ett stort antal fristående förskolor i vårt län.

Det vore bättre om vi diskuterade och fokuserade på kvaliteterna i verksamheten. Ingen av oss vill ha förskolor som sänker kvaliteten, serverar vatten och bröd samt tar ut en massa pengar. Det är givet att ingen vill ha den typen av verksamhet. Vi vill ha bra förskolor. Vi kan absolut diskutera hur kontrollen av dessa förskolor ska skärpas, se till att det finns seriösa aktörer som bedriver en bra verksamhet som är bra för barnen. Det är där vårt fokus ska ligga.

Den här debatten har helt och hållet kantrat.
(Applåder)

Anf. 103 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Maria Stockhaus är, liksom andra alliansföreträdare, noga med att helt enkelt fortsätta att sprida myten om vinstdrivande aktörer i välfärden.

Det finns en kritik från bland annat Idéburna skolors riksförbund om att man ibland klumpas ihop med vinstdrivande aktörer. Det stämmer. Det är ni från Alliansen som har skulden för den debatten. Varje gång rödgröna partier har debatterat för att sätta stopp för en vinstjakt, för en bättre förskola och skola, har moderater, centerpartister och andra alliansledamöter helt enkelt valt att sprida en mytbild av vad detta egentligen går ut på. Ni klumpar därmed ihop de eldsjälarna som finns ute i landet och som inte kommer att bli ett dugg påverkade oavsett vad era vänner på Svenskt Näringsliv säger.

Om jag hade tillhört ett parti som hade så pass täta kopplingar till de personer som äger dessa stora koncerner – inte de små utan de stora – hade jag kanske valt samma taktik som Maria Stockhaus. När 70–80 procent av den svenska befolkningen har insett vad konsekvenserna blir när man lägger ut barn på börsen borde nog Sveriges näst största parti också göra det, Maria Stockhaus, och inte sprida mytbilder om eldsjälarna som skulle drabbas genom att ta upp exempel på en förskola här och där som över huvud taget inte skulle påverkas.

Jag förväntar mig mer av ett stort parti som Moderaterna. Även om ni har en politik som missgynnar skolan och förskolan förväntar man sig att ni ska presentera fakta i stället för myter.

Anf. 104 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Jag skulle gärna se listan över företag som skickar pengar till Cayman Islands – om vi ska hålla oss till fakta i debatten.

Jag tycker fortfarande att kvaliteten ska stå i centrum. Jag har mött många små förskoleaktörer som har startats – oftast av en kvinna som vill något annat. För att skydda sin privatekonomi och för att de bedömer att det är den bästa formen att driva verksamhet i har de ett aktiebolag. Det är inte ovanligt utan mycket vanligt. De kommer att drabbas.

Grunden handlar om hur stor procents vinst man får göra. Det finns inte så mycket fysiska tillgångar i en förskola, utan det är personalen som är tillgången. De finns inte i balansräkningen. Det är en komplicerad redovisning. Det innebär att dessa företagare i princip inte kan göra någon vinst alls, det vill säga inte bygga upp någon buffert om de vill göra långsiktiga satsningar.

Bland annat revisionsbyråer har kritiserat Reepalus förslag på just den punkten. Det går inte att avfärda dessa fakta och alla de tunga remissinstanser som totalt har sågat förslaget.

Ingen vill se oseriösa aktörer. Det spelar ingen roll om det är Academia, Internationella Engelska Skolan eller en liten förskoleaktör med bara en enda förskola. Det ska vara hög kvalitet överallt. Vi måste fokusera på att kontrollera kvaliteten, inte jaga seriösa företagare. Det är helt meningslöst.

Anf. 105 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Med det här menar Maria Stockhaus att det har varit ett fungerande system och att vi har fått bukt med problemen på vissa skolor eller förskolor som serverar knäckebröd och vatten till barnen eller att vi har kommit till rätta med Academedia som helt enkelt noterar barn på börser.

Detta kanske inte anses vara ett problem när man företräder ett parti som har så nära kopplingar till de aktörer som tjänar på detta. Det är aktörer som, precis som Roza Güclü Hedin sa tidigare, i dag investerar miljoner för att bilda opinion mot att begränsa vinsterna.

Å andra sidan har vi Sverigedemokraterna, som efter några middagar med Svenskt Näringsliv ändrade sig i frågan – och nu också anser sig kunna samarbeta med Moderaterna, vilket ni har bekräftat.

Jag skulle vilja säga så här: Ja, det finns aktörer som man kan se att det här skulle drabba – eldsjälar och enstaka små aktörer. Men de som är ute och uttrycker den åsikten – precis som du gör i dag, Maria Stockhaus – har ju ett intresse av att det här systemet ska fortsätta finnas, för den politik ni företräder och den politik som Alliansen företräder är till för att gynna aktörer som inte är seriösa.

Om ni vill ta tag i problemet med oseriösa aktörer borde ni ha förstått att det system vi har sedan tidigare inte har varit fungerande och att vi därmed måste göra någonting åt det.

Vi har också sett att skolan och förskolan behöver mer resurser samtidigt som de enorma vinsterna görs. Det finns på papper. Det är inget väns-terförslag utan fakta som har lagts fram av Ilmar Reepalu och utredningen. Då kan man antingen acceptera fakta eller välja att fortsätta sprida en mytbild, som du gör här i dag.

Anf. 106 MARIA STOCKHAUS (M) replik:

Fru talman! Den här diskussionen om att notera barn på börser – någon anständighet får det väl finnas i argumentationen.

Att man noterar sig på börser innebär att man som företag utsätter sig för en öppenhet och en kontroll som man inte har om man ligger utanför börser. Det perspektivet innebär att oseriösa företag och oseriösa aktörer knappast skulle göra sig besvär att börsintroducera sig. Det kräver att man har ett långsiktigt tänkande kring kvalitet och annat.

Jag tycker att det viktiga om man gör vinst i ett bolag är att man återinvesterar i verksamheten eller bygger upp en buffert. Det innebär inte att man måste göra av med den samma år. Om man bygger upp en buffert är det inget stort problem.

Mig veterligen finns det ingen som kan bevisa att det finns ett stort problem med företag som plockar ut pengar för privata ändamål, som använder pengarna till någonting annat. Det är väldigt ovanligt.

Jag tycker att det är bra att Daniel Riazat äntligen erkänner att det finns små företag som drivs av engagerade personer som kommer att drabbas om Reepalus förslag blir verklighet. Du sa det alldeles nyss, Daniel Riazat, och jag tycker att det är bra att du för en gångs skull kan erkänna det eftersom du tidigare har sagt att den typen av verksamhet inte kommer att drabbas.

Det finns många små aktörer som bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform. Om de inte kan göra vinst utan begränsas så som Reepalu föreslår riskeras deras verksamhet, och det är väldigt många små aktörer som vittnar om just det. De ser att de kommer att vara tvungna att lägga ned – eller sälja till någon av de större aktörerna, för dessa kommer säkert att hitta lösningar även i ett nytt system.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 9 Förändring av ägarandelarna i en europeisk synkrotronljusanläggning

Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU11
Förändring av ägarandelarna i en europeisk synkrotronljusanläggning
(prop. 2016/17:37)
föredrogs.

Anf. 107 THOMAS STRAND (S):

Fru talman! Forskning är ett av våra främsta verktyg för att öka vår kunskap och förståelse. Det betänkande som vi ska behandla nu handlar om den avancerade forskning som bedrivs vid synkrotronljusanläggningen i Grenoble. Det är forskning som ger oss möjlighet att studera strukturer hos material och molekyler.

Det är 21 länder som delar ansvaret för denna forskningsanläggning. 13 länder är medlemmar, och 8 länder är associerade medlemsstater.

Nu vill Ryssland bli medlem. Då krävs det att medlemsstaterna ger sitt godkännande. Det har de övriga gjort, och nu ska även Sverige fatta ett sådant beslut.

Den tidigare borgerliga regeringen beslutade i juni 2014 att protokollet om Ryska federationens anslutning till konventionen skulle undertecknas med förbehåll för ratifikation, vilket skedde den 23 juni 2014.

I dag behandlar vi detta betänkande för att riksdagen ska godkänna den tidigare regeringens beslut om att säga ja till Ryska federationens tillträde till konventionen. Riksdagen ska också godkänna att fördelningen av bidragen till driftkostnaderna för anläggningen mellan de fördragslutande parterna ändras och att statens ägarandelar ändras i motsvarande mån. I realiteten innebär det något minskade kostnader för Sverige.

I propositionen anger regeringen några motiv för att föra fram den här frågan till riksdagen för godkännande.

- Ryssland är en stor forskningsnation, som dessutom ökar sina forskningssatsningar.
- Det är betydelsefullt för Sverige att utöka samarbetet med ryska forskare.
- Genom anläggningen stärks samarbetet inom forskning som använder synkrotronljus.

Prot. 2016/17:72
22 februari

Förskolan

*Förändring av
ägarandelarna i en
europeisk synkrotron-
ljusanläggning*

- Ryska federationens tillträde till konventionen är ekonomiskt gynnsamt med tanke på att några andra stater minskar sin användning av anläggningen. Det är viktigt att anläggningen har stabil ekonomi för att upprätthålla internationellt konkurrenskraftig verksamhet och forskning.

Utbildningsutskottet delar enhälligt regeringens bedömning och föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom propositionen.

Ryska federationens tillträde till konventionen innebär att förutsättningarna för värdefullt forskningssamarbete mellan ryska och svenska forskare förbättras.

Det ryska ekonomiska bidraget i form av ett engångsbelopp och bidrag till driftskostnader bidrar dessutom till att anläggningen hålls uppdaterad och internationellt konkurrenskraftig, vilket är till stor nytta för svensk forskning.

Jag noterar att de fyra borgerliga partierna står bakom utskottets utlåtande och således tillstyrker förslaget men att de avger ett särskilt yttrande.

I det särskilda yttrandet hänvisar de borgerliga partierna till säkerhetspolitiska aspekter och påpekar att eventuella risker för spridning av strategiska produkter måste beaktas. Samtidigt kan jag konstatera att de borgerliga partierna delar regeringens bedömning att det inte finns några sådana risker i nuläget.

De borgerliga partierna skriver också att de förutsätter att regeringen även fortsättningsvis tydligt tar ställning för de sanktioner som EU har infört mot Ryssland, följer frågan och har beredskap för att säkerhetsläget kan förändras ytterligare. På den punkten behöver inte de borgerliga partierna känna någon oro. Vi har samma inställning från regeringssidan.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 108 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Att ta del av forskning är verkligen spännande även om det handlar om något så obegripligt som hur synkrotronljus kan ta vetenskapen vidare till nya nivåer.

Skådespelaren Peter Sellers lär ha sagt att framtidsforskning är konsten att klia sig innan det börjar klia, och den insikten måste verkligen de forskare som började studera synkrotronljus ha haft. Det är en intensiv form av röntgen, som i dag kan hjälpa oss att i detalj studera allt vi kan ta på, från betong till trä.

Dessutom växer många nya användningsområden fram. Synkrotronstrålningen används i dag till exempel för att ta reda på mer om varför patienter med diabetes kan drabbas av problem med känselbortfall i fötterna.

Själva strålen upptäcktes första gången i rymden 1957, men vår svenske nobelpristagare Hannes Alfvén hade faktiskt flera år tidigare förutspått att strålen fanns.

Jag ska inte omvandla min talartid till någon form av fysiklektion, men jag tycker likafullt att det är intressant och viktigt att vi svenska politiker är förtrodda med begreppet synkrotronljus.

MAX IV är en anläggning i Lund som invigdes i fjol, och den bygger just på denna princip och använder samma teknik. Den är i dag världsledande. MAX IV-anläggningens stråle är den mest briljanta och intensiva synkrotronstrålen i världen och kommer förmodligen att så förbli under en övergångsperiod på 10–15 år.

Med tanke på att vi har ett MAX-labb i Sverige kanske vän av ordning frågar sig varför vi behöver fortsätta att stödja anläggningen i Grenoble – men det gör vi. Enligt Vetenskapsrådet står svenska forskare för hela 70 procent av den forskningstid som det nordiska medlemskapet Nordsync berättigar till, det vill säga den tid som nordiska länder använder i anläggningen. Så är det trots att vi även tidigare har haft väl ansedda anläggningar som använder tekniken med synkrotronljus.

År 2014 berättade till exempel den som ansvarade för dåtidens MAX-labb att man hade mellan två och tre gånger så många sökande som man hade plats för i anläggningarna. Och då körde man ändå anläggningarna dygnet runt sex dagar i veckan, så behov finns.

Utöver behovet och en viss förbättring av det förväntade kostnadsläget för Sverige kan vi ändå inte bortse från att det är Ryska federationen som vill köpa in sig i synkrotronljusanläggningen i Grenoble. Men vi har fått försäkringar från Regeringskansliet och dess interna beredning, som säger att man har godkänt det hela och inte ser några hinder från vare sig den säkerhetspolitiska avdelningen eller avdelningen för strategiska produkter och spridning.

Fru talman! Vi i Alliansen, det vill säga Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna, har därför beslutat att ställa oss bakom att Sverige ratificerar protokollet om Ryska federationens tillträde till konventionen av den 16 december 1988.

Men vi vill hänvisa till vårt särskilda yttrande som finns infört i betänkandet. Thomas Strand har berört det, men jag vill ändå poängtera att vi bland annat anför att Alliansen förutsätter att regeringen även i fortsättningen tydligt tar ställning för de sanktioner som EU har infört mot Ryssland, att man följer frågan och har beredskap för att säkerhetsläget kan förändras ytterligare.

Mot den bakgrunden och med tanke på att det handlar om vetenskaplig forskning och rör en internationell forskningsanläggning står allianspartierna bakom att riksdagen godkänner det protokoll som gör det möjligt för Ryska federationen att bli delägare i synkrotronanläggningen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då parentation och votering skulle äga rum.

Parentation

§ 10 Parentation

Anf. 109 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Den 15 februari nåddes vi av det sorgliga beskedet att riksdagsledamot Margareta B Kjellin somnat in efter en tids sjukdom. Våra tankar går i dag till Margaretas familj – maken Mikael, de två sönerna och barnbarnen.

Margareta föddes 1948 och bodde i Hudiksvall.

Hon valdes in i riksdagen 2006 som ledamot för Moderaterna. Under sin tid i riksdagen var hon ledamot av socialutskottet och suppleant i civilutskottet, konstitutionsutskottet och finansutskottet.

Det var med glädje och en genuin känsla av att kunna förändra saker till det bättre som Margareta i socialutskottet arbetade med sina hjärtefrågor – politiken för äldre och funktionshindrade. Margareta hade själv lång yrkeserfarenhet som bland annat sjuksköterska och vårdlärare. Hon var starkt engagerad i äldre människors möjligheter till ett värdigt liv med självbestämmande och personer med funktionsnedsättnings möjligheter att leva som alla andra. Hon talade ofta om dessa frågor med både humor och sakkunskap.

Margareta var också ledamot i riksdagens ledamotsråd och representerade sitt parti i flera statliga utredningar, däribland Utredningen om nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen och Utredningen om meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet. Hon var även en uppskattad ledamot i Länsstyrelsen Gävleborgs insynsråd.

Men det var inte bara rikspolitiken som engagerade Margareta. I mer än 30 år var hon en aktiv och driven fritidspolitiker. Hon var gruppleddare för Moderaterna i Hudiksvall i 15 år och tjänstgjorde som såväl kommunalråd som oppositionsråd. Mellan 2003 och 2011 var hon förbundsordförande för Moderaterna i Gävleborgs län.

Margareta kämpade in i det sista och utförde stora insatser både i riksdagen och inom den regionala och lokala politiken. Hon såg och uppskattade politiken som både yrke och hobby.

Margareta var en stark ledare men hade samtidigt ett varmt hjärta. Detta gjorde att hon var oerhört omtyckt och en stor förebild för många. Hon såg människor omkring sig, var beredd att lyssna och var även beredd att ompröva tidigare ställningstaganden när det behövdes.

På lediga stunder tyckte hon om att umgås med familj och vänner, att resa till solen och att ge sig ut på havet med fritidsbåten. Hon gladdes också mycket åt sina barnbarn.

Vi kommer att sakna Margareta och minnas henne som en engagerad, rak och omtänksam person med ett stort socialt engagemang.

Vi hedrar nu Margareta B Kjellins minne med en tyst minut.

AU5 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid m.m.

Punkt 1 (Inriktning och mål för jämställdhetspolitiken m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 4 (V)
4. res. 5 (L)

Förberedande votering 1:

- 19 för res. 4
17 för res. 5
256 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

- 71 för res. 1
20 för res. 4
199 avstod

59 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

- 114 för utskottet
71 för res. 1
106 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 20 MP

För res. 1: 71 M

Avstod: 1 S, 37 SD, 1 MP, 16 C, 19 V, 17 L, 14 KD, 1 -

Frånvarande: 18 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Agneta Börjesson (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Nationellt uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck)

1. utskottet
2. res. 7 (M, SD, C, KD)

Votering:

- 153 för utskottet
139 för res. 7

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 21 MP, 19 V, 17 L

För res. 7: 71 M, 37 SD, 16 C, 14 KD, 1 -

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Övrig styrning och organisation av jämställdhetspolitiken)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

3. res. 10 (C)

Förberedande votering:

39 för res. 9

16 för res. 10

237 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

152 för utskottet

38 för res. 9

102 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 21 MP, 19 V, 17 L

För res. 9: 37 SD, 1 -

Avstod: 1 S, 71 M, 16 C, 14 KD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Maria Andersson Willner (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

3. res. 15 (L)

4. res. 16 (KD)

Förberedande votering 1:

17 för res. 15

15 för res. 16

260 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 15.

Förberedande votering 2:

38 för res. 13

17 för res. 15

236 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Ulla Andersson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

135 för utskottet

37 för res. 13

119 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 95 S, 21 MP, 19 V
För res. 13: 36 SD, 1 -
Avstod: 1 S, 71 M, 16 C, 17 L, 14 KD
Frånvarande: 17 S, 13 M, 11 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2016/17:72
22 februari

Punkt 5

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU10 Misstänkts rätt till insyn i förundersökningar

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU6 It- och postfrågor

Punkt 2 (Tillgång till bredband)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L, KD)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

119 för res. 1

39 för res. 2

134 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Jamal El-Haj (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Tomas Eneroth (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

136 för utskottet

117 för res. 1

38 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 21 MP, 19 V

För res. 1: 71 M, 16 C, 16 L, 14 KD

Avstod: 37 SD, 1 -

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Punkt 4 (Telefoni och mobiltäckning)

1. utskottet
2. res. 4 (KD)

Votering:

276 för utskottet

15 för res. 4

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 69 M, 37 SD, 21 MP, 16 C, 19 V, 17 L, 1 -

För res. 4: 1 M, 14 KD

Frånvarande: 17 S, 14 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 8 (Vissa regleringsfrågor)

1. utskottet
2. res. 10 (M)

Votering:

224 för utskottet

67 för res. 10

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 5 M, 36 SD, 21 MP, 16 C, 19 V, 17 L, 13 KD, 1 -

För res. 10: 66 M, 1 SD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 3 KD, 1 -

Sofia Damm (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Postservice i hela landet)

1. utskottet
2. res. 12 (SD)
3. res. 13 (V)

Förberedande votering:

40 för res. 12

19 för res. 13

233 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Ola Johansson (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

234 för utskottet

38 för res. 12

19 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 71 M, 21 MP, 16 C, 17 L, 14 KD

För res. 12: 37 SD, 1 -

Avstod: 19 V

Frånvarande: 18 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 12 (Vissa postala konkurrensfrågor)

1. utskottet
2. res. 15 (C)

Votering:

276 för utskottet

16 för res. 15

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 71 M, 37 SD, 21 MP, 19 V, 17 L, 14 KD, 1 -

För res. 15: 16 C

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2016/17:72

22 februari

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU14 Förskolan

Punkt 1 (Förskolans inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

145 för utskottet

71 för res. 1

73 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 19 MP, 2 V, 16 L, 14 KD

För res. 1: 71 M

Avstod: 2 S, 37 SD, 16 C, 17 V, 1 -

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 6 MP, 6 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Eva-Lena Jansson och Faradj Koliev (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Carl Schlyter (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Ali Esbati och Håkan Svenneling (båda V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Förskolans kvalitet)

1. utskottet

2. res. 5 (C)

Votering:

276 för utskottet

16 för res. 5

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 71 M, 37 SD, 21 MP, 19 V, 17 L, 14 KD, 1 -

För res. 5: 16 C

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Organisatoriska frågor m.m.)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

240 för utskottet

38 för res. 6

14 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 71 M, 21 MP, 16 C, 19 V, 17 L

För res. 6: 37 SD, 1 -

Avstod: 14 KD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 5 (Erbjudande av förskola)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

3. res. 11 (V)

Förberedande votering:

Kammaren antog med acklamation res. 10 som motförslag i huvudvoteringen.

Huvudvotering:

147 för utskottet

38 för res. 10

104 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 1 M, 20 MP, 16 C, 16 L

För res. 10: 37 SD, 1 -

Avstod: 2 S, 70 M, 19 V, 13 KD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 5 MP, 6 C, 2 V, 3 L, 3 KD, 1 -

Jamal El-Haj och Hillevi Larsson (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Boriana Åberg (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Esabelle Dingizian (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 6 (Informationsskyldighet om barnomsorgspong)

1. utskottet

2. res. 13 (KD)

Votering:

278 för utskottet

14 för res. 13

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 71 M, 37 SD, 21 MP, 16 C, 19 V, 17 L, 1 -

För res. 13: 14 KD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 10 SD, 4 MP, 6 C, 2 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2016/17:72

22 februari

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU11 Förändring av ägarandelarna i en europeisk synkrotronljus-anläggning

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 Gifffri vardag

Gifffri vardag

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17: MJU7

Gifffri vardag (skr. 2015/16:169)

föredrogs.

Anf. 110 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Fru talman! Kvällens första debatt med miljö- och jordbruksutskottet behandlar betänkandet *Gifffri vardag* – MJU7 – som utöver motioner också behandlar regeringens skrivelse med samma namn. Trots att det handlar om ett sjuttioal yrkanden från den allmänna motionstiden och tolv yrkanden från följdmotioner är det här ett politikområde där partierna i alla fall på en övergripande nivå är ganska eniga.

Jag står såklart bakom samtliga reservationer från Moderata samlingspartiet och vårt särskilda yttrande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 14 och 25, där regeringen borde lägga i en lite högre växel.

Fru talman! Som moderat riksdagsledamot är jag glad att kemikalielagstiftningen på ett övergripande plan är på väg åt rätt håll. Det är glädjande att kemikalielagstiftningen i allt väsentligt nu finns i gemensamma EU-förordningar. Det säkerställer att nationella hinder inte byggs upp länder emellan, och vi får en mer välfungerande inre marknad.

I en värld där våra svenska företag blir mer internationella är detta önskvärt. På de områden där vi kan leverera miljösmarta innovationer med kemibaserade lösningar vill vi gärna exportera dem. På så sätt ökas vårt välstånd genom handel liksom andra länder kan dra nytta av bättre varor och tjänster. Kort sagt: Högre tillväxt och bättre miljö går hand i hand.

Det tål också att påminna om att kemikalielagstiftningen fungerar bäst när den är unionsgemensam. Jag är personligen inte av tron att Europeiska unionen kan lösa alla problem som uppkommer i dess medlemsstater, och jag känner kanske inte att en EU-president som vill ge unga gratis inter-railkort har prioriterat rätt bland EU:s utmaningar.

Jag är dock fast övertygad om att EU är det bästa verktyget vi har för handel med vår nära omvärld. Jag är fast övertygad om att ett starkt och enat EU är avgörande vid större internationella åtaganden – inte minst vid klimattoppmötet i Paris. Jag är även fast övertygad om att när det gäller utmaningar som inte bryr sig om landgränser, exempelvis utsläpp av kemikalier, spelar EU en viktig roll.

På samma sätt som man behöver vara tydlig med Europeiska unionens för- och nackdelar bör man också se på kemikaliers egenskaper. Kemikaliedebatten är som ni vet nämligen dynamisk. Nya rön, ny kunskap och nya innovationer gör att ramar och innehåll i debatten förändras. Vi i utskottet har nog lärt oss mycket om kemikaliers farlighet bara det senaste decenniet, till exempel vad gäller hormonstörande ämnen, kombinations-effekter och bioackumulering.

Vi har också lärt oss mycket om hur kemin i framtiden kommer att ge oss bättre batterier till våra elbilar, effektivare processer i våra reningsverk och miljövänligare biobaserade plaster.

Fru talman! Även om kemikaliepolitiken är gemensam på unionsnivå finns det problem med svenska tolkningar av lagar och regelverk. Detta ska nämligen också sägas: För att få rimliga utfall av gemensam reglering måste olika länder också ha en någorlunda lika tolkning och implementering av lagstiftningen. Här finns en hel del att göra.

Under förra året såg vi otaliga exempel på när svenska myndigheter har en orimlig hantering av godkännanden och dispenser på växtskyddsområdet. Växtskyddsmedel som andra länder i EU har godkänt är förbjudna i Sverige. Det gäller inte enbart länder långt söderut utan även nära grannar som Finland och Danmark. När det sker slås benen undan för svenskt jordbruk, samtidigt som miljöproblemen flyttas till andra länder. Det är en situation där alla förlorar.

Denna guldplätning och de snäva tolkningar den ger upphov till ger lantbruk och växtodlare i Sverige sämre konkurrenskraft. Det är fel väg. För att komma till rätta med detta borde Jordbruksverket ta över prövningen av nya växtskyddsmedel. Det är där kompetensen för att göra en helhetsbedömning finns, och Moderaterna utvecklar sin ståndpunkt i reservation 25.

Fru talman! Svenska myndigheter gör också en hel del som är bra. Vi moderater har länge pratat om att Sverige behöver inrätta en kunskapsportal för att vanliga människor ska ha någonstans att vända sig när de undrar över farliga ämnen.

Detta har Kemikalieinspektionen hörsammat och lagt ut på sin hemsida. Jag kollade innan jag gick till den här debatten vad det egentligen står på hemsidan. Där finns två purfärska granskningar om aktuella ämnen.

Den 13 februari släppte man till exempel en rapport om förbjudna ämnen i elektriska leksaker. Av 60 leksaker var det 11 som inte klarade kraven, främst de som innehåller bly i lödningar. Nu inleds följaktligen rättsprocesser.

Den 23 januari släpptes en annan granskning, där man kom fram till att bara en av 44 undersökta sexleksaker innehåller förbjudna ämnen.

Av dessa två undersökningar ska man kanske inte dra alltför långtgående slutsatser. Men båda granskningarna finns tillgängliga på hemsidan med tillhörande ganska lättlästa broschyrer, och det är bra. Man ska inte behöva vara kemiingenjör för att kunna välja bort produkter som innehåller farliga ämnen.

Fru talman! Ett annat ämne som det talas en del om i medierna är mikroplast eller mikrokorn av plast, kanske främst i frågor som rör hav och vatten. När Uneps executive director Erik Solheim besökte miljö- och

jordbruksutskottet i vintras sa han att de tre huvudområdena haven, koldioxidutsläppen och finansmarknaden borde prioriteras när det gäller miljön, och det ligger något i det.

Östersjön är ett sjukt innanhav. Miljömålet Hav i balans är vi på väg bort ifrån, och om inget görs har vi mer plast än fisk i haven år 2050. Reformbehovet är alltså ganska stort. Regeringen har också hörsammat problemet med mikroplast i hav och vattendrag i skrivelsen som betänkandet behandlar.

På reformsidan har regeringen tagit några initiativ till att förbjuda mikrokorn av plast i hudvårdsprodukter som sköljs av. Det kan vara bra, men det är ett litet förslag. Svenska marknadsaktörer kommer nämligen att ha substituerat bort mikrokorn av plast i hudvårdsprodukter som sköljs av innan förbudet träder i kraft, eftersom det finns goda alternativ som är enkla att använda. Ska man vara krass kommer det nog att ha ganska begränsad påverkan på Östersjön om inte regeringen driver på inom EU för att göra detta till unionsgemensam politik. Mer om detta går att läsa i reservation nr 14.

Fru talman! Lejonparten av mikrokornen kommer dessutom från större plastfragment som har brutits ned under lång tid. För att komma till rätta med dem kommer det att krävas mer långtgående reformer. Här har Naturvårdsverket fått ett uppdrag. Även om deras granskning inte är färdig och publicerad vill jag dela med mig av ett annat nyhetsklipp.

För två veckor sedan rapporterade nämligen SVT att en brittisk studie har tittat på hur man tvättar kläder i tvättmaskiner och hur mycket mikrokorn de egentligen avger. Brittiska forskare tvättade kläder i olika material i 30–40 grader och fann att kläder i akryl ger ifrån sig lite över 700 000 fibrer per tvätt. Polyester, som kanske finns mer i min garderob än akryl, avger 500 000 fibrer per tvätt. Med sådana siffror i bakhuvudet är det kanske inte så konstigt att vi får läsa rubriker om att två av tre västsvenska blåmusslor innehåller små plastartiklar.

Fru talman! Utmaningarna är stora, och det är lätt att känna misstro. Vi lever i en tid där enkla budskap med tveksam källhänvisning vinner mark. Politiker skriker sig hesa – det är inte därför jag är hes, utan jag är förkyld – utan att ha reformer för att backa upp retoriken.

Jag vet att när den här debatten fortsätter kommer partiföreträdare för de andra partierna, som talar efter mig, att beskylla Moderaterna för att inte vilja göra tillräckligt eller inte göra något alls. Det har de nämligen sagt varje gång som vi haft debatt om kemikalier de senaste åren. Men till dem som lyssnar på den här debatten från läktaren eller rent av hemma vid datorn vill jag säga att så inte är fallet. Moderaterna har absolut inte roligast affisch och heller inte störst löfte, men vi har en politik som fungerar.

Redan vid 1900-talets början, när partiet ännu inte hette Moderaterna utan Allmänna Valmansförbundet, var vi pådrivande för Sveriges första miljölagsstiftning. Det var långt innan många av de mindre och mer högljudda partierna fanns.

Det tål att sägas i sammanhanget att under alliansregeringen minskade svenska utsläpp med nästan 20 procent, och det var helt utan att vi behövde ta med några kolbitar till tv-inspelningar.

Kort sagt: Vår miljöpolitik kanske inte fungerar så bra på Twitter, men den fungerar i verkligheten. Och det är det som kommer att krävas om vi ska komma till rätta med utmaningarna som rör miljö och klimat. För planen är det nämligen inte tanken som räknas – bara resultatet.

Anf. 111 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag giftfri vardag och kemikaliepolitiken. Som socialkonservativt parti förespråkar vi naturligtvis en sund försiktighetsprincip på det här området.

Kemikalier är i dag en del av vår vardag. Varje dag utsätts vi för dem, både vår natur och våra kroppar. Det är ingenting som vi reflekterar speciellt mycket över, och det är oftast ingenting som är speciellt farligt.

Det bör också framhållas att begreppet ”giftig” står i stark relation till ämnets koncentration och användningssätt. Men kemikalier och deras interaktion kan vara ett komplext område, för även om enskilda kemikalier kan vara ofarliga kan de i kombination med andra vara giftiga. Och vad som är ofarligt att nyttja i små mängder kan i höga koncentrationer vara farligt. Samtidigt är det viktigt att understryka att man för den sakens skull inte ska få panik och till exempel börja kasta bort alla leksaker och muggar i förskolan av ren rädsla. Det finns nämligen exempel på att arbetet har utförts på detta sätt, att arbetet präglas mer av rädsla än av rationalitet. Det kostar i slutändan mycket pengar, och sådana ska vi naturligtvis inte göra av med i onödan.

Det är därför viktigt att kemikaliearbetet präglas av evidensbaserad forskning, där man noga väger för- och nackdelar samtidigt som arbetet med att begränsa oönskad spridning av kemikalier bedrivs kraftfullt.

Fru talman! Kemikaliepolitiken har också kommit att bli ett område där regeringen och stora delar av oppositionen – ja, faktiskt samtliga partier här förutom Sverigedemokraterna – ser en möjlighet att under falska förespeglingar plocka in skatt från företag och konsumenter. Jag talar om kemikalieskatten som kommer att införas.

Det är riktigt att hemelektronik innehåller farliga kemiska ämnen. De är dessutom ofta otestade, vilket absolut är djupt otillfredsställande. Men kemikalieskatten som införs tar ju ingen som helst hänsyn till miljön. Den skapar inte incitament att byta ut sämre ämnen mot bättre. Till att börja med vet vi inte vilka dessa mindre skadliga ämnen skulle vara.

Huvudproblemet kanske är att skatten inte tar hänsyn till att vi har gränshandel och att Sverige är en begränsad och mycket liten marknad, så kemikalierna kommer inte att bytas ut, men konsumenter kommer att byta marknad att handla från. Detta skapar incitament att köpa produkter från andra länder i Europa, vilket naturligtvis kommer att slå mot svenska jobb i en bransch som i dag brottas med lönsamhetsproblem. Det är ett typexempel på en illa utformad kemikalieskatt som aldrig borde införas. Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till reservation 17.

Fru talman! Nu hade jag inte replikrätt på Moderaternas Jesper Skalberg Karlsson. Men en del frågetecken infinner sig när jag läser Moderaternas reservation 19, där man kan läsa om just kemikalieskatten som jag har pratat om: ”Den utformning av kemikalieskatten som regeringen nu föreslår uppfyller inte dessa kriterier. Det ger svenska aktörer en betydande konkurrensnackdel jämfört med internationella konkurrenter och riskerar att endast ge begränsad miljönytta och i stället leda till att konsumenter

gör sina inköp av vitvaror och hemelektronik via utländska återförsäljare, exempelvis på internet.”

Då undrar man ju varför Moderaterna föreslår införandet av denna mycket dåliga skatt. Den är ju lika mycket Moderaternas förslag som regeringens, eftersom den återfinns i Moderaternas budgetmotion. Man kan fråga sig om det är en moderat partilinje att man ska äta kakan och ha den kvar.

Fru talman! Jag nämnde att vi utsätts för kemikalier på olika sätt dagligen. Det innebär också att kemikaliepolitiken har stor inverkan på vårt näringsliv.

Kemikaliepolitiken ligger till stora delar på EU-nivå. Att vi har en samordning i Europa på området tycker vi från Sverigedemokraternas sida är positivt, samtidigt som det ibland på miljöområdet är viktigt att länder kan gå före och göra egna prioriteringar. Men i de fall vi har de möjligheterna måste vi vara väldigt varsamma. Konsekvenserna kan annars bli att vi slår ut svenska företag och jobb, samtidigt som likartade produkter ändå konsumeras i Sverige.

Frågan om växtskyddsmedel är ett exempel på detta. Där skulle vi önska att Sverige kunde sträva mot en harmonisering gentemot våra grannländer när det gäller ansökningar, godkännanden och dispenser. Man måste även i kemikaliefrågor ha ett brett perspektiv där hänsyn tas till såväl miljökonsekvenserna vid ökad import som till företags konkurrenskraft.

Några av de vanligast förekommande synpunkterna jag hör när jag träffar företrädare för denna bransch är att systemet präglas av oförutsägbarhet och långa handläggningstider. Kemikalieinspektionen har ansvaret för detta arbete, men ytterst är det regeringens ansvar. Detta är allvarligt då det skadar svensk konkurrenskraft, svensk tillväxt och svenska jobb till ingen miljönytta.

Vi tycker därför att Kemikalieinspektionen bör ges tydligare direktiv att arbeta med dessa problem. Handläggningstiderna måste kortas, regelverket måste bli mer förutsägbart och arbetet måste sträva efter att skapa möjligheter så att svenska företag kan konkurrera på likartade villkor som sina konkurrenter.

Fru talman! Vi har stor anledning att vara stolta över svensk kemikaliepolitik, och i stora drag är vi väldigt eniga om inriktningen och den praktiska politiken. Den bild man får är att vi i ett internationellt perspektiv är utomordentligt duktiga på att identifiera risker, upptäcka skadliga ämnen och lägga fram förslag om nya förbud.

Men när det gäller att ge svenska företagare rimliga villkor i konkurrensutsatta branscher är vi sämre. Resultatet blir att vi missgynnar svenska företag samtidigt som dessa produkter ändå konsumeras i Sverige och båt- tar med skadliga kemiska substanser ändå trafikerar svenska vatten.

Självklart behöver vi ett konsumentperspektiv på det här, och det perspektivet ska vara sakligt och faktabaserat för att eliminera risker i samhället så långt vi kan. Vi ska stödja dem som har kunskaperna och arbetar med detta i att göra adekvata och balanserade bedömningar.

Vi ska ha höga ambitioner på miljöområdet. Samtidigt måste vi ha näringslivsperspektivet. Annars exporterar vi bara arbetstillfällen till länder med lägre ambitioner utan att några egentliga fördelar uppnås.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 26.

Prot. 2016/17:72

22 februari

Giffri vardag

Anf. 112 KRISTINA YNGWE (C):

Fru talman! Varje dag kommer vi i kontakt med ett stort antal kemikalier. De flesta är helt ofarliga. Många av dem är bra för oss, och flera av dem är till och med livsnödvändiga. Men en del av de kemikalier vi kommer i kontakt med kan vara allergiframkallande, cancerframkallande, hormonstörande eller miljöbelastande. Det är dessa kemikalier vi vill se upp med.

De flesta människor inleder sin dag med att öppna badrumsskåpet och använda en eller flera produkter. En kvinna använder i genomsnitt tolv olika produkter under en dag. Det betyder i sin tur direktkontakt med nästan 170 olika kemikalier. Män kommer under en dag i kontakt med ungefär hälften så många kemikalier genom hygieniska produkter.

Vi tänker mycket på vad vi äter och hur det påverkar oss och vår miljö. Men hur produkter som tvål, schampo eller smink påverkar oss och vårt vatten tänker vi inte lika mycket på.

Även de kläder vi bär på kroppen innebär kontakt med kemikalier. För att tillverka ett kilo material till tröjor krävs tre kilo kemikalier. Det är kemikalier som vi har nära kroppen men som också spolats ut i vattendrag när vi tvättar plaggen och som under processen i produktionsländerna påverkar deras dricksvatten och deras miljö.

Låt oss ta garvningsindustrin som exempel. I vissa industrier används 130 olika kemikalier. Ibland förekommer användning av krom vid garvning, vilket kan orsaka allergier och sjukdomar. Arbetare inom kromgarvning löper hög risk att utveckla vissa cancerformer.

Såväl fru talmannen och jag som alla ni som sitter och tittar på denna debatt har ett ansvar som konsumenter att försöka konsumera så hållbart det går, vare sig det handlar om jeans och tröjor eller schampo och smink.

Men framför allt vilar det ett tungt ansvar på oss politiker. Vi måste se till att konsumenterna kan göra informerade val genom till exempel lättillgängliga databaser och ett kemikalie-Fass som gör det enkelt för konsumenter att kolla upp vad olika kemikalier innebär. Vi måste genom olika styrmedel, såsom skatter eller producentansvar för exempelvis textilier, se till att övergången till en hållbar produktion går så snabbt som möjligt. Vi måste också se till att skydda konsumenterna från farliga ämnen i deras vardag.

Centerpartiet var under sin tid i regeringen starkt pådrivande för utvecklingen av EU:s gemensamma kemikaliepolitik, Reach, som bland annat reglerar förekomsten av skadliga ämnen.

Vi ser behov av att förbättra Reach. Sverige bör verka för att stärka EU:s kemikalielagstiftning och för att arbetet för en giftfri vardag prioriteras inom EU.

Kemikalieanvändningen är global. Den kan spridas i våra vattendrag och i vår luft, och denna spridning känner inga gränser. Därför behöver vi ett stort fokus på EU-nivå vad gäller dessa utmaningar.

Nyligen meddelades att fyra ftalater satts upp på EU:s kandidatlista som hormonstörande. Det är ämnen som i dag kan finnas i skosulor och tröjtryck men också i plastleksaker, duschdraperier och plastgolv. Att dessa ftalater tas upp på kandidatlistan som hormonstörande är ett viktigt steg på vägen mot en giftfri vardag, men vi måste se till att fler farliga ämnen kommer upp på kandidatlistan.

För att vi ska kunna agera i ett tidigt skede måste det bli enklare att i Reach klassificera och förbjuda grupper av ämnen med liknande egenskaper. Upptäcks ett ämne med hormonstörande egenskaper är ofta genvägen att byta ut detta ämne mot ett ämne med liknande egenskaper men ett annat namn. Denna genväg måste vi stoppa. Därför är det glädjande att en enig riksdag i dag uppmanar regeringen att intensifiera arbetet med att förbjuda farliga ämnen i grupp.

Fru talman! Reach reglerar ämnen, men skadliga kemikalier kan även nå den svenska konsumenten via importerade produkter. Vi vill bygga upp en stark och hållbar industri i Sverige och Europa, och vi vill inte exportera miljöproblem till andra länder.

När det gäller ftalaterna, som jag nyss nämnde, kvarstår till exempel viktigt arbete eftersom produkter med dessa hormonstörande ämnen även fortsättningsvis kommer att kunna importeras till Europa.

Därför är det viktigt att stärka det internationella kemikaliearbetet så att fler ämnen regleras och hårdare krav ställs på de varor som importeras till EU. Skärpta globala kemikaliereregler ger bättre miljö både där produkter tillverkas och används och när de ska tas om hand som avfall.

För att skydda konsumenter på hemmaplan bör ett skärpt internationellt kemikaliearbete kompletteras av ett stärkt arbete med tillsyn av kemikalier i varor. Detta krav styrks av att Kemikalieinspektionen har funnit otillåtna halter av giftiga ämnen i hälften av 160 undersökta produkter. Majoriteten av dessa produkter importeras från marknader utanför EU och regleras således inte av EU:s kemikalielagstiftning.

Kunskapen om kemikalieanvändning kan vara låg i många företag, och även om vi kan lyckas med informationsinsatser för dessa företag kan det vara mer effektivt att utföra bättre tillsyn i Sverige för att undvika att hormonstörande ämnen hamnar i våra hem och i vår miljö.

Centerpartiet vill därför stärka arbetet med tillsyn av kemikalier i varor i ett samarbete mellan Kemikalieinspektionen, Tullverket, Polismyndigheten och andra berörda myndigheter.

En problematisk grupp för de vattenlevande organismerna är mikro-skräp. Det har nämligen i undersökningar visat sig att vissa vattenlevande organismer väljer mikro-skräp framför sin vanliga föda, vilket såklart får stora konsekvenser.

Det finns många olika källor till mikro-skräp, och alla måste hanteras på olika sätt. En källa är mikroplaster i till exempel tvål och tandkräm. Redan i dag finns det fullgoda substitut till mikroplaster och mikrokorn som går att använda i dessa produkter.

Centerpartiet vill därför att regeringen verkar för att EU ska fasa ut mikroplaster i hygienartiklar senast år 2020.

Fru talman! Det finns en stor potential för svenska företag i att förse världen med hållbara och säkra produkter – något som kommer att efterfrågas i allt högre grad i framtiden. Genom att ställa ambitiösa, långsiktiga krav samtidigt som vi skapar goda förutsättningar för de tillverkande företagen kan vi säkerställa att arbetet med en gifrfri vardag blir bra både för konsument och för producent.

Jag ställer mig såklart bakom alla Centerpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna 12 och 14.
(Applåder)

Anf. 113 JENS HOLM (V):

Fru talman! Är det inte märkligt och en smula skrämmande och upprörande att vi har tusentals ämnen på marknaden i Sverige och Europa och att flera av dem kan ge oss allvarliga skador och åsamka miljön stor förstörelse?

Det kan handla om det hormonstörande ämnet bisfenol A, som finns i kvitton, plastbyttor och rör till vårt dricksvatten. Det kan handla om olika former av ftalater, som kan skada vår reproduktionsförmåga och som kan finnas i plastgolv, leksaker och annat. Det kan handla om bromerade flamskyddsmedel i möbler och elektroniska produkter. Detta är bara några exempel på kemikalier som måste regleras hårdare. Som jag sa kan de skada både oss och miljön.

Detta är också en viktig fråga för de tusentals arbetare som jobbar inom kemikalieindustrin i Sverige och i resten av världen. Om vi får bättre regleringar på detta område gynnar det inte bara oss konsumenter, utan det gynnar självfallet också alla som arbetar med dessa ämnen. Detta är även en viktig fråga för de människor som hanterar det skrot som vi skapar i Sverige och som sedan hamnar på olika platser runt om i världen.

Jag var i Bangladesh för två veckor sedan och träffade människor som kunde vittna om hur våra gamla datorer, mobiltelefoner, plastgrejer och annat hamnar hos dem som skräp. Där sitter människor helt utan skyddsutrustning och plockar isär materialet.

Ju mer kemikalier vi har i våra produkter här, desto mer kemikalier blir det bland barn och arbetare i ett land som Bangladesh. Därför är detta en fråga som inte bara rör oss utan som i allra högsta grad påverkar resten av världen.

I betänkandet är Vänsterpartiet med och föreslår ett antal viktiga begränsningar. Vi vill ha ett totalförbud mot bisfenol A och andra bisfenoler med liknande egenskaper. Vi vill ha ett förbud mot bromerade flamskyddsmedel. Vi vill att Sverige ska driva ett totalförbud mot kvicksilver i EU, precis som vi redan har i Sverige.

Jag välkomnar det förslag som regeringen nu har tagit fram mot mikroplaster i kosmetika. Vi i Vänsterpartiet har också drivit på för bättre information till konsumenterna, så att man ska veta exakt vilka ämnen det är i olika produkter.

Allt detta är viktigt, men ändå får jag en känsla av att vi hattar runt lite i denna fråga. Vi tar några kemikalier som vi säger att vi vill förbjuda. Sedan läser vi en ny rapport, och då vill vi förbjuda dem också. Sedan kommer det ännu en rapport, och då är det nya ämnen som också ska regleras.

Det räcker inte att arbeta på det sättet. Det räcker inte heller att se till att vi konsumenter får bättre information, utan kemikalielagstiftningen måste skärpas från grunden.

När jag tidigare satt i EU-parlamentet var jag med och förhandlade om den kemikalielagstiftning som nu gäller i Sverige och hela EU och som kallas Reach. Vi förhandlade om den 2006 och 2007. Redan då sa jag att det fanns stora brister i denna kemikalielag, och det är de bristerna vi hanterar här och nu.

Reach behöver göras om från grunden. Det handlar till exempel om att vi behöver en substitutionsprincip på riktigt, alltså en princip som säger att om det finns ett ämne med mindre farliga egenskaper ska det ämnet automatiskt ersätta den mer skadliga kemikalie som kan finnas på marknaden.

Vi måste registrera och reglera alla lågvolyämnena. Det är ämnen som används i små mängder men som kan ha väldigt allvarliga och negativa egenskaper.

Precis som föregående talare från Centerpartiet nämnde handlar det om att vi måste kunna hantera kemikalier i grupp. Vi ska inte bara gå på den enskilda kemikalien, utan vi ska titta på egenskaperna hos olika kemikalier. Om vi har stoppat en egenskap eller hormonstörande effekt hos ett ämne ska detta automatiskt gälla för nya ämnen som kommer ut på marknaden och som har liknande egenskaper.

Det handlar också om att vi måste hantera hur kemikalier fungerar i grupp, så kallade kombinationseffekter. En kemikalie kan förefalla helt okontroversiell ifall den används separat, men den samreagerar med andra kemikalier. Därför måste man kunna göra bedömningar utifrån dessa kombinationseffekter.

Vi måste reglera nanomaterial. Det gör vi i princip inte alls i dag. Vi vet väldigt lite om deras effekter. Vi måste också ha en helt grundläggande princip inskriven i kemikalielagstiftningen, nämligen att en medlemsstat alltid ska kunna gå före och reglera en kemikalie ifall man upplever att den är skadlig och har negativa effekter. Det ska finnas en garanti för alla medlemsstater när det gäller att kunna gå före.

Om vi får dessa förändringar på plats tror jag att vi slipper sitta här varje år och plocka ut enskilda kemikalier som vi säger att vi vill förbjuda i Sverige. Då får vi ett mer robust regelverk som ser till att vi stämmer i bäcken och att vi lägger ansvaret där det ska ligga, nämligen på dem som släpper ut kemikalierna på marknaden.

Det är industrin som ska ha bevisbördan. Det är industrin som ska bevisa att det är ett viktigt ämne som Europas konsumenter behöver, att det inte är skadligt på något vis och att det har testats på alla tänkbara sätt. Då ska det få komma ut på marknaden. Vi politiker ska inte behöva göra brandkärsutryckningar i efterhand, så som det tyvärr är i dag.

Fru talman! Jag står förstas bakom allt som Vänsterpartiet föreslår i betänkandet, men jag vill för tids vinnande yrka bifall endast till reservation 5, som handlar om definition av hormonstörande ämnen. Den måste bli tydlig, och särskilt farliga ämnen måste kunna definieras.

Anf. 114 LARS TYSKLIND (L):

Fru talman! Jag håller med föregående talare när det gäller uppräkningslistan av farliga ämnen. Man kan tycka att det är märkligt att de finns i så många saker.

En giftfri vardag, som det heter i betänkandet, borde egentligen vara en självklarhet i grunden, men det är en utmaning, ofta på grund av brist på kunskap, som ständigt måste förnyas. Samtidigt som vi får kunskap om befintliga ämnen kommer nya kemiska produkter, mer eller mindre välgrundat, ständigt ut på marknaden.

Det är viktigt att ha med sig att kemiska produkter inte per definition är giftiga produkter. Kemiska produkter har också en positiv sida och är värdefulla och användbara i många sammanhang. Men i dag handlar det om en giftfri vardag, så det är giftiga kemikalier vi talar om nu.

Som konstaterats tidigare här är en stor del av kemikalielagstiftningen harmoniserad inom EU, genom Reachförordningen, vilket gör att EU är en självklar arena för denna typ av diskussioner. Jag tror att vi är eniga här inne om att den utveckling som sker inom EU och den skärpning av lagstiftningen som måste till går alldeles för långsamt. Man kan undra varför det ska behöva vara på det sättet, inte minst när det gäller hormonstörande ämnen.

Även om EU är centralt och viktigt utesluter det inte åtgärder på nationell nivå. Från Liberalernas sida har vi, inte minst i budgeten, gjort prioriteringar som utgår från försiktighetsprincipen, principen att förorenaren betalar och grön skatteväxling. Det är argumentet som gör att vi står bakom en kemikalieskatt. Det går ut på att man ska minska förekomsten av och därmed risken för exponering för miljö- och hälsofarliga ämnen, som ofta används i hemmen.

Sedan kan man alltid ha synpunkter på utformningen, men den får vi kanske revidera framöver så att den verkligen får den effekt som vi har tänkt. Det är viktigt att utformningen styr så att ämnen med högre risk byts ut mot mindre farliga ämnen genom så kallad substitution eller utbyte. Detta är möjligt, för det finns ofta alternativ.

Det är naturligtvis viktigt att få bort farliga kemikalier i konsumentprodukter, till exempel leksaker och kläder, som har nämnts här tidigare. Vi ser mer och mer att det blir aktuellt att diskutera kläder. Liberalerna vill därför stärka marknadstillsynen med ett speciellt fokus på produkter till barn. Det är också någonting som vi har lyft fram i budgetsammanhang.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 6 i betänkandet, men jag står naturligtvis även bakom reservationerna 14 och 20 där Liberalerna finns med.

Jag yrkar också bifall till det eniga förslaget om ett tillkännagivande till regeringen när det handlar om att kemiska produkter måste kunna behandlas i grupp. Som har nämnts här tidigare är det inte en framkomlig väg att vi politiskt diskuterar enstaka ämnen. Det handlar egentligen om vetenskap och giftighet. Att man skulle byta ett ämne mot ett annat som har samma egenskaper är på något sätt destruktivt i sammanhanget.

Jag tycker alltså att det är en självklarhet att vi driver på EU så att man snabbt kommer fram till att detta ska kunna göras. Allt annat är, ur hälso- och miljösynpunkt och ur vetenskaplig synpunkt, mycket kontra-produktivt.

Reservation 6, som jag har yrkat bifall till, handlar om utfasning av särskilt farliga ämnen och att man ska driva den frågan på EU-nivå. Det handlar om kvicksilver, bromerade flamskyddsmedel och hormonstörande ämnen, till exempel bisfenoler.

Att vi har harmoniserade regler inom EU borde vara en styrka för den gemensamma marknaden, så att farliga kemikalier inte släpps ut. Men det är ändå lite märkligt att det går så pass trögt på EU-nivå att få till denna lagstiftning. Det finns säkert många förklaringar till detta. Men man ställer ändå frågan varför utfasningen av dessa särskilt farliga ämnen inte går framåt, eftersom kunskapen ändå är så stor om att detta inte är bra. Sverige har spelat en roll länge för att driva på denna lagstiftning. Inte minst under alliansregeringens tid var detta en mycket central fråga. Detta arbete har fortsatt även under denna regering.

I reservation 14 lyfts en annan mycket central fråga fram. Den gäller en utfasning av och förbud mot mikroplaster. Antingen har man mikroplaster i produkter, eller också blir produkter mikroplaster under resans gång. Det kan vara lite olika.

Jag tror att jag, liksom de flesta, tycker att det känns nästan oöverblickbart vilka konsekvenser som denna fråga kan få i det långa loppet, inte minst på grund av att mikroplaster binder miljögifter som sedan tar sig in i näringskedjorna och ekosystemen. Bara under de senaste månaderna har vi läst att man har upptäckt mikroplaster i musslor och till och med i valar. De finns överallt.

Vi har fört en diskussion om att spridningen naturligtvis måste stoppas vid källan. Det är utgångspunkten. Då finns det krav på att de ska kunna tas bort i hygienartiklar. Det är kanske det enkla och borde vara det självklara. Detta krav måste drivas inom EU så att den utfasning som vi har diskuterat här sker före 2020.

När vi talar om mikroplaster finns det en annan del, nämligen all plast som finns i världshaven. Som någon nämnde här tidigare kommer det, om inte trenden bryts, att finnas mer plast än fisk i haven 2050. Jag utgår från att man då talar om att mängden plast kommer att öka och inte att mängden fisk ska minska.

När vi diskuterar haven räcker det inte att stoppa detta vid källan. Under åtskilliga år framåt kommer plast att vräkas in över våra kuster. Vi vet att det inte minst när det gäller västkusten och Bohuskusten inte är fråga om någon enstaka kubikmeter plast utan tusentals kubikmeter plast som blir liggande på stränderna. Plasten bryts naturligtvis successivt ned i mindre och mindre partiklar och spolas tillbaka ut i havet. Det är alltså inte bara ur en tillgänglighetssynpunkt och ur en estetisk synpunkt som plasten måste städas bort utan inte minst ur denna synpunkt. Det är mycket angeläget att det görs i princip varje år.

Jag vet att det finns en del pengar anslagna i budgeten. Liberalerna har föreslagit ännu större anslag just för detta ändamål, alltså att våra stränder måste städas.

Om vi tidigare tyckte att tyngden låg på estetik och tillgänglighet anser jag att tyngden nu måste flyttas över även till frågan om att det spolas ut mikroplaster i havet, vilket kan få ödesdigra effekter.

I ett tv-program – jag tror att det var förra veckan – talades det om att man hade analyserat ett antal alkfåglar som hade dött. De hade valt plast som föda och innehöll i princip bara plast. Då var det inte så lätt att leva vidare.

Detta är alltså ett stort problem som vi måste ta på allvar. Det handlar både om mikroplast i hygienartiklar och om att vi måste städa våra stränder så länge det vräks ut plast.

Anf. 115 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Lars Tysklind. Den första gäller Reach, EU:s kemikalielagstiftning. Det låter som att vi är överens om det mesta, och jag tycker att det är bra att vi ska driva på för en bättre lagstiftning.

Det som vi i Vänsterpartiet tycker är viktigt i detta sammanhang är att medlemsländerna alltid ska kunna gå före och presentera nationella förbud som i framtiden kan bli ett EU-förbud. Lars Tysklind nämnde ordet harmonisering i sitt anförande. Om det är harmonisering som gäller kan det ta mycket lång tid innan vi får ett förbud på EU-nivå. Vi kanske aldrig får det.

Jag undrar om Liberalerna håller med om att det är en god princip att medlemsländerna alltid ska tillåtas att gå före med nationella regleringar inom ramen för Reach?

Min andra fråga gäller reservation 14 från de borgerliga partierna om att fasa ut mikroplaster. Jag håller helt med om att det måste göras. Nu har regeringen lagt fram ett sådant förslag som är ute på remiss. Tanken är att vi ska få ett svenskt förbud mot mikroplaster i hygienprodukter från och med den 1 januari nästa år, om jag har förstått saken rätt. I er reservation står det att ni vill ha ett EU-förbud. Då undrar jag om det innebär att ni bara vill ha ett EU-förbud, eller om ni tycker att det är en bra princip att Sverige går före med ett nationellt förbud mot mikroplaster och att ni i nästa steg kan tänka er ett EU-förbud som förstås också vore jättebra.

Anf. 116 LARS TYSKLIND (L) replik:

Fru talman! Vi hamnar ofta i diskussionen om på vilken nivå som det är effektivast med denna typ av åtgärder. Svaret på den frågan är i detta sammanhang naturligtvis att det är oerhört mycket effektivare om man kan få till det på EU-nivå och på hela den inre marknaden. Om vi talar om världshaven vet vi inte varifrån dessa mikroplaster kommer, och det har egentligen ingen betydelse.

Om det enligt regelverket är möjligt att inom ramen för Reach ta bort mikroplaster i hygienartiklar i Sverige – jag är inte helt säker på att detta utrymme finns, men det borde finnas – har vi inga synpunkter på det utan tycker att det borde vara en vettig väg att gå. Då är egentligen svaret på den första frågan att man naturligtvis ska utnyttja även det utrymme som finns nationellt, inte minst för att visa att det går att få kunskap om hur en substitution går till och så vidare. Men i princip är det EU-nivån som är den starka nivån, och där vi ska lägga krutet för att få en förändring eftersom det är då det får stor effekt.

Anf. 117 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Det låter som att vi är överens om att det är ett bra förslag att först gå före och förbjuda mikroplaster här i Sverige, och sedan utgår jag från att regeringen kommer att driva detta också på EU-nivå.

Jag tyckte inte att det var glasklart vad Liberalerna egentligen tycker om att ha en garanti där medlemsstaterna alltid ska kunna gå före inom Reach och reglera kemikalier på nationell nivå. Jag håller med om att det är jättebra om man får igenom ett EU-förbud. Men ofta är det stora problemet just att man inte får igenom ett förbud på EU-nivå, eller också tar det väldigt lång tid och när det väl blir av är det fullt av en massa undantag och kryphål. Det blir därför ett förbud som inte är mycket värt.

Däremot har vi sett att de gånger medlemsstater har tagit strid och gått fram med nationella regleringar har det varit framgångsrikt. Vi har på flera områden kunnat se att detta har lett till ett europeiskt förbud.

Det är därför jag tycker att det vore bra om Liberalerna kunde säga: Det är jättebra om vi kan få det på EU-nivå, men självklart tycker vi att varje land ska ha rätten att stoppa kemikalier i sitt land och inte behöva sitta med armarna i kors och vänta på Bryssel. Tycker inte Liberalerna så?

Anf. 118 LARS TYSKLIND (L) replik:

Herr talman! Nu talar vi om ordet garanti. Låt mig problematisera det hela lite grann, för detta är en problematisk avvägning. Vi har infört en harmoniserad lagstiftning, och det beror på att vi totalt sett har en inre marknad där vi inte släpper ut produkter som är farliga för miljö och hälsa. Det leder oss in på handelshinder och hela den biten och hur mycket vi egentligen kan hindra flödet av produkter i nästa skede.

Ordet garanti kanske är att ta i. Men jag tycker att det är viktigt att vi i Sverige kan identifiera och besluta, speciellt när det gäller kemikalier som är riktade direkt till konsument. Vi har ju exempelvis talat om bisfenol A. I leksaker har det funnits gifter och så vidare. Där tycker jag nog att det är högst rimligt att ett land får gå före, och jag tror till och med att det är bra att man gör det för att skapa en trovärdighet när det gäller kemikalier gentemot befolkningen.

När det gäller att alltid gå före kanske jag inte kan stå här i dag och säga att vi ska ha en garanti för detta, utan det är naturligtvis en avvägning.

Anf. 119 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! En giftfri vardag borde väl vara något som vi alla vill leva i. Vem vill leva på en jord där miljögifter hotar våra liv, vår hälsa, djurlivet och miljön? Det vill vi inte ha. En giftfri vardag är särskilt viktigt för barnen, som är extra känsliga för kemikalier och andra ämnen i vår omgivning. Därför är det en viktig uppgift för politiken att på bästa sätt skydda barn och unga.

Kristdemokraterna föreslår att när en offentlig aktör som bedriver verksamhet för barn gör en upphandling ska det vara möjligt för aktören själv att ange vilka miljö- och hälsokrav som ska gälla, såvida motparten inte kan bevisa att kraven är obefogade. Detta skulle gälla allt från leksaker och nappflaskor till mat och dryck som i första hand konsumeras av barn i verksamheterna.

Bland kommunerna runt om i vårt land finns i dag ett stort engagemang för att fasa ut giftiga ämnen ur barnens vardag. I min hemkommun Örebro, där vi finns med i majoriteten, har vi nyligen antagit en strategi för ett giftfritt Örebro och en handlingsplan för giftfria barnomsorgsverksamheter. Där har man till exempel beslutat sig för att byta ut vilmadrasser och

plastleksaker i förskolan mot garanterat giftfria alternativ. Detta är ett exempel på det engagemang som finns.

Det har gjorts och görs stora insatser av både Kemikalieinspektionen och Kammarkollegiet, och inte minst av alla huvudmän ute i landet.

Redan i dag kan privata aktörer inom välfärdssektorn ställa hårdare miljökrav i sin verksamhet än vad kommuner och landsting kan eftersom de inte behöver följa EU:s upphandlingsregler. Det borde bli möjligt även för en kommunal förskola att profilera sig som till exempel ”giftfri förskola” med hårdare krav på allt från leksaker och nappflaskor till mat och dryck som konsumeras av barn i verksamheterna, även om de krav på giftfrihet som man då ställer går utöver vad EU-domstolen har funnit vara proportionellt.

Med Kristdemokraternas förslag blir det upp till verksamhetsutövare och brukare att avgöra vad man är beredd att betala för att nå de önskade kvaliteterna. Förslaget möjliggör för offentliga aktörer att vara pådrivande i miljöutvecklingen.

Herr talman! Kristdemokraterna vill dessutom att EU:s regelverk överlag ska ge enskilda medlemsländer större möjligheter att införa tuffare regler av miljöskäl i syfte att gå före. Den möjlighet som finns i dag för ett enskilt EU-land är den så kallade miljögarantin, som vi har hört talas om i debatten. Den återfinns i artikel 114 i Lissabonfördraget. Miljögarantin ger en möjlighet för oss att behålla eller införa hårdare krav än vad den gemensamma miljölagstiftningen kräver.

Det är EU-kommissionen som avgör om lagstiftningen ska tillåtas. I kommissionens bedömning ingår att avgöra om lagen utgör ett dolt handelshinder eller bryter mot den inre marknaden på annat sätt. I dag krävs att medlemsstaten i fråga har särskilda förhållanden som motiverar strängare regler än de gemensamma. I praktiken tolkar EU-kommissionen och EU-domstolen miljögarantin mycket strikt. Exempelvis har man tvingat Danmark att ta bort förbud mot de hälsofarliga tillsatserna nitrit, nitrat och sulfat i korv.

Vi menar att en högre politisk ambition med syfte att skydda miljön eller människors hälsa borde vara skäl nog för att godkänna att vi i Sverige ska kunna ha tuffare regler.

Herr talman! Bisfenoler är ett hormonstörande ämne med omfattande användning i vårt samhälle. Det används i många plastprodukter, och det misstänks även vid låga doser kunna ge effekter på fortplantningsförmågan samt på foster och små barn. I dag är bisfenol A helt förbjudet i nappflaskor i hela Europa. Dessutom har gränsvärden införts för leksaker för barn under tre år och leksaker som är avsedda att stoppas i munnen. Där är det helt förbjudet. Debatten om bisfenol A har dock medfört att varianter av fenol, kallade bisfenol B, bisfenol F och bisfenol S, har dykt upp på marknaden.

Från och med 2020 kommer bisfenol A att vara förbjudet också i termopapper som används i bland annat kassakvitton och biljetter. Sverige har gått före med egna förbud mot bisfenol A i matförpackningar för barn upp till tre år och vid rening av dricksvattenrör.

Detta är ett steg i rätt riktning, men vi tycker att det är dags att gå vidare och förbjuda alla former av bisfenoler.

Herr talman! Ett annat område är nanotekniken, som expanderar snabbt i vår tid eftersom den ger stora tekniska och kommersiella möjligheter. Men kunskapen är mycket liten om dess risker för människor, djur och miljö. I dag finns nanomaterial i bland annat kosmetika, livsmedelsprodukter, batterier och ytbeläggningar samt i kläder som behandlats antibakteriellt.

Den lagstiftning som i dag finns är undermålig. All import och tillverkning av kemiska ämnen över ett ton per år och tillverkare måste i dag registreras. Hur är det då med nanomaterial? Eftersom nanomaterial ofta används eller importeras i mycket små mängder faller det mesta under strecket för detta krav. Därmed går det inte att få fram tillräckligt mycket information om omfattningen för att bedöma risker och vid behov vidta åtgärder. Den svenska regeringen måste vara pådrivande för att på detta område anpassa lagstiftningen inom EU och säkerställa att kunskap om nanopartiklar och nanomaterials hälso- och miljöeffekter uppnås.

Herr talman! Mikroplaster som sprids i havet är i dag ett stort problem. Alger äter mikroplaster, fiskarna äter alger och vi äter fisken. På det viset förs detta över till oss. Det framgår av betänkandet att 39 ton mikroplaster varje år tillförs Östersjön från användning av skönhetsprodukter och tvål. Men mikroplaster frigörs också från plastbitar från till exempel plastkassar. För att minska användningen av plastpåsar har vi i vår budget föreslagit en skatt på 1 krona per plastpåse. Detta skulle ge 1 miljard till statskassan det första året, och jag är övertygad om att det skulle få en styrande effekt, så att folk tar med sig kassar av annat material när de går till affären för att handla mat.

Herr talman! Läkemedelsrester i miljön är ett ökande problem. Kristdemokraterna föreslår ett producentansvar för läkemedlens negativa miljöeffekter. Redan i dag tillämpas producentansvar på en rad andra områden, exempelvis vad gäller förpackningar av olika material, tidningar, elskrot och batterier.

Läkemedel och rester av läkemedel i vårt avloppsvatten gör att extra rening krävs vid reningsverken, och många gånger räcker det inte för att helt reducera miljögifterna. Det är rimligt att läkemedelsbranschen, liksom andra branscher med miljöfarliga ämnen, tar ett producentansvar och täcker kostnaderna för att miljöstörande läkemedelsrester från produktionen läcker ut via avloppsnätet eller i dagvattnet.

Herr talman! Jag står självfallet bakom Kristdemokraternas reservationer, men för tids vinnande yrkar jag enbart bifall till reservation 3 om miljökrav vid offentlig upphandling samt till reservation 6 om utfasning av särskilt farliga ämnen.

Anf. 120 JOHAN BÜSER (S):

Herr talman! Vi har nu hört flera av de andra partierna berätta om sitt engagemang på det här området, som rör kemikalier och giftfri miljö. Nu är det min tur.

Jag blev socialdemokrat för att jag tyckte – och det tycker jag fortfarande – att det är socialdemokratin som på bästa sätt kan kombinera det som vi människor behöver för att leva ett gott liv.

Detta innebär en hållbar utveckling ur ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Det innebär också att klara av att balansera vår omsorg om natur och miljö med en tillväxt som dessutom fördelas rättvist. Eller som Brundtlandkommissionen definierade det: En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

Vi socialdemokrater har en stolt tradition att arbeta med miljö- och klimatfrågor. Genom åren har vi sett ett starkt engagemang som har förkroppsligats genom många ledande politiska företrädare som Birgitta Dahl, Anna Lindh, Göran Persson och Lena Sommestad, för att bara nämna några exempel.

Vår idé – det gröna folkhemmet kan man kalla den, om man så vill – handlar just om detta: att solidariskt ta ett ansvar för våra gemensamma tillgångar, som både ska fördelas rättvist och förvaltas för kommande generationer.

Den svenska modellen har visat att det går att förena välfärd, ekonomisk tillväxt och miljötänkande. Det handlar om miljövänlig teknisk utveckling som skapar arbetstillfällen, ekonomisk tillväxt och en välfärd värd namnet.

Herr talman! Sveriges regering levererar, inte minst när det kommer till miljö- och klimatsidan, som är ett av de mer prioriterade områdena för denna regering. Detta syns, och det gör avtryck i såväl regeringsförklaringar och budgetsatsningar som i form av initiativ i EU och på global nivå.

I budgetpropositionen för 2017 föreslås exempelvis den största investeringsbudgeten på klimat- och miljöområdet i Sveriges historia. Våra samlade ambitioner är ur ett internationellt perspektiv höga.

Senast i går träffade flera personer från miljö- och jordbruksutskottet klimatministern för att diskutera den stora internationella havskonferens som senare i år går av stapeln i New York. Där ska man diskutera situationen för våra hav. Inte minst mikroplaster ingår där som ett ämne, och detta är ju också en del av det som vi diskuterar här i kväll.

Herr talman! Kemikalier är något som angår oss alla. Vi människor kommer i kontakt med dem genom kläderna vi har på oss, genom maten vi äter eller genom medicin som vi behöver när vi är sjuka. Kemikalier hittar vi också i elektronikprodukter, hygienprodukter och flera andra varor.

Men att hantera kemikalier och att utsättas för dem är inte riskfritt. Betänkandet som vi har framför oss här i dag handlar om en giftfri vardag och kopplar såklart an till miljö kvalitetsmålet om en giftfri miljö. Det är ett viktigt mål som innebär att ämnen som har skapats eller utvunnits av samhället inte ska hota vår hälsa eller vår natur på ett kritiskt sätt.

Det är också ett av de svårare miljö kvalitetsmålen att uppnå, men det finns samtidigt ett brett engagemang kring kemikaliefrågor i Sveriges riksdag. Vi har hört det i debatten, och vi vet att engagemanget också finns i regeringen och – framför allt – i mitt eget parti Socialdemokraterna.

Den handlingsplan som har upprättats för en giftfri vardag är en central del av den samlade strategin för att nå målet. Den ska vidareutvecklas, vilket Kemikalieinspektionen har ett särskilt ansvar för.

Flera förslag har redan lämnats. Några av dessa rör förbud mot flyktiga ämnen i byggprodukter, förbud mot fluorbaserade miljögifter i brandskum och förbud mot mikrokorn av plast i kosmetiska produkter.

Vi ser också fram emot EU-kommissionens kommande strategi för en giftfri miljö, som vi förväntar oss presenteras 2018. Den blir förhoppningsvis betydelsefull och kan ge möjlighet att skärpa EU:s regelverk och på andra sätt minska exponeringen för farliga ämnen.

EU är viktigt här. Kemikalieområdet är, som vi hört tidigare, i hög grad harmoniserat inom ramen för EU. Det samordnas genom EU:s kemikalielagstiftning Reach, vilket innebär att utrymmet för nationella särregler är något begränsat. Men oavsett detta ska Sverige försöka att gå före med nationell lagstiftning mot farliga kemikalier när EU-regelverket inte räcker till.

Jag tycker att man i denna kammare behöver påminna sig om att många regleringar har börjat som en nationell reglering och sedan följts av en EU-reglering eller en reglering på global nivå. Dessutom ska man påminna sig om att det var en stark politisk vilja i EU:s medlemsstater som gjorde det möjligt att få till stånd världens mest ambitiösa kemikalielagstiftning, Reach. Detta är värt att komma ihåg.

Jag vill betona att det för mig som socialdemokrat är självklart att Sverige inte bara ska vara ett föregångsland på det här området utan också gå före med nationell lagstiftning mot farliga kemikalier. Ett särskilt område som nämns, och som statsminister Stefan Löfven tog upp i sin regeringsförklaring, är att befria förskolor och skolor från farliga kemikalier.

Herr talman! Sverige har varit, och är, ett föredöme när det kommer till såväl nationell som internationell kemikaliepolitik. En viktig del har, som sagt, varit att arbeta för att utveckla EU:s kemikalielagstiftning. Sverige är ett av de medlemsländer som har lämnat in flest förslag till åtgärder mot hälso- och miljöfarliga kemiska ämnen.

Det arbetet måste fortsätta, vilket det nu också gör. Grunden för en giftfri vardag läggs genom harmoniserad klassificering av farliga ämnen, tillståndsprövning inom EU och förbud mot försäljning och användning av vissa farliga kemikalier.

Vi behöver också fortsätta att se över lagstiftningen. Vi behöver titta på fler ekonomiska styrmedel, vi behöver titta på hur vi jobbar vid offentliga upphandlingar och vi behöver bli bättre på riktad information till konsumenterna. Utöver detta kan vi naturligtvis också hoppas på enskilda företags egna initiativ.

Herr talman! Som socialdemokratisk företrädare för riksdagens miljö- och jordbruksutskott är det glädjande för mig att se det breda engagemang som finns i Sveriges riksdag när det gäller dessa frågor. Om vi krokar arm kan vi nog också se till att en progressiv svensk kemikaliepolitik även fortsättningsvis blir verklighet.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkande MJU7 *Giffri vardag* i dess helhet.

Allra sist vill jag att vi kommer ihåg en sak: Det är tillsammans som vi gör skillnad – för framtiden och för våra barns skull.
(Applåder)

Anf. 121 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag håller med om väldigt mycket av det som Johan Büser sa i sitt anförande. Jag tycker också att konferensen i New York om havspolitik ska bli jätteintressant, och det är bra att den svenska regeringen har tagit initiativ till den.

Men att åka så långt och att arrangera en så stor konferens är inte mycket värt om man inte samtidigt ser till att städa upp framför sin egen dörr och vidtar åtgärder på hemmaplan. I detta sammanhang tycker jag att det förslag som nu förbereds av regeringen – om ett förbud mot mikroplaster i kosmetika och hudvårdsprodukter – är bra.

Då ska vi komma ihåg att i fråga om förekomsten av plast i hav kommer endast en liten del från mikroplasterna i kosmetika. Den största delen kommer från andra områden, till exempel från bildäck som slits vid körning. En stor del av plasterna kommer från inte minst vanliga plastpåsar.

Jag undrar vad regeringens och Socialdemokraternas strategi för att minska användningen av plastpåsar är. Jag vet att man har gett Naturvårdsverket i uppdrag att återkomma med krav på information om alternativ till plastpåsar. Det är väl bra.

Men tror Johan Büser att det verkligen räcker att ge information om alternativ till plastpåsar? Behöver vi inte något skarpare styrmedel? Vi hörde Kristdemokraterna prata om en skatt på plastpåsar. Jag tror att det vore en mycket bra idé. Det finns ett par länder som har infört skatt på plastpåsar, till exempel Irland. Användningen av plastpåsar minskade med nästan 90 procent på bara ett halvår. Är ni beredda att införa en skatt på plastpåsar för att minska användningen?

Anf. 122 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Mycket riktigt, Jens Holm, kikar regeringen på vad man kan göra för att minska konsumtionen, och mycket riktigt är plastkassar absolut en bov i dramat när det gäller nedskräpning av haven.

Konferensen Jens Holm nämner är den största som anordnas sedan 1972 års konferens. Det är ett verkligt initiativ för att få upp frågorna på global nivå. Sverige går på så sätt i bräschen internationellt för att minska konsumtionen. Mikroplaster är ett ämne som diskuteras mycket, inte bara i Sveriges riksdag utan också ute i våra kommuner.

Det är korrekt att vi har föreslagit ett förbud mot mikroplaster i hudvårdsprodukter som man kan skölja av sig. Vi tittar också på att handeln ska informera om skadligheten i plastbärkassar och vilka alternativ som finns.

Precis som ledamot Jens Holm säger tror jag inte att det räcker att stanna vid att informera och att visa på olika alternativ. Jag tror absolut att vi framöver kommer att behöva och kommer att få se fler exempel på styrmedel. Det skulle kunna vara någon form av skatt. Då är det viktigt att den formuleras på ett klokt sätt. För min personliga del kan det vara intressant att se erfarenheter från andra länder som har gått ännu längre än så och genomfört förbud. Kraven är inte hållbara så som de ser ut i dag.

Anf. 123 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag hoppas att Johan Büser får gehör i regeringen. Det här är en fråga som brädskar. Nu har ni haft regeringsmakten i över två år, och snart kommer kravet att handeln ska informera

om alternativ till plastbärkassar. Det är väl bra. Men jag förväntar mig mer av regeringen.

Det hade varit bra om vi hade fått se till exempel skatt på plastbärkassar i Sverige redan nu. Den har införts i Storbritannien, Irland och Danmark. Det som är bra med en sådan skatt är att den drar in pengar som kan användas till miljöarbetet.

Om det är Socialdemokraternas uppfattning att det behövs mer än att bara informera – det bottnar väl i socialdemokratisk politik att inte bara rulla över ansvaret till konsumenten – undrar jag när det kommer skarpare styrmedel. Hur länge till ska vi behöva vänta, herr talman?

Anf. 124 JOHAN BÜSER (S) replik:

Herr talman! Ja, ledamot Holm, vi delar naturligtvis samma engagemang. Vi inser att situationen är fullständigt ohållbar när det gäller våra hav, mikroplaster och plastpåsar. Det är glädjande att se exemplen från de länder som redan har gått långt och ligger före Sverige i fråga om förbud. Jag hoppas att det är något vi också ska titta på. Vi ska följa utvecklingen.

Ledamot Holm vet att regeringen bereder frågan och ska lägga fram skarpa förslag. Det är alltid lättare när man befinner sig i opposition att peka på saker. Sedan ska de genomföras. Men skatt är ett av flera styrmedel som man absolut kan överväga. Jag hoppas att det inte dröjer alltför länge innan vi tittar vidare på den typen av styrmedel.

Det vi har gjort hittills är att vi börjar med hudvårdsprodukterna. Förhoppningsvis blir det ett förbud. Så småningom kan det bli en diskussion om hur konsumtionen av plastbärkassar kan minskas. Handeln får informera och visa på skadligheten och ge andra alternativ. Det ska bli en medvetenhet bland konsumenterna. Jag tycker att diskussionen både politiskt och ute i samhället har kommit igång bra. Jag förväntar mig att det under kommande år kommer att hända betydligt mycket mer. Jag hoppas att våra partier kan samarbeta i de ambitionerna.

Anf. 125 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi är samlade i salen i dag för att debattera MJU:s betänkande nr 7 om en giftfri vardag. Som vanligt, höll jag på att säga, är det ett ämne som engagerar utskottet. Det råder en stor samsyn – dock inte i riktigt alla frågor. Det känns bra att det finns ett engagemang i dessa otroligt viktiga frågor.

Jag tänkte börja med att upprätthålla mig lite grann vid namnet *Giftfri vardag*. Namnet antyder att vi lever i en giftig vardag. Det är skrämmande. Visst har det alltid funnits giftiga ämnen i vår natur och runt omkring oss. Det är idegranar, neptunsnäckor, näbbmöss och liljekonvaljer. Men på något vis känns det inte som att vi lever i en giftig vardag när vi är ute i naturen. Med lite kunskap och sunt förnuft har man ofta klarat sig rätt bra utan att bli förgiftad. Vi tvättar händerna efter att vi har plockat liljekonvalj, vi äter inte näbbmöss och vi låter bli att tugga på idegransbär.

Tyvärr är det inte lika lätt att undvika kläder, leksaker, golv och matlådor. Men här finns i många fall gifter och saker som gör oss dåliga och sjuka. Det är ämnen som oftast är konstruerade av människan. Det finns förstås också naturliga ämnen som vi använder på andra ställen. På fel ställen eller vid fel tillfälle i livet kan dessa ämnen bli såväl allergena som cancerogena och hormonstörande. Någonting som jag utsätter mig för i

dag kanske inte påverkar mig alls, men om jag hade varit tre år gammal hade det kanske påverkat mig. Men jag hade inte vetat om det eller märkt resultatet förrän i den ålder jag är nu.

Det här är ett lurigt och svårt ämne. Vi vet inte heller alltid hur olika ämnen interagerar med varandra. Ledamot Jens Holm tog tidigare upp cocktaileffekterna, det vill säga att ett-plus-ett inte alltid blir två, utan ett-ämne-plus-ett-ämne kanske blir tio i styrka eftersom de reagerar med eller påverkar varandra. Detta är svårt att komma åt och svårt att mäta.

Många av dessa ämnen vi använder har inte tagits fram för att vara dåliga och giftiga för oss utan faktiskt för att underlätta. Växtskyddsmedel togs fram för att underlätta livet för bonden. Medel som gjorde att vi kunde ha en mjuk plastfilm innanför en kartong, som gjorde att livsmedel höll längre, gjorde att vi fick en bättre livsmedelsförsörjning. Att släcka bränder bra och effektivt är förstås något som har gynnat oss alla. Men sedan ligger dessa ämnen kvar i form av högfluorerande ämnen, och de är långlivade och persistenta. De ligger kvar i naturen, ackumuleras och fortsätter att göra skada. Det tänkte vi inte på då, men det kan vi göra nu.

Så här kan vi hålla på. Vi fortsätter att utveckla ämnen för att underlätta för oss. Det är byggmaterial, plaster, golv, leksaker, kläder och målarfärger.

Kvittopapper! Vem tänker sig, när man åker och köper take away-sushi, att kvittot man får innehåller bisfenoler? Det gör det inte längre, men för fem år sedan gjorde det det.

Det här är inte bra. Det har tyvärr gjort att vi lever i en giftig vardag och att miljömålet som vi har om en giftfri vardag kommer att bli svårt att uppnå i tid.

Regeringen tar dock det här på allvar. Det märks inte minst i skrivelsen *Giftfri vardag* som ligger till grund för betänkandet tillsammans med motioner från allmänna motionstiden. På 78 sidor, sida upp och sida ned, tar den upp hur regeringen arbetar med frågan, ämne för ämne och område för område.

Men det är ett svårt ämne, och mycket påverkas av EU-lagstiftning och internationell lagstiftning. Även om vi ibland kan påverka på nationell nivå är det inte förrän vi har det på EU-nivå eller internationell nivå som det blir någon effekt av det hela.

Det går ganska trögt. Både den förra och den nuvarande regeringen stämde EU-kommissionen för att man tyckte att arbetet går så trögt – och har fått rätt. Vi har ett samarbete, Reach up, med miljöministern och andra miljöministrar i EU som vill driva på arbetet för att det ska gå fortare. Men det är inte alltid det går.

Tidigare här hörde vi talas om FN:s nya hållbarhetsmål, Agenda 2030. Inom detta kommer det att tas upp ganska mycket om kemikalier, och förhoppningsvis kan det arbetet vara en väckarklocka för många av de länder där det går lite trögt.

Vi kommer inte alltid dit vi vill även om viljan finns, men det finns andra sätt att jobba på. Vi kan förbjuda det vi kan på nationell basis. Vi kan påverka det vi kan i de kanaler där vi kan. Vi kan gå före och göra det vi kan. Vi kan också använda konsumentmakt, för det är ofta det som funkar bra, och förändra beteendemönster.

På det viset kan också regeringen och politiken underlätta för människor att göra rätt. Till exempel har man tagit fram en strategi för hållbar

konsumtion där man visar vad kommuner, näringsliv och det civila samhället kan göra för att underlätta för konsumenter att agera hållbart. Där är det här med kemikalier en viktig del.

Kemikalieinspektionen har ett nytt uppdrag att arbeta med handlingsplanen för en giftrfri vardag. Det finns särskilda insatser för detta. Man kommer att utveckla tjänsten Fråga Kemikalieinspektionen. Det finns också nya grepp, till exempel Kemikaliepodden om man vill lyssna på vad som händer.

I konsumentstrategin för hållbar konsumtion finns det många delar som gör det lätt att göra rätt eller lättare att göra rätt. Det är en del där regeringen kan påverka. Det tror jag är viktigt.

Jag måste kommentera det här med mikroplaster som har tagits upp av flera talare. Mikroplaster är dåliga för miljön. Som man har konstaterat finns det plaster som är små eller mikroskopiska från början, till exempel i skönhetsprodukter. Det kan vara peelingkräm eller tandkräm med plast. Men det finns också mikroplast som kommer från att större bitar bryts ned och blir mindre. Det kan vara tågvirke från en båt eller en plastpåse som hamnar på fel ställe. Det kommer också från när vi tvättar våra kläder och från bildäck.

Regeringen har tillsatt en utredning som nu är ute på remiss och aviserat att det förmodligen, om inget oväntat händer, kommer att bli ett förbud mot att tillsätta mikroplaster i hudvårdsprodukter som sköljs av. Det är lätt att genomföra. Det finns ersättningsmedel, och branschen är helt med på det hela. Men det är den minsta källan av dem alla till mikroplaster.

Därför har man – för snart ett och ett halvt år sedan, tror jag – gett ett nytt uppdrag: att identifiera de viktigaste källorna, eller större källor och andra källor, till mikroplasterna. Naturvårdsverket fick det här uppdraget och ska också titta på hur man ska reducera och ta vara på detta och vilka författningsändringar som behöver göras för att minska utsläppen. Här kommer vi förhoppningsvis åt de andra delarna som har efterfrågats. Uppdraget kommer att slutredovisas i juni i år. Där har vi en sådan sak.

Vi jobbar också mycket med avfallsfrågan. Det viktigaste är ju att plasten inte kommer ut.

Jag hade tänkt säga mycket mer, men jag ska bara göra en liten passning till moderaten som stod här i början av debatten och slog sig för bröstet om en av Sveriges första miljölagar.

Jag vill säga att den första miljölagen kom på västkusten redan på 1700-talet och handlade om grumsedammar. Man fångade sill för att göra lampolja. Trankokeriet hällde ut det som blev kvar i havet, och det luktade väldigt illa. Det kom ett dekret att alla som hade trankokeri var tvungna att göra en grumsedamm, där man hällde ut det här för att fånga upp partiklarna så att de inte skulle komma ut i naturen. Man använde grumset som gödning.

Det är aktuellt även i dag, men precis som då har vi fortfarande stora saker att ta reda på. Jag tycker att regeringen med skrivelsen *Giftrfri vardag* visar att den tar detta på allvar.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 1 mars.)

Anf. 126 ROLAND GUSTBÉE (M):

Herr talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till reservationerna 9 och 11 från utskottet.

Frågorna som behandlas i miljö- och jordbruksutskottets betänkande om vattenvård är, utan överdrift, livsviktiga. Tillståndet i våra hav, sjöar och vattendrag påverkar inte bara människan utan också det mesta av växt- och djurlivet på jorden.

Sjöar och vattendrag ger oss dricksvatten men inte bara det. Havet ger oss fisk och skaldjur som är viktiga proteinkällor för många människor. Att transportera gods på vatten är mycket energieffektivt. Hav och vattendrag är också viktiga för energiförsörjningen, där kraftverksdammar och vind- och vågkraft bidrar till vår elförsörjning.

Flera av ekosystemen som finns i vattenmiljö är mycket känsliga. Hav, sjöar och vattendrag utsätts för enorma påfrestningar. Många mänskliga aktiviteter påverkar vattenmiljöerna. En del områden är mycket trafikerade, vilket innebär en fysisk påfrestning. Andra orsaker till påfrestning kan vara övergödning, utfiskning, försurning eller klimatförändringar som påverkar på olika sätt.

Ett växande problem är att kemikalier, som vi nyss har debatterat här, och skräp släpps ut i havet. 6,4 miljoner ton skräp dumpas i världshaven varje år. Det dödar redan i dag fåglar och däggdjur som fastnar i eller äter skräpet. Genom mikroplasterna som blir kvar i fisk och till sist äts av människor är det även ett hot mot människors hälsa.

Skräpet orsakar stora problem för fisket och även för besöksnäringen. Skräpet flyter upp på våra stränder, där kommunerna får ett stort ansvar att ta hand om det som har slängts i havet långt utanför kommungränsen. Det är både krävande och kostsamt.

Mycket av skräpet flyter i land i Sverige eftersom Sverige har en lång kustlinje. Därför får Sverige ta en stor del av notan för att minska skadorna av det marina skräpet även om skräpet härrör från andra länder.

Moderaterna anser att regeringen bör verka för att kostnaderna för det marina skräpet ska fördelas mer rättvist inom EU. Att ta hand om det marina skräpet är i dag kommunernas ansvar, men vi anser att berörda kommuner och de många frivilliga initiativ som tas bör få bättre stöd.

Moderaterna vill därför att LOVA-bidraget ska breddas till att även gälla åtgärder mot marint skräp. Konkret skulle det till exempel kunna handla om att stödja lokala strandstädningsinitiativ, kommunala samverkansprojekt eller framtagandet av lokala åtgärdsplaner för att minska tillförseln av mikroplaster till våra hav.

Övergödning är ett problem som ofta har sin orsak långt inåt land men som via vattendragen slutligen hamnar i havet. Näringsämnen kan hamna i miljön via utsläpp till luften från biltrafik, sjöfart eller kraftverk, via läckage från jordbruk eller via utsläpp från våra avloppsreningsverk och industrier. LOVA-bidraget har visat sig vara effektivt i kampen för att minska

våra egna utsläpp, men även här är internationell samverkan mycket viktig.

Ytterligare en åtgärd som visat sig vara effektiv, framför allt på västkusten, är musselodlingar. Moderaterna vill därför se till att strandskyddsreglerna kan förenkla för musselodlingar, och vi förväntar oss att regeringen snarast agerar på det tillkännagivande som riksdagen riktat till regeringen angående strandskyddet.

Medan försurningen av sjöar och vattendrag har minskat på senare tid har det visat sig att havens försurning ökar. Det beror på att halten av koldioxid i atmosfären ökar, och när koldioxiden löses upp i havsvattnet bildas kolsyra, som gör haven surare. FN:s klimatpanel IPCC konstaterar i sin senaste rapport att världshaven har tagit upp 30 procent av de koldioxidutsläpp som orsakats av människan.

Eftersom detta är ett relativt nyupptäckt problem finns det inte tillräckligt mycket forskning om vilken effekt det har på ekosystemen. Moderaterna anser därför att forskning kring detta behöver prioriteras.

Kemikalier förorenar våra sjöar, vattendrag och hav. Det sker via både läckage och dagvatten samt via avloppsreningsverk. Ett växande problem är läkemedelsrester, som ofta är potenta till och med efter att de har passerat kroppen. Till detta kommer överblivna läkemedel som slängs i hushållsoporna eller spolade ned i toaletten och så småningom hamnar i vattensystemen. Vi behöver utveckla effektivare rening av avloppsvatten men också arbeta med prevention så att läkemedel och andra kemikalier inte hamnar i naturen till att börja med.

Det oljepåslag som drabbade Tjörns kommun på västkusten för ett antal år sedan visade vid en senare utvärdering att rollfördelningen mellan de olika parterna var otydlig. Det lyftes särskilt fram att det inte var klart vad Tjörns kommun kunde förvänta sig av MSB, HaV, Naturvårdsverket och även länsstyrelsen. När en allvarlig händelse som ett oljepåslag inträffar måste ansvarsfördelningen vara tydlig, och det måste vara klart vad respektive aktör har för roll och uppgifter.

Vid ett oljepåslag kan det ta lång tid att fastställa vem som är ansvarig verksamhetsutövare, och detta kan leda till förseningar i saneringsarbetet. Därför har praxis blivit att kommunen tar ansvar för saneringen trots att lagstiftningen säger något annat. Moderaterna anser att regeringen bör se över miljöbalken i syfte att förtydliga ansvaret för oljesanering av stränder så att saneringsarbetet kan påbörjas snarast möjligt.

Vattnet är vårt viktigaste livsmedel. Dricksvattentäkter måste skyddas på ett adekvat sätt efter de förutsättningar som finns i varje område. Av naturliga skäl varierar risker och förutsättningar beroende på var vattenskyddsområdet ligger och vilka närliggande verksamheter som finns. Vi anser därför att det borde finnas en flexibilitet i utformningen av olika vattenskyddsområden. Regeringen bör vidta åtgärder så att vattenskyddsområden kan utformas olika beroende på risker och lokala förutsättningar.

Vissa områden i världens hav har särskilt känsliga ekosystem, och en del av dessa områden är därför skyddade. Vi anser att fartygstrutter i särskilt känsliga områden i större utsträckning än i dag bör ändras för att minska påfrestningen på de marina skyddsområdena. För marina naturreservat bör det även upprättas planer för att säkerställa att de uppsatta målen för området nås.

Åtgärdsprogrammet för EU:s vattendirektiv har inte fungerat som det var tänkt. Att det ställt till det för den småskaliga vattenkraften är välkänt, men därutöver hotas även ca 10 000 anläggningar, till exempel kvarnar och mindre dammar. Den fyrkantiga hanteringen i dessa ärenden riskerar att leda till rivning av anläggningar, vilket då kan sätta värdefull jordbruksmark under vatten. Därför anser vi att genomförandet av vattendirektivet snarast måste ses över, inte minst avseende finansieringen av tillståndsprövning.

Herr talman! Havet är en angelägenhet för alla, och varken en kommun eller ett enskilt land kan på egen hand hantera problem som marint skräp, oljeutsläpp eller försurning. Kommunerna behöver stöd från regeringen och myndigheter i hanteringen av marint skräp, och Sverige bör vara pådrivande inom EU för att lyfta frågan på den internationella dagordningen. Haven påverkas av alla som på olika sätt använder dem. För en bra och livskraftig havsmiljö krävs mer internationellt samarbete.
(Applåder)

Anf. 127 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation 3 i det här betänkandet.

Naturen ska bevaras och förvaltas enligt principen om varsamt framåt-skridande, där man söker en balans mellan miljömål och andra samhälls-intressen. Naturresurser ska på ett långsiktigt sätt brukas utan att förbrukas, i enlighet med förvaltarskapstanken. Naturen ska förvaltas och bevaras, men inte på bekostnad av att jordbruk och andra verksamheter på landsbygden regleras sönder av byråkrati och skattepålagor. Våra vatten har en fantastisk potential. De ger oss energi och dricksvatten, och vi måste naturligtvis värna dem.

Herr talman! Jämfört med andra partier fokuserar Sverigedemokraternas miljöpolitik i något mindre utsträckning på internationella problem där Sveriges roll är begränsad. Det är inte för att vi inte vill delta på internationell nivå eller för att vi inte bryr oss om internationella problem, men när vi fördelar pengar i Sveriges riksdag försöker vi göra det där de kan göra som mest nytta. Det är också därför vi i högre utsträckning satsar på vårt eget närområde, där vi för det första kan göra märkbar skillnad och för det andra kan påverka själva i betydligt större utsträckning.

Ett sådant område är naturligtvis vatten och vattenvård. Det är både en nationell och en regional angelägenhet. Östersjön har inte bara stora naturvärden utan också ekonomiska och kulturella dimensioner för Sverige. Detta innanhav är särskilt känsligt just på grund av sin begränsade vattenmängd och det begränsade utbytet av vatten med intilliggande hav. Här handlar det tyvärr inte bara om att bevara utan även om att återställa en vattenmiljö som historiskt sett varit extremt belastad.

Herr talman! Övergödning är ett problem. Det orsakas av tillförsel av kväve och fosfor och medför syrebrist, bottendöd och algblooming i en omfattning som frekvent beskrivs som alarmerande. Problematiken är inte ny, och sedan tidigare pågår regionala initiativ, till exempel inom ramarna för Helsingforskommitténs arbete.

Vetenskapen tillhandahåller flera förklaringsmodeller till varför Östersjön är övergödd, vilket i nästa steg utmynnar i olika teorier om vilka åtgärder som är mest effektiva för att motverka övergödningen. Ur politisk synvinkel vore det diskutabelt att försöka diktera vilka åtgärder som ska prioriteras framför andra, men från Sverigedemokraternas sida vill vi skjuta till mer pengar för dessa åtgärder. Medlen kan användas till exempel för pilotprojekt för att bekämpa problem med övergödning.

Givet problemens komplexitet är ett brett anslag troligen det bästa. Man bör troligen också vara beredd att tänka utanför boxen och bekämpa övergödningens effekter parallellt med dess orsaker. Strukturkalkning är en åtgärd som har diskuterats. En annan är att syresätta Östersjöns botten på vissa ställen och en tredje att rent fysiskt avlägsna slam och biomassa. Som politiker kan vi dock inte avgöra hur effektiva eller i övrigt lämpliga dessa åtgärder skulle vara; den frågan bör naturligtvis överlätas åt andra parter.

Herr talman! Givet att en hög andel av utsläppen kommer från andra länder än Sverige är det också nödvändigt och kostnadseffektivt att försöka vidta dessa åtgärder inom ramen för regionalt samarbete.

När man diskuterar övergödningen av Östersjön är det i dag ett stort fokus på svenskt jordbruk; vi tycker att det är alltför stort. Man kommer alltid att ha näringsläckage från jordbruket. Det kan naturligtvis minskas, men de åtgärder som oftast presenteras i svensk politik är olika skattepålagor, vilket i slutändan leder till minskat jordbruk och en ännu mer försämrad självförsörjningsgrad. Vi bör inte gå den vägen.

Herr talman! Det har talats mycket om plast i kemikaliedebatten, och jag tänkte beröra den frågan i den här debatten också. Förekomsten av plast i marin miljö och andra ekosystem är ett tilltagande problem. Marin nedskräpning leder till att plastmaterial sprids, bryts ned och sedan kan upptas av vattenlevande djur och därigenom även konsumeras av människor. Plastartiklar kan dessutom ackumulera miljögifter, varför detta potentiellt utgör ett hot mot både ekosystem och människors hälsa. Problemet är internationellt, men Sverige bör agera nationellt och regionalt och också intensifiera arbetet med att ta upp problematiken i internationella forum. Uppenbart har vi möjlighet att göra skillnad, i synnerhet i Östersjön, där Sverige är landet med längst kust.

Herr talman! Sverigedemokraterna vill se ett fortsatt intensivt arbete med att minska mängden plast i våra kringliggande hav. Det är positivt att det finns en bred politisk samsyn i de här frågorna. Vi ser fram emot att följa regeringens arbete. En del i detta är ökat stöd till forskningen. Det är också därför som vi ökar anslaget till miljöforskningen. Även vattendrag och sjöar kan förorenas, vilket får konsekvenser för djur och natur. Att skydda vattendrag mot negativ miljöpåverkan är ett långsiktigt och tålamodskrävande arbete som utförs av Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och andra berörda myndigheter, men det kan också handla om att sanera förorenad mark som kan utgöra en riskfaktor för exempelvis grundvattnet.

Vi har sett en stor diskussion om just PFAS, som ju har kallats för vår tids PCB. Man har uppmätt alldeles för höga värden av det i våra vatten. Vi vet ännu inte hur farliga dessa ämnen är. Det är dock positivt att vi nu har en strategi för hur vi ska hantera detta problem. Vi får fortsätta följa det arbetet.

Anf. 128 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! Det är mycket positivt att vi har dessa två betänkanden, *Giffri vardag* och *Vattenvård*, i en följd så här på onsdagskvällen. Kemikalier som används i olika typer av mänskliga verksamheter är nämligen en viktig faktor när det kommer till miljöpåverkan i våra vattenområden. I mitt förra anförande talade jag om vikten av att fasa ut farliga kemikalier som påverkar både oss och miljön negativt. I detta anförande vill jag i stället lyfta fram arbetet med ämnen som är bra för oss men lite sämre för våra vatten, nämligen läkemedel och näringsämnen.

I provtagningar som SLU har gjort i delar av Mälaren har man stött på flera fall av muterade mörtar. Upp till 40 procent av de undersökta mörtarna visade sig vara tvåkönade. I mörtarnas fall är det framför allt rester av östrogen från bland annat hormonplåster som bidrar till att de utvecklar äggceller i testikelvävnaden och därmed blir tvåkönade. Det är naturligtvis inte bara fiskar som påverkas, men om fiskarna påverkas kan vi utgå från att ämnena har en påverkan även på andra djur och i förlängningen även på människor.

Ungefär hälften av den antibiotika som människor och djur behandlas med utsöndras genom urinen i oförändrad och aktiv form. Antibiotikan sprids sedan via avloppssystem ut i vatten och mark, där den bidrar till anrikningen av resistenta bakterier.

Totalt kastar svenska folket varje år stora mängder mediciner i hushållssoporna, och tusentals kilo läkemedel når också årligen våra reningsverk genom avloppen. En stor del filtreras bort, men mycket fortsätter ut i våra vattendrag. Detta påverkar inte bara mörtar, utan det påverkar också oss människor. Att förbättra reningsverkens förmåga att hantera läkemedel är därför oerhört viktigt för både människor och djur.

Det är därför viktigt att regeringen fortsätter det arbete som alliansregeringen påbörjade med insatser för rening av läkemedelssubstanser och andra svårnedbrytbara kemikalier i avloppsvatten och också gör insatser för att minska mängden miljöfarliga substanser i våra avlopp.

Men det behövs även krafttag i uppströmsarbetet.

Läkemedelsanvändningen kan bli miljömässigt bättre med lägre miljöpåverkan. Sedan 2006 gäller att alla nya läkemedel ska miljödeklarerats och att företaget under utvecklingstiden ska dokumentera effekter på miljön. Vi vill därför att miljödeklarationen ska ligga till grund för en synlig miljömärkning på läkemedel, så att konsumenten kan göra ett aktivt val på apoteket eller i affären. Vi vill också att läkemedel ska kunna omprövas med hänsyn till nya forskningsrön avseende effekter på miljön.

Herr talman! Östersjön är ett av världens känsligaste hav, ett hav med stora problem. Mängden näringsämnen i Östersjön har minskat stadigt sedan 1980-talet, men koncentrationen av ämnen är fortfarande hög. Vi måste därför fortsatt arbeta med att minska läckagen från verksamheter i Östersjöländerna.

Därför är det viktigt att Sverige fortsätter arbeta med konkreta miljöåtgärder för minskat läckage från till exempel jordbruksmark men också kunskapshöjande åtgärder som Greppa näringen eller lokala vattenvårdsgrupper. Det är också viktigt att exportera de beprövade miljöåtgärderna inom landsbygdsprogrammet samt kunskapshöjande projekt till övriga länder runt Östersjön.

En viktig lösning är också att få ett bättre kretslopp mellan hav och land och öka uttaget av näringsämnen ur Östersjön för att minska den in-terna belastningen. Framtiden ligger i nya marina affärsmodeller, till exempel musselodling, marin biogas eller användning av musslor som foder i kycklinguppfödningen. Detta minskar de växtnärsämnen som finns i Östersjön samtidigt som vi skapar nya affärsmöjligheter för de gröna och blå näringarna.

Herr talman! Vattenvård är inte bara viktigt ur miljösynpunkt utan också nödvändigt för oss människor. Vatten är vårt allra viktigaste livsmedel, och vår tillgång till bra vatten kommer att bli en konkurrenskraftsfördel för Sverige när klimatförändringar gör vatten till en bristvara på många håll i världen. Denna resurs måste vi givetvis vara rädda om.

Men jag tror att en grundläggande princip för all vård av viktiga naturresurser är legitimitet från de personer som berörs – att människor känner sig involverade och respekterade i processen. Bortom varje åtgärd och varje regelförändring och lagändring finns en enskild människa eller ett enskilt företag som påverkas.

Innan jag gick hit till kammaren var jag en av arrangörerna till ett seminarium som handlade just om balansen mellan naturvårdande åtgärder och äganderätt. Vatten var en av de frågor som kom upp till diskussion, inte minst kopplat till de småskaliga vattenverksamheterna, som det just nu är stor diskussion om runt omkring i Sverige.

Människor på olika håll i landet är genuint desperata. En lantbrukare kontaktade mig i går och berättade att hen hade ett kraftverk som ålagts att utföra en MKB och söka nytt tillstånd. Den beräknade kostnaden för alla åtgärder var 10 miljoner.

En annan berättade om en gammal damm som de restaurerat för några år sedan till en kostnad av ungefär 1 miljon för att hålla den nivå som vattendomen fastställde uppströms. Nu måste de söka tillstånd och vidta åtgärder, något de beräknar kommer att kosta ett par miljoner. River de dammen bryter de vattendomen, vilket riskerar att ge komplikationer och eventuell ekonomisk påverkan för boende uppströms. Dessa företagare sitter med andra ord i en rejäl rävsax.

Efter en långdragen process kring åtgärdsprogrammen för förvaltningscykeln fram till 2021 fattade regeringen i fjol äntligen beslut. Man har enligt uppgift följt det tillkännagivande som riksdagen tidigare riktat till regeringen. Det är väldigt bra.

Vi ser också fram emot att få se hur regeringen resonerar i den proposition om vattenverksamheter som man har aviserat under hösten. Men vi i Centerpartiet tror att det nu är läge att se över implementeringen av EU:s ramdirektiv för vatten. En sådan översyn är också något som Miljömålsberedningen lyfter fram i sitt betänkande från 2014 *Med miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten*. Där föreslår beredningen en översyn av myndighetsorganisationen och av systemet med miljökvalitetsnormer för vatten. Syftet är att skapa en tydligare och effektivare vattenförvaltning.

Enligt beredningen bör hela systemet, alltså regelverk, organisation och administration, förbättras. Beredningen ansåg att systemet med miljökvalitetsnormer för vatten behöver bli mer effektivt och ges en tydligare struktur. Ansvarsfördelningen bör ses över, och det bör bli enklare för verksamhetsutövare att vidta åtgärder.

Jag delar Miljömålsberedningens syn. Vi är nu inne i en ny förvaltningscykel, och inför 2021 är det viktigt att se hur systemet kan förbättras. Vi måste ha ett förvaltningssystem där det är tydligt för de berörda vilka åtgärder som krävs och gör verklig skillnad och hur de ska finansieras och där lokal dialog både under framtagandet och under genomförandet av åtgärdsplanerna är nyckelord – detta just för att få både en effektiv vattenvård och en legitimitet för detta viktiga vårdarbete.

Ett annat område där vi ser att det är nödvändigt med dialog och en inkluderande process samt legitimitet för vattenvårdande åtgärder från dem som berörs är inrättandet av vattenskyddsområden. Dricksvattenutredningen, som lämnade sitt slutbetänkande i fjol, tar upp skyddet av vårt värdefulla vatten. Men tyvärr lämnar man frågan om ersättning olöst. För den lantbrukare som får ett vattenskyddsområde på sin mark kan det få väldigt stora konsekvenser för företaget.

Centerpartiet anser att det är en viktig princip att en fastighetsägare ska ha rätt till ersättning på grund av beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvaras. Därför anser vi att frågan om ersättning till markägare vid inrättande av vattenskyddsområden måste ses över.

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla reservationer som Centerpartiet har, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 9 och reservation 12.

Anf. 129 LARS TYSKLIND (L):

Herr talman! Vi märker redan nu att vattenvård är ett ofantligt stort ämne. Det handlar om sjöfart, oljepåslag, kemikalier, läkemedel, övergödning och så vidare. Det är, som sagt, ett ofantligt stort ämne. Det är också ett väldigt angeläget ämne.

Vi pratar egentligen om allt från minsta lilla å till världshaven. Det handlar om hur man ska styra upp detta. Det handlar om regler, om ekonomiska styrmedel och inte minst om beteenden. Det är ju inte så att man bara för att det går att spola ned läkemedel i toaletten ska göra det och att det allmänna ska bygga ett reningsverk som tar hand om detta. Men det är naturligtvis viktigt att vi har reningsverk som klarar läkemedel också.

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation nr 2, som handlar om miljöövervakning. Men jag står naturligtvis även bakom reservation 9, där Liberalerna är med. Den handlar om EU:s ramdirektiv för vatten.

Det finns ett antal problemställningar som Liberalerna prioriterar i sitt budgetarbete. Havsmiljö- och vattenfrågor hör till dem. Vi har riktade bidrag till vattenrelaterad miljöövervakning som vi har lagt in. Det har vi även till strandstädning, som vi diskuterade i samband med det förra betänkandet. Detta ligger tydligen i gråzonen mellan dessa betänkanden. Det finns naturligtvis en tydlig koppling. Man kan diskutera kemikalier, eller man kan diskutera det under vattenvård. Jag lämnar det därhän så länge. Jag uttryckte väldigt tydligt förut vad jag tänkte och tyckte om detta.

Vi tycker att miljöövervakningen är en väldigt central del av miljöarbetet. Det är därför vi föreslår just en riktad satsning till Havs- och vattenmyndigheten för att man ska förstärka den havs- och vattenrelaterade miljöövervakningen.

Jag vill också säga att det naturligtvis är väldigt välkommet att bygget av det nya forskningsfartyget nu äntligen kommer till stånd. Det är en grundförutsättning för att miljöövervakningen ska kunna fungera på ett bra sätt i de svenska vattnen.

Herr talman! Man kan börja där vi slutade i en annan debatt för nästan ett år sedan. Då handlade det just om åtgärdsprogrammet för att nå målen i vattendirektivet. I april 2016 diskuterade vi den frågan. Då blev resultatet ett tillkännagivande från riksdagen till regeringen.

I den debatten var Liberalernas utgångspunkt att det i grunden inte behöver vara något motsatsförhållande mellan en god vattenmiljö och ett konkurrenskraftigt hållbart jord- och skogsbruk. Det handlade ju mycket om just det här åtgärdsprogrammet.

Detta tillkännagivande tål att upprepas. Det var alla partier utom Vänsterpartiet som var med, tror jag. I processen, när man tar fram åtgärdsprogram, måste man även kunna ta med de samhällsekonomiska kostnaderna, helt enkelt vad genomförandet innebär just för den biten. De kostnadseffektiva åtgärderna måste prioriteras. Det handlar också om att det behövs konsekvensanalyser. Vad innebär detta för företagen på landsbygden när det gäller jordbruk, vattenverksamheter, skogsbruk och så vidare?

Nu har ju denna process gått vidare, och regeringen har under hösten fattat ett beslut om åtgärdsprogrammen. Beslutet innebär att när vattenmyndigheterna fastställer åtgärdsprogram ska de uppfylla vissa krav. Det handlar om avvägningar, konsekvensanalyser, kostnadsredovisningar, kompetensutveckling och rådgivning.

Det låter väl ganska bra så långt. Men nu gäller det faktiskt, som Kristina Yngwe var inne på, att man lär sig av den process som har varit kring åtgärdsprogrammet 2015–2021. Det har varit en väldigt långdragen och otydlig process. Det är precis det som reservation 9 handlar om: att man ska titta över själva processen.

Finansiering är ofta en springande punkt i detta sammanhang, men det handlar också om att man får in relevanta styrmedel i ett åtgärdsprogram. Det handlar mycket om kunskap. Det kanske mest centrala är att man har en fungerande dialog med dem som berörs och ska genomföra åtgärdsprogrammet. Vi har samma utgångspunkt som vi hade tidigare: Det behöver inte finnas något motsatsförhållande mellan detta och ett konkurrenskraftigt jordbruk och skogsbruk.

Jag kan med en viss glädje säga att min tidigare socialdemokratiska kollega på Bohusbanken i motioner har uttryckt ungefär samma tankar kring detta.

Herr talman! Jag vill påminna om en annan process som pågår, som det också finns ett tillkännagivande om. Det handlar om att ta fram relevanta och effektiva tillståndprocesser för vattenverksamheter inom miljöbalkens ram. Vi kan väl vara överens om att vi måste ha en modern lagstiftning och att det ska ligga inom miljöbalkens ram.

Liberalerna har hela tiden hävdat att det är högst rimligt att all vattenverksamhet och vattenkraft har tillstånd enligt miljöbalken. Men det kräver att lagstiftningen görs om och utformas på ett sådant sätt att den kan anpassas till olika verksamheters storlek, så att vi inte hamnar i de orimliga situationer som bland andra Kristina Yngwe beskrev.

Det är bra att regeringen tar med detta tillkännagivande när man nu jobbar med en proposition om prövning av vattenverksamheter. Den har utlovats under en ganska lång tid. Det har av olika anledningar dragit ut på tiden. Jag ser egentligen inte riktigt varför, men så är fallet, och det redovisas. Det är väldigt olyckligt att det drar ut på tiden, för problematiken finns ute i landet, inte minst när det gäller prövningen av småskalig vattenkraft.

Det har sagts många gånger i den här talarstolen, både från min sida och från andra, att tillståndsprocessen inte får vara så krånglig och kostsam att resultatet blir att de resurser som skulle kunna gå till miljöåtgärder försvinner i själva processen. Det finns många relevanta och kanske relativt enkla åtgärder som kan genomföras. Det handlar om fiskvandring svägar, minimiflöden och så vidare. Det är sådant som man egentligen vill göra, men man fastnar i de långdragna juridiska processerna i stället.

Herr talman! Liberalerna har ett yrkande som i år behandlas förenklat. Det gäller vikten av havsplanering, där stat och kommun måste kunna samspela för att kunna avväga olika anspråk som görs på havet. Jag har inga synpunkter på att det behandlas förenklat – vi diskuterade det förra året. Men det gör faktiskt inte frågan mindre aktuell. Havsplanering kommer att vara ett synnerligen viktigt verktyg när vi ska väga olika intressen i havet mot varandra. Det handlar om hur dessa intressen sedan tar hänsyn till ekosystemen och om att vi får en hållbarhet över tid. Även om just det yrkandet behandlas förenklat är det ett absolut krav att vi ska få detta på plats så snart som möjligt.

Anf. 130 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! Östersjön är ett världsunikt bräckvattenhav med ett särskilt ekosystem. Oregelbundna variationer i saltvatteninflödet medför instabila villkor för de arter som lever i havet. Den långsamma vattenomsättningen gör att gifter och andra kemikalier inte rinner ut ur innanhavet i någon större omfattning utan stannar kvar och anrikas. Dessa omständigheter gör Östersjön till ett särskilt känsligt hav. Det är därför motiverat att ta särskilda hänsyn till Östersjöns miljö och djurliv.

Den främsta orsaken till algbloomning och döda bottnar är övergödningen. Denna orsakas framför allt av utsläpp från avlopp och jordbruk. Det är viktigt att utvecklingen av jordbruket kring Östersjön sker med stor hänsyn till miljön. Ekonomiska styrmedel kan vara ett användbart miljöpolitiskt instrument på samma sätt som inom andra områden. Kristdemokraterna anser därför att ett system med överlåtbara utsläppsrätter för kväve och fosfor skulle kunna prövas i Östersjön.

Till skillnad från Sverige utvinns eller prospekteras flera länder olja i Östersjön. En oljeolycka i detta känsliga innanhav skulle få särskilt allvarliga miljökonsekvenser. Det utgör ett allvarligt hot även mot Sveriges kuster och havsmiljö. Sveriges regering bör verka inom EU och Östersjöorganisationen Helcom för att uppnå ett totalförbud mot oljeutvinning i Östersjön.

Östersjön är också en viktig transportled för fartyg, bland annat oljetransporter. Oljeutsläpp från fartyg fortsätter att vålla problem i Östersjön, vilket gör det än mer nödvändigt att skapa tydliga incitament för att undvika dessa utsläpp. Därför bör bötesbeloppen för utsläpp av olja höjas.

Även beredskapen behöver höjas för potentiella katastrofer i Östersjöområdet så att vi kan minimera eventuella skadeverkningar. En bestämmelse bör införas om att all olja som transporteras till havs ska DNA-märkas så att det går att spåra från vilket fartyg ett utsläpp skett.

Främmande organismer som följer med i fartygens barlastvatten från andra hav innebär ett hot mot den biologiska mångfalden i Östersjön. Dessa så kallade invasiva arter kan föröka sig okontrollerat och tränga undan inhemska arter. Därför bör alla hamnar såväl i Östersjön som i Västerhavet ha mottagningsanordningar för barlastvatten så att detta vatten inte släpps ut i havet.

Herr talman! När det gäller frågan om enskilda avlopp måste ett regelverk komma på plats som verkligen fungerar. Det ska vara möjligt att fortsätta använda enskilda avlopp på landsbygden, men dessa, även då de ligger i samlad bebyggelse, ska kunna föreläggas att uppgraderas så att de uppfyller miljö- och hälsokraven.

De tre lagar som i dag reglerar vatten och avlopp – miljöbalken, anläggningslagen och vattentjänstlagen – harmonierar inte med varandra. Dessa lagar måste snarast möjligt revideras så att de fungerar ihop.

Dagens lagstiftning har blivit ett stort hinder för bostadsbyggande utanför tätorter, samtidigt som lagstiftningen försvårar nödvändiga åtgärder av ett stort antal ej godkända enskilda avlopp.

Ett problem är att anläggningslagens möjlighet till va-samverkan juridiskt krockar med vattentjänstlagens krav om att det alltid ska vara kommunalt ansvar för vatten och avlopp vid samlad bebyggelse, det vill säga om det i området rör sig om minst 15 hus. I utredningen som föregick lagen fanns utrymme för kommuner att i de fall det ansågs lämpligt låta fastighetsägarna ordna vatten och avlopp genom va-samverkan i enlighet med anläggningslagen.

Denna möjlighet togs dock inte med i vattentjänstlagen. Att hantera konsekvenserna av att dessa lagar inte hänger ihop kostar både enskilda fastighetsägare och va-kollektiv stora summor, samtidigt som det kraftigt försvårar byggnation utanför tätorter på landsbygden.

Brister som upptäcks vid inspektioner av avlopp är ibland förknippade med stora kostnader för kommunen, och det händer därför att man hellre avstår från att kontrollera. Följden blir onödiga näringsläckage ut i vattendrag och marker, med negativa miljöeffekter.

Det behövs incitament för kommunerna att genomföra regelbunden kontroll av enskilda avlopp. Vi föreslår därför att i de fall brott mot miljöbalken upptäcks i samband med kontroll av ett enskilt avlopp bör vitet som åläggs fastighetsägaren tillfalla den aktuella kommunen. I dag tillfaller det staten, medan det är kommunerna som har kontrollansvaret.

Herr talman! Kristdemokraterna har i betänkandet sammanlagt fem reservationer som bygger på våra kommittémotioner. De handlar om utsläppsrätter för Östersjön, hantering av barlastvatten, förbud mot oljeborring i Östersjön, sanktioner vid oljeutsläpp och hantering av enskilda avlopp.

Dessutom ställer vi oss bakom yrkande 20 i motion 2016/17:2023 av Kristina Yngwe och Eskil Erlandsson, båda Centerpartiet. Det är angeläget att genomförandet av vattendirektivet ses över för att skapa ett hållbart jordbruk och samtidigt skydda våra vatten.

Det är angeläget att åtgärdsprogrammen inte leder till ökade regler och begränsningar. Vi har ett läge där en bred uppslutning av partier faktiskt har ställt sig bakom att lönsamheten och produktionen i det svenska jordbruket ska öka, bland annat genom förenklade regler och villkor. Då kan vi inte samtidigt ha försvårade tolkningar av EU:s vattendirektiv.

Sammanfattningsvis, herr talman, vill jag säga att jag självfallet ställer mig bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer, men för att vinna tid väljer jag att enbart yrka bifall till reservation 9 om EU:s ramdirektiv för vatten och reservation 10 angående enskilda avlopp.

Anf. 131 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag vill börja mitt anförande med en reflektion. För en tid sedan besökte jag Kopparbergs Bryggeri, ett känt svenskt företag inom livsmedelsindustrin som har verksamhet i Sverige och som exporterar sina produkter bland annat till Storbritannien.

Jag och de som var där fick svara på frågan: Vad tror ni är basen, eller grunden, för allt det som vi gör här på Kopparbergs bryggeri? Vi försökte ange en del svar på frågan. Någon pratade om att det var bra att vara med i EU så att man kunde sälja sina produkter till Storbritannien och lite annat. Men svaret var riktigt bra vatten. Utan ett riktigt bra vatten av hög kvalitet hade inte bryggeriet funnits i Kopparberg.

Det här visar med all tydlighet att bra vatten inte ska underskattas någonsans eller i något sammanhang.

Regeringen prioriterar fyra områden i miljöpolitiken: klimatåtgärder, en giftfri miljö, biologisk mångfald och havs- och vattenmiljön. Satsningen på miljö och klimat i den svenska budgeten är historiskt stor, och det är också därför pengarna till hav och miljö har ökat kraftigt – 100 miljoner mellan 2015 och 2017. Havs- och vattenmyndigheten har också fått pengar för att klara av arbetet.

En viktig del i det här är också en satsning på att öka skyddet för marina områden. I budgetpropositionen för 2017 förstärkte regeringen anslaget för skydd av den marina miljön, och regeringen beslutade också nyligen om fyra nya Natura 2000-områden i Sverige för att skydda tumlaren, totalt 1,3 miljoner hektar.

Ett av de nya områdena, Hoburgs bank och Midsjöbankarna, är det största område som Sverige någonsin föreslagit som Natura 2000-område.

Det här är ett beslut som kraftigt förstärker det svenska Natura 2000-nätverket. Vi klarar nu arealmålet om skydd av 10 procent av marina områden, som är vårt åtagande i FN:s konvention om biologisk mångfald. Jag vill stryka under att vi klarar det areella målet, det kvantitativa målet. Det tycker jag till och med är värt att fira.

Herr talman! Så till övergödningen, alltså utsläppen av ämnen som gör att plankton och alger växer ohämmat. Vi har alla sett konsekvenserna: stora obalanser i vårt ekosystem som leder till algblomning, att vissa arter ökar i antal och andra minskar och kanske försvinner, algblomning med giftigt badvatten och stora områden med döda bottnar.

De åtgärder vi hittills vidtagit har minskat belastningen från land av kväve i Östersjön. Vi är på väg att klara de krav som vi har i Baltic Sea Action Plan. Men när det gäller fosfor har vi bara klarat 21 procent av

åtagandet för det egentliga Östersjön, så visst behöver vi göra mer för att minska utsläppen av näringsämnen från källan, det vill säga från land. Men vattenbrukare som med musslor och annat binder övergödande ämnen gör också en stor miljöinsats, inte minst på västkusten. Det visar att vattenbruket kan få en dubbel roll i att skapa både jobb och en bättre miljö, för vi måste också hantera den interna belastningen. Med en bottendöd i Östersjön som till ytan är större än både Danmark och Skåne har vi inte råd att avstå. Vi måste klara att minska belastningen både i havet och från land.

Samtidigt behöver vi ha ett konkurrenskraftigt jordbruk i Sverige. Regeringen har nyligen presenterat en livsmedelsstrategi som har som mål att den totala livsmedelsproduktionen ska öka, samtidigt som relevanta miljömål nås. Konkret är det ju just här i havsmiljöpolitiken som två viktiga intressen står emot varandra, men vi måste klara det. Vi måste hejda övergödningen och öka livsmedelsproduktionen. Det är utmaningar som vi har tagit på oss, och båda är lika viktiga. Det betyder att vi behöver balansera olika intressen men också behöver ha politiskt mod och ekonomiska resurser.

En mycket viktig del i arbetet är de åtgärdsprogram som vattenmyndigheterna nu tagit fram och som är en del i hur Sverige ska klara EU:s ramdirektiv för vatten, som kallas vattendirektivet. Här har regeringen tagit hänsyn till det tillkännagivande som ett nästan enigt utskott avgav.

Därutöver har Havs- och vattenmyndigheten presenterat 32 åtgärder för en bättre havsmiljö och för att vi ska nå målen i vattendirektivet.

Landsbygdsprogrammet blir ett viktigt verktyg för att nå målen. Vi behöver utveckla landsbygdsprogrammet, och jag tror att vi behöver öka stödinsatser som minskar övergödningen. Sedan är ju detta frivilliga åtaganden som lantbruket får ersättning för. Men regeringen har sagt att man behöver se över styrmedel och andra åtgärder för att minska övergödningen.

Andra åtgärder som jag vill nämna är Havs- och vattenmyndighetens arbete kring enskilda avlopp. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Vi är också stolta över att vi fått till internationella regleringar vad gäller passagerarfartygens utsläpp. Barlastkonventionen kommer att träda i kraft under 2017, och då är regeringen redo att tillträda den och göra de åtaganden som ska göras.

Herr talman! För mig från Arbetarepartiet socialdemokraterna är det självklart att se att havsmiljön också är avgörande för jobben. Dålig havsmiljö drabbar turismen och fisket och därmed möjligheterna till försörjning i kustsamhällena men framför allt vårt sätt att leva, möjligheten till friluftsliv och livskvalitet.

Det är helt galet att vi riskerar att år 2050 ha mer plast än fisk i våra hav. Vi måste stoppa föroreningarna av våra hav. Vi måste en gång för alla lösa frågan om ansvaret för städning av våra stränder. Det kan inte bara vara kustkommunerna som tar smällen för den enorma mängd skräp som flyter i land. Vi har kommit en bit på väg med det samarbete som nu finns mellan stat och kommun. Det är bra, men mer ansvar behöver tas, inte minst internationellt, för att minska mängden av plast. Men det är inte bara stora plastbitar som flyter i land. Små, mikroskopiska plastpartiklar virvlar runt i havet från kosmetiska produkter, tandkräm och annat. På dem fastnar giftiga ämnen som skadar våra organismer i havet. Regeringen arbetar nu

för ett förbud mot mikroplaster i kosmetiska produkter, och det är välkommet.

Arter som inte hör hemma i våra vatten sprids från mänsklig verksamhet. Vi måste ha en plan för hur detta ska stoppas. Regeringen förbereder nu en proposition om främmande arter.

Avgörande för livet i havet är de grunda vikarna och ålgräsängarna, där fiskarna har sina barnkamrar. De måste skyddas från utsläpp som övergöder och från annan miljöpåverkan så snabbt som möjligt, annars blir livet i havet fattigt.

Slutligen: Jag tror att miljön i våra hav är nästa stora viktiga internationella miljöfråga näst efter klimat och biologisk mångfald. Det är också därför som Sverige och den svenska regeringen tillsammans med Fiji står som värd för den stora internationella havskonferensen i New York i sommar. Där ska alla krafter samlas för att driva på för åtgärder som lever upp till det som vi är överens om för att vi ska klara våra hav och våra marina resurser, ett mer hållbart fiske, mer marint skydd, minskad förorening av haven, livsmedelsförsörjning, klimatpåverkan och mycket, mycket mer – en konferens för att gå från ord till handling, och den leds av Sverige. Det internationella arbetet kommer att vara mycket viktigt.

(Applåder)

Anf. 132 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi är nu här för att debattera betänkandet *Vattenvård*. Det är egentligen ett väldigt stort ämne.

Två tredjedelar av jorden är täckta av vatten. 98 procent av allt vatten, nästan lite mer, är saltvatten, det vill säga hav. Haven är ju väldigt djupa och har enorma mängder vatten. Det finns 1,3 miljarder kubikkilometer vatten i haven. Det är nästan ofattbart mycket. Men betänk att vi är 7 miljarder människor på jorden, och om alla ska få sin egen del av haven betyder det att man får en femtedels kubikkilometer per person – 600 gånger 600 gånger 600 meter. Då är det inte längre så jättemycket; det är till och med greppbart. Jag tror att de flesta av våra insjöar är större än så.

Den femtedels kubikkilometer vatten som vi har till vårt förfogande ska alla de ekosystemtjänster som havet förser oss med ge oss tillbaka. Vartannat andetag vi tar är syreproducerat i havet. Det ska vår lilla femtedels kubikkilometer räcka till.

Nästan hälften av allt animaliskt protein som äts i världen kommer från fisk och från havet. Det ska det räcka till. Det ska också räcka till andra saker som rekreation och så vidare. Då inser man att haven inte är så stora och att man också måste hjälpas åt för att få dem att räcka till.

Jag kanske har turen att få min femtedels kubikkilometer nära kusten, där det mesta av produktionen sker. Men någon stackare kanske får en femtedels kubikkilometer 2 000 meter ned i de fria vattenmassorna. Då blir den personen inte mätt, kan jag säga, för där händer inte mycket.

Vi måste alltså hjälpas åt för att vi ska få vattnet att räcka till och för att de 1,3 miljarder kubikkilometerna vatten ska räcka till allting som vi behöver. När man börjar tänka så inser man att vikten av internationellt samarbete är otroligt stor.

I de nya hållbarhetsmålen som antogs av FN, Agenda 2030, fanns det ett mål, mål 14, som hängde lite. Det handlar om havet. Men det finns

faktiskt ingen internationell organisation, inget FN-organ, som har hand om havet. Två tredjedelar av hela jordens yta har ingen egen organisation.

Då trädde Sverige in, tillsammans med Fiji, som påverkas mycket av vad som händer, och sa: Vi kan ta hand om infrastrukturen för detta. Vi kan vara facilitator, för det är vi bra på.

Nu kommer alltså Sverige tillsammans med Fiji att stå värd för en konferens i New York den 5 juni. När man började tala om den för knappt två år sedan sa man att det kommer att bli den största konferensen någonsin i FN-huset med en annan värd. Då var det nästan 5 000; nu är det snart uppe i 8 000. Det är by far den största konferensen.

Det är otroligt viktigt att vi har denna konferens, för vi behöver samarbete. I denna debatt har vi talat om avfall och gifter. De kommer från andra länder, och vi måste hjälpas åt.

Den första ingång Sverige har i konferensen är att lyfta upp de fattiga länderna så att de orkar med att ha en bra havspolitik.

Det är svårt att upprätta bra kontrollprogram för till exempel fiske och miljöövervakning om man inte har råd med vanlig infrastruktur, såsom skolgång, till sina invånare.

Jag var i Senegal, som inte är så fattigt, och den stora hamnstaden Dakar. En av de stränder jag besökte utsågs på 70-talet till en av världens tio finaste stränder. Nu fick man ta fram spaden för att gräva fram sanden; det var bara plast.

Nedskräpningen är det andra som Sverige vill lyfta upp och hur vi ska komma åt plasten med hjälp av internationella överenskommelser.

Den tredje punkten för den svenska delegationen är det ohållbara nyttjandet av fiskresurserna. Upp till 70 procent av alla matfiskbestånd är fiskade precis på gränsen eller över gränsen för vad de tål, och det fortsätter. 3 miljarder människor är beroende av fisk från havet som sin proteinkälla. Då kan vi inte ha ett ohållbart fiske som gör att det blir mindre och mindre fisk; det måste bli mer och mer.

Det fjärde på Sveriges lista är att man måste se kopplingen mellan klimat och hav. Vi hörde tidigare ledamoten från Moderaterna säga att havet tar upp mycket av koldioxiden. Det stämmer. Det stämmer dock inte att det inte finns så mycket forskning om det, för det finns ganska mycket forskning om havsförurning. Havet kan buffra koldioxiden i atmosfären, och havet har blivit 25 procent surare sedan man började mäta. pH är en logaritmisk skala, så därför blir det ganska stora skillnader även om det kanske inte märks på själva pH-skalan.

Ett surt hav påverkar mycket. Surt löser kalk, och mycket i havet innehåller kalk. Den vanliga kiselalgen, som tillverkar det syre vi andas, består av två kalkskal. Fiskfjäll består av kalk. Sjöstjärnor, räkor och musslor har alla kalkstrukturer på utsidan av kroppen och lever nu i ett surare hav.

Även om vi skulle sluta med alla koldioxidutsläpp i dag har vi så mycket i atmosfären att det kommer att fortsätta att buffras i havet i 50–80 år till.

Detta är alltså något vi verkligen behöver göra, och därför är jag glad att vi också lyfter upp klimatet och havet.

Jag ser fram emot det internationella arbete som kommer att göras. Jag tror att det är nyckeln.

Men vi måste också visa på hemmaplan att vi menar allvar och städar framför egen dörr. Ett exempel på det var när regeringen den 14 december

2016 beslutade om fyra nya skyddade områden för tumlare, vilket gjorde att vi kom upp i det areella målet för skydd av marina områden. Nu återstår förstås att få rätt funktion och så vidare, men det var en milstolpe att detta gjordes.

Vi har också ökat takten för att det befintliga skyddet ska bli så bra som möjligt och anslagit 15 miljoner i år för att jobba med inrättandet av dessa skyddade marina områden. Vi har också ökat miljöbevakningspengarna. Det nya fartyget, som nämndes av Liberalernas ledamot, kommer att vara en viktig del i miljöövervakningen.

Matens påverkan har också varit uppe i debatten. Hur bonden producerar mat är en sak, men hur vi bereder maten spelar också roll. De senaste tio åren har vi tillsatt lika mycket fosfor i färdigmat som de våtmarker vi har anlagt tar upp, 30 ton. Så kan vi inte ha det. Jag hoppas att den livsmedelsstrategi och handlingsplan som har lagts fram kan vara en god hjälp för att komma till rätta med detta.

Det ser lite illa ut. Av FN:s hållbarhetsmål i Agenda 2030 är havsmålet det enda som har en negativ trend och inte går uppåt. Vi behöver alltså denna kraftsamling, och jag är glad att Sverige tar på sig att göra den såväl internationellt som i EU och på hemmaplan.

(Applåder)

Anf. 133 JENS HOLM (V):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till Vänsterpartiets motion, 2016/17:1989 yrkande 4, som rör gemensamma avloppslösningar för enskilda avlopp.

Som det har sagts i flera anföranden är Östersjön hårt drabbad av såväl gamla försyndelser som pågående miljöförstöring. Man brukar säga att Östersjön är ett av världens mest förorenade hav. Fakta talar för sig själva. Det är döda bottnar, algbloomning sommartid, utfiskning av vissa arter samt övergödning och utsläpp som tyvärr fortsätter. Vi måste göra något åt detta, och det är det vi debatterar nu.

En fråga som är lite bortglömd i debatten är de så kallade enskilda avloppen. Det är avlopp som inte anslutna till de kommunala va-näten och de kommunala reningsverken. Det är ungefär 1 miljon avlopp som inte är anslutna, och ca 700 000 av dem är vattenbaserade avlopp. Tusentals av dessa har utsläpp som är alldeles för stora och är egentligen olagliga.

Havs- och vattenmyndigheten har vid flera tillfällen presenterat åtgärder för regeringen, men regeringen har inte återkommit med några förslag. Det tycker vi i Vänsterpartiet är märkligt, och vi hoppas att regeringen så fort som möjligt kommer med konkreta förslag.

Utsläppen av fosfor från de enskilda avloppen är betydande. Utsläppen är ungefär lika stora som alla de övriga hushållens utsläpp tillsammans, alltså de över 90 procent hushållsavlopp som är anslutna till kommunala reningsverk. Åar, sjöar och andra vattendrag drabbas hårt av dessa utsläpp.

Man kan också fundera på om vi kan hitta nya finansieringslösningar för att komma till rätta med de enskilda avloppen. Kan vi i större utsträckning använda oss av LOVA-pengar, eller kan vi hitta någon ny, kreativ finansiering för detta?

Jordbruket är annars den främsta orsaken till övergödningen av Östersjön. Man brukar prata om olika tekniska och jordbruksmässiga åtgärder

för att komma till rätta med dessa utsläpp, såsom anläggande av våtmarker och plantering av växter som fångar upp kväve och fosfor.

Allt detta är viktigt, men vi gör det kanske lite för svårt för oss. Ibland finns lösningarna närmare än vi tror, nämligen hos oss själva, i vår egen konsumtion. Jag refererar till en rapport från Havsmiljöinstitutet som kom 2015 och där man talar om konsumtionen av animalier, främst kött. Den spår kraftigt på övergödningen av Östersjön.

Vi tänker oss att den avföring som går ut i våra avlopp renas, och det gör den till stor del ifall vi pratar om kommunala avlopp. Men som jag nämnde tidigare finns också en stor mängd enskilda avlopp.

Sedan fångas inte allt kväve och all fosfor upp i de reningsverk vi har. Det är helt enkelt så att ifall vi kan minska vår köttkonsumtion kommer detta att minska övergödningen av Östersjön. Det är därför vi i Vänsterpartiet i betänkandet har en motion där vi vill ha en handlingsplan för minskad övergödning och minskad klimatpåverkan från livsmedelskedjan. Där är just minskad köttkonsumtion helt avgörande.

Herr talman! En av fördelarna med att vara sist på listan i debatten är att man har lyssnat på vad alla andra har sagt. Jag vill verkligen instämma i det som Emma Nohrén från Miljöpartiet sa i sitt inlägg när det gäller plast och att någonting måste göras.

Jag tycker samtidigt att regeringen har tassat omkring länge nog i denna fråga. Det som man nu har föreslagit är att handeln ska informera om plastpåsarernas negativa inverkan på miljön. Det tycker jag kanske inte är den skarpaste kniven att dra fram i denna fråga, Emma Nohrén. Finns det inget skarpere som regeringen kan komma med?

Jag pratade tidigare med en socialdemokrat som sa att man kanske borde ha ett förbud mot plastpåsar – ja, kanske det – eller en skatt på plastpåsar. Detta har införts i flera länder, vilket har lett till en kraftigt minskad konsumtion av plastpåsar. Jag vill se lite mer handling från regeringen.

Matilda Ernkrans från Socialdemokraterna var stolt över att Sverige nu uppnår det 10-procentiga målet för skydd av havet. Det är jättebra, men det är ett kvantitativt mål. Vi har också ett kvalitativt mål som jag inte tycker uppnås alls.

Är det verkligen representativa ytor som vi talar om? Är det stora sammanhängande ytor? Och hur ser egentligen våra marina reservat ut när det gäller till exempel fiske och bottenrålning? Vi tillåter bottenrålning i nästan alla våra naturreservat till havs. Är det en hållbar politik? Nej, vi i Vänsterpartiet tycker inte det. Vi tycker att det borde vara självklart att inte tillåta bottenrålning i naturreservat till havs. Vad tycker Socialdemokraterna i denna fråga?

Lars-Axel Nordell från Kristdemokraterna talade om ett förbud mot oljeutvinning i Östersjön. Vi i Vänsterpartiet instämmer – det är ett mycket bra förslag.

Roland Gustbée från Moderaterna talade om att de vill bredda LOVA-stödet så att det också ska kunna gå till städning av stränder, om jag förstod rätt. Det tycker jag låter intressant, men samtidigt klingar förslaget lite ihålligt. När man tittar i Moderaternas budgetförslag ser man att de vill dra ned med mer än 2 miljarder kronor på den viktiga miljö- och klimatbudgeten. Då kanske detta inte är den mest prioriterade åtgärden. Vi behöver mer pengar till miljösanering och miljöarbete överlag. Varför är inte det något som Moderaterna föreslår?

Prot. 2016/17:72
22 februari

Vattenvård

Lars Tysklind från Liberalerna talade om miljöövervakning och att det är viktigt. Då vill jag säga ungefär som till Moderaterna: Men varför drar ni då ned så otroligt mycket på miljöbudgeten? Ni drar också ned med över 2 miljarder kronor. Dessutom drar ni ned med 49 miljoner kronor just på anslaget gällande miljöövervakning.

Det är något som inte hänger ihop i den borgerliga politiken. Ni menar väl och säger fina saker, men när det kommer till verkliga beslut kommer ni till korta. Då går ni tyvärr inte att lita på.

Med de orden, herr talman, tackar jag för mig.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 mars.)

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2016/17:106 Samverkan vid utskrivning från slutet hälso- och sjukvård

Redogörelser

2016/17:PN1 Verksamhetsredogörelse för Partibidragsnämnden 2016

2016/17:RS1 Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2016

2016/17:VPN1 Verksamhetsredogörelse för Valprovsnämnden 2016

Motioner

med anledning av prop. 2016/17:92 Skärpta straff för brott mot tillståndsplikten för explosiva varor

2016/17:3612 av Allan Widman m.fl. (L)

2016/17:3617 av Hans Wallmark m.fl. (M, C, KD)

2016/17:3619 av Mikael Jansson m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2016/17:96 Utvidgning av Tivedens nationalpark

2016/17:3613 av Runar Filper m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2016/17:97 Utvidgning av Björnlandets nationalpark

2016/17:3611 av Anders Forsberg m.fl. (SD)

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 februari

2016/17:324 Fusket kring de nationella proven

av *Michael Svensson* (M)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 21 februari

2016/17:889 Statsminister Stefan Löfvens Iranbesök

av *Sofia Arkelsten* (M)
till statsminister *Stefan Löfven* (S)

2016/17:890 FMV:s ansvar för utrustning till de svenska soldaterna i Mali

av *Lena Asplund* (M)
till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2016/17:891 Sveriges deltagande på Natos nästa toppmöte

av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2016/17:892 Regeringens feministiska utrikespolitik

av *Boriana Åberg* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:893 Jämställdhetsintegrering i handelspolitiken

av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet *Ann Linde* (S)

2016/17:894 Ekologisk odling och faktabaserade beslut

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:895 En svensk rymdstrategi

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet *Helene Hellmark Knutsson* (S)

2016/17:896 Öppna nätbaserade kurser (MOOC) i svensk högskola

av *Betty Malmberg* (M)
till statsrådet *Helene Hellmark Knutsson* (S)

2016/17:897 Undvikbara vårdskador och patienternas säkerhet

av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2016/17:898 Det nya polishuset i Rinkeby

av *Beatrice Ask* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:899 Läkeemedelsförsörjning ur ett civilförsvarsperspektiv

av *Lena Asplund* (M)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2016/17:900 Det digitala utbildningsprotokollet

av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:901 Resursfördelningssystemet

av *Fredrik Christensson* (C)
till statsrådet *Helene Hellmark Knutsson* (S)

2016/17:902 Skatteverkets nya ställningstagande om kapitalvinstbeskattning av bostadsrätter

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 21 februari

2016/17:815 Nedstängningen av kopparnätet

av *Ulla Andersson* (V)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:832 Utlokalisering av SAS

av *Emma Wallrup* (V)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2016/17:853 Valfrihet inom välfärden

av *Lotta Finstorp* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2016/17:861 Vattenfalls investeringar i fossil energiproduktion

av *Birger Lahti* (V)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 18.55.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 29 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 68 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 91 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.53,

av förste vice talmannen därefter till och med § 11,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 116 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3	Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4	Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5	Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämfäställd framtid m.m.....	2
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU5.....	2
Anf. 1	ERIK ANDERSSON (M)	2
Anf. 2	PAULA BIELER (SD).....	5
Anf. 3	ANNIKA QARLSSON (C).....	8
Anf. 4	ROSSANA DINAMARCA (V)	12
Anf. 5	PAULA BIELER (SD) replik.....	14
Anf. 6	ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	14
Anf. 7	PAULA BIELER (SD) replik.....	15
Anf. 8	ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	15
Anf. 9	ERIK ANDERSSON (M) replik	16
Anf. 10	ROSSANA DINAMARCA (V) replik	16
Anf. 11	ERIK ANDERSSON (M) replik	17
Anf. 12	ROSSANA DINAMARCA (V) replik	17
Anf. 13	ANNIKA QARLSSON (C) replik.....	17
Anf. 14	ROSSANA DINAMARCA (V) replik	18
Anf. 15	ANNIKA QARLSSON (C) replik.....	18
Anf. 16	ROSSANA DINAMARCA (V) replik	19
Anf. 17	FREDRIK MALM (L)	19
Anf. 18	PAULA BIELER (SD) replik.....	21
Anf. 19	FREDRIK MALM (L) replik	22
Anf. 20	PAULA BIELER (SD) replik.....	22
Anf. 21	FREDRIK MALM (L) replik	23
Anf. 22	ANNIKA QARLSSON (C) replik.....	23
Anf. 23	FREDRIK MALM (L) replik	23
Anf. 24	ANNIKA QARLSSON (C) replik.....	24
Anf. 25	FREDRIK MALM (L) replik	24
Anf. 26	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	24
Anf. 27	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	28
Anf. 28	PAULA BIELER (SD) replik.....	30
Anf. 29	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik.....	31
Anf. 30	PAULA BIELER (SD) replik.....	31
Anf. 31	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik.....	32
Anf. 32	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	32
Anf. 33	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik.....	32
Anf. 34	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	33
Anf. 35	ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik.....	33
Anf. 36	ANNIKA HIRVONEN FALK (MP).....	34
Anf. 37	PAULA BIELER (SD) replik.....	36
Anf. 38	ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	37
Anf. 39	PAULA BIELER (SD) replik.....	37
Anf. 40	ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	38

Anf. 41 ERIK ANDERSSON (M) replik.....	38
Anf. 42 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik.....	39
Anf. 43 ERIK ANDERSSON (M) replik.....	39
Anf. 44 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik.....	40
Anf. 45 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S).....	40
Anf. 46 ANNIKA QARLSSON (C) replik.....	44
Anf. 47 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	45
Anf. 48 ANNIKA QARLSSON (C) replik.....	45
Anf. 49 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	46
Anf. 50 ERIK ANDERSSON (M) replik.....	46
Anf. 51 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	47
Anf. 52 ERIK ANDERSSON (M) replik.....	47
Anf. 53 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	48
Anf. 54 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik.....	48
Anf. 55 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	49
Anf. 56 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik.....	49
Anf. 57 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	50
Anf. 58 PAULA BIELER (SD) replik.....	50
Anf. 59 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	51
Anf. 60 PAULA BIELER (SD) replik.....	52
Anf. 61 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	52
Anf. 62 FREDRIK MALM (L) replik.....	52
Anf. 63 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	53
Anf. 64 FREDRIK MALM (L) replik.....	54
Anf. 65 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S) replik.....	54
(Beslut fattades under § 11.).....	54
§ 6 Misstänktas rätt till insyn i förundersökningar.....	54
Justitieutskottets betänkande 2016/17:JuU10.....	54
(Beslut fattades under § 11.).....	54
§ 7 It- och postfrågor.....	55
Trafikutskottets betänkande 2016/17:TU6.....	55
Anf. 66 ERIK OTTOSON (M).....	55
Anf. 67 JIMMY STÅHL (SD).....	57
Anf. 68 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	58
Anf. 69 EMMA WALLRUP (V).....	61
Anf. 70 ERIK OTTOSON (M) replik.....	63
Anf. 71 EMMA WALLRUP (V) replik.....	63
Anf. 72 ERIK OTTOSON (M) replik.....	64
Anf. 73 EMMA WALLRUP (V) replik.....	65
Anf. 74 NINA LUNDSTRÖM (L).....	65
Anf. 75 ROBERT HALEF (KD).....	67
Anf. 76 TERES LINDBERG (S).....	69
Anf. 77 ERIK OTTOSON (M) replik.....	72
Anf. 78 TERES LINDBERG (S) replik.....	73
Anf. 79 ERIK OTTOSON (M) replik.....	73
Anf. 80 TERES LINDBERG (S) replik.....	74
Anf. 81 HÅKAN SVENNELING (V).....	74
(Beslut fattades under § 11.).....	76
§ 8 Förskolan.....	76
Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU14.....	76

Anf. 82 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	76
Anf. 83 ROBERT STENKVIST (SD).....	79
Anf. 84 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	80
Anf. 85 DANIEL RIAZAT (V).....	82
Anf. 86 ANNIKA ECLUND (KD).....	85
Anf. 87 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S).....	86
Anf. 88 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	89
Anf. 89 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik.....	89
Anf. 90 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	89
Anf. 91 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik.....	90
Anf. 92 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	90
Anf. 93 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik.....	91
Anf. 94 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	91
Anf. 95 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik.....	91
Anf. 96 ELISABET KNUTSSON (MP)	92
Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	94
Anf. 98 ELISABET KNUTSSON (MP) replik	94
Anf. 99 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	95
Anf. 100 ELISABET KNUTSSON (MP) replik	95
Anf. 101 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (L)	95
Anf. 102 MARIA STOCKHAUS (M).....	97
Anf. 103 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	99
Anf. 104 MARIA STOCKHAUS (M) replik	99
Anf. 105 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	100
Anf. 106 MARIA STOCKHAUS (M) replik	100
(Beslut fattades under § 11.).....	101
§ 9 Förändring av ägarandelarna i en europeisk synkrotronljusanläggning	101
Utbildningsutskottets betänkande 2016/17:UbU11	101
Anf. 107 THOMAS STRAND (S)	101
Anf. 108 BETTY MALMBERG (M).....	102
(Beslut fattades under § 11.).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde	104
§ 10 Parentation	104
Anf. 109 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	104
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	105
AU5 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämförd framtid m.m.	105
JuU10 Misstänkta rätt till insyn i förundersökningar	107
TU6 It- och postfrågor.....	107
UbU14 Förskolan	109
UbU11 Förändring av ägarandelarna i en europeisk synkrotronljusanläggning	111
§ 12 Giftfri vardag	111

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17: MJU7	111
Anf. 110 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	111
Anf. 111 MARTIN KINNUNEN (SD)	114
Anf. 112 KRISTINA YNGWE (C)	116
Anf. 113 JENS HOLM (V)	118
Anf. 114 LARS TYSKLIND (L)	119
Anf. 115 JENS HOLM (V) replik	122
Anf. 116 LARS TYSKLIND (L) replik	122
Anf. 117 JENS HOLM (V) replik	122
Anf. 118 LARS TYSKLIND (L) replik	123
Anf. 119 LARS-AXEL NORDELL (KD)	123
Anf. 120 JOHAN BÜSER (S)	125
Anf. 121 JENS HOLM (V) replik	128
Anf. 122 JOHAN BÜSER (S) replik	128
Anf. 123 JENS HOLM (V) replik	128
Anf. 124 JOHAN BÜSER (S) replik	129
Anf. 125 EMMA NOHRÉN (MP)	129
(Beslut skulle fattas den 1 mars.)	131
§ 13 Vattenvård	132
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2016/17: MJU10	132
Anf. 126 ROLAND GUSTBÉE (M)	132
Anf. 127 MARTIN KINNUNEN (SD)	134
Anf. 128 KRISTINA YNGWE (C)	136
Anf. 129 LARS TYSKLIND (L)	138
Anf. 130 LARS-AXEL NORDELL (KD)	140
Anf. 131 MATILDA ERNKRANS (S)	142
Anf. 132 EMMA NOHRÉN (MP)	144
Anf. 133 JENS HOLM (V)	146
(Beslut skulle fattas den 1 mars.)	148
§ 14 Bordläggning	148
§ 15 Anmälan om interpellationer	148
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	149
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor	150
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 18.55.	150